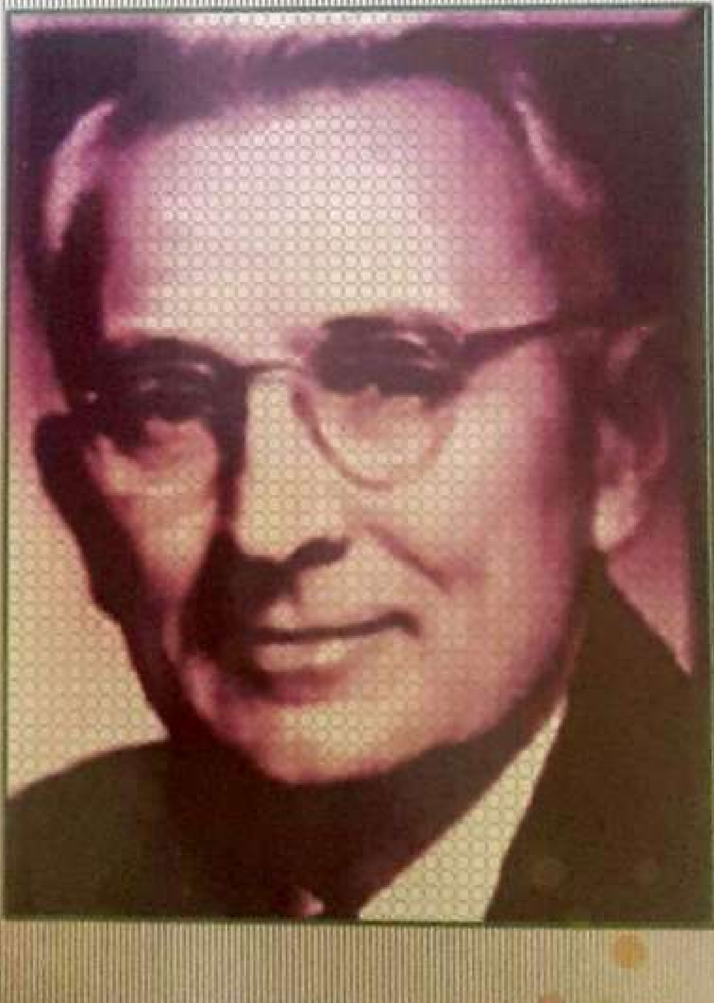
یاساکانی ژیان

بۆ دوورکەوتنەوە لە دوودڵی و دەستکردنەوە بەژیان

نوسینی: دیل کارنگی

وەرگێڕانی: هیوا محەمەد

DALE CARNEGIE

چاپی سێیەم
2014

یاساكانی ژیان

بۆدووركەوتنەوە لە دوودڵی و دەستكردنەوە بەژیان

نوسینی: دیل كارنگی
وەرگێڕانی: هیوا محمد

چاپی سێیەم
٢٠١٤

لەبڵاوکراوەکانی خانەی چاپ و پەخشی ڕێنما

زنجیرە(١٤٩)

ناسنامەی کتێب

- ناوی کتێب: یاساکانی ژیان
- بابەت: دەروونی
- نوسینی: دیل کارنگی
- وەرگێڕانی: هیوا محمد
- دیزاین و بەرگ: فواد کەوڵۆسی
- شوێنی چاپ: چاپەمەنی گەنج
- ساڵی چاپ: ٢٠١٤ سلێمانی
- نۆرەی چاپ: چاپی سێیەم
- تیراژ: ١٠٠٠ دانە

لەبەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان ژمارە سپاردنی: (١٤٧٦)ی ساڵی ٢٠١١ی پێدراوە

ناونیشان: سلێمانی ـــ بازاڕی سلێمانی ـــ بەرامبەر بازاڕی خەفاف.

ژمارەی مۆبایل: (٠٧٧٠١٥٧٤٢٩٣)، (٠٧٥٠١١٩١٨٤٧)

پێڕست

پێشەکی نووسەر

بۆچی ئەم کتێبەم نووسی و بۆچ کەسانێك؟

نزیکی سی و پێنج ساڵ لەمەوبەر لە ناو هاوڕێیاندا بە یەکێك لە نائومێدترین و خەمبار ترین کەس دەژمێردرام. چونکە تەنیا ئۆتۆمبیلەکەمم شك دەبرد، ئەویشم بۆ گوزەرانی ژیان فرۆشتبوو. لەگەڵ ئەوەدا کە شارەزاییەکی زۆرم لە شۆفێریدا نەبوو، نەمدەتوانی بەباشی لێ بخوڕم نازانم چ هۆیەکی هەبوو بەردەوام دەمویست جارێکی تر هەمبێت. کارێکی زۆر باشم نەبوو، لەم ڕووەوە لە یەکێك لە گەڕەکە هەژار نشینەکانی شارو لە خانوویەکی هەژارانەدا دەژیام کە لە شەقامی ٥٦ی ناری نیۆیۆرك هەڵکەوتبوو. خانوویەك کە شەوانەم بە هێرشی قالۆنچەکان دەگەیاندە بەیانی. باش لە بیرمە هەرگیز نەمدەتوانی جلەکانم بە ناوێنەی سەر دیوارەکەدا هەڵواسم، چونکە دەترسام قالۆنچە بچێتەناوی. لەوانەیە بەلاتانەوە سەیربێت و بڕوام پێنەکەن، بەڵام هەموو ڕۆژێك بەیانی کەدەچووم بۆ ئیش یەك دوو دانە قالۆنچە لە جل یالە پێڵاوەکانمدا نەدۆزییەوە.

بەهۆی ژیانی کولەمەرگی و بێ توانایی لە کڕیندا هەمیشە خواردنی هەرزان باییم دەکڕی و دەمخوارد یا خود لە ڕیستۆرانتە هەرزانەکان نانم دەخوارد. شوێن گەلێك کە دیسان لەوێش هاوڕێی مێش و مەگەز بووم.

بەم بارو دۆخەو بینینی ئەم وەزعە هەمیشە خەمبارو بێ تاقەت بووم و کاتێك دەگەڕامەوە بۆ ماڵەوە لە تاو بێ تاقەتی و نائومێدی لە ژیان تووشی ژانە سەر دەهاتم. ژانە سەرەکانم بەهۆی هیوا بێ ئەنجامەکان، نیگەرانیی داهاتوو وئەو بەدبەختی و سەختییەوە بوو کە تووشی بووم.

لەڕاستیدا دەشێ بگوترێت بەد بەختێکی تەواو بووم و ژیانی من داستانێکی خەماوی هەبوو کە ئاواتم دەخواست خۆزگە دیسان دەگەڕامەوە بۆ دەورانی خوێندن تاکو شەوانی خۆشی ڕابردووم هەبێت. بەو حاڵەوە بارو دۆخم بە جۆرێك بوو کە ئاواتی ئەو ڕۆژانەم دەخواست. بەردەوام نەفرەتم لە خۆم دەکرد گەر ئانەمە ناو بنێم

ژیان؟ ئایا من دەبێ شایستەی ئەم ژیانە بم؟ ژیان بۆ من مانایەك لە بەدبەختیو سەختی زیاتری نەبوو. تەنیا دەمزانی دەبێ وەكو ئامێرێكی قوڕمیش كراو یان ڕۆبۆت كار بكەم تاكو بتوانم لەسەر پێی خۆم ڕاوەستم. ژیانی هەژارانە لەگەڵ دەعباو مەلو مۆر، خواردنێكی سادەو تەنها چاوەڕوانی داهاتوو. هەمیشە نیگەرانی ئەوە بووم داهاتوومو ڕۆژانی دواییم چۆن دەبێت... لێرەوە بوو كە بڕیارمدا بۆ زاڵ بوون بەسەر بێ تاقەتیو نیگەرانیەكانمدا بەسەر هاتی خەمباری خۆم بنوسمەوە. دەستم كرد بە نوسینو هەروەك بڵێی گەڕابێتمەوە بۆ دەورانی ڕابردووم...

لەبیرمە هەموو شتێكم دەویست، بەڵام هیچم بەدەست نەدەهێنا، بەلام بەهەر حاڵ هیچم لەدەست نەئەدا.بە دەست پێكردنی نوسین گۆڕانێك لە ژیانمدا دروست بوو، ماوەیەك سەرەڕای نەداریو هەژاریم بەورەوە دەچوم بۆ ئیش. دەرماڵەیەكی زۆرم نەبوو، بەو حاڵەوە ئاواتەكانم زۆر بوون. لە ماوەیەكی كەمدا شوێنم گواستەوە چوم بۆ گەڕەكی ڕابیكۆن. خەڵكی ئەوێ وادیار بوو گەلێكی تازە پیگەیشتوو بوونو دەیان ویست شێوازێكی نوێ لە ژیاندا بنەخشێنن. بەم بارودۆخەوە بڕیاری كۆتایی خۆم دابوو. بڕیارێك كە دەیتوانی هەڵبژاردنێكی گرنگ بێت لە داڕشتنی ژیانی داهاتوومدا. ئەو شتەی لە بیرم بوو ئەوە بوو كە لە ماوەی سیوپێنج ساڵی ڕابردوومدا بەردەوام كارم كرد، ژیانێكی زۆر سەختو هەژارانەم هەبوو، بێ ئومێدیش بە تەواوی هێزەوە تەونە جاڵجاڵۆكەییەكانی خۆی بە سەر ژیانو گوزەرانی ڕۆحیو دەرونی مندا كێشایەوە. دەمویست خۆم بگۆڕمو خۆم بدۆزمەوەو لەم ژیانە ڕزگارم بێت. بڕیارەكەم ئەمەبوو: دەبێ كارێكی نوێ بدۆزمەوە. لانی كەم كارێك كە بتوانێت تێكەڵ بە كاری فەرهەنگو لێكۆڵینەوە بێت چەند سەنتێكیش دەرماڵەكەم زیاد بكات. چوار ساڵ خوێندنی بالاًم هەبوو، دەبوایە بەهرە لەو زانستە وەربگرم.نامەم نوسی بۆ فێرگەكانی وار نزبۆرگو میسوریو داوای كارم كرد. بڕیارم وابوو سەرەڕای كاری ڕۆژانە لە خولەشەوانەكان بۆ گەورە تەمەنەكاندا بەشداری بكەمو وانە بڵێمەوە. بەم حاڵەوە هێشتا دەرفەتم هەبوو چەند كاتژمێرێك لە ڕۆژ یان لە هەفتە بۆ نوسین تەرخان بكەم. بە دەسكەوتنی دەرماڵەیەكی زیادەو كاری نوێ توانیم كاری پەروەردەیی بگرمەبەر. لەكاتی وانە كانمدا وتاربێژیی سەربەخۆم دەكردو كورتە چیرۆكیشم دەنووسی. چیتر دەمویست ژیانێكی جیاوازم هەبێت جۆرێك ژیان هاو هەنگاوبێت لەگەڵ نوسین.واتە

لە ڕاستیدا: ((ژیان بە نووسین و نووسین لە ژیاندا)) ببوە سەر مەشقی من. لەوانەیە ئەم پرسیارەتان لادروست بێت لە فێرگە شەوانەکاندا وانەی چیم دەوتەوە. من لەڕاستیدا گەڕابومەوە بۆ ڕابردوو، هەرچی لە زانکۆ فێربووبووم بۆ ئەوان باسم دەکرد.لە ماوەی ئەم کاروهەولانەدا بۆ دۆزینەوەی کۆمەڵێك ڕاستی ژیان کەخۆم ئاگاداریان بووبووم، بەلام نەمگرتبوونە بەر، کوت و پڕ بەرەو ڕووی بارو دۆخێك بوومەوە کە بۆ من خاڵی وەرچەرخان بوو. من قسەم بۆ خەڵك دەکرد، ئامۆژگاریم دەکردن، باسم لە ڕێگە سادەکانی بازرگانی دەکردو هەموو ئەو شتانەی فێریان ببوم لە ژیاندا هەستم پێکردبوو، بۆ فێرکارەکانم باس دەکرد. لە ڕاستیدا هەنگاوێکی سەرنج ڕاکێش و لە هەمان کاتدا هەژێنەرم لە دنیای زانستی ئەزموونکاری و زانستیدا هەڵدەگرت.

لەم بارو دۆخەدا بووم کە پرسیارم لە خۆم کرد: بۆچی؟ بەڵێ، خۆ کەوتبووم و چیتر دەمزانی ئەو شتانەی بۆ خەڵکی دەگوێزمەوە دەتوانم لە ژیانی خۆیشمدا سوودی لێ وەرگرم. بە شێوەی باو فێربووین کەسانی تر کاریگەریان لە سەرمان هەبێت و ئەو شتەی پێیان دەڵێن، بیکەینە کار.لە حاڵێکدا زۆرێك لەم ئەزمونانەمان لە ژیانی خۆماندا تەجرەبە کردووە و توانای فێربوونیانمان هەیە. تەنیا دەبێ تۆزێك داهاتوو بین بین و بڕوامان بەو شتە هەبێت کە هەمانەو بیخەینەکار. بڕیارم دا ژیانم بگۆڕم. بەم جۆرە توانیم سنورو توانای ژیان دیاری بکەم و هەروەها سنووری تواناکانی خۆیشم هەڵسەنگێنم.

بە گشتی هەر لەم خاڵەوەیە بیرو بۆچونی نوێ وەکو ئەستێرەیەکی خێرا کە لە یەك ساتدا دەبینرێت و گوم دەبێت، خۆی لە ئاسمانی عەقڵی مرۆیدا پیشان ئەدات.

کارەکانی ترم ئەوەندە کاریگەر بوو، لایەنگرانێکی باشم پەیدا کرد لە فێرگەکانی تریشدا داواکاریم پێگەیشت. لەم ئاوەدا لە لایەن زانکۆی کۆلۆمبیا و نیۆیۆرکەوە بانگهێشت کرام، بەلام نەمدەتوانی بچم بۆ ئەم زانکۆیانە، نە لە بواری ڕێگەوەو نە لە بواری بارو دۆخی کارو ڕادەی خوێندنەوە توانای مانەوەم لەو هەل و مەرجانەدا نەبوو. لەوانەیشە هەمبوو بێت، بەلام شەهامەتی ئەوەم نەئەدا بە خۆم، تا ئەوەی بەڵێنی باشیان لە یارمەتیدانمدا پێدام.

بەڕاستیش وتەی گەورەکان باش جێی خۆی دەگرێت کە :((کاتێك بێ هیوایت و هەست دەکەیت تەواوی دەرگاکان بە ڕوتدا داخراوە، خودا دەرگاکانی ڕەحمەتی خۆی بە ڕووی بەندەکانیدا دەکاتەوە)). بەم حاڵەوە کە داوا کاری زۆرم هەبوو لە خوێندنگەی شەوانەی YMKA وەکو مامۆستا دامەزرام.

لە هەندێك لە کۆنسێرتەکان و کۆڕەکاندا داوا لەمن دەکرا سەبارەت بە بابەتی کۆمەڵایەتی و بڕوابەخۆ بوون قسە بۆ خەڵك بکەم. ئایا بەڕاستی ئەم هەل و مەرجە جێی سەرنج نەبوو! زۆرێك لە فێرکارەکانم تەمەن گەورە بوون و دەیان ویست لە ڕێگایەکدا کە هەڵیان بژاردووە سەرکەوتوو بن و بەشێك لەوان بەڕاستی باری کۆمەڵایەتی باشیان هەبوو. زۆربەی ئەوان دەیانوت لە ژیانیاندا کێشەو نیگەرانی گەلێکیان هەیە کە بە قسەکانی من دەتوانن ڕێگەی زاڵ بوون بەسەر بێ ئاسوێیی و نیگەرانیەکانیاندا بدۆزنەوە. تەنانەت کار گەیشتبووە ڕادەیەك کەوانەکانی من ببو بە هۆڵی کۆڕو کۆبوونەوە و زۆرێك لە خوازیاران بە پێوە گوێیان بۆ قسەکانم ڕادەگرت و تەنانەت هەندێك پێیان خۆش بوو چەند خولەکێك لە گەڵ مندا دیدار بکەن. تەنانەت بارو دۆخەکە گەیشتبووە ڕادەیەك کە کاتی کاری خۆم لە ڕۆژدا بەسەر سێ بەشدا جیا کردبۆوەوە و لەملاولا وتار بێژیم دەکرد.

زۆرێك لە کەسانی شارەزاو سەرکەوتوو لە بازرگانیدا داوایان لە من دەکرد چەند خولەکێك لە گەڵیاندا قسە بکەم. لە ڕاستیدا دەبێ دانی پیانێم کە بارو دۆخ و ژیانی من بەرەو پێش چوو بوو، لە قۆناغێکی تردا هەنگاوم هەڵدەگرت. وەکو ڕابەرو ڕێنمای ڕاستییەکانی دنیای بازرگانی ناوبانگم دەرکردبوو. زۆرێك لە بنەماڵە ناسراو و دەوڵەمەندەکانیش داوای کاتی دیداریان دەکردو بە پارەیەکی باش و بەر چاو پێیان خۆش بوو لە بەر دەستیاندا بم. ئەگەر چی دەرماڵەیەکی باشم هەبوو بەڵام زەنگین و خەنی نەبوو بووم. بەو حاڵەوە وەکو ڕابردوو کێشەیەکی تایبەتیم نەبوو بارو دۆخی ڕابردووم لە خۆم دوور خستبووەوە. هەرچی دەمویست دەمکڕی و دەمخوارد.

لە پاش ماوەیەك وەکو مامۆستاو فێرکارێکی لێهاتوو شاگردانێکیشم هەبوو. ئێستا لە ڕاستی ژیان تێگەیشتم.بەوەی کە دەبێ هەوڵ بدەین و فێر ببین و ئەو شتەی فێردەبین بیخەینە کار. من ببوومە مۆدێلێکی دیارو بەر چاوی فێرکارەکانم. یارمەتی ئەوانم ئەدا بەسەر بێ هیوایی و نیگەرانیەکانیاندا زاڵ بن. ڕێگەی ژیان و مانەوەو

دەوامی خۆم‌و ئینسانەکانم فێردەکرد. کارێکی خۆشم هەبوو، خۆشم دەویست. زۆرێك لە کەسانی ناسراو و زەنگین یان بازرگانانی سەرکەوتوو بە پارەیەکی باش‌و بەرچاو دەرسیان لە من وەردەگرت. وانەکانم لە هەر شوێنێك بەرپا دەبوو، هۆگران لە وانەو کۆنفرانسەکاندا بەشداریان دەکرد. لەماوەی سێ دەورەدا بوو کەکرێاری تایبەتم دۆزییەوە و لەم نێوەنەشدا YMCA بۆ ئەوەی من لەدەست نەدات بۆ هەر وانەیەکی شەوانەی پێنج دۆلاری ئەدا بە من. زۆری پێ نەچوو ئەم برە بۆ سی دۆلار لەشەودا زیادی کرد. ئەم برە لەو کاتەدا دەرماڵەیەکی زۆر باش بوو.لەهەمان کاتدا دۆستان‌و کەسانی دەست ڕۆیشتووم پەیدا کردبوو.دەستم کرد بەنوسینی ووتارەکانم و چەند کتێبێکم چاپ کرد. یەکەم کتێب کەنوسیم ناوی ((چۆن لەلای هاوڕێیان گرنگ بین‌و لەسەر خەڵك کاریگەربین)) بوو.

لە پاش ماوەیەك کە ئەم کتێبە فرۆشراو مەلزەمەکانیش لە وانەکاندا فرۆشران، چیتر هەموان ئارەزوو مەند بوون کتێبەکانم بە دەست بێنن.

بە جدییەتی تەواوەوە خەریکی نووسین بووم‌و لە ماوەیەکی کەمدا چوار کتێبم نووسی. کتێبەکانم لە کەناری ڕۆمان‌و کتێبە دراماتیکەکاندا بە باشی دەفرۆشرا. ئیتر ببووم بەکەسێك کە ژیانم لە ڕێگەی پارەی نووسینەکانمەوە بەباشی بەڕێوە دەچوو. بووبوومە نوسەرێکی بەناو بانگ.چەند ساڵێك ڕابوورد، تاکو سەر ئەنجام گەیشتمە ئەو ئەنجامەی ئەزموونی ژیانی خۆم بۆ خەڵك بنووسمەوە. بەڕاستی ئەرکی مرۆیی من بوو سەبارەت بە نیگەرانی شتێك بنووسم. نیگەرانی و دڵە ڕاوکێ بەشێك بوون لە ژیان کە دەبوا سەبارەت بەوە قسەم بۆ ئارەزوو مەندان‌و فێرکارانم بکردایە.

سەرەتا ئەوەم وەکو دیاردەیەك لە بەرچاو گرت، بەوردی بیرم لێ کردەوەو دەستم کرد بە نوسینی. زۆرێك لە ژنانی خێزاندارو زۆربەی سیاسەتمەداران شۆڕشگێڕان پێویستیان بەوە بوو ڕێگاکانی زاڵ بوون‌و سەرکەوتن بەسەر نیگەرانیدا بدۆزنەوە. ئەوە بوو کە بە گەشت بۆ نیویۆرك بڕیارمدا بە وردی لێکۆڵینەوە لەسەر ئەم بابەتە بکەم‌و کاریگەری پێویست بخوڵقێنم. ئەم جارە گەشتی من بۆ شەقامی ٦٥ نەبوو، بەڵکو دەمتوانی لە شەقامی ٤٢ بژیم‌و دووری خۆم لەگەڵ کتێبخانەی نەتەوەیی شارەکە لە شەقامی ٥ بوو بگەیەنمە کەمترین دووری. لەم ناوەدا ڕابردووی خۆم فەرامۆش نەدەکرد. لەو پەڕی نەهاتی‌و داماوییەوە گەیشتبوومە لووتکەی ڕەحمەت‌و

ئەركی خۆم بوو ئەو شتەی خۆم تەجرەبەم كردووە كەسانی تریش فێر بكەم. كاتێك لە كتێبخانە سەرگەرمی لێكۆڵینەوە بووم نزیكی بیست كتێب لە بواری نیگەرانیو دڵەڕاوكێدا نووسرابوون و هەڵگیرا بوون. گرنگترین كتێب كە سەرنجی منی ڕاكێشاكتێبی ((نۆ كرمی بچوك بەڵام كاریگەر لە دروستبوونی نیگەرانیدا)) بوو. لەم كتێبەدا ئاماژە بۆ بابەتە سەرەكییە نیگەرانی سازەكان كراوە. ئەو شتەی لە ژیانی خەڵكدا دەركەوتبوو، دەبووە هۆی ئازاری مێشكی ئەوان، شتانێكی هەست پێكراوی ناو ژیان بوو. لەم ڕووەوە بیرم لەم بابەتانە كردەوەو ئەم كتێبەی بەر دەستم نوسی. سەرەتا ناوی ئەم كتێبەم بە ((چۆن بەسەر نیگەرانیدا زاڵ بین)) هەڵبژارد، بەڵام بە ڕاوێژ لەگەڵ ناوەندی بڵاو كردنەوەكەی لە نیۆیۆرك ئەم ناوەم هەڵبژارد.

هیوادارم ئەم كتێبە كە خاڵی تایبەتی سەبارەت بە تەوەرەكانی ژیان تیایەو دەتوانێت ڕەهەندی كێشەكانی ئێوەی خوێنەر بێت، وەكو هەموو كتێبەكانم سەركەوتوو بێت. بە ئاماژەی زانای فەلسەفە ((والێری)) فەرەنسی كە دەڵێت: ((زانست كلیلی دەرگاكانی سەركەوتنە، بەڵام تاقیكردنەوەش ئاڵو گۆڕێكی زانستییە لە سەركەوتنو بەدەستهێنانی)).

ئێوەیش لە ژیانی خۆتاندا لە پەنای دەسكەوتنی زانست لە ڕێگەی كتێبەوە. بە پاڵپشتی ئەزمونەكانتان ئاڵو گۆڕی پێویست لە دەستخستنی سەركەوتندا دروست بكەنو لە ژیاندا هەمیشە شادمان، پڕ ووزەو كاریگەربن بۆ خۆتانو كەسانی تر.

لەوانەیە ئێوە بەخوێندنەوەی ئەم كتێبە دایخەنو لایبەن، بەڵام پاشان سەیری قۆناغەكانی ژیانو ئەو كاریگەریانەی هەی بووە بكەن. لە هەر حاڵدا ئەمە دیارە كە دەتوانێت بە سوود بێت بۆتان. ئەگەر لە سەرەتاوە حەزتان لە خوێندنەوەی ئەم كتێبە نیەو بۆتان تاقەت پڕوكێنە،پێشنیار دەكەم بابەتی پێنجەم لە بەشی دووەمی كتێبەكە بخوێننەوە. ئەو كاتە بۆتان ڕوون دەبێتەوە ئەم كتێبە بەدوای چییەوەیەو چۆن دەتوانێ بەسوود بێ بۆتان.

من بڕوام هەیەو هەست دەكەم بەخوێندنەوەی ئەم كتێبە هێزێكی نوێ بۆ بەرەنگاربوونەوەی گرفتەكانی ژیان لە خۆتاندا هەست پێدەكەنو ژیان بەتەواوی نیشانەكانییەوە بەشێوەیەكی نوێ بەرچاوتان دەكەوێت.

ئێوە بەرەو بارودۆخێك هان ئەدات کە دەڵێی تازە لە دایك بوون و توانای ئەوەتان هەیە بە نیگەرانی بڵێن: بووەستەو! چێژی ژیان هەست پێبکەن. کەواتە تا دەتوانن ئەم کتێبە بە وردی بخوێننەوە، لەوانەیە تەواو بۆتان نەیەتە پێش، بەلاّم بە سوود دەبێت و پێشنیار دەکەم بۆ کەسانی تریشی بکەنە دیاری.

دیل کارنگی / نیویۆرك

ژووەنی ١٩٤٨

بەشی یەکەم

شێوە بنچینەییەکان لە ناسینی نیگەرانیو دڵەڕاوکێدا

بابەتی یەکەم

ژیان لە ((خانەی ڕۆژی بەدبەختیدا))

لەبەهاری ساڵی ١٨٧١دا پیاوێکی لاوکتێبەکانی هەڵگرت و بیست و یەك ڕستە لەو کتێبەی کاریگەری زۆری لەسەر ژیانی داهاتووی هەبوو، خوێندەوە. ئەو خوێندکاری بەشی دەرمان سازی زانکۆی زانستەپزیشکیەکانی شاری مۆنتراڵ بوو، دەیویست تاقیکردنەوەکانی کۆتایی بەسەر کەوتوویی بپڕێت، بەڵام لە ئەنجامی ئەم تاقیکردنەوانە نیگەران بوو. ئەوی نیگەران چی بکات و بۆ کوێ بچێت، چۆن ڕاهێنانی وانەکانی بکات تا بتوانێت لەو ژیانەی هەیەتی سەرکەوتووبێت.

ئەم پیاوە لاوە بە بیست و یەك ڕستەی گرنگ و کاریگەر لە کتێبەکەدا کە لە ساڵی ١٨٧١دا خوێندیەوە توانی یارمەتییەکی گەورە لە ڕێگەیەکدا کە دەستی پێ کردبوو وەربگرێت و لەبەشی دەرمان سازیدا بووە یەکێك لە ناوازەترین میدیستەکان. ئەو هەر ئەو کەسەیە کە کۆلێجی دەرمانسازی جان هایکینزی دامەزراند کە ناوبانگی جیهانی هەیە. ئەو هەر ئەو کەسەیە کە فەخری ((پرۆفیسۆر))ی لە زانکۆی ئۆکسفۆرد وەرگرت و توانی ببێتە ئەندامی چالاکی ئەنجومەنی زانستی و پزیشکی پادشایی بەریتانیا. ئەو تا پلەیەك بەرزبووەوە کە کەوتە بەر کەرەمی شاژنی بەریتانیا. کاتێك کۆچی دوایی کرد دوو کتێبی گەورە کە ١٤٦٦لاپەڕە بوو بۆ ژیانی ئەو نووسراو ژیانی ئەوی لەخۆ گرتبوو.

ناوی ئەم کەسە ناودارە ((سێر ویلیام ئوسلەر)) بوو. کتێبێك کە ئەو لەکاتی لاوی لە بەهاری ساڵی ١٨٧١دا خوێندییەوە کتێبی ((لە بەرامبەری نیگەرانی و دڵە ڕاوکێکاندا چۆن بگەینە ژیانی سەر بەستانە)) بوو کە تۆماس کارلیل نووسیبووی. ئەو لەم کتێبەدا ئاماژەی بە ڕستەیەکی زۆر گرنگ داوە و دەڵێت: ((هەڵس و کەوت و ڕوو بە ڕوو بوونەوەی ئێمە ئەوە نییە بزانین درۆ وردو بچوکەکان دەتوانن بەینێکی

زۆر لە نێوان ئێمەو ڕاستییەکان‌و خەڵکدا دروست بکەن؛ بەڵکو ئەوەیە کە هەوڵ بدەین بەدرۆچوون خۆمان بشارینەوە.))

بەشێوەیەکی تر؛ هەوڵ ئەدەین بە درۆکردن شتێك کە لەگەڵ ڕاستیدا هاوتەریبە بشارینەوە و بەتەواوی لەدنیای ڕاستی دووری بخەینەوە، لەحاڵێکدا یەك درۆی بچوك‌و بێ مانا دەتوانێت شادەماری سەرەکی بێت لە دوور خستنەوەی ئێمە لە ڕاستی‌و ئامانجەکان. نزیکەی چل‌و دوو ساڵ دوای ئەوە لە شەوێکی سامال‌و خۆشی بەهاریدا کاتێك ((سێر ویلیام ئوسلەر)) لە کەمپی زانکۆدا دەیویست مەدالیای زانکۆیی یالە وەربگرێت؛ هیچ لەو ئەندێشەدا نەبوو ڕۆژێك دەتوانێت وەکو مامۆستای ئەو زانکۆیە کار بکات‌و کتێبە زۆر پڕفرۆش‌و ناودارەکانی ئەو دەتوانن مێشك‌و فیکری مرۆڤەکان بۆ باش بیرکردنەوەو باش ژیان کردن بگۆڕن‌و کاریگەربن. ئەو حاڵەت‌و بارودۆخێکی نەبوو کە ڕاستییەکانی دەروونی دەربڕێت. بە وتەی خۆیی‌و هاوڕێکانی ئەو ڕواڵەت‌و حاڵەت‌و شێوەی قسەکردنی ئاسایی هەبوو کە هەرتاکێك خاوەنی کەسایەتییەکی ئاوایە.

کەواتە چ شتێك لەسەرکەوتنی ئەودا ڕۆڵی هەبووەو وەکو نهێنی دەژمێردرا؟ تەنیا شتێك ئەو هەیبوو؛ خۆی دیل‌و بەندکراوی ژیانی بەدبەختانەو بەکورتی (زیندانی بەدبەختی) نەکردبوو. لەوانەیە ئەم ڕستەیە بە لاتانەوە سەیر بێت بەڵام ئەو خۆی لەم بارەیەوە دەڵێت: (بیهێننە بەرچاوتان کە لە ناوەڕاستی دەریادا بە پاپۆڕ سەفەر دەکەن. لەم گەشتەدا ئێوە ژوورێکتان هەیە کە لەنهۆمەکانی ژێرەوەی پاپۆڕەکەدایە. لەپاش ماوەیەك دەکەونە بیری ئەوەی لەوانەیە پاپۆڕەکە نقوم بێت. ئەو کاتە چی دەکەن؟ ئایا بیر لەوە دەکەنەوە ڕێگە چارەیەك لەو ژورە یان لەو بەشەدا بدۆزنەوە، یان ئامێرێك هەڵبژێرن کە بتوانن بەهۆیەوە ڕێگە نەجاتێك لەسەر ئاوەکان پەیدا بکەن؟... ئاشکرایە کاتێك مرۆڤ پشتی بەهەمان شتانی دەوروبەری خۆی گەرم بێت تەنیا لەو شتە کەمانە بەهرەمەند دەبێت. لەوانەیە ئەو ئامرازانە بتوانن ئەو لەچەند قۆناغێکدا سەربخەن، بەڵام ئەگەر کەسەکە بەرەوڕووی دەرگای ئاسن بووەوە ئەو کاتە دەبێت چی بکات؟... با بەجۆرێکی تر بابەتەکە هەڵسەنگێنین. ئەوەی کە کەسەکە لەناو ژوورەکەی لەنهۆمی خواروی پاپۆڕەکەدایەو نیگەرانی ئەوەیە لەوانەیە پاپۆڕەکە نقوم ببێت. بەڵام بێدەگ‌و بێ کار دانانیشێت. سەیری ئەم لاولا دەکات، بە پێپلیکانەکاندا

سەردەکەوێت. دەرگا جۆراوجۆرەکان و ڕێگەکانی دەرباز بوون و شوێنە ناقایمەکان و قایمەکانی پاپۆڕەکە هەڵدەسەنگێنێت و هێزو توانای خۆی لەبەرامبەری ئەم ئیمکاناتەدا هەڵدەسنگێنێت... ئەم کارەی ئەو بینینی دوا ڕۆژو نە بوونی ترس و چاودێری داهاتووە. لەڕووبەڕووبونەوەی پێشهاتەکانیشدا دەبێت ئاوا هەڵس و کەوت بکەین، نابێت داهاتوو بە بەیانی بزانین، داهاتوو ئەمڕۆکەی ئێمەو چەند سات دوای ئێستایە، دەبێت رابردوو لەبیر بکەین. کاتێك دەمانەوێت سەرکەوتوو بین دەبێت لەهەر هەل و مەرجێکدا ئەوە بە زەمینەی داهاتوو بزانین و بەسود وەرگرتن لەئیمکانات خۆمان لەگەڵ دۆخەکەدا هەڵبسەنگێنین. لەوەها حاڵەتێکدا بە ئاسانی دەرگا ئاسنەکان لەبەرامبەرماندا دەبن بە دەرگای دارو ئاوریشم و ئێمە توانای تێکشکاندنیان و تێپەڕبونیانمان هەیە. ئایا دکتۆر ئوسلەر بەم وتەیەی دەیەوێت بە ئێمە بڵێ لەبەرامبەری دروستکردنی قووڵی داهاتووی دووردا بێ دەربەست بین؟ نا، بە هیچ جۆرێك وا نییە. بەڵکو ئەو ناونیشانێکمان ئەداتێ کە بەئاسانی دەتوانین داهاتوو بناسین و خۆمان ئامادە بکەین. ئەو بڕوای وایە تەواوی ئەو بارودۆخەی ئێستا خۆی دەتوانێت ئامرازی رۆیشتن بەرەو داهاتوو بێت و لەوانەیە هەر ساتێکی ئێستامان ئێمە بەرەو دەستکەوتنی داهاتوو یارمەتی بدات.

سێر ویلیام ئوسلەر لەزانکۆی یالە بە خوێندکارانی خۆی دەوت رۆژی خۆیان بەناوی عیسای مەسیح و خوداوە دەست پێبکەن و پێی وابوو دەستپێکردنی رۆژ بەناوو یادی خواوەندو عیبادەتی ئایینی بەجۆرێك وەکو خوگرتن بە خواردنی نان و ئاوەوە. هەروا کە مرۆڤ بۆ رێگرتن لەبرسێتی خۆی عادەت دەدات بەخواردن، دەبێت عیبادەتیش بەجۆرێك خواردنی رۆژانە بزانێت. ئەو بڕوای وابوو غافڵبوون لەپێویستی رۆژانە کە هەمان عیبادەتە، دەبێتە هۆی ئەوەی مرۆڤ لەکاتی برسێتیدا لەجیاتی ئەوەی بیر لەعادەتی خۆی بکاتەوەو هەڵی سەنگێنێت و حەسرەتی رابردوو بخوات. لەڕاستیدا بەباوەڕی ئەو گۆڕانکاری کەسایەتی مرۆڤ هەموو رۆژێك بە گوێرەی عادەت (پەروەردەکردنی کەسایەتی، بڕوا بەخۆ بوون، ناسینی خۆی و دەوروبەری).. بێت تاکو هەر ساتێك لە ئەمڕۆی خۆی بکاتە داهاتوویەك و ئامادەتر بێت. نەك ئەوەی بە جۆرێك هەڵس و کەوت بکات کە بکەوێتە بەرامبەری کاری کراو وبەسەختی بتوانێت

تەحەمولی بکاتو بیر لە ڕابردوو بکاتەوە کەشتی باشی هەبوو، یان هۆکارێك بووە کە بووەتەهۆی ئەوەی ئەم هەلو مەرجەی ئێستا بێتە پێشەوە.

بۆ نموونە ئەو ئەم دوعایە باس دەکات: (خودای گەورە، ئەو شتەی هەمیشە جێی شوکرانە بژێرییە.ئەگەر بۆ ساتێك ڕووی ڕەحمەتت لە من وەرگێڕی چەندە بەدبەخت ئەبم، لە ڕابردوو هەژارتر ئەبم. ئەگەر ئەم کارەی هەمە لە دەستم بچێت ئەو کاتە چی بکەم؟) ئەو بڕوای وابوو ئەم جۆرە ڕووبەڕوو بوونەوەو دۆعا کردنە عاقلانە نییە. ئەو ئەم جۆرە بیرکردنەوەی بە جۆرێك تەسلیم بوون بۆ بەد بەختی ئێستا دەزانیو بڕوای وابوو ناتوانێ فاکتەرێکی بزوێنەر بێت بۆ ڕۆیشتن بەرەو داهاتوو. لەم ڕووەوە دەیوت ئەگەر بەڕاستی دەمانەوێت خۆمان لە زیندانی باوەڕی بەدبەخت دوور بخەینەوەو سەر بەستانە بژین، دەبێ بە جۆرێکیتر لە گەڵ خودامان گفتو گۆ بکەین. دەبێ بڵێین: (خودایە ئەو شتە بە منت بەخشیوە ڕەحمەتی تۆیە. نانو نیعمەتی ئەمڕۆکەم بۆ ئەمڕۆمە. خودایە تواناو تێگەیشتووییەکی قووڵ بە من عەتا بفەرموو تاکو بتوانم ئەو شتەی نیمە بەدەستی بێنمو ئەو شتەی نایزانم بیزانم.)

لەوانەیە وا بەر چاو بکەوێت لەم دوعایەدا جۆرێك تەماع هەیە، بەڵام هیچ وانیە، چونکە مرۆڤ جووڵەو حاڵەتێکی دینامیزمی تایبەت بەم جۆرە باوەڕە لە خۆییو ژیانیدا هەست پێ دەکات. بڕوا دەکات ژیان تەنیائەمڕۆکە نییە کە ناچاربە تەحەمولی بێتو ڕابردوویەك نیە کە لە دەستی دەرچووە. بەڵکو ژیان هەمان داهاتوویەکە کەوەکو گەشتیارێك دەبێ درێژە بە ڕێگاکەی بداتو بگاتە مەبەست.

بەشێك لە خەڵك پابەندی ئەم وتە ئایینیو مەعنەوییەی عیسا بوونو باوەڕیان پێیەتی:(نابێ بیر لە بەیانی بکەیتەوە.) ئەم جۆرە کەسانە لە ڕاستیدا ڕوانینی داهاتوویان لە خۆیان داماڵیوەو داهاتوو و ئاسۆی ڕوونی دوا ڕۆژ بە پێویست نازانن. لە حاڵێکدا ئەم ڕوانگەیە نەك هەر پەسەند کراو وعاقلانە نییە، بەڵکو جگە لە ڕۆژئاوا لە هیچ شوێنێکی دنیا پابەندی نین. سەیر ئەوەیە کە لە باوەڕە

ڕۆژ هەڵاتییەکاندا خۆ دوورگرتن لە ڕوانینی داهاتوو بەجۆرێك نەزانیو بێ عەقڵی دەزانرێت. ئەر فەرموودەی عیسا بە وردیو بە قوولیو ئەندێشەوە هەڵبسەنگێنین دەبینین عیسا بەوتنی ئەوەی ((نابێ بیری بەیانی بکەیت)) مەبەستێکی تایبەتی کۆمەلایەتی هەیە. ئەو دەڵێت:(ئەو شتەی لە دەستو تواناى تۆ بەدەرە، بەرنامەی بۆ

دامەزرێژە تاکو خۆت و خێزانەکەت توشی نیگەرانی و کێشە نەکەیت.) بۆ تێگەشتن لەم بابەتە نموونەیەك دێنمەوە:

وای دابنێین دەرماڵەیەکی کەممان هەیە.لەهەمان کاتدا بەم دەرماڵەوە دەتوانین تەنیا یەکەیەکی نیشتەجێ بوون لە شوێنێکی مامناوەندی شار بکڕین. ئەگەر بەم توانا و دەرماڵەوە بمانەوێت لە باشترین شوێنی شارداخانوو بکەین پارەکەی گەلێك زیاتر بێت لە دەرماڵەکەمان و بەو هیواوە کەلە داهاتوودا بەرنامەی بۆ دابرێژین و لە وانەیە دەرماڵەیەکی تایبەتمان ببێت تا بتوانین پارەکەی دابین بکەین، ئەم جۆرە ڕوانگەیە جۆرێك مەترسیە کەدەکرێت بە خەون و خەیاڵ و ئەندێشەی بلّقی سەر ئاولە قەڵەمی بدەین.

باشە! ئەڵبەت هەر کەسێك خەون و ئاواتی هەیە، بەڵام ئەگەر ئەم خواست ئارەزووانە لەگەڵ وەزعی دەرامەت و مەعنەوی کەسەکەدا گونجاو نەبێت، نەك هەر نابێت بەڕاستی، بەڵکو توشی گەلێك گرفتی ئەکات و نیگەرانی و دڵە ڕاوکێ ساتێك ئاسوودەی ناکات. بەڵێ! ڕوانین بۆ داهاتوو گرنگییەکی زۆری هەیە، چونکە جۆرێك بەرنامە داڕشتنە بۆ داهاتوو. بەفیکرەی سەیری بەیانی نەکەین و تەنیا ئەمڕۆ ببینین مانای کەسایەتی مرۆییمان بە گاڵتە گرتووە و خۆمان بێنرخ دەنوێنین. ئاشکرایە پێغەمبەری خودا کەبۆ بەرزکردنەوەی کەسایەتی مرۆڤەکان هەڵبژێردراوە هەرگیز هەوڵی ئەوە نادات مەزنایەتی مرۆیی لە کەدار بکات و ئەو کەسێك نییە بەها ڕاستەقینەکانی مرۆڤ لە بەرچاو نەگرێت. کەواتە دیمانەی ڕوکاری وتەکەی عیسا دیمانەیەکی هەڵە ئامێزە.

پلان داڕشتن بۆ داهاتوو نەك تەنیا مرۆڤ لە نائومێدی ڕزگار دەکات، بەڵکو مرۆڤ بە باوەڕی پتەوو ئیرادەی پۆڵایین بەرەو داهاتوو هان ئەدات.

مرۆڤ لە داڕشتنی بەرنامەو ڕوانینی بۆ داهاتوو دەتوانێت ئەندازەی تواناکانی خۆی لە پاڵ خاڵە لاوازەکانیدا بزانێت و بە ڕوانینێکی ورد بگاتە ئەو ئەنجامە کە بە چ کردەوەیەك سەربەرز دێتە دەرەوەو لە سێبەری چ کارێکدا سەرکەوتن لە گەڵ ئەوە. لە وەها هەل و مەرجێکدا حەقیقەت بینی ئەو دەبێ بە حەقیقەت گەرایی لەودا. لە سێبەری ئەم حەقیقەت بینییەدا هەر جۆرە مەترسیەك لە خۆی دور بخاتەوەو بێ نیگەرانی و دڵە ڕاوکێ بەرەو پێش دەچێت.

لێرەدا ئاماژە بە بۆچوونی كاپتن ((ئێرنست جی كینگ)) لەهێزی دەریایی ئەمریكا دەكەم، كە لە یەكێك لە شەڕەكانیدا گەیشتووە بەو ڕاستییەو ئەوەی بۆ مەلەوانان و كادێرانی ژێردەستی خۆی دركاندوە. ئەم خاڵە ئەوەندە بە پیت و پڕمانایە كە دەم بە دەم تائەمڕۆ گەیشتووەو بووەتە وێردی سەر زاران. ئەو دەڵێت:

((كاتێك ئەركێكیان پێ سپاردن بەپەلە مەڵێن دەتوانم ئەنجامی بدەم. سەرەتا بیر لەوە بكەنەوە ئەو پاپۆڕەی پێی بەڕێ دەكەون و ئەركەكانتان ڕادەپەڕێنێت ئایا توانای وەڵام دانەوەی خواستەكانی فەرمەندەكەتانی هەیە یان نا. مەڵێن ئەگەر بوەستم یان سەرپێچی بكەم سزام ئەدەن، ئێوە بەم گوێڕایەڵیە كوێرانەوە ڕێگەی بەیانی تاریك دەكەن و كێشەی تریش دێننە ڕێ. بەهێزەوە لە ئەركەكە تێبفكرن، بەڵام بە قووڵی شی بكەنەوەو بزانن تاچ ڕادەیەك و چەندە سەركەوتنتان دەست دەكەوێت. لە كاتی ئاوادا پێشنیارەكانتان دەربڕن كە ئەمە خۆی توانای ئێوەو هاوڕێكانتان زیاد دەكات و ئەو كاتەیە كە داهاتوو لە گەڵ ئێوە دەبێت.)) بە ڕاستی ئەمە باشترین هەڵبژاردنە بە شێوەیەك كە عیسا لەوكاتانەیدا ئاماژەی بۆ ئەم خاڵە كردوەو دەفەرموێت

((ئەو شتەی دەیتوانی، چرای ڕووناكی بەخشە.))

((هەنگاوەكانت ڕاگیراو هەڵبێنەو بۆ هەر پرسیارێك وەڵامێك بدۆزەرەوە

((هەرچەندە ئەندێشەت بە پشت بەستن بە ڕاستییەكان ڕوونتر ببێتەوە هەنگاوەكانت پتەوتر هەڵدەگریت.))

بۆ تێگەیشتن لە باسەكە نموونەیەك دێنمەوە كە خۆم شایەتی بووم:

ڕۆژێك لە گەڵ یەكێك لە هاوڕێیانم لە شەقامی ژمارە ٥٧١٦ی نیو هۆڵم لە گەڕەكی بالتیمۆر لەگەڵ هاوڕێی خۆشەویستمدا بە ناوی ((تێد بینگر مینۆ)) گەشتمان دەكرد. شۆفێری ئوتومبیلەكە نەقیب ((ئالبێرت نیومەن)) بوو. ئەو كەسێكی كارامەو ئاواتە خوازی شەوق و شادی بوو. شۆفێریی ئەو باسی ناو باسان بوو. سەرەڕای ئەوەی دەترساین لە گەڵ ئەو بەڕێ كەوین بەڵام چارمان نەبوو، چونكە دەبوایە بچم بۆ نەخۆشخانەیەكی سەربازی و ئەحواڵ پرسی یەكێك لە نەخۆشەكانم بكردایەو لە بواری دەروونییەوە دەرمانم بكردایە.

لە ناو جادەدا بەڕێز ئالبێرت ئوتومبیلەكەی بە خێراییەكی سەرسامەوە لێدەخوڕی و ئێمە لەسەر كورسیەكان چەقیبووین. ئەو هەر ئەندازە ترس و نیگەرانی

ئێمەی ئەبینی زیاتر دەهاتە سەر شەوق‌و خێراتر دەڕۆیشت. ئەگەر چی بەڕێز تێد چەند جار پێی وت نابێ بەو خێرایییە بڕوات، بەلاّم ئەو گوێی بەم قسانە نەدەداو بە هیچ جۆرێك گوێی بۆ ئەم ڕاستیانە نەدەگرت.

بە ناو ڕێگەدا بۆ چا خواردنەوە وچانێك لاماندا. بەڕێز تێد بەڕەخنەوە لە درێژەدان بە گەشتەکە پاشگەز بووەوە و نەقیب بیومەن بۆ ئەوەی ئەو ڕازی بکات بەڵێنیدا هێواشتر لێخوڕێت، بەلاّم تێد بڕوای نەدەکردو قسەیەکی کرد کە زۆر بەلامەوە سەرنج ڕاکێش بوو. وتی:

((من دەزانم تۆ ئاواتە خوازی زوتر بگەیتە مەبەست‌و لە لایەکیشەوە لێخوڕینی خێرات پێ خۆشە، بەلاّم ئایا بیرت کردۆتەوە توانای ئۆتۆمبیلەکەت چەندە؟ ئایا بڕوات بەوە هەیە بەو گوشارەی دەیخەیتە سەر بزوێنەری ئوتومبیلەکە، بزوێنەرە کە وەلاّمدەر ئەبێت؟ ئێستا بیر لە بابەتێکی تر بکەینەوە. ئایا دڵنیایت بەو خێرایییەی لێ دەخوڕی کتوپڕ چاڵێك لە سەر ڕێگاکەت نابێت؟ یاخود بەردێکی بچوك لە سەر جادە نابێت؟ ئەگەر بیر لەم شتانە بکەیتەوە خۆت ناخەیتە مەترسییەوە.

ئەگەر تەواو دڵنیا بیت‌و لە سەدا سەد ئاگاداری جادەکە بیت کە بێ عەیبەو وەکو پێشبڕکێی ئۆتۆمبێل هیچ لەمپەرێك لە سەر ڕێگەکەت نییە، ئەو کاتە حەقی خۆتەو دەتوانی بە خێرایی لێخوڕی. بەلاّم تۆ لەم شتانە دڵنیا نیت.کەواتە چۆن بێ ئەوەی ئاگاداری داهاتووی چەند هەنگاوی پێش خۆت بیت خۆت دەخەیتە مەترسییەوە؟))

بە ڕاستی ئەم وتە بەنرخە بۆ هەمووومان ڕاست دەبێتەوە. ((جادەی پڕ لە بەرزی‌و نزمی پڕە لە لەمبەرو کەم‌و کووڕی)). بۆ ئەوەی خۆمان لە دەستی هەر دڵەڕاوکێ‌و نیگەرانییەك ڕزگار بکەین‌و بێ ئەوەی زەمینەی بێ تاقەتی‌و پەشیمانی فەراهەم بکەین چی باشترە بەفیکرو دوور ئەندێشی‌و بەرنامەڕێژی لەجادەی ژیاندا بەرەوپێش بچین. با دڵنیابین لە هەل‌و مەرجێکی ئاوادا سەرکەوتوو دەبین.

لە درێژەدان بۆ شیکردنەوەی زیاتر لەم باری‌یەوە ئاماژە بۆ یەکێك لە بیرەوەریەکانم دەکەم:بەهاری ساڵی ١٩٣٨بوو کە لە ورسای میسۆری لە قوتابخانەیەکی فەقیرانە خەریکی وانە وتنەوە بووم. ڕێگەی هاتوو چۆم زۆر خراپ بوو، ئۆتۆمبێلی کەم لەم ڕێگەیەوە هاتو چۆیان دەکردو من ناچار زۆر تر بە پێ دەڕۆیشتم. هەمیشە بیرم لەوە دەکردەوە چۆن بتوانم خۆم لەم کێشەیە ڕزگار بکەم. هەرچەندە زیاتر بیرم دەکردەوە

بێ هیواتر دەبووم. چونکە ئەو دەرماڵەی هەم بوو بەسەختی بەشی ژیانی دەکردم و لە داهاتووی خۆم دەترسام. هەموو ڕۆژێک بەیانیان کە لە خەو هەڵدەستام ڕوخساری تاڵ و دزێوی ژیانم لە پێش چاومدا دەبینی. هەستم دەکرد ژیانم هیچ مانایەکی نییە. لە هەموو شتێک دەترسام. ئاواتەکانم دەهێنایەوە یادو بە بیرکردنەوە لە ڕاستییەکان دەلەرزیم و ڕێگەم نەئەدا ڕاستی ئاواتە کوێرەوە بووەکانم لێڵ بکات. پشتم بە داهاتوو دەبەست. خواردنم کەم دەخوارد چونکە پارەم زۆر نەبوو. دەترسام ئەگەر ڕۆژێک نەخۆش بکەوم چۆن خەرجی دکتۆر بدەم. خووشکێکم هەبوو کە ئەویش پێی دەنایە تەمەن و پێویستی بوو پشتگیری بکەم.داهاتووی ئەویش زیاتر لە هەرشتێک نیگەران و بێتاقەتی دەکردم.دەرماڵەکەم ڕێگەی نە ئەدا بیر لە هەر شتێک بکەمەوە. بۆ خۆمم دەقەبلاند ڕۆژێک پیاوێک دەردەکەوێت و دەستم دەگرێت. ئەمە ئاواتی من بوو وەکو ئەو کچە داماوانەی لە ئاواتی شازادەی سوار بە سەر ئەسپی سپییەوە، منیش لە هەوڵ و ئاواتی پیاوێکدا بووم کە دەستی یارمەتیم بۆ درێژ دەکات. هەر ڕۆژێکم بەم باوەڕەوە دەبردە سەر، تا سەر ئەنجام ڕۆژێک بە خوێندنەوەی ڕۆژنامەیەک و چەند دێڕ شیعر لەوەدا ڕاستی لە پێش چاومدا ڕوونتر بووەوە و ڕوخساری ژیان کراوەتر بوو لەلام. شیعرەکە بەم جۆرە بوو:

پیاوێکی شاد، شاد تر لە هەر شتێک

دەیوت ئەمڕۆکەم سەرمایەی ئاواتەکانمە،

ئاواتەکانم سەر مایەی بەیانین،

بەیانی بە تەماعەوە بە تەناف ڕادەکێشم و دەمەوێ بۆ گەیشتن بە بەیانی ئەمڕۆکە بە پەلە بەجێ بهێڵم ....

بەڵێ، ئەگەر بیر لە قولایی ڕستەکان بکەنەوە حەق ئەدەن بە من. شاعیر لەم شیعرەدا ئەو شتەی من لێی خافڵ بووم هێنابوویە سەر زمان و دەمزانی تا ئەو ڕۆژە منالێکی بچووک بووم و گەورە نەببووم. لەوانەیە بەجەستە گەورە ببوم بەلام لەبواری دەروونی و ڕۆحییەوە هێشتا نابالق بووم. ئێستا تێڕادەمێنن و من بۆتان شی ئەکەمەوە.

بیهێننە بەر چاوتان من دەرماڵەیەکی کەمم هەبوو، بەڵام بەم دەرماڵەوە هیچ هیوایەکم نەبوو قەناعەتم بەخۆم کردبوو، بۆ ئەوەی توشی گرفتی ئێستا نەبم لە هەر شتێك دەترسام. داهاتووم لە کوڵانێکی بەر تەسکدا ئەبینی و چوونە ژوورەوەیم لە خۆمدا نەئەدی. لە حاڵێکدا شاعیر منی بە ئاگا کردبۆوە. ئەو داهاتووی بەو شێوەیە بەیان نەکردبوو. من بە خوێندنەوەی ئەم شیعرە یەکەم ڕستەی بە مێشکمدا هات ئەوە بوو کە هاوسەرگیریی دەکەم و ئەمە خۆی بروسکەیەکی هیوا بوو بە مێشکمدا هات.

بێ پەردە بڵێم، لە بەر نیگەرانیم ئیرادەی خۆم لە دەست دابوو.بیرم لەم بەیانیەی ئێستا کە بەرەو ئێوارە دەڕۆیشت دەکردەوە.لە حاڵێکدا نەدەبوا ئاوا بووایە. گەیشتبوومە ئەو خاڵە لە جوڵەی تەمەنم کە بۆ ڕزگار بوون لە ترس و نیگەرانی باشتر وایە بە چاویلکەیەکی نوێوە لە داهاتوو بڕوانم. لە پاش ئەم فیکرە تێگەیشتم ئەو شتەی من لە سەری بووم هەڵە بووە. دەبوایە داهاتووم بدیایە و سەرمایە گوزاریم بۆی بکردایە. لە وانەیە سەرمایە گوزاری مادی لە توانامدا نەبوایە، بەڵام دەمتوانی هەنگاو بنێمە کوڵانی داهاتوو. بڕیارمدا درێژە بە خوێندن بدەم، ئەگەر چی بۆم سەخت بوو، لە ڕابردوو نەدارتر دەبووم و ژەمێکم لە بەر نامەی خۆراکم کەم دەکردەوە، بەڵام ئەمە جوڵەیەکی نوێ بوو.

لە پاش چەند هەفتە گۆڕانکارییەکی تایبەتم لە خۆمدا هەست پێ کرد، شاد ببووم و چیتر داهاتووم لە قووڵایی تاریکیدا نەئەدی. لانی کەم دەورانی دوای تەواو بوونی خوێندنم ڕونتر ئەدی و داهاتووی لەوە زیاتریشم لە سێبەرێکدا دەبینی.

بەم جۆرە بوو کەژیانم ئاڵ و گۆڕی بە سەرداهات و بە ئیرادەیەکی پۆڵایینەوە بەرەو پێش چووم. بێ ئەوەی بیر لە شتێکی تر یان ڕێکەیەکی هەڵە بکەمەوە عەقڵم کردە حاکم و ئاسانتر ڕێگەی ژیانم بە سەرکەوتوویی دەبڕی. داهاتوو ئەوەندە لەلام شیرین ببوو کە بە وتەی شاعیر بە تەناف ڕامدەکێشا و دەمویست هەرچی زووتر بگەمە بەیانی. بێ ئەوەی نیگەران بم.ئەنجامی ئەم باسە لەم بەشەدا ئەوەیە کە دەتوانین بەرنامە بۆ داهاتوو دابڕێژین و دەستپێکردنی کارەکە لە پێنج قۆناغدا بگرینە بەر:

١- سەرەتا پرسیار لە خۆتان بکەن چین، چیتان هەیە، دەتوانن چی بکەن و لە دەفتەرێکدا بینوسن.

٢- بۆ وەڵامی ئەم بابەتانە سەرەتا بیر بکەنەوەو پرسیار لە خۆتان بکەن لە چ بارو دۆخێکدا دەژین‌و چ توانایی گەلێکتان هەیە؟ ئایا ئاواتەکانتان پڕو پووچە یان بواری بوون بە ڕاستی هەیە؟ ئایندە بە ئارەزووە کانتانەوە بە هەشتێکی سیحراوی دەبێت یان باخێك دەبێ کە ڕاستەقینەیە؟

٣- ئەو شتەی وەکو توانای مادی‌و مەعنەوی هەتانە بیری لێ بکەنەوە. بزانن ڕابردووتان چۆن بەجێ هێشتووەو داهاتووتان بەچ بەرنامەیەکەوە لە پێش دەمدایە. ئایا لە ڕابردووی خۆتان شادمانن یان پەشیمان؟ ئەگەر شادن، ئایا دەتانەوێ بەیانیشتان وەکو ئەوە بێت یان باشتر لەوە. ئەگەر پەشیمانن بەرنامەتان بۆ داهاتوو چییە؟

٤- ڕۆژەکان‌و تەمەنتان هەڵبسەنگێنن ٢٤ کاتژمێری ڕۆژانە بە وردی هەڵبسەنگێنن کە چی بکەن بۆتان پڕ سوود بێت؟

٥- ئەمڕۆتان باش بردوەتە سەر یان نا؟ بەیانی باش دەبێ یان نا؟ بیر بکەنەوە چۆن بکەن بەیانی خۆشەویستتر بێت بۆتان؟ کاتێك جوڵە بۆ بەیانی‌و داهاتوو لە گەڵ ئیرادەو بڕیارو بەر نامە بێت هەفتەکانی داهاتوویش بەرنامە ڕێژی بکەن....ئەمەیە بەیانی.... ئەمەیە ئەنجامی کاری ئەمڕۆکە....

بابەتی دووەم

ڕێگە چارەیەکی سیحراوی بۆ ناکاریگەرکردنی بارو دۆخە نیگەران کەرەکان

ئایا دەتانەوێت شێوازێکی خێراو متمانە بەخش بۆ زاڵ بوون بەسەر بارو دۆخە نیگەران کەرەکاندا هەبێت، تەکنیکێك کە خێراییەو بەبێ پێویستی بە خوێندنەوەی لاپەڕەکانی دوایی ئەم کتێبە لێرەدا هاتووە:

کەواتە وەرن بەو تەکنیکیەی ((ویلیز کریر))، داهێنەری بەناو بانگی پیشەسازی هەوا بەر (ساحیبە)و بەڕێوەبەری کۆمپانیای بەناو بانگی ((سیراکۆس))ی نیویۆرك دای هێناوە ئاشنا ببین. ئەم ڕەوشە یەکێکە لە باشترین میتۆدەکانی چارە سەر کردنی کێشە نیگەران کەرەکان و من خۆم ئەوە لە کاتی خواردنی نیوەڕۆ لە یانەی ئەندازیارانی نیویۆرك لەوەوە فێر بووم.

ئەو دەڵێت:((کاتێك گەنجتر بووم بۆ کۆمپانیای بوفالۆفۆرگ لە بوفالۆی نیویۆرك کارم دەکرد. ئەرکم دامەزراندیی ئامێری پالآوتنی گازەکان بوو لە یەکەیەکی پیشەییدا کە هی کۆمپانیای گلاس پلیت پیتز بۆرگ لە کریستاڵ سیتی میسۆری بوو. هەر یەکەیەکی پیشەیی ئەم کۆمپانیایە ملیۆنەها دۆلاری تێچوو بوو.

مەبەست لە دامەزراندنی ئەم ئامێرە، پاکژ کردنەوەی پیسبوونی گازیی بوو بۆ باشتر کار کردنی مەکینەکان بە بێ زیان پێ گەیشتنیان. ئەم شێوازەی پالآوتنی گازەکان تەواو نوێ بوو، تەنها یەك جارو لە بارو دۆخی جۆراو جۆردا تاقی کرابۆوە. لە کاتی ئەرکەکەمدا لە کریستاڵ سیتی میسۆری ڕووبەڕوی کێشەی چاوەڕوان نەکراو بووینەوە. ئەم شێوازە کارە کارامە بوو، بەڵام زۆریش جێی ڕازی بوون نە بوو کە شایانی ئەم گەرەنتیە بێت کە کردبوومان. ئەم سەرکەوتنە کاسی کردبووم. وەکو ئەوەی کەسێك سەرمی بە شتێك شەتەك دابێت. لە ناو سکمدا پێچ و ژانێکی پڕ ئازارم هەست پێ دەکرد. ئەوەندە نیگەران و پەشێو بووم کە تەنانەت خەو و خۆراکی باشم

نەبوو. سەر ئەنجام بە یارمەتی عەقڵی سەلیم بۆم دەرکەوت نیگەرانی سوودی نییە، کەواتە شێوازێکم دارشت کە کێشەکەم بەبێ دڵە ڕاوکێ چارەسەرکەم. ئەنجامەکەی بێ وێنە بوو. شێوازێکی سادە کە هەر کەسێك دەتوانێ بە ڕێوەی بەرێت. ئەم ڕەوشە سێ قۆناغی هەبوو.

قۆناغی یەکەم: بارو دۆخی خۆمم بوێرانە شی کردەوەو خراپترین دەرئەنجامەکانی ئەم کێشانەم هەڵسەنگاند. بێ گومان کەس من بەهۆی ئەم شکستەوە زینداني یان لەسێدارە ناکات. لە ڕاستیدا دوو حاڵەت هەبوو، پلەو پایەکەم لە دەست دەچوو، یان فەرمان بەرەکانم بە ناچاری ئەو ئامێرانەی کڕیبوومان ئەیاندایەوەو لەم حاڵەتەدا بیست هەزار دۆلارمان لە دەست دەچوو کە سەر مایە گوزاریمان کردبوو.

قۆناغی دووەم: لە پاش دیمانەکردنی خراپترین هەل و مەرجی شیمانەکراو خۆم ڕازی کرد لە حاڵەتی پێویستدا قبووڵی بکەم. لەوانەیە ئەم شکستە هەڕەشەیەك بێت بۆ بارو دۆخەکەم و تەنانەت کارەکەم لە دەست بدەم، بەڵام دیسان لە حاڵەتی ڕوودانی وەها شتێکیشدا دەتوانم کارێکی تر پەیدا بکەم.

هەل و مەرجی لەوە خراپتریش دەیتوانی ڕوو بدات کە لەو حاڵەتەدا بەر پرسان بۆیان دەردەکەوێت و پڕۆژەکە دەوەستێنن و بودجە تەرخان کراوەکە (بیست هەزار دۆلار) بۆ لێکۆڵینەوە تەرخان دەکەن.

لە پاش ناسینی خراپترین حاڵەتی شیمانەکراو و وەرگرتنی، ڕووداوێکی سەیر ڕوویدا. خێرا ئۆقرەییەك لە دەروونمدا دروست بوو کە لەوە پێش نەمبوو.

قۆناغی سێیەم: لەو کاتەوە تا ئێستا بەئارامی کاملەوە وزەی خۆمم بۆ هەوڵدان بۆ چاککردنی خراپترین عەقڵیەت کەلەوەپێش هەمبوو خستەگەڕ. ڕەوش و کەرەستەی جۆراو جۆرم دارشت تاکو بەر لە خەسار بوونی بیست هەزار دۆلارەکە بگرم. تاقیکردنەوەی زۆرم ئەنجامداو سەر ئەنجام بۆم دەرکەوت ئەگەر پێنج هەزار دۆلاری تر بۆ کەرەستە لاوەکیەکان خەرج کەین کێشەکانمان چارەسەر دەبێت. بەم ڕەوشە لە جیاتی بیست هەزار دۆلار زەرەر پانزە هەزار دۆلار سوود دەست کۆمپانیا کەوت.

بێ گومان بەبێ زاڵ بوون بەسەر نیگەرانیەکەمدا هەرگیز سەرکەوتوو نەدەبووم، چونکە یەکێك لە خراپترین تایبەتمەندییەکانی نیگەرانی لە ناو بردنی توانای تەرکیزی عەقڵە.کاتێك فیکرمان لەملاو لایەو لەهەر شوێنێکی تر سەرگەردانە، هەموو توانای بڕیاردانمان لە دەست ئەدەین. بەڵام لە پاش ڕوو بەڕوو بوونەوە لەگەڵ خراپترین بارو دۆخەکانو تەنانەت وەرگرتنیان تەواوی دیمانە نا ڕوونەکان لە ناو دەبەینو خۆمان ئامادەی ڕوو بەڕوو بوونەوە لە گەڵ دۆخەکەو پێداگیری لەسەر کێشەکە دەکەین.

ئەم ڕووداوە چەندین ساڵ لەمەوبەر ڕوویدا. ڕێگە چارەکەی سەرەوە ئەوەندە کارامە بوو کە من لەو کاتەوە تا ئێستا گرتوومەتە بەرو لە ئەنجامدا کەمو زۆر ژیانێکی دوور لە نیگەرانیم بەڕێکردووە .

بەراستی هۆکاری وەها کارامەیی و بەنرخ بوونی ڕێگە چارەی ((.کریر)) چییە؟ لەوانەیە ئەم ڕێگەچارە سیحراوییە بەر لە پێش چوونی کوێرانەی ئێمە لە ناو تەمو مژی نیگەرانی دەگرێتو وەکو ڕێگەیەکی نەجات پێگەو ئامانجمان پیشان ئەداتو هەنگاوەکانمان لە سەر زەوی قورسو ڕاگیراو دەکات. لە حاڵێکدا ئەگەر ئەم زەوییە سەختە لە ژێر هەنگاوەکانماندا نەبوایە چۆن دەمان توانی بیربکەینەوەو بەرەو پێش بچین.

پرۆفیسۆر (ویلیام جیمز) باوکی دەروونناسی نوێ ۳۸ساڵ لەمەوبەر مرد، بەڵام ئەگەر لە ژیاندا بوایەو ئاگاداری ئەم ڕێگە چارەیە بۆ لە ناو بردنی نیگەرانی بوایە لە دڵەوە پەسەندی دەکرد، چونکە هەمیشە بە خوێنکارەکانی دەوت ((کێشە هەر بەو جۆرەی هەیە وەربگرن، چونکە وەرگرتنی هەر ڕوداوێك یەکەم هەنگاوە لە زاڵ بوون بەسەر دەرئەنجامە ناخۆشەکانیدا)). هەر ئەم بۆ چوونە لە کتێبێکی پڕفرۆش بەناوی ((گرنگی ژیان)) لە نووسینی ((لین یوتانگ)) هاتووە. ئەم فەیلەسووفە چینیە لەم کتێبەدا دەڵێت:

((ئۆقرەیی مێشك ئەنجامی وەرگرتنی خراپترین ڕووداوەوە شیمانە کراوەو من پێموایە ئەمە لە ڕوانگەی دەرونییەوە جۆرێك خۆخاڵی کردنەوەیە. کاتێك خراپترین حاڵەت قبووڵ دەکرێت چیتر هیچ شتێك بۆ لە دەست چوون نامێنێتەوە.))

ویلیز کریر دەڵێت: لە پاش ڕوو بەڕوو بوونەوە لەگەڵخراپترین حاڵەت ئەم فیکرە لە خۆیەوە دێتە ناو مێشکم کە چیتر هیچم بۆ دۆڕاندن نییەو هەر ئەم فیکرە خێرا دەبێتە هۆی جۆرێك ئۆقرەیی و ئاسایشی مێشکم و لەوە بەدواوە ئاسوودەتر دەتوانم بیربکەمەوە. ڕوونە، وانییە؟

ئێستاش ملیۆنەها مرۆڤ ژیانیان لە پەرێشانیدا بە فیڕۆداوە، چونکە ئامادە نەبوون ڕاستی وەربگرن و حەزیان لە باشتربوونی بارودۆخیان نەبووە تاکو خۆیان لە مەترسی لە ناوچوون ڕزگار بکەن. ئەوان لە جیاتی دروستکردنەوەی داهاتوویان کاتیان بۆ بەرەنگاربوونەوەیەکی تاڵ و توند تەرخان کردووە کە دەبێتە هۆی خەمۆکی بەردەوام یان ماخۆلیای ئەوان.

ئایا پێتان خۆشە کەسێکی تر بناسن کە سوودی لە ڕێگە چارە سیحراویەکەی ویلیز کریر وەرگرت و کێشەکەی چارەسەر کرد؟ ئەم نموونەیە دەربارەی بازرگانێکی نەوتە لە نیۆیۆرك کە زەمانێك خوێنکاری من بوو. ئەو دەڵێت:

بڕوام نەدەکرد لە دنیای دەرەوەی فیلمیشدا شتێکی ئاوا بۆ من بێتە پێشەوە. بەڵام من بەڕاستی ببومە قوربانی باج گیرییەك. داستانەکە بەم شێوەیە بووکە کۆمپانیاکەی من کۆمپانیایەکی گواستنەوە بوو. ژمارەیەك لۆری و ژمارەیەك شۆفێرم لە بەردەستدا بوو. ئەو کاتانە ئێمە ناچار بە لەبەر چاوگرتنی یاسای OPAبووین و ئەو ئەندازە نەوتەی ئەماندا بە موشتەرییەکان ئەندازەی هەبوو. هەندێك لە شۆفێرەکانم (بێ ئاگاداری من) لە بەشی موشتەرییەکانیان ئەدۆزییەوە و بە کورتی کەم فرۆشیان دەکرد. یەکەم ڕاپۆرتی ئەم کەم فرۆشیە لەلایەن چاودێرێکی حوکمییەوە گەیشتە دەستی من و بۆ بێدەنگ بوون داوای پارەی کرد. چونکەبەڵگەی لەم کەم فرۆشیە بە دەستەوە بوو هەڕەشەی پیشاندانی بەڵگەکانی بە دواکاری گشتی پارێزگا دەکرد. ئەگەر چی خۆم پێموابوو هیچ جێی نیگەرانی نییە بەڵام بەیاسا کۆمپانیا بەرپرسی کردەوەی فەرمان بەرەکانیەتی. سەرەڕای ئەوە ئەگەر بابەتێکی ئاوا لە دادگا باس بکرایەو لە ڕاگەیاندنەکانیشدا دەنگی بدایەتەوە، من متمانەو ئابڕووی کارەکەمم لە دەست ئەدا.

من شانازیم بەکارەکەمەوە دەکرد. باوکم بیست و چوار ساڵ لەمەو بەر ئەم کۆمپانیایەی دامەزراندبوو.ئەوەندە دڵەڕاوکێم هەبوو کە هەستم بە نەخۆشی دەکرد.

سێ شەوو ڕۆژە خەوو خۆراکم نەبوو، لەخەیاڵە پڕو پووچەکانمدا نوقم بووم. یان دەبوایە پێنج هەزار دۆلارم بدایەو یان بەم پیاوەم بگووتایە بڕوات و پیلانە پیسەکەی ئەنجام بدات. هەربڕیارێکم ئەدا دەبووە هۆی خەونی ناخۆشی شەوانم.

تاکو شەوێك بەڕێکەوت کتێبی گیرفانی((چۆن بەسەر نیگەرانیە کانماندا زاڵ بین)) (کە لە زانکۆ وەکو کارێکی دەرسی لە پێش چاوی هەمووانـدا خوێندبوومەوە) م هەڵگرت و بە داستانی ویلیز کریر دەستم پێکرد. داستانی ڕووبەڕوو بوونەوەی لەگەڵ خراپترین حاڵەت. کەواتە پرسیارم لە خۆم کرد خراپترین حاڵەت لە ئەگەری پارە نەدانەکەداو دانانی بەڵگەکان بەدەستی داواکاری گشتی چییە؟ ئاساییە کە لە دەستچوونی کارەکەمە، ئەمە خراپترین ڕوودواوە. من ناچمە زیندان، تەنها ناوبانگ و متمانەم لە کەدار دەبێت.

پاشان بە خۆمم وت کۆمپانیاکەم لە دەست دەچێت. مێشکم ئەمەیشی وەرگرت، بەڵام دوایی چی ڕووی ئەدا؟ لەم حاڵەتەدا بێ گومان دەبوایە شوێن کارێکی تر بکەوم. ئەمەیش خراپ نییە، چونکە من شارەزایی زۆرم سەبارەت بە نەوت هەبوو. زۆرێك لە کۆمپانیاکان پێیان خۆش بوو لە گەڵ من کار بکەن. هەستێکی باشترم لا دروست بوو، ئەو ترسە خەمناکەی ماوەی سێ شەوو ڕۆژ منی داگرتبوو لەکۆڵم بووەوە. هەستەکانم ڕەنگی ئۆقرەییان بە خۆوە گرت و لە کۆتایی تێڕاماندا بۆم دەرکەوت دیسان توانای بیر کردنەوەم هەیە.

مێشکم ئەوەندە ئارام بوو کە ڕوو بەڕووی هەنگاوی سێهەم کە چاککردنی خراپترین ڕووداو بوو ڕوو بەڕوو ببمەوە. لە کاتی هەڵسەنگاندنی ڕێگە چارەکاندا فریشتەیەکی تازە بەسەرما نازڵ بوو. ئەگەر تەواوی باسەکەم بۆ نوێنەری داواکاری گشتی پارێزگا باس بکردایە، لەوانەیە ئەو بیتوانیایە ڕێگە چارەیەك بخاتە پێش دەمم کە هەرگیز بە مێشکمدا نەدەهات. بڕیارمدا بەیانی یەکەم کارم دیداری پارێزەرەکەم بێت. ئەو شەوە چوومە جێگەو ئاسوودە خەوتم.

ئەم کێشەیە چۆن تەواو بوو؟ بەیانی پارێزەرەکەم پێشنیاری دیداری داواکاری ناوچەکەو باسکردنی هەموو کێشەکەی بە مندا. کاتێك چووم بۆ دیداری داواکاری گشتی و ڕاپۆرتی هەموو بەسەرهاتەکەم بە ئەودا، لەکۆتایی سەرسوڕماندا لەوم بیست ئەم باج وەرگرتنانە چەند مانگە درێژەی هەیەو پیاوێك کە دەڵێت نوێنەری ئەوە تەنیا

دەستبڕێکەو بەدوایدا دەگەڕێن. بیستنی تەواوی ئەم قسانە لەپاش سێ ڕۆژ بەرگەی ئەشکەنجە بۆ دابینکردنی پێنج هەزار دۆلار بۆ ئەم دەستبڕە منی ئارامکردەوە.

ئەم ئەزموونە بووە دەرسێکی گەورە بۆ من. لەوە بە دواوە بە کاتی ڕو بەڕو بوونەوە لەگەڵ کێشەی نیگەران کەر کە هەڕەشەی لە من دەکرد، ڕێگە چارەی کۆنی ویلیز کریرم دەگرتە بەر.

لێرەدا گوێ لەداستانی ئورل پی هینری بگرن. ئەم بەسەر هاتەی خۆی لە ١٧ی نۆڤەمبەری ساڵی ١٩٤٨ لە هوتێل ((ئیستاتلەر بۆ یتۆن)) بۆ گێڕامەوە.

لە تەمەنی بیستو هەشتو بیستو نۆ ساڵیدا ئەوەندە گرفتاری نیگەرانی بووم کە چەند برینێك دەستیان کرد بە لەبەین بردنی پێستی گەدەم. شەوێك خوێنێکی زۆرم هەڵ هێنایەوەو بەپەلە بردیانم بۆ نەخۆشخانەیەکی کۆلێجی پزیشکی ((نورس وێست شیکاگۆ)).

کێشم لە ١٧٥پۆندەوە گەیشتبووە ٩٠پۆند. ئەوەندە کز ببوم کە تەنانەت جوڵاندنی دەستیشم مەترسی هەبوو. سێ پزیشکی پسپۆڕو پسپۆڕێکی بە ناو بانگ ((دیارییان)) کرد نەخۆشیەکەی من بێ چارەسەر. تەنیا بە تۆزی وشكو کەوچکێکی بچووك شیرو نیوە کەوچکێك قەیماغ لەهەر کات ژمێرێکدا دەژیام. سیستەرێك هەموو ڕۆژێك لاستیکێکی دەبردە ناو گەدەمو هەرچی تیابوو دەری دەهێنا. ئەم بەرمە چەندین مانگ درێژەی هەبوو.

سەر ئەنجام بە خۆمم وت: سەیرکە ئۆرل هێنری، ئەگەر لە مەرگێکی خاو زیاتر بۆ تۆ نییە، کەواتە دەبێ لەو کاتە کە هەی بۆت ماوەتەوە کەڵك وەربگری. هەمیشە حەزت ئەکرد لە پێش مەرگدا بە دەوری دنیادا گەشت بکەیت. کەواتە ئێستا کاتیەتی.

کاتێك بە پزیشکەکانم وت دەمەوێ بەدەوری دنیادا بگەڕێمو خۆم دەتوانم ڕۆژی دوو جار گەدەم خاڵی بکەمەوە، ئەوان تێڕامان. شتیوا نابێت! ئەوان هەرگیز شتی وایان نەبیستبوو، پێیان وتم گەر کاری وابکەم بێگومان دەریاکان گۆڕی من دەبن. من لە وەڵامدا وتم نا، پاشان بەڵێنمدا بە هەموو کەسو کارم لە گۆڕستانی بنەماڵەماندا بنێژرێم. کەواتە بڕیارمدا تابووتە کەیشم لەگەڵ خۆم بەرم. من تابووتێکم دا بە

دروست کردن‌و سواری پاپۆڕم کردو پاشان لەگەڵ ئەو کۆمپانیا گەشت‌و گوزارییە سەبارەت بە مەرگی خۆم قسەم کرد. داوام لەوان کرد جەنازەکەم لە بەشی سارد کەری پاپۆڕەکەدا دابنێن‌و هەر لەوێدا بمهێڵنەوە تا ئەو کاتەی پاپۆڕەکە دەگەڕێتەوە بۆ وڵاتەکەی خۆم.

با بەهرەمەندی ئەو شتە بین کە هێشتا هەمانە،
لە پێش ئەوەی ئێمە بسپێرن بە خاک
لەوێدا خاک لەگەڵ خاک تێکەڵ دەبێ
و لەژێر خاکدا دەبێ بخەوین
بێبەش لە چێژی ئاواز
بێبەش لە کۆتایی

کاتێک لە لۆس ئەنجلۆس پێم نایە پاپۆڕی (پریزیدەنت ئادامز) و بەرەو ڕۆژهەڵات بە ڕێکەوتم هەستێکی باشترم هەبوو. بەرە بەرە تۆزی ئالکاین‌و پەمپی گەدەمم لابرد. چی تر دەمتوانی هەر خواردنێك بخۆم. تەنانەت تێکەڵە نەناسراوەکانی ناوچە جۆراو جۆرەکان کە زامنی مەرگم بوون. هەرچی هەفتەکان تێپەڕ دەبوون باشتر دەبووم. تەنانەت جگەرەی ڕەشی کوبیم دەکێشا ئەوپەڕی چێژم لە ژیان وەردەگرت. چیتر لەو تۆفان‌و دێوو درنجانەی منیان دەخستە ناو تابوتەکەم(ئەگەر چی لەتاو ترس بوو) تێپەڕیبووم. کاتێک لەناو پاپۆڕەکەدا بووم هاوڕێیانێکی نوێم پەیداکرد کەلەگەڵ ئەواندا سەر گەرمی یاری کردن دەبووم، گۆرانیم دەوت‌و تا نیوە شەو نەدەخەوتم. کاتێک گەیشتینە هندستان‌و چین، ئینجا بۆم دەرکەوت ئەو نیگەران کاریانەی لە وڵاتەکەمدا هەبوو لە چاو هەژاری‌و برسیەتی زاڵ بەسەر وڵاتانی ڕۆژهەڵاتدا هیچ نەبوو. هەموونیگەرانیە بێ ماناکانم وەلاوە ناو هەستێکی باشترم تەجرەبە کرد. لەکاتی گەڕانەوە بۆ ئەمریکا کێشم ٩٠ پۆند زیادی کردبوو، کەمو زۆر نەخۆشی گەدەمم لە بیر بردبووەوە. هەرگیز وەها هەستێکی باشم لە ژیاندا نەبوو. گەڕامەوە بۆ سەر کارەکەم‌و لەو کاتەوە تا ئێستا تووشی هیچ نەخۆشیەك نەبووم.

من تەواوی ئەو بنەمایانەی ((ویلیز کریر)) بۆ لەناو بردنی نیگەرانییەکان باسی کردبوو ئەنجامم دا. سەرەتا پرسیارم لەخۆم کرد خراپترین ڕووداو چییە؟ وەڵام: مەرگ. دووەم، خۆمم بۆ وەرگرتنی مەرگ ئامادە کرد، چارێکم نەبوو، پزیشکەکان نەخۆشییەکەی منیان لە چارە نەهاتوو دیاری کردبوو. سێیەم، هەوڵم دا بارو دۆخم بە ئەوپەڕی چێژ وەرگرتن لە تەمەنی کورتم باش بکەم....

ئەگەر لە پاش سوار بوونم بۆ ناو پاپۆڕەکە دیسان توشی نیگەرانی ببومایە، گومانی تیا نەبوو پاشماوەی گەشتە دەریاییەکەم لەناو تابووتەکەمدا درێژە پێ ئەدا. بەڵام خۆڕاگربووم و تەواوی کێشەکانم لە بیر بردەوەو ئەم ئۆقرەیی مێشکە وزەیەکی نوێی لە دەرونی مندا دروست کرد کە لە کۆتاییدا ژیانمی ڕزگار کرد. کەواتە یاسای ژمارە ٢ دەڵێت: ئەگەر گرفتێکی نیگەرانکەرتان هەیەو

ڕێگە چارەی سیحراوی ویلیز کریر بەم سێ

قۆناغەی خوارەوەبگرنە بەر:

١- پرسیار لەخۆتان بکەن خراپترین ڕووداو چی دەبێت؟

٢- ئامادە بە لە ئەگەری ڕووداندا وەریبگریت.

٣- بە ئارامیی و خەیاڵەوە دەست بدەرە چارەسەرکردنی ئەو کێشەیە.

بابەتی سێیەم

دڵەڕاوکێ چ بەڵایەکتان بەسەر دێنێت؟

بازرگانێك كە نازانێت چۆن بەسەر
نیگەرانی خۆیدا زاڵ بێت، ناچارە
بە مەرگی ناوادە.

((دکتۆر ئالکسیس کارل))

ماوەیەك لەمەو بەر لە کاتی ئاوابوونی خۆردا یەکێك لە دراوسێکان زەنگی دەرگامانی لێداو داوای لێکردین هەموومان بۆ خۆپاراستن لە نەخۆشی ئاولە خۆمان بکوتین. ئەو تەنیا یەکێك لە هەزاران خۆبەخشانێك بوو کە لە شاری نیویۆرك زەنگی دەرگاکانیان لێ ئەدا. ئەو کاتە خەڵك بە ترسەوە شاڵاویان بۆ ڕیزەکانی خۆ کوتان دەبرد. وێستگەکانی خۆکوتان نەك هەر لە نەخۆشخانەکاندا بەڵکو لە بنکەی ئاگر کوژێنەوە، بنکەی پۆلیس و کارگە پیشەییە گەورەکانیشدا دەمەزرابوو. زیاتر لەدوو هەزار پزیشك و سیستەر شەوو ڕۆژ بە شەوقەوە خەڵکیان دەکوتا، بە بڕوای ئێوە هۆی ئەم هەموو شەوقە چی بوو؟ هەشت کەس لەوەپێش تووشی نەخۆشییەکە بوبون. دوو کەسیان گیانیان لەدەستدابوو. مەرگی دوو کەس لەناو ژمارەیەکی هەشت ملیۆن کەسیدا!

ئێستا ڕێك سی و حەوت ساڵە لەم شارەدا دەژیم، بەڵام هێشتا هیچ کەس دەرگای ماڵەکەمی بۆ ئاگادارکردنەوە لەنەخۆشی دەروونی نەکوتاوە. نەخۆشییەك کە لەماوەی سی و حەوت ساڵی ڕابردوودا دە بەرابەر زیاتر لەزیانەکانی ئاوڵەی دروست کردووە. هیچ کەسێك دەرگای ئەم ماڵەی نەکوتاوە بڵێت لەهەر دە کەسێك لەئەمریکا دەژی یەك کەسیان تووشی هەڵپرژاوی دەروونی دەبێت. کەواتە بەشێك لەم کتێبە بۆ لێدانی دەرگای ماڵی ئێوەو ئاگادارکردنەوەی ئێوە دەنووسم..

بڕاوەی خەڵاتی گەورەی نۆبڵی پزیشکی، دکتۆر ئالکسیس کارل دەڵێت: ((بازرگانێك کە نازانێت چۆن بەسەر نیگەرانی خۆیدا زاڵبێت، ناچارە بە مەرگی پێشوەخت))..

هەر ئەم ئەنجامە چاوەڕێی ژنانی ماڵەوە، پزیشکی ئاژەڵان و کرێکارانی بیناسازی دەکات. کە ناتوانن بەسەر نیگەرانیدا زاڵبن.

چەند ساڵ لەمەوبەر پشووی هاوینم بۆ شۆفێری لەتەکساس و نیومەکسیکۆ لەگەڵ دکتۆر ئیف گابر، یەکێك لەبەڕێوەبەرانی کۆمپانیای شەمەندەفەری سانتافی تەرخان کرد. ئێمە کەوتینە باس کردن دەربارەی کاریگەری زیان بەخشی نیگەرانی و دڵەڕاوکێ. ئەو دەیوت: ٧٠٪ی ئەو نەخۆشانەی سەردانی پزیشك دەکەن خۆیان دەرەقەتی دەرمانکردنی خۆیان دێن، تەنیا ئەگەر بتوانن بەسەر نیگەرانیدا ساڵ بن.

پێتان وانەبێ نەخۆشی ئەوان خەیاڵییە. نەخۆشی ئەوان بە ئەندازەی ددان ئێشەیەکی پڕئێش و جاری وایە سەد قات جدیترە. من ئەم نەخۆشییانە بە هەرس نەکردنی دەروونی ناودەبەم. بەشێك لەبرینی گەدە، نەخۆشییەکانی دڵ، بێ خەوی، ژانە سەرو چریکە هەموو ئەمانە نەخۆشی راستەقینەن. من خۆم ١٢ ساڵ ئازاری برینی گەدەم چەشتووە، کەواتە باش ئەزانم ئەڵێم چی..

ترس دەبێتە هۆی نیگەرانی و دڵە ڕاوکێ. نیگەرانی ئێوە بێزارو ڕژد ئەکات و کار دەکاتە سەر دەمارەکانی گەدەتان و لە ڕاستیدا لیکی گەدەتان لە حاڵەتی سروشتیەوە دەباتە حاڵەتی نا سروشتی و دەبێتە هۆی برینی گەدە.

دکتۆر جۆزف مۆنتاج نووسەری کتێبی ((گرفتی گەدەی عەسەبی)) یش هەر ئەو ڕایە دەردەبڕێت. ئەو لە درێژەدا دەڵێت: ((ئێوە لەو شتەوە تووشی برینی گەدە نابن کە دەیخۆن،

بەڵکو برینی گەدە لەو شتەوە دروست دەبێت کە ئێوە دەخواتەوە.))

دوکتۆر ونیسی ئالاوریز لە نەخۆشخانەی مایۆوە دەڵێت: ((برینەکانی گەدە زۆربەی کات کتوپڕدەکەونە ڕوو، یان لەگەڵ بەرزی و نزمی هەستدا دێنە جۆش و دەنیشنەوە.))

ئەم وتەیە بەلێکۆڵینەوە لەسەر ١٥٠٠٠نەخۆش کە لە ژێر چارەسەری نەخۆشیەکانی گەدەدا بوون، ڕاست دەبێتەوە. لە هەر پێنج نەخۆشێك چوار کەسیان

هیچ بنەمایەکی فیزیکی لە نەخۆشی گەدەیاندا نەبووەو تەنیا فاکتەری وەکو ترس، نیگەرانی، نەفرەت، خۆبەزلزانیو بێ توانایی هۆکاری سەرەکی نەخۆشییەکانی گەدەو برینەکانی بووە.

برینەکانی گەدە کوشندەن. بە گوێرەی بابەتێکی گۆڤاری ((ژیان)) ئەم نەخۆشییە لە پلەی دەیەمی نەخۆشیە کوشندەکاندایە. دوکتۆر هارۆلد هابین لە نەخۆشخانەی مایۆوە (بە پشت بەستن بە نامەیەك کە لە کۆبوونەوەی ساڵانەی ئەنجومەنی ساڵانەی ئەمریکایی بۆ پزیشکانو پسپۆڕەکانی خوێندنەوە) لێکۆڵینەوەیەکی لە سەر ١٧٦کەس لە کاربەدەستانی بازرگانی ئەنجامداوە کە تەمەنی مامناوەندییان ٤٤,٣ ساڵ بوو، بۆی دەرکەوت زیاد لە یەك ٣/١ ئەم کەسانە نەخۆشی درێژ خایەنی تایبەت بە نیگەرانیە دەروونیە ڕادەباڵاکان واتە نەخۆشی دڵ، پاڵە پەستۆی خوێنو برینی کۆئەندامی هەرسیان هەیە.

من باوەڕم وایە نزیکەی یەك لەسەر سێی بەڕێوەبەرانی بازرگانی لە پێش ئەوەی بگەنە تەمەنی ٤٥ ساڵی، بەهۆی نەخۆشیەکانی برینی گەدە یان پاڵەپەستۆی خوێنو یان نەخۆشی دڵ لەناو دەچن. بەڕاستی چ نرخێك بۆ سەرکەوتنیان ئەدۆڕێنن، لە حاڵێکدا تەنانەت سەرکەوتنیش نابێتە نەسیبیان. ئایە هەر کەسێك بۆ پێشکەوتنی کارەکەی دەتوانێت بە نرخێکی گران وەکو برینی گەدەو نەخۆشی دڵ سەرکەوتوو بێت؟ چ قازانجێك دەست پیاو ئەکەوێت ئەگەر تەنانەت تەواوی دنیاش بە دەست بێنێت بەڵام تەندروستی لەشی لەدەست بدات؟ تەنانەت ئەگەر تەواوی دنیاش ببێتە هی ئەوتەنیا دەتوانێت لە یەك جێگەوباندا بخەوێتو تەنیا سێ ژەم خواردن بخوات. بەئاشکرا دەیڵێم، پێم باشترە کرێکارێکی جووتیار بم لە ئالاباما تاکو بەڕێوەبەری شەمەندەفەر یان کارگەی جگەرە کە لە ٤٥ ساڵیدا تەندروستیم لەدەست بدەم. یەکێك لە بەناوبانگترین بەرهەم هێنەرانی جگەرەی جیهان (ئێستا کە باسی جگەرە هاتووەتە پێشەوە) لەم ماوەدا بەهۆی خوێن نەگەیاندنی دڵیەوە مرد. ئەو ملیۆنەها دۆلاری کۆکردەوەو لەتەمەنی ٦١ ساڵیدا ژیانی بەجێهێشت. پێدەچێت ساڵانێکی زۆری لەو شتەی ناوی سەرکەوتنی پیشەییە دانابێت. تائەو شوێنەی من بزانم ئەم بەڕێوەبەری کارگەی جگەرەیە بەتەواوی سەرمایەی چەند ملیۆنەوە بە ئەندازەی باوکی من کە

کابرایەکی جوتیار بوو، لە تەمەنی ۸۹ ساڵیدا بەبێ یەك دۆلار دارایی مرد، سەر کەوتنی بە دەست نەهێنابوو.

برایانی ناوداری مایۆدەڵێن: ((نیوەی تەختەکانی نەخۆشخانە بە نەخۆشە دەروونیەکان پڕ بوون.)) لێکۆڵینەوە لەسەر تەزووە عەسەبیەکانی ئەم نەخۆشخانە لە ژێر وردبینیدا بە ئاشکرا تەندروستی ئەوان پیشان ئەدات. کێشە عەسەبیەکانی ئەوان بەهۆی خراپ بوونی فیزیکی عەسەبەکانەوە نیە، بەڵکو بەهۆی پووچی،بێهودەیی، نیگەرانی، دڵە ڕاوکێ، ترس و شکست و بێهیواییە. ئەفلاتوون پێی وایە گەورەترین هەڵەیەك کە پزیشکەکان دەیکەن ئەوەیە کە جەستە بەجیا لەمێشك دەرمان ئەکەن، لە حاڵێکدا مێشك و جەستە یەکێکن و ناتوانن بە جیا چارەسەر بێن. زانستی پزیشکی ۲۳۰۰ ساڵ کاتی بەوە بردەسەر تاکو ئەم ڕاستیە گەورەیە دیاری بکات. بەڵام ئێستا جۆرێکی تر لە پزیشکی باوەکە پێی دەڵێن پزیشکی دەروون جەستەیی، پزیشکیەك کە جەستەو ڕۆح پێکەوە چارەسەر دەکات. بەڕاستیش تۆزێك درەنگ بووە بۆ ئەوەی سود لەم زانستە وەربگرین، چونکە زانستی پزیشکی بە شێوەیەکی بەربڵاو ئەو نەخۆشیە ترسناکانەی بەهۆی میکرۆبە فیزیکیەکانەوە دروست دەبن، لە ناو بردووە. (وەکو ئاوڵە، کولێرا، تای زەردو.....)، بەڵام ئەم زانستە نەی توانیوە خۆی لەگەڵ زیانە دەروونی و فیزیکیەکان کە هەستەکانی دڵنیگەرانی و ترس و نەفرەت و ناکامی و....دروستی دەکات، بگونجێنێت. زیانە دروست بووەکان لەم نەخۆشیانە بە خێراییەکی قەیراناویەوە ڕوو لە زیاد بوونە. پزیشکان باوەڕیان وایە لە هەر بیست کەسی ئەمریکی لە ژیاندا یەك کەس دەورەیەك لەتەمەنی لە نەخۆشخانەی دەروونی بردووەتە سەر. لەهەر ٦ گەنجی ئەمریکی کە خەریکی خزمەتی سەربازین لەشەڕی دووەمی جیهانیدا یەك کەس بە هۆی نەخۆشی دەروونییەوە دەرکراوە. هۆی شێت بوون چییە؟ کەس نازانێت، بەڵام پێدەچێت لە زۆربەی حاڵەتەکاندا ترس و نیگەرانی فاکتەری خێرا کردنی بن. کەسی نیگەران و بێزار کە ناتوانێت خۆی لەگەڵ دنیای ستەم کاری ڕاستیدا بگونجێنێت تەواوی پێوەندییەکانی خۆی لەگەڵ دنیا دەبڕێت و دەخزێتە ناو خەیاڵاتی خۆ دروست کەری خۆیەوە. هەروا کەیادی کتێبی دوکتۆر ئیدوارد پادۆکسیان کردەوە بەناوی ((نیگەرانیەکان وەلاوەبنێ تاکو باش ببیت....)).

ئەو لەم کتێبەدا باسی چەند بابەتێکی وەکو دڵە ڕاوکێ و نیگەرانی دەکات. هەندێك لە سەر بەشەکانی ئەم کتێبە بریتین لە:

–دڵە ڕاوکێ چی لە دڵی ئێوە دەکات؟

– پاڵەپەستۆی زۆری خوێن بەهۆی نیگەرانیەوەیە.

– نیگەرانی هۆکاری ڕۆماتیزم

– نیگەرانی و ڕژێنەری تیرۆئید

– نەخۆشی شەکرەی دڵنیگەران

کتێبێکی تر کە لەم بوارەدا نوسراوە کتێبی ((مرۆڤ لە دژی خۆی))ە نووسینی دوکتۆر کارڵ مەنینگەر. یەکێك لە برایانی مایۆ پێی وایە کتێبەکەی مەنینگەر هیچ ڕەوشێك بۆ دووری گرتن لە دڵە ڕاوکێ پیشان نادات، بەڵکو ئاشکرا کردنێکی دڵهەژێن دەکات سەبارەت بەو شتەی نیگەرانی؛ ناکامی؛ نەفرەت، دڵ شکاوی، سەرکەشی و ترس بەسەر جەستەی ئێمەی دێنێت. ئەم کتێبە دەتوانن لە کتێبخانە گشتیەکان دەست بخەن.

نیگەرانی تەنانەت بێبەزەیی ترین مرۆڤەکانیش نەخۆش دەخات. ئەم بابەتە ژەنەراڵ گرانت لە دوایین ڕۆژەکانی شەڕی ناو خۆییدا بۆی دەرکەوت. ئەو ناوچەی ڕیچمۆندی بۆماوەی ٩ مانگ خستبووە گەمارۆی خۆی. سەربازانی ژەنەراڵ ((لی)) لەتاو ماندوویەتی و برسیەتی و بە جلی کۆن و دڕاوەوە شکستیان خوارد. تەواوی گوڕدانەکە لە یەك ساتدا بەرەڵا بوو. پاشماوەی سەربازەکانیش لە خێوەتەکانیاندا بە گریان و تکاوە کۆڕی دۆعایان بەرپا دەکرد. کۆتایی شەڕ نزیك بوو. سەربازانی ژەنەراڵ ((لی)) عەمبارەکانی لۆکەو توتنیان لە ڕیچمۆند ئاگر تێبەردا. عەمباری تەقەمەنیان تەقاندەوەو لە حاڵێکدا بڵێسەکانی ئاگر لە تاریکیدا دەیانگوڕاند بەشەودا، لە شار هەڵهاتن. ژەنراڵ گرانت بەتوندی و لە هەردوو لاوە کەوتبووە گەمارۆ و بەدوادا گەڕان. سوارەکانی شریدینیش ئەوانیان لە پێشەوەو بە برینی هێڵی شەمەندەفەرو تالان کردنی شەمەندەفەرەکانی هەڵگری ئازوقە خستبووە فشارەوە.

ژەنەراڵ گرانت لەتاو ژانەسەر خەریك بوو کوێردەبوو؛ بەدوای سوپاکەیدا لە کێڵگەیەك وەستا. ئەو دەنووسێت: ((ئەو شەوەم لە کێڵگەدا بردەسەر. قاچم لە ئاوی

گەرمو خەرتەڵدا شۆردو پشتە دەستمو پشتە ملیشم لەزگەی خەرتەڵم لێدا، بەو هیوایەی تا بەیانی چاك ببنەوە. بەیانی ڕۆژی دوایی زامەکانم چاك بوونەوە، بەڵام نەك بەهۆی لەزگەی خەرتەڵەوە بەڵکو لەبەر ئەو هەواڵەی سوارەکان بە چوار ناڵەکی بۆیان هێنام. ئەم نامە دەیوت ژەنەراڵ ((لی)) دەیەوێ خۆی بەدەستەوە بدات. کاتێك مفەوەزی هەڵگری نامەکە هات بۆلام هێشتا سەرم دەئێشا، بەڵام لەگەڵ بینینی ناوەڕۆکی نامەکە ژانە سەرەکەم باش بوو.))

کەواتە ئەم کێشەو نیگەرانیانەی گرانت بوو کە ئەوی تووشی نەخۆشی کردبوو، کاتێك هەستەکانی ڕەنگی متمانەو سەرکەوتن بەخۆوەگرت کت وپڕ ژانە سەرەکەیشی چاك بووەوە.

حەفتا ساڵ دوای ئەوە هێنری مۆرگنتۆ، سکرتێری خەزنەداری دەوڵەتی هەڵبژێردراوی فرانگلین ڕۆز ڤێلت گەیشتە ئەو ئەنجامە کە دڵە ڕاوکێ ئەوەندە ئەوی نەخۆش خستووە کە تووشی سەرە گێژە بووە. ئەو لە نوسراوەکانیدا دەڵێت کاتێك سەرۆك کۆمار ٤٤٠٠٠٠ سیپە گەنمی بە مەبەستی گران بوونی نرخی گەنم کڕی، من بە سەختی تووشی نیگەرانی و دڵە ڕاوکێ بووم. ئەو لە درێژەدا دەنووسێت کاتێك گەیشتمەماڵەوە ئەوەندە گێژ ببووم کە خێرا چوومە جێگاکەمو دوو کاتژمێر خەوتم.

ئەگەر ئەتانەوێ ئاگاداری کاریگەرییەکانی نیگەرانی ببنەوە تەنیا ئەوەندە بەسە لە پەنجەرەوە سەیرێکی دەرەوە بکەن، پێویست ناکات بچن بۆ کتێبخانە یان بۆ لای پزیشك. من لەوێوە بینیم دڵنیگەرانی چی بەسەر سیستەمی عەسەبی یەکێك لە دراوسێکاندا هێنابوو، دراوسێیەکی تر کە بە هۆی دڵە ڕاوکێوە تووشی نەخۆشی شەکرە ببوو، چونکە نرخی بەش لەبازاڕی بوورس دابەزیبوو، ئوورەو شەکرەی خوێنی ئەو هەڵگەڕابوو.

کاتێك فەیلەسووفی ناوداری فەڕەنسایی، ((مونتیگ)) وەکو سەرۆکی شارەوانی زێدی خۆی هەڵبژێردرا بە هاوشارییەکانی وت: دەمەوێ تەواوی کاروباری ئێوە هاوشاریم لە دەستمدا بگرم نەك لە ناو سیەکانو جەرگمدا.

ئەم دراوسێیەی ئێمە کاروباری پەیوەست بە بازاڕی بوورسی کێشایە ناو سیستەمی خوێنی خۆیو سەرەنجام خۆی بە کوشتندا. ئەگەر بمەوێت ئاگاداری ئاسەواری نیگەرانی لەسەر خەڵك بم، پێویست ناکا سەر بکێشمە ماڵی

دراوسێکانمان، بەڵکو سەیرێکی سەر زارەکی هەر ئەم ژوورە بکەم کەتیایدا سەر گەرمی نووسینمو بیر هێنانەوەی ئەوەی خاوەنی پێشووی ئەوەندە لە نیگەرانیدا بوو کە خۆی لە گۆڕستان بینیەوە.

نیگەرانی دەتوانێ ئێوە لەسەر کورسی چەرخداری تایبەت بە نەخۆشانی ڕۆماتیزمیو ئارترۆزی دانیشێنێت. دوکتۆر ڕاسل ئەلسیسیل لە کۆلێجی پزیشکی کۆرنەڵەوە، پزیشکی پسپۆڕلە نەخۆشیە ئارترۆزییەکاندا چوار فاکتەری سەرەکی کە دەبنە هۆی دەرکەوتنی ئارترۆز ئاوا دەناسێنێت:

١- شکست لە هاوسەر گیریدا.

٢- شکستی بازرگانیو تەعزیە.

٣- نیگەرانیو تەنیایی.

٤-ڕقو کینە کۆکراوەکان.

دیارە ئەم چوار بارودۆخە بەتەنیا ناتوانن هۆکاری ئارترۆز بن. جۆری تری ئەم نەخۆشیەش بە هۆکاری تر دروست دەبن. بەڵام چوار هۆکاری سەرەکی کە بە شێوەی باو دەبنە هۆی ئەم نەخۆشیە، هەمان فاکتەرە ناو براوەکانن لەلایەن دوکتۆر ڕاسڵ ئەلسیسیلەوە. بۆ نموونە یەکێك لە هاوڕێکانم دەیوت لە قەیرانێکی داراییدا کۆمپانیای غاز بۆریەکانی غازی داخست بانکیش سیستەمی ڕەهنی خانووی داخست. هاوسەرەکەی کتوپڕ تووشی چریکەی توندی ئارترۆز بوو، سەرەڕای دەواو دەرمانو پارێزی خۆراك ژانی ئارترۆز تاکاتێك بارو دۆخی مادییان باشتر بوو، درێژەی هەبوو. نیگەرانیو دڵەڕاوکێ تەنانەت دەبێتە هۆی خراپ بوونی ددانەکان. دوکتۆر ویلیام مەگونگیل لە وتارێکدا لە ئەنجومونی پزیشکانی ددانی ئەمریکا وتی: ((هەستی ناخۆشی وەکو هۆکارە نیگەران کەرەکانی ترس، بۆڵە بۆڵ....دەتوانن هاوسەنگی کالسیۆمی لەش بشێوێننو ببنە هۆی خراپ بوونی ددانەکان.)) ئەو هەروەها باسی یەکێك لە نەخۆشەکانی کردو وتی ئەم نەخۆشە ددانی بەهێزو تەندروستی هەبوو، بەڵام کاتێك هاوسەرەکەی تووشی نەخۆشی بوو، لە ماوەی سێ هەفتە خەواندنی ئەو لە نەخۆشخانە نۆ دانە لە ددانەکانی خراپ بوون. ئەم خراپ بوونانە بەهۆی نیگەرانی لە نەخۆشی هاوسەرەکەیەوە بوو.

ئایا ئێستا کەسێکتان بە تیرۆئیدی پڕکارەوە دیوە؟ من دیومە. دەتوانم بڵێم ئەوان توشی لەرز دەبن، وەکو کەسانێك کە لەتاوترسی بەرەو مەرگ دەڕۆن. ئەگەر تیرۆئید، ڕژێنەرێك کە هاوسەنگی لەش و لێدانی دڵ ڕێك دەخات، لە شوێنی خۆی هەڵبگرێت، لێدانی دڵ زۆر دەبێت و تەواوی لەش وەکو کوورەی گەرم دێتە خرۆش و ئەگەر بەهۆی نەشتەر گەری یان دەواو دەرمانەوە چارەسەر نەکرێت نەخۆشەکە دەمرێت.

ماوەیەك لەمەوبەر لەگەڵ یەکێك لە هاوڕێکانمدا کە تووشی ئەم نەخۆشیە بوو چوین بۆ فیلا دلفیا. ئێمە لەگەڵ دوکتۆر ئیسراییل برام، پزیشکی پسپۆڕ کەماوەی سی و هەشتساڵ ئەم نەخۆشیە سەختانەی دەرمان دەکرد ڕاوێژمان دەکرد. ئەمە پەندێکە کە لەسەر دیواری ژووری چاوەڕوانی نەخۆشەکانیدا نووسیویەتی و من لە پشتی پاکەتە نامەیەك نووسیم:

ئۆقرەیی و حەسانەوەی مێشك

باشترین چالاکیە ئارام بەخشەکان

ئایین، خەو، مۆسیقاو پێکەنینە

باوەڕتان بە خوا هەبێت، باش خەوتن تێبگەن

چێژ لە مۆسیقای جوان وەرگرن تاکو لایەنە جوانەکانی ژیان ببینن

لەم حاڵەتەدا تەندروستی وشادی لە دەستی ئێوەدایە.

یەکەم پرسیار لە هاوڕێکەمی کرد ئەوە بوو چ جۆرە خەلەلێکی هەستی ئەم بارو دۆخەی بۆ هێناویتە پێشەوە؟ پاشان ئاگاداری کردەوە ئەگەر نیگەرانی لە خۆیدا کۆنترۆڵ نەکات، بێگومان ئەنجامی خراپتری وەکو نەخۆشی دڵ، برینی گەدە، یان شەکرە چاوەڕێی دەکات. ئەم پزیشکە بەناو بانگە لە درێژەدا وتی تەواوی ئەم نەخۆشیانە پێکەوە نزیکن. بێ گومان کەنزیکن، تەواوی ئەوانە بە نەخۆشیە نیگەرانیەکان دەژمێردرێن.

لە دیدارێکدا لەگەڵ مارلی ئۆبرۆن ئەو وتی نیگەرانی وەلاوە ناوە. چونکە بەباشی دەزانێت نیگەرانی چۆن سەرمایەی سەرەکی ژیانی واتە ئەکتەری لە سینەمادا لەناو دەبات. ئەو دەڵێت:کاتێك دەمویست بۆ یەکەم جار بچمە ناو سینەماوە نیگەران بووم. تازە لە هندستان هاتبوومەوەو کەسم لە لەندەن نەدەناسی. بەدوای کارێکی گونجاوەوە بووم. لەگەڵ ژمارەیەك دەرهێنەردا دیدارم کرد، بەڵام هیچ کامیان وەریان

نەگرتم. بەو پارە کەمەی بۆم مابووەوە شکستم مسۆگەر بوو. بۆ دووەم هەفتە تەنیا ئاو و پسکیتم دەخوارد. ئێستا چیتر تەنیا نیگەران نەبووم، بەڵکو برسیش بووم. بەخۆمم وت لەوانەیە من زۆر کەر بم، لەوانەیە هەرگیز نەتوانم بچمە ناو کاری سینەماوە. سەرەڕای ئەوە من هیچ ئەزموونێکیشم نەبوو، هەرگیز ڕۆڵم نەگێڕا بوو، لە ڕوخسارێکی کەم و زۆر جوان زیاتر هیچم نەبوو.

کاتێك خۆمم لەناو ئاوێنەدا بینی کوت وپڕ بۆم دەرکەوت ترس و نیگەرانی چی بەسەر ڕوخسارم هێناوە. چرچ و لۆچ بەهۆی نیگەرانیەوە ڕوخسارمی تێك شکاندبوو. بڕیارمدا خێرا دڵە ڕاوکێ بنێمە کەنارو ئاسەوارەکانی لە ڕوخسارم پاك بکەمەوە. تەنیا شتێك کەبۆ سینەما هەمبوو ڕوخسارم بوو، نەمدەویست نیگەرانی لەناوی بەرێت.

گەلێك هۆکار دەتوانن ڕوخساری ژنێك پیرو خراپ بکەن، بەڵام هیچ کامیان لەبواری خێراییەوە بە نیگەرانی و دڵەڕاوکێ ناگاتەوە. نیگەرانی جەستە ڕەق و عەبووس دەکات، شەویلگەکان پێکەوە گرێ ئەدات و ڕوخسار پڕ لە چرچ دەکات. جێگەی ناوچەوانی هەمیشەیی گرژی دەهێڵێتەوە، ڕەنگی قژ بۆر دەکات و تەنانەت دەبێتە هۆی وەرینیان، ڕەنگی ڕوخسار خراپ دەکات و خوران و زیپکەو پەڵە دروست دەکات.

ئەمڕۆکە لە ئەمریکا نەخۆشی دڵ بە کوشندە ترین نەخۆشیەکان ناو دەبەن. لەماوەی شەڕی دووەمی جیهانیدا چوار سەد هەزار کەس گیانی خۆیان لەدەست دا، بەڵام هەر لەو دەورانەدا نەخۆشی دڵ دوو ملیۆن خەڵکی سڤیلی کردە قوربانی کەیەك ملیۆنی بەهۆی نەخۆشی دڵی دروست بوو لە نیگەرانی شەڕو فشارەکانی ژیانەوە بوو. بەڵێ، نەخۆشی دڵ یەکێکە لە هۆکارە سەرەکیەکانی مەرگی مرۆڤە نیگەرانەکان. بەوتەی دوکتۆر ئالکسیس کاری بازرگانێك کە ڕێگەی بەرەنگار بوونەوەی نیگەرانی نازانێت ناچارە بەمەرگی پێشوەخت.

ڕەش پێستەکانی ناوچەکانی باشوورو چینیەکان زۆر کەم تووشی نەخۆشی دڵ بەهۆی نیگەرانیەوە دەبن، چونکە لەگەڵ ڕووداو و پێشهاتەکاندا زۆر عاقڵانە مامەڵە دەکەن. پزیشکان بیست ئەوەندەی کرێکارانی کێڵگەکان بە جەڵدە دەمرن. پزیشکان ژیانێکی پڕکێشەیان هەیەو باجەکەیشی ئەدەن.

ویلیامز جیمز دەڵێت: خودا لە تاوانەکانمان دەبورێت بەڵام سیستەمی دەمارییمان (عەسەبیمان) هەرگیز لێمان نابوورێت. ڕاستیەکی هەژێنەرو کەمو زۆر دوور لەباوەڕە کە ژمارەی ئەو ئەمریکیانەی دەست ئەدەنە خۆکوشتن زیاترە لەوانەی بەهۆی پێنج نەخۆشی واگیری باو دەمرن. بۆچی؟ وەڵام تەنیا نیگەرانیە. کاتێك فەرماندەیانی بێ بەزەیی لە شەڕی چیندا دەستیان ئەدایە ئەشکەنجەی زیندانیەکان، بەگشتی ئەوانیان لە ژێر کیسەیەکی ئاودا دائەنا کە بەردەوام دڵۆپەی دەکردو دەستو قاچیان دەبەستنەوە. ئەو دڵۆپە ئاوانەی بەسەر سەریاندا دەهاتە خوارەوە، سەرەنجام وەکو دەنگی لێدانی چەکوش ئەوانی شێت دەکرد. ئەم میتۆدە لە ئۆردووگاکانی سەربازی هیتلەر لە ئەڵمانو هەروەها لە دەورانی بەدوادا گەڕانی ئیمانی ئاینی کڵێسا لە ئیسپانیایشدا بەڕێوە دەچوو. نیگەرانی وەکو دڵۆپی ئاو کار لە عەسابی مرۆڤ دەکاتو شێتی دەکات تائەو شوێنەی دەست بداتە خۆکوشتن.

ئەوکاتە کە منداڵێکی لادێیی لە میسۆری زیاتر نەبووم لە بیستنی وتارەکانی قەشە بیل ساندی سەبارەت بە بڵێسەکانی ئاگری دۆزەخ تاسنووری مەرگ دەترسام. بەڵام ئەم قەشەیە هەرگیز لە بڵێسەی ئەو ڕەنجانەی نیگەرانی دروستی دەکرد باسی نەکرد. بۆ نموونە ئەگەر تووشی دڵە ڕاوکێی بەردەوام بووبن، شیمانەی تووش بوون بەیەکێك لە سەختترین نەخۆشیەکانی درێژ خایەنی مرۆڤ واتە ئانژین هەیە. کەواتە ئەگەر ئەم هەمووە لەبابەتێك بێ تاقەتیت بۆچی لە کۆتاتی ڕەنجدا هاوار ناکەیت، هاوارەکانت دەنگێك وەکو دەنگی ((دۆزەخی دانتە)) دروست دەکەن. لە پاش ئەوە بەخۆت دەڵێیت خودایە ئەگەر لەم دەردە ڕزگارم بێت چیتر هەرگیز بابەتێك بۆ نیگەرانی بوونی نیە (ئەگەر پێتان وایە فشە دەکەم پرسیار لە پزیشکی بنەماڵەکەتان بکەن تاکو پێتان بڵێت).

ئایا عاشقی ژیانن؟ ئایا دەتانەوێت تەمەنێکی درێژتان هەبێتو ژیانێکی تەندروستتان هەبێت؟ ئەمە چارەسەرێکە کەدەتوانن بیکەنە کار. دیسان وتەیەکی دوکتۆر ئالکسیس کارڵ بیر دێنمەوە: ((ئەوانەی ئارامی دەروونیان لە هەڵاو هەمهەمەی ژیانی مۆدێرن لە دەست نادەن لە تووش بوون بە نەخۆشیە دەروونیەکان پارێزراون؟))

دەتوانن ئارامی دەروونتان لە دەنگەدەنگ و هەمهەمەی ژیانی مۆدێرندا بپارێزن؟ ئەگەر کەسێکی ئاسایین وەڵام ((بەڵێ))یە. زۆربەی ئێمە بەهێز ترین لەوشتەی خۆمان بیر دەکەینەوە. ئێمە سەرچاوەی دەروونیمان هەیە کەپێدەچێت ئەوانە نەناسین. بەجۆرێك ((تارۆ)) لە کتێبە مێژووییەکەیدا دەنوسێت:

((دەزانم بۆ مرۆڤ ڕاستیەکی دڵخۆشکەرتر لە توانای بێ سنووری لە پێش خستنی ژیانی خۆی بە هەوڵی هۆشیارانە بوونی نیە. ئەگەر کەسێك لەڕێگەی ئاواتەکانیدا بەمتمانەوە هەنگاو هەڵدەگرێت و ڕێگەی ئەو ژیانەی لە مێشکیدا دروستی کردووە هەوڵ ئەدات، بەرەوڕووی ڕاستیەکی چاوەڕوان نەکراو دەبێتەوە.))

بێگومان زۆربەی خوێنەرانی ئەم کتێبەش بە ئەندازەی ((ئۆلگا جارۆی)) خاوەنی تواناو ئیرادەو سەرچاوەی دەروونین. ژمارەی ماڵەکەی ئەو ٨٢٩، کۆردۆئالێن، ئایدا هۆوە. ئەو توانی لەو ڕاستیە تێبگات کە لە سەختترین هەل و مەرجیشدا دەبێ نیگەرانی دوور بکەینەوە. من بڕوام وایە من و ئێوەیش ئەگەر بۆچونە کۆنەکانی ئەم کتێبە بگرینە بەر، دەتوانین دووری لە نیگەرانی بگرین. ئەمەیش داستانی ((ئۆلگا جارۆی)) :

هەشت ساڵ و نیو لەمەوبەر حوکمی مەرگێکی هێدی و پڕ ڕەنجی بەهۆی شێرپەنجەم بەسەردا درا. باشترین پزیشکە پسپۆڕەکانی وڵات، برایانی مایۆ، بارودۆخەکەمیان سەلماند. من لە شەقامێکدا گیرم کردبوو کە دەگەیشتە مردن. گەنج بووم و نەمدەویست بمرم. پێوەندیم بە پزیشکەکەم لە کلاگەوە گرت و تەواوی گرێکانی دڵم بەگریانەوە لەلای هەڵڕشت. ئەو بەبێ تاقەتی دڵی دامەوە و وتی.((ئۆلگا چی بووە؟ هیچ بەرهەڵستیەك لە دەروونتدا نیە؟ ئەگەر درێژە بە گریان بدەیت بێ گومان دەمری. بەڵێ، تۆ خراپترین نەخۆشیت هەیە. باشە ڕوو بەڕووی ڕاستی بەرەوەو وازلە نیگەرانی و ترس بێنەو پاشان بیرێکی لێ بکەرەوە.))

دروست هەر لەو ساتەو لەو شوێنەدا بوو سوێندم خوارد. ئەوەندە بەجیدی کە نینۆکەکانم بە گۆشتی لەشمدا چونە خوارەوەو عارەقێکی سارد لە بڕبڕەی پشتمەوە هاتە خوارەوە. چیتر نیگەران نابم، هەرگیز ناگریم و ئەگەر شتێك بایەخی هەبێ بۆ بیرکردنەوە تەنیا سەرکەوتنی منە لە دژی نەخۆشی. دەمەوێت زیندوو بمێنم.

بەشێوەی باو لە بارودۆخی خراپی شێرپەنجەدا لە دەورەیەکی یەك مانگیدا هەموو ڕۆژێك نەخۆشی بۆ ماوەی دە خولەك ونیو دەخەنە بەرتیشکی لەیزەر. ئەوان تیشکی

منیان کردە چواردە خولەك لەرۆژدا لە دەورەیەکی چلو نۆ رۆژەدا. ئەگەر چی ئێسکەکانم وەکو شاخ لەجەستەی لاوازمەوە دەرپەڕیبوون و ئەگەر چی قاچەکانم وەکو سورب وابوون، بەلام نیگەران نەبووم. هەرگیز تەنانەت یەك جاریش نەگریام، پێدەکەنیم، بەڵێ، بەڕاستی خۆمم ناچار بە پێکەنین دەکرد. ئەوەنەیش بێ عەقڵ نەبووم کەوابزانم تەنیا پێکەنین شێرپەنجەکەم چارەسەر دەکات، بەلام دەزانم روانگەیەکی مەعنەوی شاد یارمەتی جەستەم ئەدات تاکو بەرەنگاری نەخۆشی ببمەوە. بەهەرحاڵ یەکێك لەدەرمانە سیحراویەکانی شیفا بەخشی شێرپەنجەم تاقی کردەوە. هەرگیز لەم چەند ساڵەی دوایی تەندروستتر نەبووم و ئەمەش سەلماندنێکە بۆ ئەم وتە هاندەرانەم:

بەرەو رووی ڕاستی ببەرەوە.

دڵە ڕاوکێ بەردەو پاشان بیرێك بۆ چارەسەری کێشەکەت بکەرەوە.

دەمەوێ ئەم بەشە لە کتێبەکە بە دووپات کردنەوەی گوڵبژێری وتەکانی دوکتۆر ئالکسیس کارڵ تەواو بکەم: ((بازرگانێك کە نازانێت چۆن لە گەڵ نیگەرانیدا ڕوو بەڕوو ببێتەوە، ناچارە بەمەرگی گەنجێتی.))

ئایا مەبەستی دوکتۆر ئالکسیس ئێوەن؟ لەوانەیە!

کورتەی بەشی یەکەم

چەند ڕاستیەکی بناغەیی لە بارەی نیگەرانیو دڵە ڕاوکێوە کەزانینیان پێویستە.

یاسای یەکەم: بۆ دوورکەوتنەوە لە نیگەرانی ئەو ڕەوشەی سیر ویلیام ئوسلەر پێشنیاری کردووە بیگرنەبەر. نیگەرانی بەیانی مەبن، لە ئەمڕۆدا بژین تاکو لەکاتی خەودا بیر هەر لەو ڕۆژە بکەنەوە.

یاسای دووەم: کاتێک دووچاری کێشە بوونو کەوتنە داوی، ڕێگە چارەی سیحراوی ویلیز کریر بگرنە بەر:

١-ئەو پرسیارە لەخۆتان بکەن لە حاڵەتی نەتوانینی چارەسەری کێشەکە خراپترین حاڵەت چیە؟

٢- ئەگەر پێویست بوو مێشکی خۆتان بۆ وەرگرتنی خراپترین حاڵەت ئامادە بکەن.

٣- پاشان لە ئارامی کامڵدا هەوڵ بدەن چارەسەری کێشەکەتان بکەن (ئێوە خۆ لەوەپێش وەرتان گرتووە).

یاسای سێهەم: بیری بێتەوە دەبێ چ شتێک بۆ چارەسەری کێشەکەتان ببەخشن (تەندروستی).((بازرگانێك کە نازانێت چۆن ڕوو بەڕووی کێشەکەی ببێتەوە ناچارە بە مەرگی ناوادە.))

بەشی دووەم

تەکنیکە بناغەییەکانی شیکردنەوەی نیگەرانیو دڵەڕاوکێ

بابەتی یەکەم

چۆن دەبێ کێشە نیگەرانی دروستکەرەکان شیبکرێتەوەو پاشان چارەسەر بکرێت

٤خزمەتکارم دامەزراند (هەرشتێك دەزانم مەمنوونی ئەوانم)

ناوەکانیان بریتین: چ شتێك، بۆچی، کەی، چۆن، لەکوێ، کێ

ئایا ڕێگە چارەی سیحراوی ویلز کریر کە لەبابەتی یەکەم و دووەمی بەشی یەکەمدا باسی کرا، ڕێبازی تەواوی کێشەکانە؟ ئەڵبەت کەوانیە. کەواتە وەڵام چیە؟ وەڵامی ئەم پرسیارە ئەوەیە کە بە فێربوونی سێ قۆناغی بناغەیی شی کردنەوەو ڕاڤە کردنی کێشەکان دەتوانین خۆمان بۆ ڕوو بەڕوو بوونەوەی جۆرە جیاوازەکانی دڵە ڕاوکێ و نیگەرانی تەیار بکەین. ئەم سێ قۆناغە بریتین لە:

١- تێگەیشتن لە فاکتەرە دروستکەرەکان .

٢- شی کردنەوەی هۆکارەکان.

٣- بڕیاردانی کۆتایی و پاشانیش کارکردن بەبڕیار.

بەڵێ، ئەرەستۆ فەیلەسووفی گەورە فێری بووەو بەکاری بردووە. ئێوەو منیش لەهەوڵی ئەوەداین ئەو کێشە ئازار دەرانەی شەوو ڕۆژمانیان کردووە بە دۆزەخ، چارەسەر بکەین، پێویستە سوودیان لێ وەرگرین.

لەیەکەم یاسا دەکۆڵینەوە: هۆکارەکان بناسە. بۆچی ناسینی هۆکارەکان گرنگە؟ چونکە بەبێ ناسین توانای چارەسەرکردنیمان نابێت و گێژو سەرسام دەبین.

((دوکتۆر هێربێرت ئی هاوکس)) سەرۆکی زانکۆی کۆلۆمبیایش ڕای وایە. ئەو کەسە بیست و دوو ساڵ مەقامی سەرۆکایەتی کۆلۆمبیای لە ئەستۆ بووە، سەبارەت بەچارەسەری کێشەنیگەران کەرەکانیان ڕاوێژی بۆ دووسەد هەزار خوێندکار کردووە. ئەو بڕوای وایە پەرێشانی گرنگترین هۆکاری دروست بوونی نیگەرانیە.

نیوەی کێشە نیگەران کەرەکان ئیخەی ئەو خەڵکانە دەگرێت کە لەپێش زانیاری تەواو بۆ بڕیاردان بڕیار دەرئەکەن. ئەو دەڵێت: من گرفتێکم هەیە کە دەبوایە کاتژمێر سێی ڕۆژی سێ شەممە ڕوو بەڕووی ببومایەتەوە. تەنانەت خۆم لە بڕیاردان دەربارەی ئەوە تاکو سێ‌شەممە بە دوور گرت. لەکاتی گونجاودا تەواوی فیکری خۆم لەسەر هۆکارەکانی دروست کەری کۆکردەوە.

ئەو درێژەی پێ ئەدات: من نیگەران نابم‌و ڕێگەنادەم کێشەکە ئازارم بدات. خەوم تێک نادەم، تەنیا تەرکیز دەکەمە سەر هۆکارەکان‌و دروست ڕۆژی سێ شەممە ئەگەر تەواوی هۆکارەکانم ناسیبێت کێشەکە لەخۆیەوە چارەسەر ئەبێت.

من پرسیارم لەو کرد ئایا مەبەستی ئەوەیە کێشەکەی بەتەواوی لەناو بردوە؟ ئەو وتی: بەڵێ، دەتوانم بە ئەنرسی بڵێم هەرئێستا ژیانی بەتەواوی خاڵیە لە کێشە. ئەو درێژەی پێدا: ئەگەر کەسێک بێ گرێ‌و گۆڵ کاتی خۆی بۆ شیکردنەوەی هۆکارەکان بکات، نیگەرانیەکەی بەو ڕوانگەی هەیەتی لەناو دەچێت.

بادیسان دووپاتی بکەمەوە:((ئەگەر کەسێک بێ گرێ کاتی خۆی بۆ شیکردنەوەی هۆکارەکان تەرخان بکات، بەو ڕوانگەیەی دەیبێت نیگەرانیەکەی لەناو دەچێت.))

بەڵام زۆربەی ئێمە لە وەها حاڵەت گەلێکدا چی دەکەین؟ تۆماس ئەدیسۆن دەڵێت: ((هیچ هەل‌و مەرجێك بوونی نیە کە تیایدا لە ڕوو بەڕوو بوونەوەی کێشەدا پەناگەو پشتیوانێك بۆ مرۆڤ دەست نەکەوێت.)) ئەگەر ئێمە خۆمان بۆ تێگەیشتن لە هۆکارەکان ماندووبکەین، هەمیشە بەدوای ئەو هەل‌و مەرجانەوەین کە فیکرەکانی ئێمە پشت ڕاست بکەنەوەو کردەوەکانمان بسەلمێنن، هۆکار گەلێك کە لەگەڵ بیرە ئارەزوو مەندەکانی ئێمە هاوسەنگن‌و کەللە وشکیە لەوەپێش دیمانە کراوەکانمان دەسەلمێنن.

بە بڕوای ئاندرێ مۆر هەرشتێك لەگەڵ حەزە شەخسیەکانماندا هاوتەریبە، ڕاستیەوئەو شتانەی ناگونجێن، تووڕەمان دەکەن. کەواتە لەم حاڵەتەدا جێی سەرسووڕمان نیە کە بۆ چی وەڵامی کێشەکانمان نادۆزینەوە؟ ئایا کێشەی ئێمە هاوشێوەی هەمان کێشەی بیرکاری پۆلی سێهەم، واتە ئەنجامی کۆکردنەوەی دوو لەگەڵ دوو ناکاتە پێنج؟ ئێستاش لەم دنیایەدا کەسانێك هەن کە بەپێی داگری لەسەر ئەوەی کەدوو لەگەڵ دوو دەکاتە پێنج، ژیانیان دەکەنە دۆزەخ (لەوانەیشە دوو لەگەڵ

دوو بکاتە پێنج سەد)، ڕێگەچارە چییە؟ دەبێ هەستەکانمان لە فیکرەکانمان جیابکەینەوەو هەروا کە ((هاوکس)) دەڵێت دەبێ هۆکارەکان بەبێ بوغزو غەرەز ببینین. لەکاتی نیگەرانیدا هەستەکانمان دێنە خرۆش، بەلام من دوو ڕوانگەی سەرکەوتوو بۆ بینینی هۆکارەکان بەشێوەی ڕاستو بۆ ڕزگار بوون لە کێشەکان پێشنیار دەکەم:

١- لەکاتی شیکردنەوەی هۆکارەکاندا واپیشان ئەدەم زانیاریەکان نەك بۆخۆم؟ بەڵکو بۆ کەسانی تر کۆدەکەمەوە. ئەم ڕوانگەیە یارمەتیدەرە کە ڕوانینێکی بێ غەرەزانەو ڕاستەقینەمان لەسەر هۆکارەکانو بەڵگەکان هەبێتو هەستەکان وەلاوەبنێین.

٢- کاتێك سەرگەرمی کۆکردنەوەی بەڵگەم بۆ کێشەکەم، خۆم لەڕۆڵی پارێزەرێکدا دەبینم کە ئامادەی بەڵگە هێنانەوەیە بۆ لایەنەکەی تر. بەوتەیەکی تر هەوڵ ئەدەم تەواوی ئەو فاکتەرانەی حەزەکانم لەناو دەبەنو ئامەوێ ڕوو بەڕوویان ببمەوە لەدژی خۆم هان بدەم.

پاشان هەردوولایەنی باسەکە دەنوسم، هەم لایەنی خۆمو هەم دژی لایەنی خۆم. ئەو کاتە تێدەگەم کە ڕاستی لە شوێنێك لە نێوان ئەم دوو بێ کۆتاییەدایە.

ئەمە هەر ئەو خاڵە بوو کەدەمویست ئاماژەی پێ بدەم. نەئێوەو نە ئەنیشتاین. یان داواکاری گشتی باڵای ئەمریکا ئەوەندە زیرەك نین کە بێ وردبینی هۆکارەکان بۆ چارەسەرکردنی کێشەکە بڕیار دەرکەن.ئەدیسۆن ئەمەی دەزانیو لەپاش مەرگی دوو هەزارو پێنج سەد نووسراوە لەوبەجێما کە هۆکارە جۆراو جۆرەکانی کێشەکانی تیانووسیبوو. ناسینی تەواوی فاکتەرە کێشە خوڵقێنەکانی جیهانیش بەبێ شیکردنەوەو هەڵسەنگاندنی کێشەکان هیچ سوودێکی نابێت.

من بەئەزموونی خۆم بۆم دەرکەوتووە کە شیکردنەوەی هۆکارەکان لەپاش نوسینیان ئاسانتر دەبێت. لە ڕاستیدا تەنیا بەنووسینی فاکتەرەکان لەسەر پارچە کاغەزێكو شیکردنەوەی کێشەکانمان ڕێگەیەکی بەکەڵك هاتوومان بۆ گەیشتن بە بڕیاردانی عاقلانە گرتووەتەبەر.

بەوتەی چارلز گترینگ ((گرفتێك کەبەباشی شیدەکرێتەوە، کەمو زۆر تانیوە چارەسەر بووە.)) بالێرەدا باسی ئەوە بکەین.

چینییەکان بڕوایان وایە دیمەنێك بەنرخترە لە دەهەزار وشە. بیهێننە بەرچاوتان وێنەی پیاوێکتان پیشان ئەدەم کە بەباشی پیشاندەری ئەو کردەوەیە کەمن لە چوار چێوەی وشەکاندا دەمەوێ بۆ ئێوەی پێناسە بکەم.

بالێرەدا سەرنج بخەمە سەر ((گالێن لیچفیلد))، پیاوێك کە چەندین ساڵەدەیناسم. ئەو بازرگانێکی ئەمریکی سەرکەوتووە لە ڕۆژهەڵاتی دوور.

ئەو لەساڵی ١٩٤٢، واتە کاتێك یابانیەکان هێرشیان کردەسەر شانگهای لەچین بوو. ئەمە داستانی ئەوەو کاتێك لە ماڵمان میوان بوو بۆی گێڕاینەوە:

ماوەیەك لەدوای داگیرکردنی بەندەری پێرل بە دەستی یابانیەکان، بەرەو شانگهای هێرشیان کرد. من بەڕێوەبەری کۆمپانیای دڵنیایی تەمەن لە ئاسیا لە شانگهای بووم. ئەوان سەرپەرشتێکی حیساباتی سەربازییان نارد بۆمان. ئەو لە ڕاستیدا دەریاوان بوو، من دەست نیشانکرام لە حیساباتی داراییەکانمان یارمەتی ئەم پیاوە بدەم. منیش لەهاوکاری زیاتر چارم نەبوو. ئەگەر هاوکاریم نەکردایە دەکوژرام.

ئەو کارەی دەیویست ئەنجامم دا چونکە چارم نەبوو. بەڵام چەند سەفتەیەك بەنرخی ٧٥٠٠٠٠ دۆلار هەبوو کە من لە خشتە دەرم کردبوو، پاشان دامە دەستی حیسابات. لە بەر ئەوە لە خشتەکە لامبرد بوو چونکە هی بەڕێوەبەرایەتی هۆنگ کۆنگی کۆمپانیاکە بوو، پەیوەندی بە داراییەکانی شانگهایەوە نەبوو. تەنیا ئەوەندە، بەڵام من ترسم لەوە بوو ئەگەر یابانییەکان بەمە بزانن گیانم لەدەست بدەم. ئەوان زوو بەمەیان زانی. کاتێك بەمە زانرا من لەفەرمانگە نەبووم، بەڵام میسابدارییەکەم لەوێ بوو. ئەو بەمنی وت حیسابدارە یابانییەکە توورە بوو، سوێندی خوارد لە دزوو خەیانەتکار زیاترنین. من بانگ کرام بۆ سوپای یابان. دەمزانی ئەنجامی کار چیە، ئەوان من دەخەنە زیندانی ((بریج هاوس)).

((بریج هاوس)) دەخمەی ئەشکەنجەی تایبەتی سوپای یابانە. زۆرێك لە هاوڕێیانم خۆیان کوشتبوو تاکو نەکەونە ئەم زیندانە. بەشێکی تر لە هاوڕێیانم لەپاش دەرۆژ پرسیارو وەڵامو ئەشکەنجە گیانیان لەدەست دابوو. ئێستا من لەخشتەی ناوی بریج هاوسدا بووم.

دەبوا چیم بکردایە؟ گوێم بۆ هەواڵی ڕۆژی یەکشەممە لە ڕادیۆ دەگرت. زۆر ترسابووم‌و ئەگەر چارێکم بۆ گرفتەکەم نەدۆزیایەتەوە بێ گومان ترسم زیاتر دەبوو.

چەندین ساڵ هەرکات تووشی نیگەرانی دەبووم دەچوومە سەر ئامێری تایپەکەم و وەڵامی دوو پرسیارم ئەدایەوە:

١- بۆچی ئەوەندە نیگەرانم؟

٢- دەتوانم چی بۆ چارەسەربوون بکەم؟

بەگشتی هەستم بە پێویستی نووسینی وەڵامی پرسیارەکان نەدەکرد. بەڵام ئەم دیمەنە هی ساڵانی ڕابردوو بوو. لە دواییدا بۆم دەرکەوت نووسینی پرسیار و وەڵامەکان بیرەکانم ئاشکراتر دەکات. کەواتە ئەو دوانیوەڕۆی یەك شەممەیە ڕاستەوخۆ چووم بۆ ژوورەکەم لە شانگهای، ئامێرەکەم هەڵگرت و نووسیم:

١- لەچی نیگەرانم؟ دەترسم بەیانی ڕەوانەی بەندیخانەی بریج هاوس بکرێم.

پاشان پرسیاری دواییم تایپ کرد.

٢- بۆ ڕزگار بوون لەمە دەتوانم چی بکەم؟

چەند کاتژمێرم بەبیرکردنەوە و نووسینی ئەو چوار کارەی دەمتوانی بیکەم بردەسەر، تەنانەت بیرم لەوەش کردەوە ئەنجامی هەر کردەوەیەك لەوانەیە چی بێت.

١- هەوڵ ئەدەم بۆ حیسابدارە یابانیەکە شیبکەمەوە، بەڵام ئەو زمانی ئینگلیزی نازانێت. ئەگەر سوود لە وەرگێڕ وەرگرم زیاتر ئەوە دەورووژێنم کە ئەویش حوکمی مەرگمە. چونکە ئەو زۆر بێ بەزەییە. ئەو پێی باشە بمخاتە زیندان تاکو زەحمەت بدا بە خۆی و قسەلەسەر ئەم بابەتە بکات.

٢- دەتوانم هەڵبێم، شتی وانابێت. ئەوان زوو شوێن پێم هەڵ دەگرن و سەرەنجام دەگیرێم و دەکوژرێم.

٣- دەتوانم لەژوورەکەمدا بمێنمەوە و نەچم بەلای نووسینگەکەمدا. لەم حاڵەتەدا کابرای یابانی گومان دەکات و پێدەچێت سەربازەکانی بۆ دەسگیری و زیندانی کردنی من بنێرێت کە لەم حاڵەتەدا بەختی بەرگریکردن لەخۆم لەدەست ئەدەم.

٤- دەتوانم بەیانی ڕۆژی دووشەممە وەکو عادەت بچم بۆ نووسینگەکەم. ئەگەر وابکەم لەوانەیە کابرای یابانی ئەوەندە گرفتار بێت کەسەری نەپەرژێ بیر لەکارەکەی من بکاتەوە. تەنانەت ئەگەر بیریشی بکەوێتەوە لەوانەیە تووڕەییەکەی نەمابێت و کاری بەسەرمەوە نەبێت. ئەگەر وابێت هەر زۆر باشە. تەنانەت ئەگەر گرفتیشم بۆ

دروست بکات دیسان بەختی ئەوەم دەبێ بۆی شیبکەمەوە. کەواتە ئەگەر وەکو عادەت بچمەوە بۆ سەرئیش دوو بەختی گەورەم بۆ هەڵهاتن لە زیندان هەیە.

کوت و پڕ لەپاش ئەم بڕیارە بەیانی ڕۆژی دووشەممە وەکو هەمیشە دەچم بۆ کارەکەم، ئۆقرەییەک دەروونمی گرتەوە. بەیانی ڕۆژی دوایی کاتێک چوومە نووسیگەکەم کابرای یابانیم بینی کە جگەرەیەکی بەلێوەوەبوو. سەیرێکی منی کردو هیچی نەوت. شەش هەفتە لەدوای ئەوە گەڕایەوە بۆ تۆکیۆ و نیگەرانیەکانی من تەواو بوو. هەروا کە لەوەپیش وتم ئەو ڕۆژی یەک شەممە بەنووسینی قۆناغە جۆراو جۆرەکانی نیگەرانیم و ئەنجامەکانی دوایی هەر کام لەقۆناغەکان و بڕیاردان، لە کۆتایی ئارامیدا توانیم گیانی خۆم ڕزگار بکەم. تەجرەبە نرخی گرانی بڕیاردانی لە هەر زەمانێکدا پیشانی من داوە. ئەم شکستە لە گەیشتن بە ئامانجێکی پایەدارو هەڵسوڕانی لە ڕۆڵی بەتاڵدایە کە مرۆڤ بەرەو هەڵدێری عەسەبی و ژیانی دۆزەخ ڕادەکێشێت. کاتێک گەیشتمە بڕیارێکی دیاری کراو و ڕوون، بۆم دەرکەوت لەسەدا پەنجای نیگەرانیەکانم ڕەویوەتەوەو لەسەدا چلیشی لەکاتی بڕیارداندا لەناو چووە. کەواتە نزیکی سەدا نەوەدی نیگەرانیەکانم بەم سێ قۆناغە لەناو چوو:

١- نووسینی وردی بابەتی نیگەرانیەکەم.

٢- نووسینی ڕێگەچارەی مەبەست و گونجاو.

٣- بڕیاردان.

٤- بەڕێوە بردنی بڕیارەکان لە باشترین کاتدا.

هەر ئێستا گالۆن لیچفیلد بەڕێوەبەری کۆمپانیایەکی تەئمینی کۆمەڵایەتیە بۆ کۆمپانیای ((پارک ئەندفری مەن)) لە شەقامی ١١١ی جان ستریت نیویۆرک کە کارو باری زەمانەت و هاوبەش بوونی بەدەستە. لە ڕاستیدا ئەو یەکێکە لە گرنگترین بیمەدارانی ئەمریکی لە ئاسیاو دانی پیانا کەسەرکەوتنی لەم کارەدا منەتباری هەڵسەنگاندن و ڕوو بەڕوو بوونەوە لەگەڵ کێشەیە.

ئەم شێوازە بۆ ئەوەندە سەرکەوتووە؟ چونکە کارامەو وردەو ڕاستەوخۆ دەچێتە قووڵایی کێشەکان. تەواوی وردبوونەوەو هەڵسەنگاندنەکان ئەگەر نەبێ بەکردەوە بێ سوودەو تەنیا بەفیڕۆدانی ووزەیە.

ولیام جیمز دەڵێت: کاتێك بڕیارێك دەرکراو ئەنجامدانی یەکلایی کرایەوە، هەموو بەر پرسیاریەتییەکان بنێرە کەنارو تەنیا ئاگات لە ئەنجامەکەی بێت. (بێگومان لەم بابەتەدا بەتایبەت ولیام وشەی ((ئاگاداری)) هاو مانای نیگەرانی بەکار هێناوە). مەبەستی ئەوەیە کاتێك بڕیارێکی جیدی دەربارەی ڕاستیەکان گیرا، بکەوەرە کردەوە. نیگەران مەبە، مەکەوەرە گومان، شك لەخۆت مەکە چونکە گومان بردن خۆی گومانی تری بەدواوەیەو سەیری پاش سەری خۆت مەکە.

جارێك کە پرسیارم لە ویت فیلیپس (یەکێك لە دیارترین خاوەنەکانی کۆمپانیا نەوتیەکان) دەربارەی چۆنیەتی بەڕێوەبردنی بڕیارەکان کرد، ئەو وتی: بەبڕوای من بیرکردنەوە دەربارەی کێشەکانمان دەبێتە ئەوپەڕی خاڵی دیاری کراوی سنووردارو هۆکاری سەر لێشێواو.

کاتێك دەگاتە بەر کە چیتر لێکۆڵینەوەو بیرکردنەوەیش مەترسیدارەو کاتێك دەگات کەتەنیا دەبێ بڕیار بدرێت و بکرێت بەکردەوەو بیر لەگەڕانەوە نەکرێتەوە. بۆچی تەکنیکی گالۆن لیچفیلد بۆ یەکێك لە نیگەرانیەکانت ناگریتە بەر؟

بابەتی دووەم

چۆن نیوەی دڵنیگەرانیەکانی پیشەییمان کەم بکەینەوە؟

تۆ کەکەسایەتی ئازادت هەیەو بازرگانی. ئەڵبەت بەخۆت دەڵێیت: ((چ نازناوێکی گاڵتەیە! چەندین ساڵە لەم کارەدام‌و باشتر لەهەر کەسێک ڕێگەچارەکان‌و وەڵامی پرسیارەکان دەزانم. بێ ماناو گاڵتەیە کەسێک بیەوێت من فێربکات چۆن نیگەرانیە پیشەییەکانم تا نیوە کەم بکەمەوە)) تۆ ڕاست دەکەیت. خودی منیش تاچەند ساڵ لەمەوبەر ئەگەر شتێکم بەم ناوەوە بدیایە هەر ئەم هەستەم هەبوو. وەعدو بەڵێنی زۆر، بەلاّم بێ مانا. وەرن با ڕوو ڕاست بین: لەوانەیە

من نەتوانم دڵنیگەرانیەکانی ئێوە تا نیوەکەم بکەمەوە: واتە لێکۆڵینەوەکانی ئەم دواییانە دەڵێ هیچ کەس لە خۆتان زیاتر ناتوانێت ئەم کارە بکات. کەواتە ئەوشتەی من دەتوانم بیکەم بۆ ئێوە، ئەوەیە ئەو کەسانەی توانیویانە ئەم کارە بکەن بە ئێوەی بناسێنم.

ئەڵبەت دێتەوە یادتان کە لە لاپەڕەکانی سەرەتای کتێبەکەدا ئاماژەم بەوتەی دوکتۆر ئالکسیس کارڵ دابوو کە دەڵێت: ((بازرگانێک کە ڕێگەی زاڵ بوون بەسەر نیگەرانیدا نازانێت: زوو دەمرێت.))

ئێستا کە دەزانن دڵە ڕاوکێ تا چ ڕادەیەک جیدی‌و پڕمەترسیە، ئایا بیرناکەنەوە ئەگەر بتوانن بەیارمەتی من تەنانەت ١٠٪ی نیگەرانیەکانتان کەم بکەنەوە دیسان جێی ڕەزامەندیە؟... بەڵێ؟...زۆر باشە! کەواتە بەڕێوەبەرێکتان پێ دەناسێنم کەنەک هەر بەسەر نیوەی نیگەرانیەکاندا زاڵ بوو: بەڵکو ئەو کاتانەی لە کۆبونەوە جۆراو جۆرەکاندا بۆ چارەسەری کێشەکانی تەرخان دەکرد: بۆ سێ لە چوار بەش کەمی کردەوە. سەرەڕای ئەوە: ئەو زانیاریانەی ئەیدەم لە بارەی پیاو یان ژنێکی نەناسراوەوە نیە کەنەتوانن شوێن ڕاستی‌و دروستی شتەکە بکەون. ئەم داستانە

دەربارەی بەڕێز ((لیئۆن شیمکین))ە وەیە کەچەندین ساڵە یەکێکە لە بەڕێوەبەرانی خانە بەخشی سیمۆن و شۆستەرو بەڕێوەبەری ئێستای کۆمپانیای پاکیت بۆکسە لە ناوەندی بازرگانی ڕاکفلێر لە نیویۆرک. ئێستا بەسەرهاتی لیئۆن لە زمانی خۆیەوە ببیستن: ((پانزە ساڵی تەواو کەم و زۆر نیوەی کارەکانی ڕۆژانەم بۆ بەرپاکردنی کۆبوونەوەو دەمەقاڵە لەسەر کێشەکان تەرخان دەکرد تابزانم ئەم کارە بکەین یان ئەو کارە؛ یان لەوانەیە هیچ نەکەین. وەڕس دەبووین و لەسەرکورسیەکانمان خۆمان لوول ئەکردو پێچمان ئەخوارد. بەم لاولادا دەڕۆیشتین و باس و خواسمان دەکردو کاتێك دەبوو بەشەو شەکەت و ماندوو بووین. پێموابوو هەموو تەمەنم هەر بەمجۆرە دەڕواتە سەر. پانزە ساڵ ئەمە کارم بوو، هیچ بەمێشکمدا نەهاتبوو دەتوانم لە چوار بەش سێ بەشی کاتی تەرخان کراوم بۆ کۆبوونەوەکان و سێ لەچواری نیگەرانی و گوشارە عەسە بیەکانم کەم بکەمەوە. ئەگەریش کەسێك بیوتایە شتی واهەیە، پێموایە ئەو کەسێکی بێ فیکرو گەشبینە. بەم حاڵەوە بەرنامەیەکم دارشت کە ئەم خەونەی هێنایەدی. ئێستا هەشت ساڵە ئەم بەرنامەیە بەڕێوە دەبەم و لە کارامەیی و تەندروستی و بەختەوەریمدا سیحراوی بووە.

ئەم بەرنامەیە هاوشێوەی جادووکەری و سیحر بازییەو وەکو ئەوانە زۆر ئاسانە. یەکەم؛ ڕەوتی بەرپایی کۆبوونەوەکانم وەستاند. شێوازی کارەکە بەم جۆرە بوو کە هاوبەشەکانم بەباس کردنی وردەکاریەکانی کێشەکان دەستیان دەکردبە قسەکردن و بە هێنانە کایەی ئەم پرسیارەکە ((دەبێ چی بکرێت؟)) کۆتاییان پێ دەهێنا. دووەم، یاسایەکم دامەزراند کە هەر کەسێك دەیویست کێشەیەك بێنێتە گۆڕێ، سەرەتا دەبوایە فۆرمێکی پڕ بکردایەتەوە کە بریتی بوو لەم چوار پرسیارە:

پرسیاری یەکەم: کێشەکە چیە؟ (لەوەپێش یەك کاتژمێر لە کۆبوونەوەکە لە خەسار دەچوو بێ ئەوەی کەس بزانێت کێشەکە چییەو لە کۆتاییدا ڕوو بەڕووی. کەمی کات و وەڕەزی دەبووینەوە. بێ ئەوەی زەحمەتی نووسینی وردی کێشەکان بەخۆمان بدەین)

پرسیاری دووەم:هۆکارەکەی چییە؟ (کاتێك بیر لە ڕابردوو دەکەمەوە، لەوکاتژمێرانەی بە فیڕۆ چوون لە کۆبوونەوەکاندا، بەبێ سەرنج بۆ هۆکاری بناغەیی دروستکەری کێشەکان، دەکەومە ترسەوە)

پرسیاری سێیەم: ڕێگە چارە شیمانەکراوەکان کامانەن؟ (لەوەپێش لە کۆبوونەوەکانیدا یەك کەس ڕێگە چارەیەکی پێشنیار دەکردو کەسێکی تر دەکەوتە دەمەقاڵە لەگەڵی، هەمووان وەڕەز دەبوون ولە بابەتەکە دوور دەکەوتینەوە. لە کۆتاییشدا هیچ خشتەیەك لە ڕێگەچارە پێش نیار کراوەکان نەدەنووسرا)

پرسیاری چوارەم: ڕێگەچارەی پێشنیار کراوی تۆ چییە؟ (چەند ساڵ لەوەپێش هیچ کەس دەربارەی تەواوی ڕێگە چارەکان بیری نەدەکردەوە تا لە ناویاندا یەکێکیان هەڵبژێرێت)

چوار هاوبەشەکانم یەکەمی بۆ باسکردنی کێشەکانیان دەهاتن بۆلای من، چونکە دەزانن بۆ وەڵامدانەوەی ئەم چوار پرسیارە دەبێ تەواوی بەڵگەو هۆکارەکان کۆبکەنەوەو بە کێشەکەدا بچنەوەو لە سێ لەچواری کێشەکان لەپاش ئەنجامی ئەم کارە چیتر پێویستیان بە ڕاوێژ لەگەڵ من نیە، چونکە وەڵامو ڕێگە چارەی کێشەکەی لەکاتی ئەم ڕەوتە کردەوییەدا دێتە مێشکیان. تەنانەت لەو حاڵەتانەیشدا کە پێویست بە ڕاوێژ دەکات، کاتی کۆبوونەوەکە بۆ یەك لەسێی کاتی کۆبوونەوەکانی پێشوو کەم بووەتەوە، چونکە ڕابووڵی کۆبوونەوەکە ڕێكو پێكو عەقڵانییە، کەواتە دەگاتە ڕێگە چارەیەکی عەقڵانی.))

((ئێستا لە دەزگای پەخشی پاکیت بۆکسدا کاتی کەمتر بۆ نیگەران بوونو باس کردن دەربارەی کێشەکان دادەنرێتو لە ڕێگای ئەوە ڕێکاری کردەیی زیاتر بۆ چارەسەر کردنی کێشەکان بەرێوە دەبرێت.))

هاوڕێی من فرانك بەتگەر دەڵێ بە یارمەتی ڕەوشێکی هاوشێوە نەك هەر دڵ نیگەرانییەکانی کەم کردەوە، بەڵکو داهاتەکەیشی دوو ئەوەندە کرد. ئەو یەکێکە لە دابین کەرانی کۆمەڵایەتی بەناوبانگی ئەمریکا.

((فرانك بەتگەر)) دەڵێ:((چەند ساڵ لەمەوبەر کاتێك دەستم کردبە سیستەمی دابین کردنی دڵنیایی کۆمەڵایەتی پڕبووم لە عەشقو شەوقێکی زۆر بەنیسبەتی کارەکەمەوە. بەڵام ڕووداوێك وەها منی بێ هیوا کردو ورەمی تێکشکاند کەنەفرەتم لە پیشەکەم کردو بڕیاری وازهێنانم دا. لەوانەیە ئەگەر ئەو ڕۆژە شەممەیە بیرم لەوەنەکردایەتەوە کە دڵنیشمو نیگەرانیەکانم لە ڕیشەوە بناسم، بێگومان ئەم کارەم واز لێهێنابوو.))

سەرەتا پرسیارم لەخۆم کرد ((بە ڕاستی کێشەکە چییە؟)) کێشەکە ئەوە بوو لەو پێوەندییانەدا کە دەمگرت ئەنجامی گونجاومدەست نەدەکەوت. وادەردەکەوت باش دەتوانم موشتەرییەکان تێبگەیەنم، بەڵام لەکاتی گرێبەستدا موشتەرییەکە دەیوت: ((باشە بەڕێز بەتگەر، پێم وایە دەبێ زیاتر بیری لێ بکەمەوە. تکایە دیسان پێوەندیم پێوە بگرەوە.)) کەواتە ئەو کاتەی بۆ شوێن کەوتنی ئەم حاڵەتە تەرخانم ئەکرد، منی نیگەران دەکرد.

دووەم: پرسیارم لەخۆم کرد:((تەواوی ڕێگەچارەکان کامانەن؟)) ئەڵبەت بۆ وەڵامی ئەم پرسیارە دەبوا تەواوی زانیاریەکانم هەڵبسەنگاندایە. کەواتە ئامارو ڕاژەی یەك ساڵی ڕابردووم خستەبەر لێکۆڵینەوە.

لەناو ئەو کاغەزانەدا دۆزینەوەیەکی گەورەم دەست خست. ٧٠٪ی گرێبەستەکانم هەر لەدیداری یەکەمدا دەبەسترا. ٢٣٪ ئەوانە لەدیداری دووەمداو تەنیا ٧٪ ئەوانە لەدیدارەکانی دواییدا دەبەسترا کە منی بێتاقەتو بێزار کردبوو. واتە نیوەکاری ڕۆژانەم بەو شتانەوە دەبردە سەر کە تەنیا ٧٪ی گرێبەستەکانمی دەگرتەوە.

سێهەم: ڕێگەچارە چییە؟ ڕون بوو. تەواوی دیدارەکانی دووەم بە دواوەم لابردو کاتی خۆم بۆ گرتنی مشتەری نوێ تەرخان کرد. ئەنجامەکەی سەرسوڕهێنەر بوو. لەماوەیەکی کورتدا نرخی داهاتی هەر دیدارم کەمو زۆر بووە دوو ئەوەندە)). هەروا کە وتم فرانك بەتگەر یەکێك لەناودارترین بەڕێوەبەرانی سیستەمی دڵنایی کۆمەڵایەتییە لەوڵاتداو ساڵانە بایی ملیۆنەها دۆلار گرێبەست ئەنجام دەدات. شیکردنەوەو لێکدانەوەی کێشەی ئەوی لەڕێگەی پێشکەوتندا بەرەو پێش برد.

ئایا ئێوەش دەتوانن ئەم پرسیارانە دەربارەی کێشەکانتان بێننە گۆڕێ؟ دیسان دوپاتی دەکەمەوە. ئەم کارە دەتوانێ ٥٠٪ نیگەرانییەکانی ئێوە کەم بکاتەوە.

١- کێشەکە چییە؟

٢- هۆکاری دروستکەری چییە؟

٣- تەواوی ڕێگەچارەکان چین؟

٤- ئێوە چ ڕێگەچارەیەك پێشنیار دەکەن؟

کورتەی بابەتی دووەم

ڕەوشتە بناغەییەکان بۆ دۆزینەوەی ڕیشەی دڵنیگەرانی

یاسای یەکەم: تەواوی زانیارییەکان کۆبکەنەوە. لەبیرتان بێت کە ((دین هاوکس)) لەزانکۆی کۆڵۆمبیاوە دەڵێ: (نیوەی نیگەرانییەکانی دنیا بەو هۆیەوەیە کە خەڵك بەبێ هەبوونی زانیاری تەواوو بناغەیی دەست دەدەنە بڕیاردان).

یاسای دووەم: لەپاش هەڵسەنگاندنی هەمە لایەنەی زانیارییەکان بڕیار بدەن.

یاسای سێیەم: لەپاش دەرکردنی بڕیارێکی دروست دەست بەکاربن خۆتان بۆ بەڕێوەبردنی بڕیارەکەتان تەرخان بکەن و نیگەرانی و دڵەڕاوکێ سەبارەت بە ئەنجامەکەی بنێنە لاوە.

یاسای چوارەم: کاتێك لەگەڵ هەر کام لەهاوبەشەکانتان تووشی وەسوەسە بوون سەبارەت بە کێشەیەك خۆتان نیگەران کەن، وەڵامی ئەم پرسیارانەی خوارەوە بدەنەوە:

١- کێشەکە چییە؟

٢- هۆکارەکەی چییە؟

٣- تەواوی ڕێگەچارەکان چین؟

٤- باشترینیان کامەیە؟

نۆ پێشنیار بۆ كەڵك وەرگرتنی زیاتر لەم كتێبە

١- ئەگەر دەتانەوێ باشترین سوود لەم كتێبە وەربگرن، خاڵێكی پێویست و زۆر گرنگ هەیە دەبێت لەبەرچاوی بگرن كە گرنگترە لەهەر تەكنیكێك و رەوشتێك. ئەگەر ئەم تایبەتمەندییەتان نەبێ هەزار پێشنیاریش كارامە نابێت. بەڵام بەوەوە چیتر پێویست بە پێشنیارو پەندان ناكات. ئەم پێویستیە سیحراوییە چییە؟ حەزێكی بێ كۆتایی بۆ فێربون، ئیرادەیەكی پتەو بۆ زاڵبوون بەسەر نیگەرانییەكان و دەستپێكردنی ژیان و شادمانی.

چۆن دەتوانن ئەم هاندەرە لەخۆتاندا دروست بكەن؟ بە تەڵقین و دووپاتكردنەوەی گرنگی ئەم خاڵە سەرەكییە بەلای خۆتانەوە. لای خۆتان بیهێننە بەرچاو كە بەزاڵبون بەسەر ئەم بنەمایەدا چۆن ژیانتان شادمانتر دەبێت. بەردەوام بەخۆتان بڵێن: ((ئۆقرەیی، بەختەوەری، تەندروستی و تەنانەت لەوانەیە داهاتم لەدرێژماوەدا لەپێناوی هەڵس وكەوت كردندا بەڕاستەقینە هەمیشەیی و روونەكانی ئەم كتێبە))..

٢- هەر بەشێك لەم كتێبە سەرەتا بەخێرایی بخوێننەوە تاكو ڕوانگەیەكی سەر زارەكی لێ دەستخەن لەوانەیە وەسوەسە ببن لەدوای ئەوە بچنە سەر بەشی دوایی، بەڵام ئەگەر مەبەستتان لە خوێندنەوەی كتێبەكە تەنیا سەرقاڵ بوون نیە ئەم كارە مەكەن و لەجیاتی ئەوە هەر بەشێك دیسان و بەوردی بخوێننەوە. لە درێژە ماوەدا ئەم كارە بەواتای دەست پێوەگرتنی كات و دەسكەوتنی ئەنجام دەبێ.

٣- لەكاتی خوێندنەوەدا چەند جار بووەستن و بیر لەبابەتەكەی بكەنەوە. ئەم كارە بەسوودتر دەبێ لەخوێندنەوەی بێ ڕاوەستان.

٤- لەكاتی خوێندنەوەدا قەڵەمێك هەڵگرن تائەو شتەی هەست ئەكەن بۆتان بەسوود دەبێ نیشانەی سەر بخەن. ئەگەر بابەتەكە یەكجار گرنگ بوو دەتوانن چوار ئەستێرەی لەسەر دابنێن. ئەم كارە هەم خوێندنەوەی خۆشتر دەكات و هەم دووبارە پیاچوونەوەی ئاسانتر دەكات.

٥- کەسێك دەناسم ماوەی ١٥ ساڵە بەڕێوەبەری نووسینگەی یەکێك لەکۆمپانیاگەورەکانی دڵنیایی کۆمەڵایەتی بووە. ئەو هەموو مانگێك تەواوی گرێبەستەکان دەخوێنێتەوە. بەڵێ، هەموو مانگێك گرێبەستەکان دەخوێنێتەوە چونکە دەزانێت ئەمە تاقە ڕێگایە کە ئامانجی داهاتووی ئەوان لەمێشکیدا زیندوو دەکاتەوە.

جارێك نزیکەی دوو ساڵ کاتم تەرخان کرد تاکو کتێبێك دەربارەی وتاربێژی لەشوێنە گشتیەکان بنووسم، بەڵام ئێستا بیردەکەمەوە باشتر وایە جارجار سەیرێکی کتێبەکەم بکەمو ئاەو شتەی نووسیومە یادی بێنمەوە.

خێرایی لەبیر چوونەی شتەکان زۆر زۆرە. کەواتە ئەگەر ئەتانەوێ سوود لەخوێندنەوەی ئەم کتێبە وەرگرن دەبێ بزانن یەك جار خوێندنەوەی سەرزارەکی بەس نیە. لەپاش تەواو بوونی هەموو مانگێك بۆماوەی چەند کاتژمێرێك پیای بچنەوە. لەسەر مێزەکەتان دای نێنو جار جار چاوێکی پیا بخشێنن. لەبیرتان بێ تەنیا شتێك کە دەتوانێ بنەماکانی ئەم کتێبە بخاتە ناو مێشکتان بۆ هەمیشەو بەڕێوەبردنی ئەوانە بکاتە ئائیرادی لەئێوەدا، خوێندنەوەی بەردەوامیەتی. هیچ ڕێگەیەکی تر نیە.

٦- بەرناردشۆ دەڵێ: ((ئەگەر هەر شتێك فێری کەسێك بکەیت، هیچ فێرنابێت)). ڕاست ئەکات. فێرکردن ڕەوەندێکی زانستیەو ئێمە بەئەنجامدانی فێردەبین. کەواتە ئەگەر ئەتانەوێ بەسەر بنەماکانی ئەم کتێبەدا زاڵبن باشتر وایە لەهەر دەرفەتێکدا سوودی لێوەرگرن. ئەگەر وانەبێ لە بیرتان دەچێتەوە. تەنیا زانستێك لەمێشکدا دەمێنێت کە کەڵکی لێوەر بگیرێت.

بۆتان دەردەکەوێت کە لەکارگرتنی تەواوی ئەم پێشنیارانە زۆر سەختە. منیش کەنووسەری ئەم کتێبەم دەزانم کە بەڕێوەبردنی تەواوی ئەو شتانەی لەکتێبەکەدا هێناومە سەختو دژوارە.کەواتە بزانن کەمەبەستی ئێوە لەخوێندنەوەی ئەم کتێبە تەنیا دەست خستنی زانیاری نیە، بەڵکو بەدەست هێنانی عادەتی نوێیەو ئەوەش پێویستی بەتەرخان کردنی کات، کۆڵنەدانو سوودی زانستیە.

٧- هەرکاتێك هاوسەرەکەتان لەکاتی سەرپێچی یەکێك لەبنەماکان دەستگیری کردن ئەوا ڕێگەی پێ بدەن! بێ گومان ئێوە تووشی شکست دەکات!

٨- تکایە بچنەسەر لاپەڕەکانی ١٩٦و١٩٧ی کتێبەکەو بزانن ئیچ پی هاول، بانکداری واڵ ستریتو بەن فرانکلین چۆنهەڵەکانی خۆیان ڕاست کردۆتەوە. ئێوە

بۆچی سوود لەڕەوشی ئەوان وەرناگرن؟ سوود وەرگرتن لەڕەوشی ئەم دووکەسە دوو ئەنجامی دەبێ:

یەکەم: ئێوە دەچنە ڕەوەندێکی فێربوونەوە کەهەم سەرنج ڕاکێش و هەم بێ خەرج.

دووەم: بۆتان دەردەکەوێ تواناکانتان بۆ زاڵ بوون بەسەر نیگەرانیدا بەخێرایی گەشە دەکات.

٩- دەفتەرێك بۆ نووسینی سەرکەوتنەکانتان لەبەڕێوەبردنی ئەم بنەمایانە دانێن. لەم کارەدا وردبین بن و ناوەکان و بەروارو ئەنجامەکان بنووسن. ئەم کارە ئێوە هان ئەدات هەوڵی زیاتر بدەن و ساڵانی دوایی خوێندنەوەیان چێژی دەبێت.

خاڵەگرنگەکان

نۆ پێشنیار بۆ سوود وەرگرتنی زیاتر لەم کتێبە

١- دروستکردنی ئارەزوویەکی بێ کۆتایی بۆزاڵ بوون بەسەر نیگەرانیدا.

٢- لەپێش دەسپێکردنی بەشی نوێ، بەشی پێشوو بەوردی بخوێننەوە.

٣- ڕاوەستان لەکاتی خوێندنەوەو بیرکردنەوە دەربارەی بابەتەکان.

٤- لەسەر بابەتە گرنگەکان نیشانە دابنێن.

٥- مانگانە ئەم کتێبە بخوێننەوە.

٦- لەهەر دەرفەتێکدا بنەما باسکراوەکان بکەنە کارو لەکێشە ڕۆژانەکاندا بەکاری بێنن.

٧- بەسوود وەرگرتن لەوشتەی فێری بوون یارییەك دروست بکەن و هەرکاتێك یەکێك لەه

٨- حا

بەشی سێیەم

نیگەرانی لەناو بەرن لەپێش ئەوەی ئەو ئێوە لەناو ببات

بابەتی یەکەم:

چۆنیەتی لەناو بردنی نیگەرانی لەمێشکدا

هەرگیز شەوێك لەشەوانی چەند ساڵ لەمەوبەر کە ((ماریۆن جی دۆگلاس)) فێرکارم بوو، فەرامۆش ناکەم (ئەلبەت بە ویستی ئەو ناوە ڕاستەقینەکەیم نەهێناوە). داستانی ڕاستەقینەی خۆی جارێك لەپێش وانەکەماندا بۆ گێڕامەوە: ئەو وتی قەیران نەك یەك جار، بەڵکو دووجار تووشی بووە. یەکەم جار کچە پێنج ساڵانەکەی لەدەستدا. ئەو و هاوسەرەکەی پێیانوا بوو توانای تەحەممولی ئەم بەڵایەیان نیە. بەڵام دەمانگ دوای ئەوە خوا منداڵێکی تری پێدان، بەڵام ئەویش لەپاش پێنج ڕۆژ مرد. تەحەممولی ئەم دوو بەڵا گەورەیە یەکجار سەخت بوو. ئەم باوکە دەیوت:(نەمدەتوانی بخەوم، نان بخۆم یان بحەسێمەوە. مێشك و بڕوابەخۆ بوونم لەدەست چوو بوو) پزیشکەکان حەبی خەوو گەشت کردنیان بۆ دانا کەئەلبەت بێسوود بوون. وەکو ئەوە وابوو لەناو ئامێری کەپسدا بێت و کەپسەکە بەرتەسکتر بێت. ئەو خەریك بوو بەهۆی خەم و کەسەرەوە لەناو دەچوو.

((شوکری خوا منداڵێکی ترم هەبوو. کوڕێکی چوار ساڵان کە ڕێگە چارەی کێشەکەی پیشانی مندا. ڕۆژێك دوانیوەڕۆ کە ئەژنۆی خەم و خەفەتم لەباوەش گرتبوو وتی: ((باوکە بەلەمێکم بۆ دروست دەکەی؟)) ئەلبەت تاقەتی بەلەم دروست کردن یان هەرکارێکی ترم نەبوو، بەڵام کوڕەکەم ئەوەندە پێداگری کرد کە ناچار بووم.

دروستکردنی ئەو بەلەمە یارییەکەم و زۆر سێ کاتژمێری خایاند. کاتێك کاری بەلەمەکە تەواو بوو بۆم دەرکەوت ئەو چەند کاتژمێرەی خەریکی ئەم کارەبووم، یەکەم کاتژمێرەکانی ئۆقرەیی و ئاسایش بوو لەچەند مانگی ڕابردوودا.

ئەم دۆزینەوەیە منی لەحاڵەتی سستی و بێتاقەتی دەرهێناو بووە هۆی ئەوەی کەمێك بیر لە هەل و مەرجی خۆم بکەمەوە و ئەمە یەکەم بیرکردنەوەی جیدی بوو لەم

مانگانەدا. بۆم دەرکەوت کاتێك مێشکم سەرگەرمی کارێکە کە پێویستی بە پلان داڕێژی و ورد بینیە، چیتر ناتوانم نیگەران بم، کەواتە بڕیارمدا خۆم سەرگەرم رابگرم تاکو نیگەرانی لەمەیدان وەدەرنێم.

شەوی دوایی لەناو ماڵدا گەڕام و خشتەیەك لەو کارانەی دەبوا ئەنجام بدرێن، نووسیم.

دەیان شت پێویستی بە نۆژەن کردنەوە بوو: کتێبخانە، پێپلیکانەکان، پەنجەرەکان، پەردەکان، دەسگیرەکان، قوفڵەکان، بەلۆعەکان و....لەماوەی دوو هەفتەدا ٢٤٢ شتی قابیلی تەعمیرم لە خشتەکەدا هەبوو.

لەماوەی ئەم دوو ساڵەدا زۆربەی ئەم کارانەم ئەنجامداو سەرەڕای ئەوە ژیانم بە چالاکی هاندەر پڕکردەوە. دوو ڕۆژ لەهەفتەدا لە نیویۆرك دەچم بۆ وانەی پەروەردە کردنی گەورە تەمەنان. لەشارەکەی خۆمدا کاری خێر دەکەم و بۆ خاچی سوورو دەزگاکانی تر پارە کۆدەکەمەوە. ئەوەندە سەرم قاڵە کەکاتم بۆ نیگەرانی و پەرێشانی نیە)). ئەمە کوت و مت هەر ئەو شتەیە وینستۆن چەرچڵ کاتێك لەگەرمەی شەڕدا ڕۆژی ١٨ کاتژمێر کاری دەکرد. کاتێك دەربارەی نیگەرانی و دڵە ڕاوکێ لەئەو هەموو بەرپرسیارەێتیە گەورەیە پرسیاریان لێکرد وتی:

((سەرم زۆر قاڵە کاتم بۆ نیگەرانی نیە)).

((چارلز کەترینگ)) یش حاڵەتێکی هاوشێوەی هەبوو، بۆ ڕزگار بوون لەوە دەستی دایە داهێنانی ستارتەری ئۆتۆماتیك بۆ ئۆتۆمبێل ئەو تاپێش لەخانەنشین بوون جێگری بەڕێوەبەری جەنراڵ مۆتۆرز بوو، بەرپرسیارێتی بەشی لێکۆڵینەوەی ئەوێی لەئەستۆ بوو. لەو کاتەدا ئەو ئەوەندە دەستەنگ بوو کەناچاربوو لەجیاتی تاقیگە سوود لەعەمبارێك وەرگرێت و بۆ بەرێکردنی ژیان کەڵکیان لەداهاتی فێرکردنی پیانۆی هاوسەرەکەی وەردەگرت.ئەو تەنانەت ناچار بوو پارە لەسیستەمی دڵنیایی کۆمەلأیەتی خۆی بەقەرز وەربگرێت. پرسیارم لەهاوسەرەکەی کرد: ئایا لەو بارودۆخەدا نیگەران نەبوو؟ ئەو وتی: ئەوەندە بێتاقەت بوو کەنەیدەتوانی بخەوێ، بەلأم ((کەترینگ)) ئەوەندە سەرقاڵی کارەکەی بوو کەدەرفەتی نیگەرانی و دڵەڕاوکێی نەبوو.

زانای ناودار ((لویس پاستۆر)) یش باس لەو ئۆقرەییە دەکات کە لەتاقیگەو کلینیخانەکاندا هەیە. بەڵام بۆچی لەم شوێنانەدا ئارامی دەست دەکەوێت؟ چونکە کەسانێك کەلەم شوێنانەدان ئەوەندە سەرگەرمی کارەکانیانن کەلەبیریان دەبێ نیگەران بن. لێکۆڵەران بەکەمی دەمارگیری دەبن چونکە کاتی ئەم کارە ناسکانەیان نیە.

بۆچی کارێکی ئەوەندە سادە، واتە خۆ سەرگەرم کردن دڵنیگەرانی لەناو دەبات؟ لەبەر یاسایەکی بنەڕەتی لەدەروونناسیدا. واتە مێشکی هەر مرۆڤێك هەرئەندازە بەهێز بێت ناتوانێ لەیەك کاتدا بیر لەدووشت بکاتەوە، ئەگەر بڕواناکەن دەتوانن تاقیکردنەوەیەك ئەنجام بدەین:

هەرئێستا چاوتان ببەستن و هەوڵ بدەن لەیەك کاتدا بیر لەپەیکەری ئازادی و بەرنامەی بەیانیتان بکەنەوە. بێ گومان تێدەگەن دەتوانن بەنۆرە بیر لەهەرکامیان بکەنەوە، بەڵام لەیەك کاتدا ئەم کارە نابێت. سەبارەت بەهەستەکانیش ئەم شتە ڕاست دەبێتەوە. ئێوە ناتوانن لەیەك ساتدا بەشەوقەوە کارێك ئەنجام بدەن و لەهەمان کاتدا لەبەر شتێك پەریشان بن.

هەستێك هەستەکەی تر دەخاتە ژێر کاریگەرییەوە. بە سوود وەرگرتن لەم بنەمایە دەروونناسان لەکاتی شەڕدا توانیان کارگەلێکی سەر سووڕهێنەر ئەنجام بدەن. کاتێك سەربازان بێتاقەت و دڵشکاو لەشەڕ دەگەڕانەوە پزیشکان بۆ دەرمان ئەوانیان سەر گەرم دەکرد. هەرساتێکیان بە کارێك پڕدەبووەوەو زۆربەی ئەم چالاکیانە لەکەش و هەوای ئازادا بوو،بۆ نموونە: ڕاوە ماسی، دووگۆڵی، کۆڵف، ڕاو، وێنەگری، باخەوانی و...ئەوەندەکاتی بێکاری بەوان نەدەدا کەبیر لەتەجرەبە تاڵەکان بکەنەوە.

کار دەرمانی وشەیەکە کە ئەمڕۆکە لەدەروونناسیدا بەم شێوە دەوترێت. پزیشکانی یۆنانی ٥٠٠ ساڵ بەر لەمەسیح پێشنیاری ئەم ڕەوشەیان کردووە!

لەسەردەمی فرانکلینیشدا ((کواکر))ەکان[1] لەفیلادلفیا سوودیان لەم رەوشە وەرگرتووە. لەمۆڵگەکانی کواکرەکاندا نەخۆشانی دەروونی سەرگەرمی چنینی کەتان بوون و ئەم کارە بۆ مێشکیان هێمن کەرەوە بوو.

هەر پزیشکێکی دەرونی ئاماژە بۆ ئەوە دەکات کەباشترین ئارامکەرەوە بۆمێشك کارە.کاتێك ((هێنری لانگ فلۆ)) هاوسەرە گەنجەکەی لەدەستدا بەم راستیەی زانی. هاوسەرەکەی ئەو لەکاتی تواندنەوەی مێو بەمۆم ئاگری گرتبوو. ئەو بەبیستنی هاواری هاوسەرەکەی هەوڵیدابوو فریای بکەوێت، بەڵام بەهۆی سەختی برینەکانیەوە گیانی لەدەست دابوو. بیرهێنانەوەی ئەم دیمەنە ترسێنەرە ئەوەندە لانگ فلۆی ئەشکەنجە ئەدا کەنزیك بوو شێتی بکات، بەڵام خۆشبەختانە سێ منالە بچووکەکەی پێویستیان بە ئاگالێبوونی ئەو هەبوو. ئەو سەرەرای خەم و رەنجەکە دەبوایە هەم دایك و هەم باوکی سێ منداڵەکەی بێت. ئەوانی دەبرد بۆ پیاسە، داستانی بۆ دەگێرانەوە، یاری لەگەڵ دەکردن و هاورێیەتی و لەگەڵ بوونیانی لەشیعری ((کاتژمێریك بۆ منالان)) ئەبەدی کرد. لانگ فلۆ ((دانتە))یشی وەرگێرا و ئەم سێ ئەرکە ئەوەندە ئەوی سەرگەرم راگرت کەتوانی توانای خۆی بەدەست بێنێتەوە.

زۆربەی ئێمە بەدرێژایی رۆژ کاتێك کارەکانمان رادەپەرێنین بەئاسانی تیایدا نوقم دەبین و گرفتەکانمان لەبیر دەکەین، بەڵام لەپاش تەواو بوونی کاتی کار مەترسی دەست پێ دەکات. دروست هەر لەم کاتەدایە کەنیگەرانیەکانی ئێمە دەست پێدەکات. ئایا بەختەوەرین؟ کارەکانمان خۆش دەوێ؟ خەریکین کەچەڵ دەبین؟ بەرێوەبەرەکەمان رازییە؟ و.....

کاتێك مرۆڤ سەرگەرم نیە مێشکی وەکو بۆشایی لێدێت. هەروا کەسروشت لەهەوڵی پرکردنەوەی بۆشاییدایەو گوشاری دەخاتە سەر، مێشکی بەتاڵی ئێمەیش دەکەوێتە بەر هێرش و ئەم هێرشانە لەجۆری هەستین. هەستی نیگەتیفی وەکو ترس، دڵەراوکێ، ئەفرەت، ئیرەیی و کۆنەپەرەستی ئەوەندە بەهێزن کەدەتوانن ئاسایش و ئۆقرەیی بەتەواوی لەمێشکمان دەرکەن. پرۆفیسۆر جیمز مارشاڵ لەزانکۆی

---

[1] the Quekers رەوتێك لەمەسیحیەت کە پێرەوەکانیان بروایان بەقەشەو رێ و رەسمی ئایینی رەسمی نیە. ئەوان دژی شەرو توندوتیژین و رێو رەسمی ئایینی خۆیان لەبێدەنگیدا بەرێوە دەبەن

کۆلۆمبیاوه ئەم بابەتە بەجوانی باس دەکات: ((نیگەرانی نەك کاتێك کەسەرگەرمن، بەڵکو لەپاش تەواو کردنی کاری ڕۆژانە دەست دەکات بەهێرش کردن. لەم کاتەدایە کە بیرەکانی ئێوە بێ هاوسار دەبن و هەر کێشەیەکی بچوك بەگەورە دەبینن. ڕێگەچارەکەی ئەوەیە کارێکی بەسوود ئەنجام بدەن.)) ئەڵبەت بۆ تێگەیشتن و لە کارا کردنی ئەم بابەتە پێویست ناکا ئێوە مامۆستای زانکۆ بن.

لەدەورانی شەڕدا خانمێکم ناسی. ئەو ئەیوت دۆزینەوەیەکی کردوە کە باشترین دەرمانی دڵەڕاوکێ ئەنجامی کارگەلی بەسوودە. کاتێك لەڕیستورانی شەمەندەفەرێکدا بووم و خەریك بوو لەنیویۆرکەوە دەچومەوە بۆ کێڵگەکەم لەمیسوری لەگەڵ ئەم خانمەو هاوسەرەکەیدا ئاشنا بووم (بەداخەوە ناوو ناو نیشانیانم وەرنەگرت ئەڵبەت لەوەی ناچار بووم نموونەیەك بێنمەوەکە زانیاری تەواوی بۆ بەدوادا چوون نەبێ. ڕازی نیم).

ئەم جوتە هاوسەرە گێڕایانەوەکە تاقە کوڕەکەیان چووبوە ناو سوپا و دایکی لەترس و نیگەرانیدا بەردەوام خۆی دەخواردەوە. کاتێك پرسیارم لێکرد چۆن توانی لەم بارودۆخە ڕزگاری بێت وەڵامی دایەوە: ((خۆم سەرگەرم کرد)). سەرەتا خزمەتکارەکەی ئیزن دابوو، کارەکانی ناو ماڵی گرتبووە ئەستۆ. بەڵام ئەم کارە بەسوود نەبوو چونکە بەوتەی ئەو ئەنجامی کاری ماڵەوە بەشێوەیەکی ئۆتۆماتیك و میکانیکی ڕوونەدات و مێشکی تێکەڵ ناکات و هەر بەو شێوەیە نیگەرانی تەنانەت لەکاتی ئەنجامی کارەکانی ماڵەوەیشدا هاوڕێی بوو . دەبوا کارێکی بکردایە کەهەم بەجەستە و هەم بەڕۆح تیایدا نوقم بوایە. کەواتە دەستی کردبە فرۆشیاری لەفرۆشگەیەکی گەورەدا.

ئەو وتی: ((ئەم کارە بەسوود بوو. خۆم لەناو سەرقاڵی و چالاکیدا بینیەوە. کڕیارگەلێك دەوریان گرتبووم کەپرسیاری نرخ و ئەندازە و ڕەنگیان دەکرد. یەك چرکەیش کاتم نەبوو لەئەرکەکەم زیاتر خەریکی شتێکی تربم و شەوانە ئەوەندە ماندوو دەبووم کەهەر سەرم دەنایە سەرسەرین خەوم لێ دەکەوت.

ئۆسا جانسۆن، ناودارترین ژنی داهێنەری جیهان بەمنی وت سوودی لەچ ڕەوشتێك بۆ ڕزگار بوون لەدڵە ڕاوکێ و نیگەرانی وەرگرتووە. لەوانەیە داستانی ژیانی ئەوتان لەکتێبەکەیدا بەناوی ((من بەزەوق و شەوقەوە هاوسەر گیریم کرد)) خوێندبێتەوە.

مارتین جانسۆن کاتێك ئۆسا تەمەنی شانزە ساڵ بوو لەگەڵ ئەودا هاوسەر گیری کرد و ئەوی لەکانزاسەوە برد بۆ دارستانەکانی بۆرنە.[1] لەماوەی ٢٥ ساڵدا ئەم جووتە گەشتیان بۆ زۆربەی شوێنەکانی جیهان کرد تاکو فیلم لەجۆرە ئاژەڵە نزیك لە لەناو چونەکان لەئاسیاو ئەفەریقا هەڵگرن. ٩ساڵ لەمەوبەر گەڕانەوە بۆ ئەمریکا و زنجیرە وتاربێژیەکەیان بۆ نواندنی فیلمەکانیان دەست پێکرد. لەپاش فڕین لەدینۆرەوە فڕۆکەکەیان بەر چیایەك کەوت. مارتین هەر زوو گیانی لەدەستداو پزیشکەکان ڕایانگەیاند ئۆسا بۆ هەمیشە ئیفلیج دەبێ. سێ مانگ دوای ئەوە ئۆسا لەسەر عارەبانەی چەرخدار وتاری بۆ سەدان کەس دەخوێندەوە. کاتێك هۆی ئەم کارەیم لێ پرسیار کرد وتی: ((چونکە دەمویست ئەوەندە خۆم سەر گەرم کەم کەدەرفەتی خەم و خەفەت خواردنم نەبێ)).

ئۆسا جانسۆن پەی بەو ڕاستیە بردکە ئالفرێد لۆرد تەنی سۆن یەك سەدە لەمەوبەر لە شیعرێکدا هۆنیبوویەوە: ((دەبێ لەکاردا نوقم بم ئەگەرنا لەبێ کاریدا دەژاکێم)). دەریاوان بێردیش لە ٥مانگ ژیانی تەنیای لەناو سەهۆڵەکانی جەمسەری باشووردا، شوێنێك کەدێرینترین نهێنیەکانی دنیای لێیەو ڕووبەرەکەی لەهەموو ئەمریکا و ئەورووپا زیاترە،بەم ڕاستیە گەیشت. ئەو ٥مانگ لەتەنیایی کامڵدا بێ ئەوەی هیچ جۆرە گیانداریك لەدەوری بێت، لەوێ ژیا. هەوا ئەوەندە سارد بوو کەدەنگی سەهۆڵ بەستنی هەناسەکانی خۆی لەبادا دەبیست. ئەو لەکتێبەکەیدا بەناوی تەنیایی باسی ٥مانگ ژیان لەتاریکی کامڵدا دەکات.

((شەوانە لەپێش کوژاندنەوەی چرا فانۆسەکەدا، کارەکانی بەیانیم بۆ خۆم دیاری دەکرد: ڕێك کردنی گردە بەفرەکان، ڕێك کردنی بەرمیلەکانی سوخت، هەڵکەندنی کتێبخانە لەناو سەهۆڵدا. نۆژەن کردنەوەی پردی شکاوی عارەبانەکەو .....

ئەم ڕەوشە بۆ کات بەڕێکردن زۆر باش بوو، بووبووە هۆی ئەوەی خۆم لەژێر چاودێری ودەسەڵاتمدا بگرم. ئەو ڕۆژانەی هیچم نەدەکرد دوچاری پەرێشانی و خەمۆکی دەبووم)). کەواتە ئەگەر دوچاری نیگەرانیو پەرێشانین، لەبیرمان بێت کە دەتوانین وەکو دەرمان سوود لەکار کردن وەربگرین. ئەم بابەتە دوکتۆر ((ڕیچارد سی

[1] دوورگەیەك لە باشووری ڕۆژئاوای فلیپین.

کابوت)) مامۆستای پێشووی زانکۆی هاروارد لەکتێبەکەیدا بەناوی ((مرۆڤ بەچی زیندووە؟)) بەم شێوەیە باس دەکات:

((وەکو پزیشکێك کە لەبینینی کەسانێکی زۆر کەتوانیویانە بەیارمەتی کارکردن لەشەلەلی ڕۆحی بەهۆی ترس، دوودڵی، گومان و بێ بڕیاریەوە دروست دەبێ، ڕزگار ببن زۆر شادمانم)).

بەلام ئەگەر خۆمان سەر گەرم رانەگرین و رێگەی بیرە بێزارکەرەکان بدەین بۆ مێشکمان، لەدەروونەوە تێك دەشکێین. دەلێی جنۆکە گەلێك لەدەروونی ئێمەدا تەواوی توانای کردەوەی ئێمە دەچنن و تێکمان ئەدەن.

کەسێك لەنیویۆرك دەناسم کە توانی ئەم بیرە بێزارکەرانە بەکاری زۆرو مەجال نەدان بەهێرشی نیگەرانی و دڵەڕاوکێ لەخۆی دوربکاتەوە. ناوی ئەو(تەرمپەرلانگ مەن)ە و نوسینگەکەی لەشەقامی والْ ستریت، ژمارەی ٤٠٥. ئەو لەیەکێك لەوانەکانی پەروەردەی گەورە تەمەنانی مندا بوو، دەربارەی شێوەزاڵبوون بەسەر نیگەرانییەکەیدا قسەی دەکرد، ئەزموونەکەی ئەو ئەوەندە سەرنجڕاکێش و کاریگەر بوو کە داوام لێکرد خواردنی ئێوارەم لەگەڵ بخوات. لەپاش وانەکە تا درەنگانێ لەرێستۆرانتێکدا دانیشتین و دەربارەی ئەزموونەکەی ئەو قسەمان کرد.

ئەو داستانەی بۆی گێڕامەوەبەم شێوەیەیە:

(هەژدە ساڵ لەمەوبەر ئەوەندە نیگەرانبووم کە تووشی بێ خەوی بوبوم.ئەوەندە بێزارو دەمارگیر بووبووم کە خەریکبوو تووشی خەمۆکی دەبوم.

ئەلبەت هۆکارێکی باشم بۆ نیگەرانی هەبوو. لەو کاتەدا گەنجینەداری کۆمپانیایەکی بلاوکردنەوەی میوە بووم. سەرمایە گوزارییەکی گەورەمان لەسەر بەستەی یەك گالۆنی شاتوو کردبوو، ئەوانەمان دەفرۆشت بەکارگە گەورەکانی ئایس کرێم. بەلام کارگەکان لەبەر دەست پێوەگرتن بەکات و پارەوە بڕیاریاندا شاتووەکان بەشێوەی بەرمیل بکرن و فرۆشی ئێمە وەستا..

نەك هەر بەشێکی زۆر شاتوو بایی نیو ملیۆن دۆلار بەسەر دەستمانەوەمابووەوە، بەڵکو گرێبەستی کڕینی شاتوو بەبەهای یەك ملیۆن دۆلار بۆ دوانزە مانگی داهاتوویش لەبەردەستماندا بوو ٣٥٠٠٠٠ دۆلاریشمان لەبانك وەرگرتبوو بەقەرزو نەماندەتوانی بیدەینەوە یان کاتەکەی زیاد بکەین. سەیر نەبوو گەر تووشی نیگەرانی

بەم بەخێرایی چووم بۆ کالیفۆرنیا، ئەو شوێنەی کارگەکەمانی لێبوو هەوڵمدا بەرپرسەکەمان ڕازی بکەم بارودۆخەکە گۆڕاوەو خەریکین تووشی شکست دەبین. بەڵام ئەو ئاگاداری باسەکە نەبوو، نووسینگەی نیۆیۆرکی لەبەر شێوازی لاوازی فرۆشتن تۆمەتبار دەکرد. لەپاش چەند ڕۆژ پاڕانەوە سەرەنجام توانیم ڕازی بکەم بەستەکردنی شاتووەکان ڕابگرێت و ئەوەندە لەعەمباردا مابووەوە لەبازاڕی میوەی تازەی سان فرانسیسکۆ بیفرۆشێت. کەمو زۆر کێشەکە چارەسەر بوو، من دەبوایە لەدەستی نیگەرانی ڕزگارم بووایە، بەڵام وانەبوو. نیگەرانی خوویەکەو ئەم خووە لەمندا دروست ببوو.

کاتێك گەڕامەوە بۆ نیۆیۆرك سەبارەت بە هەموو شتێك نیگەران بووم، گێلاسە کڕاوەکان لەئیتالیا، ئەناناسەکانی هاوایی و.....هتد. عەسەبی، زووهەڵچوون، تووشی بێخەویش ببووم. لەو پەڕی بێ هیواییدا شێوازی ژیانی خۆم گۆڕی و ئەم کارە نەك هەر بێ خەوییەکەمی دەرمان کرد، بەڵکو نیگەرانیەکەشمی لەناو برد. هەرچی زیاتر خۆم سەرقاڵی کارکردن کرد. کارێك کەتەواوی هێزی منی دەگرتە خۆ. لەوەپێش ڕۆژی (٧) کاتژمێر کارم دەکرد، بەڵام ئەم کاتە بۆ (١٥) تا (١٦) کاتژمێر زیادیکرد. هەموو ڕۆژێك کاتژمێر (٨) دەچووم بۆ نوسینگەکەمو تا نیوە شەو کارم دەکرد. ئەرك و بەرپرسیارەتی نوێم وەرگرت و کاتێك دەگەیشتمەماڵەوە بێهۆش لەسەر جێگەکەمدا خەوم لێدەکەوت.

بۆ ماوەی سێ مانگ درێژەم بەم بەرنامەیەدا. لەم ماوەدا توانیبوم خوی نیگەرانی لەمێشکم دەرکەم. کەواتە گەڕامەوە بۆ بەرنامەی ئاسایی ڕۆژی (٧) یان (٨) کاتژمێر کاری خۆم. ئەم شتە (١٨) ساڵ لەمەوبەر ڕوویداو لەوە بەدواوە هەرگیز دوچاری بێ خەوی یان نیگەرانی نەبووم.

بەرنارد شۆ دەڵێ: ((نهێنی بەدبەخت بوون ئەوەیە ئەوەندە کاتی بێکاریت هەبێ بیر لەوە بکەیتەوە بەختەوەری یان نا)) کەواتە هیچ دەربارەی بیرمەکەنەوە. قۆڵتان هەڵماڵن و دەست بکەن بەکار. خوێنتان دەکەوێتە ڕەوانی، مێشکتان دەست بەکار دەکات و هێزی ژیان دێتە ڕەگ و دەمارتان و نیگەرانی لەدەروونتان دەردەکات. چالاکیتان زیاد بکەن. ئەمە هەرزانترین ڕێگەیە بۆ دەرمانی نیگەرانی.

یاسای یەکەمی تەرکی خووی نیگەرانی:

سەرقاڵی خۆتان زیاد بکەن، کەسی نیگەران ئەگەر لەکاردا نوقم نەبێ لەبێکاریدا دەپەشۆکێت..

بابەتی دووەم

ڕێگەمەدەن گوشار نێوە لەپێ بخات

بەڕێز ڕابێرت مۆر داستانێکی بۆ گێڕامەوە کە هەرگیز فەرامۆشی ناکەم. ئەو وتی:
((لەمارتی ساڵی ١٩٤٥دا

گەورەترین دەرسی ژیانم وەرگرت و ئەمە لەحاڵێدا بوو کە لەکەناراوەکانی هیندۆ چین لەقووڵایی ٢٧٦پێدا لەناو زەریادا بووین. لەو کاتەدا من یەکێك لە(٨٨) کەسی ناو ژێر دەریایی BAYA.S.S.٣١٨ بووم. لەسەر ڕادارەکە کاروانێکی دەریایی ژاپۆنی دەرکەوت و ژێردەریاییەکی بۆ هێرش سەر لەبەیانی چووە سەر ئاوەکە. لەهۆی پریسکۆپەوە پاپۆڕێکی شەڕکەر، نەوت هەڵگرێك و پاپۆڕێکی مین دانەرم بینی. سێ سارۆخمان نارد بۆ پاپۆڕی شەڕ کەر، بەڵام نەیپێکا، چونکە ساروخەکان عەیبیان هەبوو، پاپۆڕەکە ئاگاداری هێرشەکە نەببوو، درێژەی بەڕێگەکەی خۆیدا. ئامادە نەبووین هێرش بکەینە سەر دواین پاپۆڕ کە کوتوپڕ پاپۆڕە شەڕکەرەکە بەرەو لای ئێمە سووڕایەوە.

(فڕۆکەیەکی شەڕکەری یابانی بەڕادار شوێنی ئێمەی پێزانیبوو. ئاگاداری کردبوونەوە).

چووینە قووڵایی(١٥٠) هەنگاو، دەربیجەکانمان توند کرد و بۆ ئەوەی شوێن پێمان نەگیرێت سیستەمی فێنك کەرەوە، پانکەکان و دەندە کارەباییەکانمان کوژاندەوە. سێ خولەك دوای ئەوە دوژەخمان بەسەردا داباری. شەش بۆمب لەدەوری ئێمە تەقیەوە و ئێمەی فڕێدا بۆ قووڵایی (٢٧٦) پێ. ئەگەر لە (١٠٠٠) پێ هێرش بکرێت مەترسیدارە و ئەگەر لە (٥٠٠) پێ کەمتر بێت کوشندەیە. ئێمە لەنیوەی ئەوەیشدا بووین! بۆ ماوەی پانزە کاتژمێر پاپۆڕە مین دانەرەکە بۆمبی بۆ قووڵایی دەریاکە فڕێ ئەدا. ئەگەر بۆمبێك لەدووری (١٧) پێوە لەژێر دەریاییەکە بتەقیایەتەوە گوشارەکەی دەیتوانی ژێر دەریاییەکە کون بکات. فرمانیان بەئێمە دابوو ئارام لەتەختەکانماندا

ڕابکشێین و نەترسین. ئەوەندە ترسابووم کە نەمدەتوانی هەناسە بکێشم. بەردەوام بەخۆمم دەوت کارمان گەیشتووەتە کۆتایی. لەگەڵ ئەوەی ژێر دەریاییەکە زۆر گەرم بوو من لەترساندا دەلەرزیم و قەمسەڵەو بلووزی گەرمم لەبەر کردبوو. چوقەی ددانەکانم دەهات و عارەقێکی سارد نیشتبووە سەر لەشم.

هێرشەکە پانزە کاتژمێری خایاند و پاشان کوت و پڕ وەستا. لەوانەیە بۆمبەکانی کەشتیەکە تەواو ببوو، وازی هێنابوو. ئەو پانزە کاتژمێرە وەکو پانزە ملیۆن ساڵ ڕابووردو هەموو ژیانم وەکو فلیم لەپێش چاوانمەوە تێپەڕی تەواوی کارە خراپەکان و تەواوی ئەو شتەبێ نرخانەی لەبەریان ڕەنجم چەشتبوو هاتەوە یادم. لەپێش چوونم بۆ ناو هێزی دەریایی فەرمان بەری بانك بووم و لەبەر ماوەی زۆری کارکردن، داهاتی کەم و خاوبوونی پێشکەوتنم، نەبوونی خانوو، بێ توانایی لەکڕینی شتانی باش بۆ هاوسەرەکەم، نەفرەت لەبەرپرسەکەم و شوێنی برینداری سەر ناوچاوانم هەمیشە نیگەران بووم.

چەند ساڵ لەمەوبەر ئەم شتانە لەبەر چاومدا گەورە بوون، بەڵام کاتێك بۆمبەکان لەدەوروبەرماندا دەتەقینەوە زۆر گاڵتە بەر چاو دەهاتن. بەڵێنم بەخۆمدا ئەگەر دیسان ڕۆژو ئەستێرەکان ببینمەوە هەرگیز نیگەران نەبم. لەماوەی ئەم پانزە کاتژمێرەدا زیاتر لەچوار ساڵی خوێندنی زانکۆم هونەری ژیان فێر بووم)).

ئێمە زیاتر لەبەرامبەری کێشە گەورەکاندا بەهێزەوە بەرەو ڕوودەبینەوە، بەڵام دوایی ڕێگە ئەدەین کێشە بچووکەکان بەسەرماندا زاڵ بن. بۆ نموونە ساموئێل پەپیس کەشایەت حاڵی ئیعدامی سێر هەری ویز بوو لەلەندەن، نووسیویەتی ئەو تکای لەجەلادەکە دەکرد کاتێك لەملی ئەدەن ئاگاداربن لێدانەکە لەسەر دومەڵە پرژانەکەی ملی نەبێ.

دەریاوان بێرد لەجەمسەری باشوور لەوسەرما و تاریکیە کاملەدا لەویش گەیشتبوو خەڵك زیاتر نیگەرانی دومەڵەکان دەبن تاکو کێشە بناغەییەکان. ئەو دەڵێت خەڵك بەبێ گلەیی سەرما و سەختی و مەترسیەکان تەحەمول دەکەن، بەڵام بینیومە لەکەشتیدا دووکەس کە تەختەکانیان پێکەوە چەسپاوە لەگەڵ یەکتر قسەناکەن، چونکە یەکیان هەستی دەکرد ئەوی تر شتەکانی خۆی بەلای ئەودا کۆدەکاتەوە تاکو جێگەی خۆی زیاتر بێت. مەلەوانێکیش هەبۆو نەیدەتوانی بەبینینی یەکێك

لەمەلەوانەکانی تر کە لەپێش قوت دانی خواردنەکەیدا (٢٨) جار دەیجاوی، هیچ بخوات و هەمیشە بەدوای شوێنێکدا دەگەڕا هەتا کاتی نان خواردنی لەو نەبیبێنێت

دەریاوان بێرد دەڵێ لەئۆردوگای جەمسەردا شتانێکی ئەوەندە گاڵتە هێزیان هەیە کە دەتوانن تەنانەت ڕێک و پێک ترین کەسان تاسەرحەدی شێتیەتی عەسەبی بکەن ئەو دەیوت ئەم شتە بێ نرخانە لەهاوسەرگیریشدا دەتوانن خەڵك تاسەرحەدی شێتیەتی عەسەبی بکەن و هەروەها نیوەی جەڵدەکانی دڵی دنیا بخولقێنن. ئەمە وتەیەکە کەخاوەن فیکرانیش دەیڵێن. بۆ نموونە دادوەر جۆزێف سەبەس لەپاش دادوەری لەچل هەزار هاوسەر گیری ناکامدا وتی:

((کێشە کەم بایەخ و وردەکان هۆکاری زۆربەی هاوسەر گیرییە بێ ناکامەکانن))

هەروەها فرانکلین هۆگان، پارێزەرێك لەنیویۆرك دەڵێ لەزۆربەی فایلە پیاوکوژییەکاندا هۆکاری دەست دانە جەنایەت شتانی کەم بایەخن. بۆ نموونە: شەڕی ناو نادییەکان، شەڕی ناو گەڕەك، سووکایەتی، بچووك کردنەوە، ئەتواری ناشرین و.....کەمتر کەسێك بەڕاستی لەژیاندا تووشی حەق کوژی ستەمکارانە دەبێ. زۆربەی بێ ڕێزیەکان و سووکایەتییە بچووکوکان بەنیسبەتی کەسایەتیەوە، هەیبەت و خۆبەزلزانی دەبێتە هۆی بێزاری. کاتێك ئەلنۆر رۆزفێلت لەسەرەتاکانی هاوسەر گیریدا بەهۆی ئەوەی چێشت لێنەرەکەی خواردنێکی خراپی ئەدایە ڕۆژانە بێتاقەت دەبوو، بەڵام بەوتەی خۆی ئەگەر ئێستا بوایە هیچ بەخەیاڵیدا نەدەهات. ئەمە بەڕوو بەڕوو بوونەوەیەکی هەستی عاقڵانە ناودەبرێت. من و خاتوو کارینژی بۆ ئێوارە لەماڵی یەکێك لەهاوڕێکانمان لەشیکاگۆمیوان بووین. ئەو لەحاڵی بڕینی گۆشتدا کارێکی هەڵەی کرد کە من هیچ ئاگام لێنەبوو، ئەگەریش ئاگام لێنەبوایە هیچ گرنگیم پێ نەئەدا. بەڵام هاوسەرەکەی ئەو لەو ساتەدا تووڕە بوو، هاواری کرد:

((جان، تۆ کەی ئەتەوێ فێرببی چۆن خواردن ڕاکێشی؟))

پاشان بەئێمەی وت: ((جان هەمیشە لەم هەڵانە دەکات و هیچ هەوڵ نادا فێرببێت)) لەوانەیە ئەو فێر نەبووبێ چۆن گۆشتەکە ببڕێت، بەڵام من بەهۆی ئەوەی (٢٠) ساڵ لەگەڵ ئەو ژنەدا ژیانی کردبوو، ڕێزم بۆ دادەنا. پێم خۆش بوو دوو دانە سوویسم لەئارامیدا بخواردایە بەڵام ئەم سووکایەتیەم نەبیستایە تانەوەی گۆشتی مراوی لەپەنای ئەودا بخۆم.لەپاش ئەو تەجرەبەیە خاتوو کارینژی و من بۆ ئێوارە میوانمان

هەبوو. دروست لە پێش هاتنە ژوورەوەیان خانم بۆی دەرکەوتبوو سێ دانە لەدەسماڵە سفرەکان لەگەڵ پارچەی سەرمێزەکەدا ناگونجێن. بەڵام دوایی بۆی گێرامەوە کە: ((بەپەلە چووم بۆلای چێشت لێنەرەکە بەڵام ئەو سێ دەسماڵە لەناو شامێری جل شۆردا بوون. میوانەکان لەپێش دەرگاکەوە بوونو مەجالی گۆڕینی دەسماڵەکان نەبوو. خەریک بوو فرمێسکەکانم دەهاتنە خوارەوە. بەخۆمم وت چ مۆیەکی هەیە ئەم هەڵە بچووکە تەواوی ئەم دوانیوەڕۆیەم تێک بدات. پێم باش بوو میوانەکانم بیر بکەنەوە من ژنێکی شپرێوم تا ئەوەی بڵێن مۆنەو تا ئەو شوێنەی بزانم کەس بەم هەڵەی نەزانی)).

قسەیەک لەبەینی مافناسەکاندا هەیە کەدەڵێت: یاسا بۆ شکانی وردو کەم بایەخ نیە، دەبێ بڵێم نیگەرانیش بۆ ئەم شتانە نیە.

زۆر بەی کات ئەو شتەی پێویستمانە تا بەسەر ئەم جۆرە نیگەرانیانەدا زاڵ بین، گۆڕین یان هەڵگرتنی جەخت کردنەوەیە لەسەر ئەم کێشەیە. واتە دروست کردنی ڕوانگەیەکی نوێ سەبارەت بەو بارو دۆخە. هاوڕێی من هۆمەر کرۆی، نووسەری کتێبی ((دەبوا پاریسیان بدیایە)) دەربارەی ئەوەی چۆن ئەم گۆڕینی ڕوانگەیە ئەنجام بدەین نموونەیەکی باش دێنێتەوە. پێشتر کاتێک کاری لەسەر کتێب دەکرد تەنانەت لەدەنگی بۆریەکانیش نیوە شێت دەبوو. ئەو دەڵێ: ((لەو کاتەدا لەگەڵ چەند کەس لەهاوڕێیانم چووین بۆ سەفەر. کاتێک خەریک بووم گوێم لەدەنگی سووتانی دارو چیلکە دەگرت، هاتە مێشکم ئەم دەنگە چەندە هاوشێوەی دەنگی بۆری ڕادێتەری شوقەکەمە. بۆچی لەیەکیان شادو لەوەی تر بێزار دەبم؟ کاتێک گەڕامەوە بۆ شوقەکەم بەخۆم وت دەنگی ڕادێتەرەکە هاوشێوەی دەنگی سووتانی دارە، کەواتە نابێت بێزارم بکات. ئەم کارە بەسوود بوو، لەپاش چەند ڕۆژ هیچ ئاگام لەدەنگی ڕادێتەرەکە نەبوو.

زۆرێک لەنیگەرانیەکان هاوشێوەی ئەمەن. چونکە زیاد لەئەندازە گرنگیان پێ ئەدەین ئێمە ئازار ئەدەنو بێزارمان دەکەن)).

یەکێک لەسیاسەتمەداران و نووسەرانی سەدەی هەژدە دەڵێ ((ژیان بۆ بچوک بوون زۆر کورتە)). بە شێوەی گشتی شتانێکی کەم بایەخ کە دەبێ لەبیر بکرێن، ئێمە بێتاقەت دەکەن.... ئێمە لەم دنیایەدا تەنیا چەند دەیە مەجالی ژیانمان هەیە، کەواتە

نابێ کاتژمێره نهگهڕاوهکان تهرخانی بیرکردنهوهو خهمو خهفهت خواردن بکهین. لهجیاتی ئهوه دهبێ خۆمان تهرخانی کاروههستی بهنرخ، ئهندێشهی گهورهو بهرپرسیارهتیه گهورهکان بکهین، چونکه ژیان بۆ بچووك كردن زۆر كورته. تهنانهت کهسایهتیهکی گهورهی وهکو ((ڕۆدیارد کیپلینگ))یش ئهم بابهتهی لهبیر دهکرد. له ئهنجامدا ئهو و ژن براکهی بهناو بانگترین کێشهی دادگای وهرمۆنتیان دروست کرد. ئهم کێشهیه ئهوهنده ناودار بوو که کتێبی ((دادگای کیپلینگ لهوهرمۆنت))ی دهربارهوه نووسرا.

داستانهکه بهم جۆره بووکه ڕودیارد لهگهڵ کچێکی وهرمۆنت هاوسهر گیری کردو خانوویهکی جوانی لهبهرتلبۆرۆ کڕی. ژن براکهی واته بیتی بهلستیر بووه باشترین هاوڕێی ئهو.ئهوان پێکهوه کارو کهیفو سهیرانیان دهکرد. پاشان ڕودیارد پارچه زهوییهکی لهو کڕی بهو مهرجهی بیته ڕێگهی ههبێت ههموو ساڵێك کاکهی بدوورێتهوه. ڕۆژێك بیتی سهیری کرد ڕودیارد لهشوێنی وێنجهکاندا باخچهی گوڵی دروست کردووه. ئهو تووڕه بوو، ڕودیاردیش وهڵامی دایهوه و شهڕێکی تهواو لهنێوان ئهم دووانهدا ڕوویدا.

چهند ڕۆژ دوای ئهوه ڕوردیاردخهریکی پاسکیل سواری بوو، ژن براکهی به عهرهبانهیهك بهرهو ئهو ڕۆیشتو لهپاسکیلهکهی خستیه خوارهوه. ڕودیاریش، ههر ئهو نووسهرهی دهیوت: ((ئهگهر بتوانیت بهسهر خۆتا زاڵ بیت کاتێك خهڵك تووڕه بوونو سهرزهنشتی تۆ دهکهن، ئهو کاته...)) خۆی لهو کاتهدا تووڕه ببوو، سکاڵایهکی لهدژی بیتی تۆمار کردوحوکمی گرتنی ئهوی وهرگرت. لهدرێژهدا دادگهیهکی پڕهههمهمه دروست بوو که ههواڵنێرانی لهههموو شوێنێك ڕاکێشایه وهرمۆنت. ئهم ههواڵه لهههموو شوێنێك بڵاو بووهوه، بهڵام هیچ ئاکامێکی نهبوو. لهدوای ئهوه ڕودیاردو هاوسهرهکهی ئهمریکایان بۆ ههمیشه بهجێهێشت. ئهم ههموو ئازارو سهختیه تهنیا لهبهر باخه کایهك.

ئێستا گوێ بۆ لهسهرنج ڕاکێش ترین داستانهکانی دوکتۆر ((ههری ئێمرسۆن)) فۆسدیك دهربارهی شهڕهکانی دێوێکی دارستانهوه بگرن:

لهداوێنی چیای لانگزپیك لهکۆلۆرادۆ پاشماوهی درهختێکی زهبهلاح ههیه. سروشت ناسان تهمهنی ئهم دارهیان به (٤٠٠) ساڵ شیمانه کردووه. لهماوهی ئهم

تەمەنە درێژەیدا ئەم دارە (١٤) جار دوچاری هەورە بریسکە بووەو چەندەها جار لەبەرامبەری هەرەسی بەفردا وەستاوە. سەرەنجام مێروو هێرشیان کردە سەرو سەرەو نگونیان کرد. مێرووەکان بەهێرشی بچووک بەلام بەردەوامی خۆیان جەستەی دارەکەیان خواردو ناوەکەیان پوش کرد. ئەو درەختە زەبەلاحەی لەبەرامبەری هەورە بریسکەو تۆفان و ڕابوونی زەمانندا وەستا بوو، بەدەستی مێروانێک لەناو چوو کەدەتوانین لەبەینی پەنجەدا پانیان کەینەوە.

ئایا ئێمە هاوشێوەی ئەو دارە نین کە بەلا گەورەکان پشتگوێ دەخەین بەلام لەبەرامبەری کێشە بچووکەکان کە بەئاسانی دەتوانین لەناویان بەرین سەرداەدەنەوێنین؟

چەند ساڵ لەمەوبەر لەپارکی نەتەوەیی تەتون لەوێۆمینگ لەگەڵ چارلز سیفرێدو هاوڕێکانی بەرەو ملکەکانی جان دی ڕاکفلێر دەڕۆیشتین. ئەو ئۆتۆمبیلەی من سواری بووم ڕێگەکەی ونکردو هەربەوهۆیەوە یەك کاتژمێر درەنگتر لەوانی تر گەیشتینە دەرگای شوێنی دیاری کراو. سیفرێد چونکە کلیلی دەروازەکەی پێنەبوو، یەك کاتژمێر لەناو ئەو مێشوولانەی مێواشترین کەسانی شێت دەکرد، چاوەڕێ بوو بەلام شێت نەبوو. لەجیاتی ئەوە بەلەتە دارێك فیقەنەیەکی بۆ خۆی دروست کردبوو. ئەو لەجیاتی شەڕ لەگەڵ مێشوولەکان خەریك بوو فیقەنەی بۆ خۆی لێئەدا. ئەو فیقەنەیەم وەکو یادگاری پیاوێك کە دەیزانی چۆن ڕوو بەڕووی کێشەو گرفتی وردو بچووك بێتەوە، هەلگرتووە.

یاسای دووەم: بۆ تەرکی خووی نیگەرانی:

ڕێگە مەدەن شتانێکی کەم بایەخ کەدەبێ لەبیر بکرێن، ئێوە بێزار بکەن. ژیان بۆ بچووك کردنەوە زۆر کورتە.

بابەتی سێیەم

یاسایەك كەنیگەرانیەكان لەمەیدان دەردەكات

منداڵیم لەكێڵگەیەك لەمیسۆری بەسەرچوو. رۆژێك لەحاڵی یارمەتیدانی دایكم بۆ دەرهێنانی ناوكە گێلاس دەستم كرد بە گریان. دایكم پرسیاریكرد: دیل بۆچی ئەگری؟ وەڵاممدایەوە:

(دەترسم رۆژێك بە زیندوویی زیندە بەچاڵ بكرێم؟)

ئەو رۆژانە زۆر نیگەرانبووم. دەترسام رۆژێك هەورە بروسكە لێمبدات یان كاتێك هەژاربووین دەترسام لەبرسێتیدا بمرین. دەترسام لەپاش مەرگ بچم بۆ جەهەننەم. دەترسام یەكێك لەمنداڵە یاخییەكان كە هەڕەشەی لەمن كردبوو، گوێچكەكانم ببڕێت. دەترسام ئەگەر كڵاوەكەم بۆ كچان لابەرم پێم پێبكەنن. دەترسام هیچ كچێك نەیەوێ ببێتە هاوسەرم. دەترسام لەكاتی گەڕانەوە لەكڵێساچۆن لەگەڵ هاوسەرەكەمدا قسە بكەمو.....

لەگەڵ رابوونی ساڵەكان تێگەیشتم ٩٩٪ی ئەو شتانەی من لێی دەترسام هەرگیز رووی نەدا. بۆ نموونە لەهەورە بروسكە دەترسامو بەگوێرەی راگەیاندنی كۆڕی ئاسایشی نەتەوەیی ئەگەری لێدانی هەورە بریسكەی هەر كەسێك لەیەك ساڵدا تەنیا یەكە لە(٣٥٠,٠٠٠). ترسم لەزیندە بەچاڵبوون بوو، ئەویش لەو نابەجێتر بوو. تەنانەت كاتێك زیندەبەچاڵكردن وەكو یاسا دەژمێردرا تەنیا یەك كەس لە (١٠) ملیۆن كەس گرفتاری دەبوو، دەبوو من لەبابەتێكەوە كەوتبوومە گریان كە هەرگیز ئەكەری روودانی نەبوو. لەحاڵێكدا لە(٨) كەس یەك كەسیان بەهۆی شێرپەنجەوە دەمرێت. ئەگەر دەمویست لەشتێك بترسم دەبوا شێرپەنجە بووایە نەك هەورەگرمەو زیندەبەچاڵبوون.

بێگومان ئەمانە ترسی دەورانی لاوی و مێردمنداڵین، بەڵام ترسی کاتی گەورەییش هەر بەو رادەیە بێ مانان. هەموو ئێمە ئەگەر بتوانین هەر ئێستا بەبیرکردنەوە لەم بوارە کە بەپێی ئامار ئەگەری روودانیان چەندەیە، ترسەکانمان بوەستێنین ئەوکاتە دەتوانین ٩٠٪ی ترس و نیگەرانییەکان لەخۆمان دوربخەینەوە.

کۆمپانیای دڵنیایی کۆمەڵایەتی لۆید لە لەدەندەن کە بەناوبانگترین پێشکەشکاری خزمەتگوزاری دڵنیایی توانیویەتی هەر لەم ترسە نابەجێیەی خەڵك سەبارەت بە شتانێك کە زۆر بەکەمی روودەدات ملیۆنەها دۆلار پارەی دەستکەوتووە. ئەم کۆمپانیایە خەڵك دڵنیا دەکاتەوە ئەم نیگەرانیانە هەرگیز روونادەن، ئەڵبەت ئەم کارە بە یاسای ئەگەرەکان ناونابەن بەڵکو ناوی دەنێن دڵنیایی. ئەم کۆمپانیایە (٢٠٠) ساڵە بەهێزەوە درێژە بەکاری خۆی دەدات و ئەگەر خودی مرۆڤ نەگۆرێت تا (٥٠) سەدەیتر دەکەونە دابینکردنی دڵنیایی بۆ پێڵاوو کەشتی و مۆم و... لەبەرامبەر شتانێکدا کە زۆر بەکەمی روودەدەن.

ئەگەر یاسای ئەگەرەکان بخوێنینەوە تووشی تێرامان دەبین. بۆ نموونە ئەگەر بە منیان بوتایە پێنج ساڵی تر لەشەرێکدا بەشدار دەبم کە ئەگەری زیندوو مانم زۆر کەمە بێگومان دابینی تەمەنم وەردەگرتەوەو هەوڵم ئەدا ئەم چەند ساڵە بەباشترین شێوە بگوزەرێنم، لەحاڵێکدا بەپێی یاسای ئەگەرەکان ژیان لە(٥٠-٥٥) ساڵی بۆ نموونە لەزمانی ئاشتیشدا هەر ئەوەندە مەترسیدارە کە لەزمانی بەشداربوونی شەڕدا هەیە. مەبەستم ئەوەیە کە لەزمانی ئاشتیدا ژمارەی ئەو کەسانەی لەبەینی تەمەنی (٥٠-٥٥) ساڵی دەمرن یەکسانە لەگەڵ ئەو ژمارەیەی کەسانی (٥٠-٥٥) ساڵ کە لەبەینی بۆ نموونە (١٦٣٠٠٠) سەربازی شەڕی گتیسبۆرگدا کوژران.

لەکەنەدا خانمی سلینگەرو هاوسەرەکەیم ناسی کە خەڵکی سانفرانسیسکۆ بوون. خاتوو سلینگەر ژنێکی بە هەیبەت و ئارام بوو تائەو رادەیەی هەستم کرد ئەو هەرگیز دووچاری نیگەرانی نەبووە. رۆژێك لەپێش دەمی شۆمینەکەدا دانیشتبووین پرسیارم لێکرد ئایا هەرگیز تووشی ترس و نیگەرانی بووە؟ وەڵامی دایەوە: ((لە پێش ئەوەدا کە فێرببم چۆن بەسەر ترسەکانمدا زاڵ ببم، ژیانم بەدەستی ئەوانەوە خەریك بوو لەناو دەچوو.(١١) ساڵ ژیانم لەخۆم کردبووە دۆزەخ و زۆر عەسەبی و دڵشکاو دەبووم. کاتێك لەماڵ دەچوومە دەرەوە تەنیا نیگەران بووم نەکاو ئوتووەکە بەکارەباوە بێت و

ماڵەکە ئاگر بگرێت، یان خزمەتکارەکە منداڵەکان بەجێ بهێڵێت، یان لەکاتی پاسکیل سواریدا تووشی پێکدان بووبن و....زۆر جار ئەم فیکرو ترسانە عارەقێکی ساردی بە لەشمدا دەڕشت و خێرا دەگەڕامەوە بۆ ماڵ تاببینم هیچ ڕوویندداوە. سەیر نیە کە هاوسەرگیری یەکەمم بەقەیران کۆتایی پێهات)).

هاوسەری دووەمم و ئەوەی ئێستام پارێزەرێکی زۆر لەسەرخۆو عاقڵ و هێمن بوو. کاتێك نیگەران دەبووم بەمنی دەوت: ((ئارام بە، یان پێکەوە ئەم کێشەیە هەڵدەسەنگێنین....چ شتێك تۆ نیگەران دەکات؟ وەرە بابەیارمەتی یاسای ئەگەر و ئامار بزانین ئەم ترس و نیگەرانیەی تۆ تاچ ڕادەیەك ڕاست دەبێتەوە)).

بۆ نموونە جارێك لەجادەیەکی گڵدا دەڕۆیشتین کە گرفتاری تۆفان و بارانێکی زۆر بووینەوە. ئۆتۆمبێلەکە هەڵدەخزاو نەماندەتوانی بەسەریدا زاڵ بین. من دڵنیابووم لەجادەکە لادەدەین و وەرئەگەڕێین. بەڵام هاوسەرەکەم بەردەوام دەیوت: من زۆر بەئارامی شۆفێری دەکەم و هیچ ڕوونادات. تەنانەت ئەگەر بەم خێراییە کەمەوە وەریشبگەڕێین هیچمان لێ نایەت. هێمنی ئەو منیشی ئارام کردەوە.

شەوێکی هاوین کەیەکێك لەچیاکانی ڕاکی چادرمان هەڵدابوو. زریانێکی سەخت پەیدا بوو، نزیك بوو چادرەکانمان لەتوپەت کات. چادرەکان بەتەختەیەکی پانەوە بەسترابوونەوەو بەهۆی توندی زریانەکەوە دەلەرایەوەو هەردەم چاوەڕێ بووم چادرە لەتوپەتەکەمان لەناوەڕاستی ئاسماندا ببینمەوە. هاوسەرەکەم وتی: ((گوێ بگرە بەقوربان، ئێمە لەگەڵ شارەزایانی ناوچەکەدا گەشت دەکەین. ئەوان کاری خۆیان دەزانن و شەست ساڵە لەم شوێنەدا چادر هەڵئەدەن. ئەگەر ئەم چادرە تائێستا چەند ساڵ دەوامی هێناوە، کەواتە هۆیەکی نیە ئەمشەو تێك بشکێت. تەنانەت ئەگەر وایش بێت ئێمە دەتوانین بچینە چادرێکی تر. کەواتە ئۆقرە بگرە)). بەم قسەیەی ئەو توانیم ئەو شەوە بەئاسوودەیی بخەوم.

چەند ساڵ لەمەوبەر لەوبەشەی لەکالیفۆرنیا کە ئێمە لێی ئەژیاین نەخۆشی شەلەلی منداڵان داکەوت. ئەگەر هاوسەرەکەم نەبوایە من دوچاری هیستریا و نیگەرانی دەبووم، بەڵام ئەو یارمەتی منیدا تاکو ئۆقرەیی خۆم ڕابگرم. تەواوی چاودێرییە پێش بینی کراوەکانمان ئەنجامداو منداڵەکانمان لەقەرەباڵغی و قوتابخانەو سینەما بە دوورگرت.لەپاش ڕاوێژ لەگەڵ کۆمیتەی تەندروستی تێگەیشتین کە خراپترین حاڵەت

که تائێستا بینراوه تەنیا (١٨٣٥) منداڵ لەتەواوی پارێزگاکەدا تووشی ئەم نەخۆشییه بوون‌و لەهەل‌و مەرجی ئاساییدا تەنیا (٢٠٠ یان ٣٠٠) کەسە. کەواته بەزانینی ئەم ئاماره تێگەیشتم که ئەگەری تووشبوونی منداڵەکانم بەم نەخۆشیه زۆر کەمە. ئەم ڕستەیه که ((بەپێی ئامار ئەگەری ئەم ڕووداوه نیه)) توانی ٩٠٪ی نیگەرانیەکان‌و ترسەکانی منی لەناو بردو (٢٠) ساڵی ئاخری ژیانی منی پڕ لەشادییەکی زۆر کرد.

ژەنراڵ جۆرج کرۆك لەکتێبەکەیدا بەناوی ((ژیاننامه)) دەنووسێت: ((کەم‌و زۆر تەواو ترس‌و نیگەرانیەکانی خەڵکی هیندستان دروستکراوی خەیاڵاتی ئەوانەو لەڕاستیەوه دووره)).

کاتێك سەیری ڕابردوو دەکەم دەبینم ڕیشەی زۆربەی ترس‌و نیگەرانیەکانی خودی منیش هەرئەم خەیاڵاتانه بوون. هاوڕێی من جیم گرەنت کەخاوەنی کۆمپانیای بلاو کردنەوەی مەوادی خۆراکه بۆی گێرامەوه که ئەویش کێشەیەکی هاوشێوەی بووه ئەو داوای (١٠تا١٥) واگۆن پرتەقاڵ‌و میوەو سەوزەواتی لە فلۆریدا دەکردو بەردەوام نیگەرانی ئەوه بوو ئەگەر شەمەندەفەرەکه وەربگەڕێ یان پردێك خراپ ببێت چ بەڵایەکی بەسەر دێت. ئەڵبەت زەمانەت بۆ میوەکان کرابوو بەلام ئەو دەترسا ئەگەر لەکاتی دیاریکراودا نەتوانێ میوەکان بگەیەنێت،ئەوا متمانە لەدەست دەدات. لەتاو نیگەرانی شکی بردوو تووشی برینی گەده بووه هەر بەم هۆیەوه چوو بۆلای پزیشك بەلام هیچ گرفتێکی نەبوو لەکێشەی عەسەبی زیاتر. ئەو دەڵێ: ((لەوکاتەدا بوو که فیکرێك بە مێشکمدا هات. پرسیارم لەخۆم کرد تا ئێستا چەند کاروانی میوەت ئەملاولا پێکردوه؟ وەلامەکەی کەم‌و زۆر (٢٥) هەزار جار بوو. تا ئێستا چەند کاروانی تووشی کێشه بووه؟ نزیکی (٥) کاروان. بەڵێ، دەکاته یەك لە(٥٠٠٠) جار. واته شتێکی زۆر هیچ. بەپێی ئامارو بەپێی تەجرەبە ئەگەری خراپ بوونی کاروانێك یەك لەبەرامبەری (٥٠٠٠)ە، کەواته من بۆچی دەبێ ئەوەنده نیگەران بم؟

پاشان بەخۆمم وت باشه ئەگەری ئەوه هەیه پردێك خراپ بێت، بەلام من تا ئێستا چەند باری میوەم بەهۆی خراپ بوونی پردەوه لەدەست داوه؟ هیچ. کەواته ئەبێ شێتبم لەبەر پردێك که هەرگیز خراپ نەبووەو لەبەر مەترسی لەدەستدانی واگۆن

گەلێك كە ئەگەرەكەی یەك لە(٥٠٠٠)ە ئەوەندە نیگەرانی بكێشم كە تووشی برینی گەدەببم)).

جیم گرەنت بەمنی وت: ((كاتێك لەم ڕوانگەوە سەیری بابەتەكەم كرد هەستی كەریەتیم لا دروست بوو، بڕیارمدا بەئامارو یاسای ئەگەرەكان بچمە شەڕی نیگەرانی. لەوە بەدواوە چیتر تووشی ڕنجی برینی گەدە نەبووم)).

كاتێك ئاڵ سمیت قایمەقامی نیۆیۆرك بوو، لەكەسە نزیكەكانیەوە بیستم ئەو لەبەرامبەری ئەو هێرشە سیاسیانەی لەلایەن ڕكەبەرو دژبەرەكانیەوە ڕوونەدات، بەوتنەوەی ئەم ڕستەیە كە ((باڕابردوو هەڵبسەنگێنین)) بەرەوڕوو دەبێتەوە و پاشان دەكەوێتە پیشاندانی زانیاریو ڕاستیەكان. وەرن بائێمەیش ئەم وانەیە لەئاڵ سمیتەوە فێرببینو ئەم جارە كەنیگەرانیو دڵە ڕاوكێ هاتە سەرمان، بەگەڕانەوە بۆ ڕابردوو سەبارەت بەسەرچاوەكانی ئەم نیگەرانیە لێكۆڵینەوە بكەین(ئەڵبەت ئەگەر سەرچاوەیەكی هەبێ).

سەربازێكی كۆن لەیەكێك لەوانەكانی پەروەردەی گەورە تەمەنانی مندا داستانی ئەوەی چۆن بەسەر ئەو ترسەدا كە لەگۆڕەكەیدا ڕاكشاوە و چاوەڕوانی مەرگە، زاڵ بووە، بۆی گێڕامەوە داستانەكە بەم جۆرە بووە:

((ڕۆژێك لەسەرەتای مانگی جوونی (١٩٤٤) لەكەنار ئاوی ئۆماها كەسەنگەرێكی شێوە چاڵی لاكێشدا ڕاكشا بووم. هەروا كە سەیری ئەملاولای سەنگەرەكەم دەكرد كە لاكێشی بوو، بەخۆم وت سەنگەرەكە دروست هاوشێوەی گۆڕە. هەر ئەوەندەی ویستم بخەوم هەستم كرد بەڕاستی لەناوگۆڕدامو بەخۆمم وت ئەمەگۆڕی منە. كاتێك فڕۆكە بۆمب هاوێژەكانی ئەڵمانی كاتژمێر (١١)ی شەو بەسەر سەرمانەوە دەركەوتنو دەستیان كرد بە بەردانەوەی بۆمبەكانیان، لەترسدا دەستو قاچم وشك ببوو. دووسێ شەوی یەكەم لەترسدا خەوم لێنەكەوتو بەرەبەرە بووم بەكەسێكی تێكشكاو و دەمارگیر. دەمزانی ئەگەر كارێك نەكەم تەواو شێت دەبم. كەواتە خۆمم هانداو بەخۆم وت ئێستا (٥) شەو لەدەستپێكردنی هێرشەكە تێپەڕیوەومن هێشتا زیندوومو هەموو سەربازەكانی تریش هەروا. تەنیا دوو كەس بریندار ببوون، ئەویش نەك بەهۆی بۆمبە ئەڵمانیەكانەوە، بەڵكو بەهۆی ئاگری تۆپخانەی دژە هەوایی خۆمانەوە. بڕیارم دا ترسان چۆڵ بكەم. بۆ بەرگریكردن لەخۆم لەبەرامبەری ئەم مەترسیەدا سەقفێكی

بچووکم بۆ خۆم دروست کرد. بەسەیرکردنی بەربلاوی ناوچەکە بۆم دەرکەوت تەنیا ڕێگەی کوژرانی من ئەوەیە بۆمبێك یەکڕاست بکەوێتە ناوسەنگەرەکەم. ئەلبەت ئەگەری ئەوەی بۆمبێك بکەوێتە ناو سەنگەرەکەم ئەویش لەم ناوچە بەربلاوەدا، یەك لەبەرامبەری دە هەزاریشدا نەبوو. چەند شەوێك کەلەم ڕوانگەوە سەیری بابەتەکەم کرد نیگەرانیەکەم ڕەویەوە و تەنانەت لەکاتی هێرشیشدا توانیم بە ئاسوودویی بخەوم.

هێزی دەریاوانی لەکاتی شەڕدا بە سوود وەرگرتنی لەیاسای ئامارو ئەگەرەکان لەهەولی باشترکردنی ورەی مەلەوانەکاندا بوو. مەلەوانێکی ڕابردوو بۆی گێڕامەوە کاتێك ئەو و هاوڕێکانی نێردران بۆ گەشتێکی هەلگری سووتەمەنی بەڕێژەی ئاگرکەوتنەوەی زۆرەوە، هەمووان تووشی ترس بوون چونکە دەیانزانی ئەگەر یەکێك لەتەنکەرەکان ساروخی بەرکەوێت، گەورەیی تەقینەوەکەی هەمووان دەکوژێت.

بەلام هێزی دەریاوانی بابەتەکەی لەلایەنێکی ترەوە هەلسەنگاند چونکە بەگوێرەی ئامار لەهەر (١٠٠) کەشتی هەلگری سووتەمەنی کە کەوتبوونە بەر لێدانی ساروخ(٦٠) دانەیان بەسەر ئاوەوە مابوونەوەو لەناو چل دانەکەی تردا تەنیا(١٠) دانەیان لەکەمتر (١٠) خولەکدا نوقم ببوو. واتە کاتی تەواو بۆ دابەزینی سەربازەکان لەپاپۆڕەکە هەیەو زەرەرو زیانیش کەمە. ئایا ئەم شتە یارمەتی سەربازەکانیدا؟ ئەو دەلێ: ((زانینی ئەم زانیارییانە نیگەرانی ئێمەی لەناو بردو هەموو مەلەوانەکان هەستیان بە ئاسوودەیی کرد چونکە دەمانزانی بەختێکی باشمان بۆ زیندوو مانەوە هەیەو پێدەچێت هیچ شتێك ڕوو نەدات)).

یاسای سێهەم: بۆ تەرکی خووی نیگەرانیو ترس

وەرن سەیری ڕابردوو بکەینو پرسیار لەخۆمان بکەین بە سەرنج خستنەسەر ئامار ئەگەری ڕوودانی ئەو شتەی منی نیگەران کردووە چەندەیە؟

بابەتی چوارەم

ئەو شتەی بێ گەڕانەوەیە لەگەڵیدا بگونجێن

کاتێك منداڵ بووم ڕۆژێك لەگەڵ هاوڕێکانمدا لەژووری ژێر جەمەلۆنی عەمبارێکی کۆن و چۆڵی دارو تەختەدا یاریمان دەکرد. کاتێك لەژوورەکە دەهاتمە خوارەوە بۆ ساتێك قاچم نایە سەر پەنجەرەکەیی و کاتێك خۆم کۆکردەوە پەڕیمە خوارەوە. پەنجەی ئامـاژەم ئەنگوستیلەیەکی تیـابوو. بـۆ نەگبـەتی لـەکاتی پەڕینـدا ئەنگوستیلەکەم لەبزمارێك گیری کردو پەنجەم هەڵکەندراو لێ بووەوە. هاوارم دەکردو دەترسام و پێموابوو بێ گومان دەمرم، بەڵام لەپاش ئەوە برینەکە چاك بووەوە تەنانەت بۆ چرکەیەکیش بیرم لەو شتە نەکردەوە.ئاخر سوودی ئەو هەموو ترس و نیگەرانیە چی بوو؟.....

لەوە بەدواوە بڕیارمدا لەگەڵ ئەو شتەی بێ گەڕانەوەیە بگونجێم.

ئێستا دەکرێ هەر بیریشی لێنەکەمەوە کەتەنیا چوار پەنجەی دەستی چەپم هەیە.

چەند ساڵ لەمەوبەر لەناوەندی شاری نیویۆرکدا لەگەڵ پیاوێکدا دیدارم کرد کەبەر پرسی ئاسانسواری (مەسعەدە) هەڵگرتنی باربوولەبینایەکدا. بۆم دەرکەوت دەستی چەپی ئەو لەمەچەکەوە کۆڵە. پرسیارم لێکرد ئایا ئەم کەم ئەندامیە دەبێتە هۆی ئازارو نارەحەتی ئەو؟ وەڵامی دایەوە: ((نا، زۆر کەم بیری لێدەکەمەوە. من زگوردیم و تەنیا کاتێك ئەمەوێ دەرزی پێوەکەم بیری ئەم کەم ئەندامیەم دەکەوێتەوە!))

سەرسوورهێنەرە کە ئێمە بەچ خێراییەك دەتوانین هەر بارو دۆخێك وەربگرین و خۆمان لەگەڵیدا بگونجێنین و فەرامۆشی بکەین، ئەگەر ناچاربین بەم کارە. زۆر جار بیر لەنووسراوی سەر کڵێسایەکی پەرپووتی کەلاوە لەهۆڵەندا دەکەمەوە کە دەڵێت:

((ئاوایەو ناتوانێ جۆرێکی تر بێت)). هەرچی تەمەنی من و ئێوە دەچێتە سەرەوە نارێکی زیاتر لەژیاندا دەبینین.نارەوایی گەلێك کە ((ئاوان))و شیاوی گۆڕان نین.

هەڵبژاردن لەدەستی خۆماندایە، هەم دەتوانین ئەم شتانە قبووڵ کەین و خۆمان لەگەڵیدا بگونجێنین و هەم ژیانمان بکەین بە دۆزەخ، یاخی و سەرکەش بین و لەکۆتاییدا دەروونیشمان پڕ ڕەنج و نەخۆش کەین.

سەرنج بدەنە پەندی فەیلەسوفی خۆشەویستی من ولیام جیمز: ((ئارەزوومەندی وەرگرتنی ئەو شتەبن کەلەگۆڕدایە، وەرگرتنی ئەو شتەی ڕوویداوە یەکەم هەنگاوە بۆ زاڵ بوون بەسەر ئاکامەکانی هەر بەڵا و بەسەر هاتێکی ناخۆش)). ئەلیزا بێت کالی خەڵکی پۆرتلەند ئۆرگۆن لەپاش سەختی گەلێکی فراوان بەم ڕاستییەی زانیوە. گوێ لەو نامەیە بگرن کە بەم زووانە بۆمنی ناردوە:

((هەر ئەو ڕۆژەی هەموو ئەمریکا جەژنی سەرکەوتنی هێزە چەکدارەکانی لەئەفریقیای باشوور گرتبوو، لەلایەن سوپاوە تەلەگرافێکم وەرگرت کە دەیوت برازاکەم کەلەهەموو کەسێك زیاترم خۆش دەویست نادیارە. دوای ماوەیەك تەلەگرافێکی تر هەواڵی مەرگی ئەوی پێدام)).

خەم و پەژارە منی لەپێ خستبوو. تائەو کاتە بیرم دەکردەوە ژیان لەگەڵ مندا میهرەبانە. کارێکی باشم هەبوو، لەپەروەردەکردنی برازاکەمدا یارمەتیدەر بووم. ئەو بۆمن سومبولی تەواوی تایبەتمەندییە باشەکان لەپیاوێکی گەنجدا. هەستم دەکرد وەڵامی تەواوی ئەو چاکانەی دابووم بەدەم ئاوەوە ئێستا وەرمگرتووە!..... بەگەیشتنی ئەم تەلەگرافە تەواوی خورییەکانم بووەوە بەڕێس. ژیان بۆمن مانای لەدەستدابوو؛ عەبووس ببووم و نەفرەتم لە هەموو شتێك دەکرد، لەدۆست و هاوڕێکانم دوور کەوتبوومەوە و دەستم لەهەموو شتێك شۆردبوو. ئاخر بۆچی دەبێ برازا خۆشەویستەکەم لەمن بسەنرێتەوە؟ خەم و کەسەر ئەوەندە بەسەر مندا زاڵ ببوو کە بڕیارمدا واز لەکارەکەم بێنم و خۆم لەسووچێکدا لەناو فرمێسك و خەمدا بشارمەوە.

خەریك بووم مێزی کارەکەمم بەتاڵ دەکرد کەچاوم بەنامەیەکی لەبیر کراو کەوت. ئەم نامەیە لەلایەن برازاکەمەوە بۆم هاتبوو کاتێك چەند ساڵ لەمەوبەر دایکم مردبوو. لەم نامەدا ئەمە نووسرابوو:

((ئەڵبەت هەموومان و بەتایبەت تۆ لەدووری و نەبوونی ئەو ڕەنج دەکێشن، بەڵام دەزانم تۆ لەگەڵ ئەم پێشهاتەدا خۆت دەگونجێنیت. فەلسەفەی تۆ لەژیاندا بۆ ئەم کارە یارمەتیت ئەدا. هەرگیز ئەو ڕاستیە جوانانە لەبیر ناکەم کە فێری منت کرد. لەهەر کوێ

بەو هەرچەندە لێت دووربم بەردەوام لەیادمە تۆ فێری منت کرد پێبکەنم و وەکو پیاوێکی ڕاستەقینە هەر پێشهاتێك وەربگرم)).

چەندەها جار ئەم نامەم خوێندەوە.وەکو ئەوە وابوو برازاکەم لەپەنامدا دانیشتبێت و بەمن بڵێت:

((بۆچی خۆت کار بەو شتەناکەی کە فێری منت کرد؟ هەر شتێك ڕوو بدات تۆ درێژە بەژیانت بدە. خەمەکانی خۆت لەژێر بزەیەکدا دابشارەو درێژە بەژیان بدە)).

بەم جۆرە گەڕامەوە بۆ کارەکەم.چیتر ڕوو ترش و هەڵپن نەبووم. بەردەوام بە خۆمم دەوت کارێکەو بووە، ناتوانم بیگۆڕم، بەڵام هەروا کە ئەو دەیەوێت دەتوانم لەگەڵ ژیاندا خۆم بگونجێنم. هەموو وزەو توانام بۆ کارەکەم خستە گەڕ. نامەم بۆ سەربازان، ڕۆڵەی کەسانی تر دەنارد دوانیوەڕۆیان دەچووم بۆ وانەی پەروەردەی گەورەتەمەنان و هەوڵم ئەدا ئارەزوومەندی و هاوڕێیانی نوێ پەیدا بکەم. چیتر ماتەمینی ڕابردووی بەسەر چووم ناوەتە لاوە ژیانێکی ئاسوودەییم دەستپێکردووە کە برازاکەم چاوەڕێی دەکرد لەمن. لەگەڵ ژیاندا ئاشت بوومەتەوەو چارە نووسم وەرگرتووە. ئێستا ژیانم لەهەموو کاتێك کامڵترو بەپیتترە.

ئەلیزا بێت کانلی ئەوشتەی یەك بەیەکی ئێمە دەبێ درەنگ و زوو فێری ببین بەدەستی هێناوە.واتە دەبێ ئەو شتەی ناچارییە وەریبگرین و لەگەڵیدا بگونجێین.((ئەمەیەو ناتوانین بیگۆڕین)).

ئەڵبەت ئەم دەرسە ئەوەندە ئاسان و سادە نیە. تەنانەت پادشایانی سەرتەختی دەسەڵاتیش دەبێ بەردەوام ئەم شتە بیری خۆیان بێننەوە. کۆچکردووە جۆرجی پێنجەم ئەم وسانەی لەسەر دیواری کتێبخانەکەی لەکۆشکی باکینگهام هەڵواسیبوو:((لەبیرم بێ نە ئاوی ڕۆیشتوو دەگەڕێتەوە ناو جۆگەو نەدەکرێ ئەستێرەکان کۆبکەینەوە)).هەر ئەم وتەیە بەمجۆرە لەلایەن شۆپنهاوەر فەیلەسوفی بەناوبانگەوە وتراوە: ((گرنگترین شت بۆ توێشووی سەفەر ژیان و ئەندازەیەکی زۆر ڕەزامەندییە)).

ئاشکرایە کەهەل و مەرج بەتەنیا نابنە هۆی کامەرانی یان ناشادیی ئێمە، بەڵکو شێوەی کاردانەوەی ئێمە بەنیسبەتی هەل و مەرجە جۆراو جۆرەکانەوەیە کە

هەستەکانی ئێمە دەخاتە ژێر کاریگەرییەوە. عیسا دەڵێت بەهەشت لەدەروونی ئینساندایە. دەشێ بڵێین دۆزەخیش هەروەها.

ئەگەر ناچاربین دەبێ بەڵاو بەسەرهاتو ناڕێکیی و ناڕەواییەکان بنێینە ژێر پێ. لەوانەیە بیر بکەینەوە توانای ئەم کارەمان نیە، بەڵام لەکۆتایی سەرسوڕماندا هێز گەلێکی گەورەتر لەدەروونی ئێمەدا هەیە کە ئەگەر ئەوانە بگرینە بەر لەم کارەدا سەرکەوتوو دەبین. کۆچکردوو بۆس تارکینگتۆن هەمیشە دەڵێت: ((هەر بەڵایەك ژیان بەسەرم بێنێت دەتوانم تەحەممولی بکەم بێجگە لەیەك شتو ئەویش کوێرییە)). ڕۆژێك شەستو چەند ساڵ تەمەنی بوو، سەیرێکی عەرزی کرد بەڵام چاوی تار بوو، نەیتوانی گوڵی فەرشەکە ببینێت.چوو بۆلای پزیشکی پسپۆڕو بەو ڕاستیە تاڵەی زانی، خەریك بوو بینایی لەدەست ئەدا.

چاوێکی بەتەواوی کوێر بووبوو، چاوەکەی تریشی دوای ماوەیەکی کەم دەکەوتە ئەو حاڵەوە. بەسەری هات ئەو شتەی لێی دەترسا هاتە دی.

ئەو چۆن بەرەوڕووی ئەم خراپترین بەڵایە بووەوە؟ ئایا ژیانی بە تەواوبوو فەرز کرد؟ نا، ئەو شتەی جێی سەرسووڕمان بوو ئەوە بوو کە هەستێکی خۆشی هەبوو. تەنانەت ببوە کەسێکی گاڵتە چیش. ئایا چارەنووس دەتوانێ وەها ورەیەك لەپێ بخات؟ وەڵام ئەمەیە کە نەتوانی و نەدەشتوانێت. کاتێك ئەو تەواو کوێر بوو بە خۆی وت: ((تێگەیشتم کە مرۆڤ دەتوانێ کوێر بوونیش وەکو هەر شتێکی تر وەربگرێت. تەنانەت ئەگەر هەر پێنج هەستەکەم لەدەست بدەم، دەزانم دەتوانم لەمێشکی خۆمدا ژیان بکەم، چونکە زانراو یان نەزانراو ئێمە لەمێشکماندا شت دەبینین و ژیان دەکەین)).

ئەو بۆ چاکبوو نەوەی بینایی لەماوەی یەك ساڵدا نزیکی (١٢) نەشتەرگەری بە بەنجی شوێنەکە ئەنجامدا. بەڵام ئەم شتە بووە هۆی ڕوو گرژی ئەو؟ نا، ئەو دەیزانی ناچارە بەم کارەو تەنیا ڕێگەیەك بۆ کەم کردنەوەی ڕەنج بوونی هەیە، خۆڕاگرییەتی بە هێمنی و ئارامی. ئەو بە خەواندن لەژووری تایبەتدا ڕازی نەبوو، لەبەشی گشتی نەخۆشخانە خەواندیان، چونکە دەیویست لەگەڵ کەسانێکدا بێت کەدەردو ڕەنجیان هەیە. هەوڵی ئەدا سەرشادیان بکات و کاتێك ناچار بوو نەشتەرگەری چەند جارەی بۆ بکرێت سەرەڕای ئەوەی دەیزانی

چی بەسەر چاوی دێت دەیوت: ((چەندە باشە کە دەکرێ نەشتەرگەری لەسەر شتی ئاسکی وەك چاوی ئینسان بکرێت)).

مرۆڤێکی ئاسایی لەم بارو دۆخەدا تووشی بێزاریو کێشەی دەروونی دەبوو بەلاّم ئەو دەیوت:

((ئەم ئەزموونە لەگەڵ هیچ شتێکی جوانتر ناگۆڕێتەوە)). ئەم ڕووداوە وەرگرتنو خۆگونجانی فێری ئەو کرد. ئەوەی کە هیچ نارەواییەك لەسەرووی خۆڕاگریی مرۆڤەوە نیە. هەروا کە شاعیری بەناو بانگ جان میلتۆن وتوویەتی: ((کوێری بەدبەختی نیە. بەدبەختی لەوەدایە نەتوانی بەرگەی بگریت)).

مارگرێت فولەر هەمیشە دەیوت: ((من جیهانم وەرگرتووە)). ئێمەیش باشتر وایە ئەو شتەی شیاوی گۆڕان نیە بەوتەی شاعیری پڕ هەراو هۆریا تۆماس کارلایل بەڕووی کراوەوە وەربگرین.

ئەگەر لەبەرامبەری کێشەو ناڕێکیەکاندا ملهوڕی بکەینو ژیان لەخۆمان تاڵ کەین، نەك هەر کێشەکانمان نەگۆڕیوە بەڵکو خۆمان خستووەتە دۆخێکی خراپترەوە. ئەمە لەڕووی تەجرەبەوە دەڵێم. جارێك لەقبووڵ کردنی بارودۆخێکی نەگۆڕم قەبووڵ نەکرد. خۆمدا لەنەزانیو سەر کەشیم کرد. لەکۆتاییدا لەپاش یەك ساڵ ئەشکەنجە دانی خۆم بینیم ناچارم بە وەرگرتنی شتێك کە لەسەرەتاوە دەمزانی بێ لادانەو نەگۆڕە. دەبوا چەند ساڵ لەمەوبەر لەگەڵ واڵت ویتمەن هاودەنگ بوومایە کە: ((لەگەڵ شەو، لەگەڵ تۆفان، برسیەتی، گاڵتە پێکردن، پێکانو سووکایەتی، بەو جۆرەی درەختەکانو ئاژەڵەکان بەرەو ڕووی دەبنەوە، هەڵسو کەوت بکەم)).

من (١٢) ساڵ لەگەڵ ئاژەڵاندا کارم کردو هەرگیز نەمبینی مانگایەك لەبەر ئەوەی لەوەڕگاکان لەبەر بێ بارانی وشك بوون یان سەهۆڵیان بەستووە، تووڕە ببێتو خۆی کەر کات. ئاژەڵان بە خوێنساردی ڕوو بەڕووی کێشەکان دەبنەوەو هەر لەبەر ئەوەیە هەرگیز کێشەی عەسەبی یان برینی گەدەیان نییەو شێت نابن.

من ناڵێم دەبێ تەسلیمی هەر پێشهاتێك ببین. من هەرگیز پشت گیری جەبر گەرایی ناکەم. تەنانەت ئەگەر یەك شانسیش بۆ گۆڕینی هەلو مەرجەکە ببێ دەبێ شەڕ بکەین. بەلاّم کاتێك عەقڵی سەلیم پێمان دەڵێ لەهەلو مەرجێکی نەگۆڕداین دەبێ بەناوی عەقڵانیەتەوە وەریبگرینو بۆ ئەو شتەی بوونی نیە خەم نەخۆین.

سەرۆکی کۆچکردووی زانکۆی کۆلۆمبیا جارێک بەمنی وت شیعرێکی ناوچەیی وەکو یەکێك لەدروشمەکانی ژیانی هەڵبژاردووە:

بۆ هەر دەردێك لەدنیادا چارەسەرێك هەیە یان نا

ئەگەر چارەسەری هەیە بیدۆزەرەوە، ئەگەر نیە لەبیری کە.

بۆ نووسینی ئەم کتێبە دیدارم لەگەڵ زۆرێك لەبازرگانانی ئەمریکا کردو بۆم دەرکەوت زۆربەی ئەوانە لەگەڵ کێشە ناچاریو نەگۆڕەکاندا خۆیان دەگونجێنن، چونکە ئەگەر وانەبێ لەژێر فشاردا تێك دەشکێن.

سەبارەت بەمە چەند نموونەیەك بخوێننەوە:

جی سی پەنی دامەزرێنەری فرۆشگا زنجیرەییەکانی پەنی بەمنی وت:

((ئەگەر تا دوایین دۆلارێك کە هەمە لەدەستی بدەم خۆم نیگەرانو بێتاقەت ناکەم، چونکە ئەو شتەی بە ترسو نیگەرانی بە دەست بێت بڕوام پێ نیە. من باشترین کار دەکەمو ئەنجامەکەی دەسپێرم بە دەستی خودا)).

هانری فۆردیش هەر ئەم شتەی وت: ((کاتێك ناتوانم کێشەکان چارەسەرکەم لێیان ئەگەڕێم خۆیان چارەسەربن)). کاتێك پرسیارم لەکیتی کلێر بەڕێوەبەری کۆمپانیای کرایسلەر کرد کە چۆن بەسەر نیگەرانیدا زاڵ دەبێ وتی: ((کاتێك ڕوو بەڕووی ئاستەنگێك دەبمەوە ئەگەر بتوانم چارە سەری ئەکەمو ئەگەر نەتوانم فەرامۆشی ئەکەم. هەرگیز نیگەرانی داهاتوو نیم چونکە کەس نازانێت چ ڕووداو گەلێك لەداهاتوودا ڕوونەدات.هیچ کەس هەواڵی لەوانە نیە، کەواتە بۆچی دەبێ نیگەرانی ئەوانە بین؟)) ئەگەر بەو بڵێین فەیلە سووفە سەری لێدەشێوێت. ئەو بازرگانێکی باشەو دەستی گەیشتووەتە هەر ئەو شتەی ئۆپیکتە تۆس (١٩) سەدە لەمەوبەر فێری ڕۆمیەکانی کرد: ((تەنیا یەك ڕێگە بۆ کامەرانی بوونی هەیە. نیگەرانی بەنیسبەتی ئەو شتەی گەورەترە لەئیرادەتان وازی لێبێنن)).

سارا بێرنارد نموونەیەکی زۆر باشە لەژنێك کەتوانی لەگەڵ چارەنووسدا هاو هەنگاو بێت. ئەو بۆ ماوەی نیو سەدە لەتەواوی جیهاندا باشترین ئەکتەری شانۆ بوو. کاتێك تەمەنی (٧١) ساڵ بوو هەموو سەرمایەکەی لەدەستدابوو، پزیشکەکەی پێی وتبوو دەبێ قاچێکی ببڕنەوە. کاتێك لەسەر زەریای ئەتلەس بەسەر پاپۆڕەکەوە تێدەپەڕی بەهۆی تۆفانەوە درابوو بە زەویداو بە سەختی قاچی پێکرابوو. بەهۆی ئەم

ژیانەوە قاچی لەشێوەی خۆی دەرچوو، ئەوەندە ئازاری هەبوو كەدەبوا ببڕایەتەوە. پزیشكەكە لەوەی ئەم هەواڵە بدات بەسارای تووڕەو هەڵچوو، دەترسا. كەمو زۆر ئەم دڵنیابوو بەبیستنی ئەم هەواڵە سارا دووچاری هێرشی نەخۆشی هیستریك دەبێت، بەڵام وانەبوو. سارا بۆ ساتێك سەیری كردو وتی: ((ئەڵبەت چارەیەك نیە)). چارەنووس ئەمە بووە.

كاتێك ئەویان دەبردە ژووری نەشتەرگەری بە دەنگێكی شاد بەكوڕەكەی كەدەگریا وتی:

((لەشوێنی خۆت مەجووڵێ. زوو ئەگەڕێمەوە)). تا ژووری نەشتەرگەریەكە بەشێكی شانۆنامەیەكی دەخوێندەوە. پرسیاریان لەو كرد ئایا ئەم كارە دەكات بۆ ئەوەی خۆی شاد بكات؟ ئەو وتی:

((نا، ئەم كارە بۆ پزیشكەكانو سیستەرەكان دەكەم چونكە نەشتەر گەرییەكی سەختیان لەبەرە)). لەپاش چاك بوونەوە گەشتی كرد بۆ دەوری دنیاو بینەرێكی زۆری بۆ ماوەی (٧) ساڵ كردە میوانی شادی.

ئەلسی مەك كورمیك لەوتارێكیدا لەگۆڤاری ریدەرز دایجۆست دەنووسێت: ((ئەگەر شەڕكردن لەگەڵ ئەو شتە ناچاریو بێ لادانە بەردەین، وزەیەك ئازاد دەكەین كە دەتوانین بۆ دروستكردنی ژیانێكی بەپیتتر سوودی لێوەربگرین)). هیچ كەس ئەوەندە توانای نیە لەگەڵ پێشهاتە ناچاریو بێ گەڕانەوەكان بجەنگێتو ئەگەر جەنگا، هێزێكی بۆ دروستكردنی ژیانی نوێ نابێت. دەبێ یەكیان هەڵبژێریت. یان بەتۆفانە بێ چارەسەرەكانی ژیان بنووشتێینەوە یان بەسەختی بوەستینو بشكێین.

ئەم شتەی لەكێڵگەی میسۆریدا بەڕوونی بینی. ژمارەیەك درەختم لەویادا چاند، گەورەبوونیان سەرەتا زۆر خێرا و سەرسوڕهێنەر بوو، بەڵام بەبارینی قورسی بەفرو باران تەواوی پەلەكانی بەستیان. لەجیاتی ئەوەی لەژێر ئەم بارەدا بنوشتێنەوە خۆڕاگرییان كردو شكان. ئەم دارانە هێشتا تەجرەبەی دارستانەكانی باكووریان نەبوو. من چەندەها میل لەناو دارستانە هەمیشە سەر سەوزەكانی كەنەدا گەڕامو هەرگیز درەختێكی سنەوبەر یان كاجم نەبینیوە لەژێر بەفرو باراندا شكابێت. ئەم درەختانە دەزانن چۆن لەژێر باردا دامركێنو پەلو پۆكانیان دابەزێننو لەگەڵ بارو دۆخی نەگۆڕدا خۆیان بگونجێنن. مامۆستاكانی وەرزشی بەرگری جوجیتۆ فێری

شاگردەکانیان دەکەن کە: ((وەکو داربی بلووشتێرەوە، وەکو بەڕوو توند ڕامەوەستە)). تا ئێستا بیرتان کردۆتەوە تایەکانی ئۆتۆمبیلەکەتان چۆن لەجادەکاندا لەژێر ئەم هەموو بارەدا بەردەوام دەبن؟ سەرەتا داوایان لەبەرهەم هێنەرانی تایە کرد تایەیەک دروست بکەن لەبەرامبەری لێدانەکانی جادەدا خۆڕاگری بکەن. ئەم تایە هەر زوو لەتوپەت بوو. پاشان تایەیەکیان دروست کرد کە ئەم لێدانانە بگرێتو ئەمەیان باش بوو. ئێمەیش ئەگەر فێرببین چۆن ناڕێکییەکانی ڕێگەی ژیان بەنەرمی وەربگرین ئاسوودەتر ڕێگەکە دەپێوین.

لەکاتی شەڕدا ملیۆنەها سەربازی نیگەران ناچار بوون یان لەژێر فشاردا خۆیان ڕابێت یان خۆڕاگری بکەنو تێك بشکێن. بۆ نموونە گوێ بۆ ئەم داستانە بگرن کە ویلیام ئیچ کاسلێوس لەیەکێك لەوانەکانی پەروەردەی گەورەتەمەنەکاندا گێڕایەوە:

((ماوەیەك دوای ئەوەی چوومە ناو گاردی بەندەر، نێر درام بۆ یەکێك لە گەرمترین شوێنەکانی لەو پەڕی زەریای ئەتڵەسیەوەو بوومە بەرپرسی مەوادی تەقەمەنی. بیر بکەنەوە، فرۆشیارێکی دەمە قاچان ببێتە بەرپرسیاری مەوادی تەقینەوەو تەقەمەنی. تەنانەت بیری وەستانی لەسەر چەندین تەن tnt (تی ئێن تی)و تەقینەوەی تر کیفایەتە هەتا مۆخی ئێسکی فرۆشیارێکی دەمەقاچان لەترسدا بلەرزێنێت. تەنیا دوو ڕۆژ پەروەردەم بینیبوو، ئەم پەروەردەیە ترسی منی زیاتر کردبوو. هەرگیز یەکەم ئەرکداریم فەرامۆش ناکەم. دەبوایە لەعەمباری ژمارە (٥)ی پاپۆڕێکدا لەگەڵ (٥) کەسی تردا کارم بکردایە. ئەوان کەسانێکی بەهێز بوون، بەڵام هیچیان دەربارەی مەوادی تەقینەوە نەدەزانی. کارەکەمان بارکردنی tnt بوو. ئەوان سندووقی گەورەی tnt یان بەشریتێکی بەرزکەرەوە کە هەرکامیان یەك تەنی تیابوو باردەکرد. هەرکام لەو سندووقانە کیفایەت بوو هەتا پاپۆڕەکە لەتو پەت بکات. لەترسی ئەوەی نەکاو یەکێك لەشریتەکان دەربچێت یان بپچڕێت دەمم وشك ببوو، دەستو قاچم دەلەرزین، بەڵام نەمدەتوانی ئەوێ بەجێبهێڵم، چونکە بەهەڵهاتن لەخزمەتو بۆ خۆمو بنەماڵەکەم حەیاچوون بوو، ئەگەری ئەوەیش هەبوو لەکاتی هەڵهاتندا بکەومە بەر فیشەك. نەمەتوانی هەڵبێم، دەبوایە بمامایەتەوەو هەردەم لەوانەبوو کەشتیەکە بتەقێنێتەوە. سەیرێکی ئەوانی ترم کرد کەبێ دەربەستانە کاریان دەکرد. کاتژمێرێك تێپەڕی. کەمێك بەهرەم لەعەقڵی خۆم وەرگرت. بەخۆمم وت تاكو قەناعەت بکەم. وتم:

((بگره بشتەقێتەوە. ئەگەر بتەقێتەوە چ جیاوازییەکی هەیە. خۆهەر بەخۆیشت نازانی؟ بگره ئاسانترین ڕێگەیە بۆ مردن. لەشێرپەنجە ئاسانترە. بەهەرحاڵ ناچاری ئەم کارە بکەیت ئەگەرنا فیشەك چاوەڕێتە. کەواتە باشتر وایە بەئارەزووەوە ئەنجامی بدەیت.

بەردەوام ئەم قسانەم دووپات دەکردەوە و بەرەبەرە هێور بوومەوە. سەرەنجام کاتێك خۆمم ناچار بە وەرگرتنی بارودۆخەکە کرد توانیم بەسەر ترسەکەمدا زاڵ بم. هەمیشە ئەم دەرسەم لەیادە. هەرکاتێك ترس یان نیگەرانی دێتە گیانم شانێك هەڵدەتەکێنم و دەڵێم فەرامۆشی کە)). بێجگە لەخاچدرانی عیسای مسیح، ناو دارترین دیمەنی مەرگی مێژوو هی سوقراتە هەزاران سەدەی تریش خەڵك لەخوێندنەوەی گێڕانەوەی هەمیشەیی ئەفلاتوون لەو دیمەنە دەکەونە ژێرکاریگەری.

هەندێك لەخەڵکانی بەخیل و حەسوودی ئەسینا کە چاوی بینینی سوقراتی پێ پەتیان نەبووە، چەند تۆمەتێکیان خستە پاڵ ئەو و ئەویان دادگایی کردو حوکمی مەرگیان بەسەردا سەپاند. کاتێك زیندانبانە ڕووخۆشەکە جامە ژەهرەکەی دابەو تاکو بینۆشێت وتی: ((هەوڵ بدە ئەو شتەی دەبێت ڕووبدات بە ئارامی تەحەمولی بکە)). سوقرات مەرگی ئەوەندە ئارام و ڕەزامەندانە وەرگرت کەتا ئاسمان کەوتە ژێر کاریگەرییەوە:

((هەوڵ بدە ئەو شتەی دەبێ ڕووبدات بەئارامی تەحەمولی کە)). ئەم وتەیە (٣٩٩) ساڵ پێش زایینی عیسا وترا، بەڵام مرۆڤ ئەمرۆکە زیاتر لەهەرکاتێکی تر پێویستی پێیەتی.

هەشت ساڵە هەر کتێب یان هەر بابەتێك کە پێوەندی هەرچەند کەمی بە لەناوبردنی نیگەرانییەوە هەیە دەیخوێنمەوە. حەزئەکەن بزانن باشترین پێشنیارێك لەناو تەواوی ئەو شتانەدا بەدەستم هێناوە چییە؟

باشە، ئەم وشانە ئەو وشانەن دەبێ بەسەر ئاوێنەی دەست شۆرەکەمانەوە هەڵیواسین تا هەرکاتێك دەست و چڕوچاومان شۆرد ترس و نیگەرانیشمان بشۆینەوە. دوکتۆر رینهۆڵد نایبۆهێر ئەم دوعایەی نووسیوە:

خودایە ئارامیم پێ ببەخشە

تا ئەو شتەی ناتوانم بیگۆڕم وەریبگرم.

شەھامەتم پێ عەتا بکە تا ئەو شتەی دەتوانم،بیگۆڕم و تێگەیشتنێك کە بتوانم جیاوازی نێوان ئەم دوانە دیاری بکەم.

یاسای چوارەم بۆ تەرکی خووی نیگەرانیو ترس:

خۆگونجاندن لەگەڵ ڕووداوە ناچاری و نەگۆڕەکان.

بابەتی پێنجەم

بۆ دڵنیگەرانیەکانتان یاسای بڕینی زەرەرو زیان دابنێن

ئایا پێتان خۆشە بزانن واڵ ستریت چۆن دەوڵەمەند بوو؟ ملیۆنەها کەس ئەم ئاواتەیان هەیەو بێگومان ئەگەر من وەڵامی ئەم پرسیارەم بزانیایە هەر بەرگێك لەم کتێبەم بەدەیان هەزار دۆلار دەفرۆشرا. بەڵام فیکرێکی باش هەیە کە زۆرێك لەبازرگانان توانیویانە سوودی لێوەربگرن. گوێ لەم داستانە بگرن کە لەلایەن ڕاوێژکارێکی سەرمایە گوزارییەوە بۆم هاتووە:

((من بەبیست هەزار دۆلارەوە کە هاوڕێیانم بۆ سەرمایەگوزاری لەبازاڕی بورسدا بەمنیان دابوو، لەتەکساسەوە هاتم بۆ نیۆیۆرك. بیرم دەکردەوە شێوەو فرتو فێڵی کارەکە دەزانم بەڵام تادوا دۆلارم لەدەست بووەوە. ئەڵبەت لەهەندێك موعامەلەدا سوودم کرد بەڵام لەکۆتاییدا هەموو شتێم لەدەست چوو)).

لەوەی پارەی خۆمم لەدەست دابوو نارەحەت نەبووم، بەڵام دۆڕاندنی پارەی هاوڕێکانم کە ئەڵبەت بەئاسانی دەرەقەتی ئەو پارانە دەهاتن ئازاری ئەدام. لەکاردانەوەی ئەوان دەترسام بەڵام ئەو شتەمایەی تێڕامانی من بوو ئەوان نەك هەر زۆر بەماریفەت بەڵکو بەشێوەیەکی سەیر گەشبین بوون.

دەمزانی ڕەوشی من لەسەرمایە گوزاری بازاڕی بورسدا ئەڵڵا بەختەکیەو لەسەر بنەمای شانس و فیکری کەسانی ترە. سەبارەت بەهەڵەکانم بیرم دەکردەوەو بڕیارمدا پێش لەوەی بگەڕێمەوە بۆ ناو بازاڕی بورس هەڵەکەم بدۆزمەوە. پرس و جۆم کردو لەگەڵ یەکێك لەسەرکەوتووترین کەسانی بازاڕی بورسدا ئاشنا بووم.ئەو بەوە بەناو بانگ بوو کەهەر ساڵ لەساڵی پار سەرکەوتووترەو بۆم دەرکەوت ئەم سەرکەوتنە ناتوانێ تەنیا سەمەرەی بەخت و شانس بێت.

ئەو دەربارەی شێوەی موعامەلاتەکەم پرسیاری لێکردمو پاشان ئەو شتەی بەبڕوای ئەو گرنگترین بنەماو یاسابوو لەموعامەلەدا بۆی باس کردم: ((من لەموعامەلەکانمدا سوود لە یاسای بڕینی زیان وەردەگرم. بۆ نموونە ئەگەر بەشێك بە نرخی هەر دانەی (٥٠) دۆلار بکڕم بۆ (٤٥) دۆلار یاسای بڕینی زیان دادەنێم. واتە ئەگەر بەشەکە پێنج یەکە لەنرخی سەرەکی خۆی دابەزی بەشێوەیەکی ئۆتۆماتیك دەفرۆشرێت تاکو زیانەکە لە(٥)یەکەدا بوەستێت.

ئەگەر لەسەرەتاوە عاقڵانە دەست بەکاربیت بەشێوەی مامناوەندی سوودی ئێوە ١٠٪ یان ٢٥٪ یان تەنانەت ٥٠٪ دەبێت،بەمجۆرە ئەگەر تەنانەت لەم یاسایەشدا هەڵەت کردبێت بەشێوەی مامناوەندی داهاتێکی باشت دەست دەکەوێت. منیش زوو سوودم لەم ڕەوشە وەرگرت. ئەم کارە بووە هۆی ئەوەی کەهەم منو هەم ئەوانەی دەهاتن بۆلام پارەیەکی زۆرمان لەمەترسی ڕزگار کرد.

لەدواییدا بەمێشکمدا هات دەتوانم لەم یاسایە سوودی تریش وەربگرم. بۆ نموونە لەباسی بورسو پارە زیاتر دەربارەی نیگەرانیەکانم سوودم لەم یاسایە وەرگرت. هەر بێتاقەتیو تووڕەییەکم بۆ دروست ببوایە دەمخستە ناو ئەم یاسایەو ئاکامەکەی سەرسوور هێنەر بوو. بۆ نموونە زۆر بەی کات لەگەڵ هاوڕێیەکدا وادەی دیدارم دادەنا بۆ خواردنی نیوەڕۆو ئەو هەمیشە درەنگ دەهاتو نیوەی کاتی نان خواردنی من لەچاوەڕوانی ئەودا بە فیڕۆ دەڕۆیشت. ڕۆژێك دەربارەی یاسای بڕینی زیان کەبۆ نیگەرانیەکانم بەکارم دەبرد قسەم بۆ کردو پێم وت:

((بیل، کاتی دیاری کراوی ئەو زیانەی بۆ چاوەڕوانی تۆ دامناوە (١٠) خولەکە. واتە ئەگەر لە(١٠) خولەك درەنگتر بێیت وادەکە بە تێکچوو حساب دەکەمو دەڕۆم)).

خودایا! خودایە خۆزگە چەند ساڵ لەمەوبەر ئەمەم بزانیایەو بۆ کێشە مێشکیو هەستیەکانم بۆ نموونە بێ سەبری، تووڕەیی، خۆخەڵەتاندنو پەشیمانی سوودم لەم یاسایە وەربگرتایە. بۆچی چەند ساڵ لەمەوبەر ئەم تێگەیشتنەم نەبوو کەکێشەکانم هەڵبسەنگێنمو بەخۆم بڵێم: ((سەیرکە دیل، ئەم کێشەیە تەنیا ئەوەندە زەحمەت دەهێنێت نەك زیاتر!))

ئەڵبەت دەبێ لەبەر ئەوەی یەکجار توانیم ئەم عەقڵە بگرمەکار سوپاسی خۆم بکەم. ئەو بارو دۆخە قەیراناویو جیدی بوو. کاتێك تەواوی ئاواتەکانم، خەونەکانمو

بەرنامەکانم لەپێش چاومدا لەناو چوو. کاتێك سی ساڵ بووم بڕیارمدا تەواوی ژیانم تەرخانی نووسین بکەم. دەمویست ببمە جاك لەندەن، تۆماس هاردی یان فرانك نۆریسی دووەم.

بۆ ئەم کارە دوو ساڵ لەئەورووپا ژیام چونکە دەمتوانی بەدۆلاری ئەمریکا لەوێ ژیانێکی هەرزانترم هەبێت. لەوێ شاکارەکەمم نووسی و ناوم نا((بۆران)). لەو دەورانەداکە لەپاش شەڕی دووەم بوو ئەم ناوە زۆر ئاسایی دەهاتە پێش چاو و چاپخانەکانیش هەربەو ساردییەی ناوەکەی پێشوازییان لێکرد. کاتێك ڕاوێژکاری ئەدەبیم وتی شاکارەکەم بە کەڵك نایەت و من توانا و مێشکی نووسینی ڕۆمانم نیە، نزیك بوو دڵم بووەستێت.

بەسەرە گێژییەوە لەنووسینگەکەی هاتمە دەر. ئەگەر بەچەکوش لەسەری بدامایە ئەوەندە گێژ نەدەبووم. هەستی بێ عەقڵیم دەکرد و بۆم دەرکەوت لەچوار ڕێیانی ژیاندا وەستاوم و دەبێ بڕیارێکی گەورە بدەم. دەبێ چی بکەم؟ چەندەها حەفتەی پێ چوو تالەو گێژییە نەجاتم بوو. لەو دەورانەدا هیچم دەربارەی یاسای بڕینی زیان نەدەزانی، بەڵام ئێستا کەسەیری ڕابردوو ئەکەم دەبینم ئەم کارەم ئەنجام داوە. لەسەر ڕۆمانەکەم لە سەمەرەی دوو ساڵ زەحمەت و عارەق ڕشتنم بوو نووسیم ((تاقیکردنەوەیەکی باش))، چونکە ئەم دووساڵە تەنیا ئەوەندە نرخی بۆ من هەبوو. پاشان گەڕامەوە بۆ کارە پێشووەکەم واتە ڕێك خستن و وانە وتنەوەی پەروەردەی گەورە تەمەنان و لەکاتی بێکاریمدا ژیاننامە و کتێبی غەیری داستانیم نووسی.

ئایا لەم بڕیارەم ڕازیم؟ بەڵێ! ئەوەندە ڕازیم کە کاتێك بیری لێدەکەمەوە دەمەوێ لەخۆشیدا لەو سەرجادانە سەما بکەم. بڕوا بکەن لەو کاتەوە تەنانەت بۆ ساتێك لەوەی نەبووم بەتۆماس هاردی دووەم هەستم بەپەشیمانی نەکردووە.

یەك سەدە لەمەوبەر کاتێك کوندە پەپوویەك لەداستانەکانی کەناراوی ناوچەی والدەن پاند بانگی هەڵدابوو هانری سۆرۆ قەڵەمی پەرە مراوی خۆی کردبوو بەجەوهەرە دەستسازەکەیدا و لەدەفتەری بیرەوەرییەکانیدا نووسی: ((بەهای هەرشتێك، کەمێك لەو شتەیە کەمن ناوی دەنێم ژیان کەدەبێ خێرا بەڕابوونی زمان لەگەڵیدا جێگۆڕکێ بکرێت)). بەوتەیەکی تر کاتێك بەش زیاتر ئەدەین بەشتێك کەدەبێ لەژیانی ئێمەدا بەشی ببێت لەوپەڕی کەریەتیداین:

بەڵام بەداخەوە ئەمە کوت‌ومت هەرئەو کارەیە کەدوو مۆسیقاری گەورە بەناوەکانی گیلبێرت‌و سالیوان کردیان. ئەوان دەیانزانی چۆن دەبێ کەلامی شادو مۆسیقای شادیهێنەر دروست بکەن، بەڵام دەربارەی دروستکردنی شادی‌و بەدەستەوە گرتنی ژیان لەژیانی خۆیاندا زۆر کەمیان دەزانی. ئەم دوو کەسە ژمارەیەك لەباشترین ئۆپێرا ئارامەکان کەتا ئێستا جیهانیان گوێیان لێبووە بۆ نموونە سەبر، پێشبەندو میکادویان دروست کردووە، بەڵام نەیانتوانی بەسەر دەروونی خۆیاندا زاڵ بن. ئەوان ژیانی خۆیان لەسەر شتێك کەزیاتر لەنرخی فەرشێك نەبوو، تاڵ کرد. سالیوان بۆ ئەو هۆڵە شانۆییە تازەی کڕیبووی فەڕشێکی کڕیبوو. بەبینینی فاکتۆرەکە مێشکی گیلبێرت جام بوو، شتەکە گەیەنرایە دادگا. چیتر ئەوان هەرگیز پێکەوە قسەیان نەکرد. کاتێك سالیوان شیعرێکی دەنووسی پۆستی دەکرد بۆ گیلبێرت‌و گیلبێرت شیعرەکەی دەکرد بە ئاهەنگ‌و بۆی ئارد. ئەوان ئاگایان لەوە نەبوو دەبێ سنوورێك بۆ نەفرەتیان دابنێن. کاتێك کە لینکۆڵن توانی ئەنجامی بدات.

لەکاتی شەڕە ناوخۆییەکانی ئەمریکادا جارێك دۆستانی لینکۆڵن سەرگەرمی ڕەخنەگرتن لەدوژمنانی ئەو بوون. لینکۆڵن بەوانی وت: ((نەفرەت لەدەروونی ئێوەدا زیاتر لەمنە. لەوانەیە ڕادەی نەفرەت لەدەروونی مندا زۆر کەم بێت بەڵام هەرگیز بڕم نەکردۆتەوە نەفرەت سوودێکی هەبێت. ژیان ئەوەندە درێژ نیە کەنیوەی لەدەمەدەمێدا بەسەر بچێت. ئەگەر کەسێك دەست لەهێرش کردن هەڵگرێت من ڕابردووی ئەو لەبیردەکەم)). ئاواتم ئەوە بوو یەکێك لەپوورەکانی من بەناوی پوورە ئەدیت وەکو لینکۆڵن ڕۆحی بەخشندەیی تیا بوایە. ئەو لەگەڵ مامە فرانکم لەکێڵگەیەکی کرێ گرتەدا دەژیان کەهەم ئافەت لێیدا بوو هەم خاکێکی بێ بەرهەمی هەبوو. ژیانی ئەوان زۆر سەخت بوو، دەبوا زۆر دەستپێوەگر بوونایە. بەڵام پوورم دەیویست چەند پارچە پەردەو هەندێك کەل‌و پەلی تر بۆ خانووە بەتاڵەکەیان بکڕێت. ئەو ئەم شتانەی بەشێوەی قست دەکڕی‌و مامە فرانکم لەم قەرزانە زۆر بێتاقەت بوو بەدزییەوە داوای لەخاوەنی دوکانەکە کرد شت بەقست نەفرۆشێت بەپوورم. کاتێك پوورە ئەدیت ئەم هەواڵەی بیست زۆر تووڕە بوو. نەك هەر لەوکاتەدا، بەڵکو ئەم تووڕە بوونەی ئەو پەنجا ساڵ درێژەی کێشا. بۆ دوایین جار کە ئەوم بینی‌و حەفتاو ئەوەندە ساڵ تەمەنی بوو پێم وت: ((پوورە ئەدیت مامە فرانك کارێکی باشی نەکرد کەتۆی سووك

کرد، بەلام بیرناکەیتەوە ئەوەی تۆ نیو سەدە بەردەوام ئەم شتەت دووپات کردووەتەوە و گلەیی لێدەکەیت خراپتربێت لەکارەکەی ئەو؟)) ئەلبەت دەمتوانی ئەم قسانەم بۆ دیوار بکردایە!

پوورە ئەدیت بەهایەکی گرانی بۆ ڕقەکەی دانا. ئەو چەندەها ساڵ ژیانی خۆی بەتاڵی بردە سەرو ئۆقرەیی ڕۆحی خۆی خستە مەترسیەوە.

کاتێك بەنجامین فرانکلین تەمەنی حەوت ساڵ بوو هەڵەیەکی کرد کە حەفتا ساڵ لەیادیدا مایەوە. کاتێك کوڕێکی حەوت ساڵان بوو ئاواتە خوازی فیقەنەیەك بوو. ئەوەندە ئەو فیقەنەی حەز لێبوو کە چووە فرۆشگای یاری منداڵانەوەو تەواوی پارەکانی ڕشتەسەر مێزەکەو بەبێ پرسیاری نرخەکەی فیقەنەکەی کڕی. کاتێك گەڕایەوە بۆماڵەوە کەوتە یاری کردن بە فیقەنەکەی. خوشك و براکانی کە زانیان ئەو چەند ئەوەندەی نرخی ڕاستەقینەی فیقەنەکەی داوە بە کەریەتی ئەو پێکەنین و ئەو لەتاو نارەحەتی دەستی کرد بەگریان. چەندەها ساڵ دوای ئەوە کاتێك فرانکلین بووە باڵوێزی ئەمریکا لەفەرەنساو بووە کەسایەتیەکی جیهانی، دیسان ئەم شتە لەیاد بوو کەپارەدانی زیاتر بۆ چێژی هەبوونی فیقەنە مەراق و خەفەتی بۆ ئەو دروستی کردبوو. بەلام ئەم پارەیە لەچاو ئەو پەندەی فرانکلین لەوەی وەرگرت زۆر کەم بوو. ئەو دەڵێت: ((کاتێك گەورەبووم و چوومە دنیای گەورەکانەوە کەسانێکی زۆرم بینی کە بۆ فیقەنەکانیان بەهایەکی زۆریان ئەدا. بەکورتی پێموایە زۆربەی بەدبەختی خەڵك لەوەوە سەرچاوە دەگرێت کە ناتوانن بەهای شتەکان بە دروستی لێك بدەنەوەو بەهایەکی زۆر بۆ شتەکەم بایەخەکان ئەدەن)).

کیلبێرت و سالیوان، پوورە ئەدیت و من و تەنانەت لیۆ تۆ لستۆی نووسەری دوو ڕۆمانی زۆر بەناوبانگی ((شەڕوئاشتی))و ((ئاناکارنینا)) هەموویان تووشی ئەم هەڵەیە بووین. بەپێی سەرچاوەی بریتانیا لیۆ تۆ لستۆی لەماوەی بیست ساڵی کۆتایی تەمەنیدا بە بەڕێزترین کەس لەدنیادا دەژمێردراو خەڵك لەهەموو دنیاوە ڕوویان لە لادێکەی ئەو دەکرد تاکو خانوو و ڕوخساری ئەو ببینن، دەنگی ببیستن و یان تەنانەت دەستێك بە عاباکەیدا بێنن. هەر ڕستەیەك دەیوت وەکو وەحی دەنووسرایەوە. بەلام لەژیانی ڕاستەقینەدا لەتەمەنی حەفتا ساڵی بەئەندازەی حەوت ساڵی فرانکلین عەقڵی مەعاشی نەبوو.

ئەو لەگەڵ کچێکدا هاوسەرگیری کرد کەزۆر خۆشی دەویست. ئەوان ئەوەندە بەختەوەر بوون کە هەمیشە دوعایان دەکرد بەردەوام بەم شادیو شەوقەوە پێکەوە بژین. بەڵام هاوسەرەکەی ئەو زۆر دڵپیس بوو. جلی ساختەی لەبەر دەکردو شوێن لیۆ دەکەوتو تەنانەت لەدارستانیشدا چاودێری ئەوی دەکرد.تەنانەت سەبارەت بە منداڵەکانیشی دڵپیس بوو تا ئەو شوێنەی جارێك ڤیشەکێکی بەوێنەی کچەکەیەوە نا. جارێکی تر بتڵێکی نا بەدەمیەوە کەتلیاکی تیابوو، هەڕەشەی خۆ کوشتنی کرد. ئەمە لەحاڵێکدا بوو کە منداڵەکانی لەسووچێکەوە کز دانیشتبوونو دەگریان.

کاردانەوەی لیۆ چی بوو؟ ئەگەر شتو مەکی بشکاندایە سەرزەنشتم نەدەکرد چونکە لەئەندازە هاندەری بۆ ئەم کارە هەبوو. بەڵام کارێکی خراپتری ئەنجامدا. دەفتەرێکی بیرەوەری هێناو لەوێدا ژیانی بە شێوەیەك باسکرد کە نەوەکانی داهاتوو ئەو بەبێ تاوان بزانن‌و تاوانەکە بخەنە ئەستۆی ژنەکەی.

هاوسەرەکەی چی کرد؟ ئاشکرایە، چەند لاپەڕەیەك لەوەی دڕاندو سووتاندو خۆی دەفتەرێکی بیرەوەری نووسی

کە لەوەدا لیۆ تاوان باربوو. ئەو تەنانەت ڕۆمانێکیشی بەناوی ((تاوانی کێیە؟)) نووسیو لەوێدا لیۆی بە ئەهریمەن‌و دێو دیمانە کردو خۆی بەقوربانی دەستی ئەو ناساند.

هەموو ئەم کارانە بۆچی بوو؟ بۆچی ئەم دووکەسە خانووەکەیان بەوتەی لیۆ کردبوو بە شێتخانە؟ ئەوان هۆکاری تایبەتی خۆیانیان هەبوو. یەکێك لەهۆکارەکان ئەوە بوو کەدەیانویست من‌و ئێوە بخەنە ژێر کاریگەرییەوە. بەڵێ، ئەوان بەنیسبەتی داهاتووانەوە کە ئێمەین زۆر نیگەران بوون. بەڵام ئایا بۆ ئێمە گرنگە تاوانبار کام لەوان بوو؟ نا! ئێمە ئەوەندە سەرقاڵین کە دەرفەتی بیر کردنەوە لەکێشەی خێزانیمان نیە. ئەم دووانە بەهایەکی زۆریان بۆ ڤیقەنەکانیان دۆڕاند. پەنجا ساڵ لەژیانی خۆیان کردە دۆزەخ. چونکە هیچ کامیان ئەوەندە تێگەیشتنیان نەبوو سوود لەیاسای بڕینی زیان وەربگرن‌و بڵێن: ئیتر بەسە، هەر لێرەدا باکۆتایی پێ بێنین)).

بەڵێ، هەبوونی هەستی نرخ دانان لەژیاندا زۆر گرنگەو یەکێکە لەفاکتەرەکانی ئارامیو ئۆقرەیی مێشك‌و ڕۆح.هەرکام لەئێمە دەبێ ستاندەری تایبەت بەخۆمان بۆ بەهادانان دیاری بکەین. بەمجۆرە دەتوانین نیوەی ئازارەکانمان لەنا و بەرین.

یاسای پێنجەم بۆ تەرکی خووی نیگەرانی:

هەرکاتێك بینیتان بەهایەکی گران بۆ شتانی کەم بایەخ ئەدەن ئەم سێ پرسیارە لەخۆتان بکەن:

١- ئەو شتە من ئازار ئەدات ئایا بەڕاستی تا چ ڕادەیەك بۆ من گرنگە؟

٢- یاسای بڕینی زیان لە چ سنوورێکدا بخەمە کار؟

٣- ئەبێ چەندە لەژیانی خۆمی بۆ تەرخان بکەم؟ ئایا تا ئێستا لەنرخی ئەوە زیاترم بڕیوە؟

بابەتی شەشەم

ئاوی ڕۆیشتوو ناگەڕێتەوە بۆ جۆگەکەی

ئەم ڕستەیە دەنووسم، لەپەنجەرەی خانووەکەوە سەیرێکی حەوشە دەکەم. لەناو حەوشەکەدا جێی قاچی چەند دایناسۆر هەیە. ئەم جێ قاچانەم لەمۆزەخانەی پی بادی هەڵکەوتوو لەزانکۆی ((ییل)) دا کڕی. بەرپرسی مووزە خانەکە لەنامەیەکدا نووسیویەتی ئەم جێ پێیانە دەگەڕێتەوە بۆ ((١٨٠)) ملیۆن ساڵ لەمەوبەر. تەنانەت بێ عەقڵترین مەغۆلەکانیش بەمێشکیاندا نایەت بگەڕێنەوە بۆ (١٨٠)ملیۆن ساڵ لەمەوبەرو ئەم جێ پێیانە بگۆڕن. ئەوەی کە بمانەوێت تەنانەت (١٨٠) چرکە بگەڕێینەوە بۆ دواوە هەر بەو ئەندازەیە گاڵتەیە. بەو حاڵەوە زۆربەی ئێمە بەردەوام لەڕابردوودایین و دەمانەوێ شتانێك بگۆڕین. بێ گومان زۆرتر کارێك دەتوانین بیکەین ئەوەیە کە ئاکامەکانی ئەو شتەی (١٨٠) چرکە لەمەوبەر ڕوویداوە بیگۆڕین، بەڵام خودی ئەو شتەی ڕوویداوە بێگومان ناتوانین بیگۆڕین.

لەم دنیایەدا ڕابردوو تەنیا بەیەك شێوە بەسوود دەژمێردرێت و ئەوە لەحاڵەتێکدایە کە بەهەڵسەنگاندنی هەڵەکانی ڕابردوو سوودیان لێوەربگرین و لەبیریان بکەین. باش دەزانین کە ئەم شتە ڕاستە، بەڵام ئایا هەمیشە ئەو شەهامەتەم هەیە ئەم کارە بکەم؟ بۆ وەڵامدانەوەی ئەم پرسیارە با لەیەکێك لەئەزموونە سەرنج ڕاکێشەکانمدا لەگەڵتان هاوبەش بم. چەند ساڵ لەمەوبەر چەند هەزار دۆلارم لەدەستدا بێ ئەوەی پەنابایەك سوود بەرم. ڕێکخراوێکی گەورەی پەروەردەکردنی گەورەتەمەنانم دامەزراندو بنکەی زۆرم لەشارە جۆراو جۆرەکاندا داناو بۆ پڕوپاگەندە پارەیەکی زۆرم خەرج کرد. ئەوەندە سەرقاڵی وانە وتنەوە بووم کە نەکات و نەئارەزووی شوێن کەوتنی کاروباری مادیم هەبوو. ئەوەندە ساویلکە بووم کە تێنەگەیشتم دەبێ بەڕێوەبەرێکی حیسابات بۆ ڕێکخستنی خەرجەکانم دابمەزرێنم.

لەکۆتاییدا لەپاش یەک ساڵ ئاگاداری ڕاستیەکی هەژێنەر بوومەوە. سەرەڕای داهاتێکی زۆر کە بۆ ڕێکخراوەکە دەهات هیچ دەستکەوتێکم نەبوو. لەپاش تێگەیشتن لەمە دەبوا دوو کارم بکردایە. یەکەم زەرەرو زیانەکەم فەرامۆش بکردایەو دووەم بەشیکردنەوەی گرفتەکە بۆ تەواوی ژیانم پەندم وەربگرتایە. بەلام هیچ کام لەمانەم نەکرد. بەپێچەوانەوە عەسەبیو نیگەران بووم.چەند مانگ گرفتاری کێشەبوومو خەوو خۆراکم نەمابوو. لەجیاتی دەرس وەرگرتن هەمان هەڵەم لەئەندازەیەکی بچووکتردا کردەوە. لەبیر هێنانەوەی ئەم بێ عەقڵیەم شەرمەزار دەبم. بەلام دوای ماوەیەک بۆم دەرکەوت:((پەند دانی ٢٠ کەس ئاسانترە لەوەی لەجیاتی یەکێک لەوان بیتو شوێن ئەم ئامۆژگارییانە بکەویت)).

ئاواتم ئەوە بوو منیش دەمتوانی لەقوتابخانەی دوکتۆر پۆل برەندواین دەرسی بە بەڕێز ساندەرز دابوو، بەشداربم. بەڕێز ساندەرز بۆی گێڕامەوە مامۆستای تەندروستیان واتە دوکتۆر برەندواین یەکێک لەپڕ بەهاترین وانەکانی فێری ئەو کردووە:

((١٦-١٧ساڵ بووم کە نیگەرانیو دڵە ڕاوکێ ئێخەی پێ گرتبووم. دەربارەی هەڵەکانم زۆر ڕاڕایبم هەبوو، تاکو ئەنجامی تاقیکردنەوەکان وەربگرمەوە. لەناو نیگەرانی نینۆکەکانم دەکرۆشتەوە. بەکورتی ژیانم ببووە پەشیمانیو ئاواتی ئەوە کەبتوانم کارەکانی ڕابردوو بەشێوەیەکی تر ئەنجام بدەم یان وتەکانم باشتر بێنمە سەر زمان. ڕۆژێک پۆلەکەمانیان برد بۆ تاقیگەو دوکتۆر برەندوانیش لەوێ بوو.بتڵێک شیر لەسەر مێزەکەی دەبینرا. هەموومان دانیشتبووینو چاومان بڕیبووە ئەو بتڵە شیرەو دەمانویست بزانین پێوەندی ئەمە لەگەڵ وانەی تەندروستی چییە؟ کوتوپڕ هەستاو بتڵەکەی کردە ناو سنگێک کە لەناو مێزەکەدا بوو، هاواری کرد:((ئاوی ڕۆیشتوو ناگەڕێتەوە بۆ ناو جۆگا)). پاشان هەموومانی بانگ کرد تاسەیری ناو سنگەکە بکەینو ببینین چی لەشیرەکە ماوەتەوە.

ئەو وتی((هەموو شیرەکە چووە ناو زێرابەوەو ئەگەر هەموو دنیا کۆببنەوەو چڕوچاویان بڕنن یەک دڵۆپیشی ناتوانن بگەڕێننەوە. بەتۆزێک وردبینی لەوانەبوو ئەو شیرە بپارێزێت بەلام ئێستا بۆ ئەم کارە درەنگە. تەنیا دەتوانین پەندی لێوەرگرینو

خودی ڕووداوەکە لەبیر بکەین)). ڕاستەکە هەندەسەو زمانی لاتینیم فەرامۆش کردووە، بەڵام ئەم نواندنەی دوکتۆر برەندواین هەرگیز فەرامۆش ناکەم.

لەڕاستیدا ئەم کارەی ئەو زیاتر لەو شتەی لەچوار ساڵی دواناوەندیدا فێر بووم، دەرسی کردەوەی فێری من کرد. تێگەیشتم دەبێ هەوڵ بدرێت شیرەکە نەڕژێت، بەڵام کاتێک کار لەکار ترازا چیتر فەرامۆش بکرێت)).

لەوانەیە هەندێک لەخوێنەران لەوەی ئەوەندە تیشک دەخەینە سەر پەندی کۆن چرچاوی گرژ کردبێت. دەزانم ئەم پەندە زۆر ئاساییە، کۆنەو زۆر وتراوەتەوە و ئێوە هەزاران جار بیستووتانە، بەڵام ئەوەیش دەزانم ئەم پەندە سەمەرەی ئەزموونی سەدەکانی مرۆڤایەتییە کەئەوە لەدوای ئەوە گەیشتووە بەئێمە.

بەردەوام ئافەرینم بە دوکتۆر فرێد فولێر شێرد وتووە لەبەر ئەوەی دەتوانێ قسەکۆنەکان لەچوار چێوەیەکی نوێدا بەیان بکات. ئەو هەم سەرنووسەری گۆڤاری فیلادلفیا بوو، هەم مامۆستای زانکۆ بوو. جارێک لەپۆلەکەدا پرسیاری کرد: ((چەند کەس لەئێوە داری بەمشار بڕیوەتەوە؟)) زۆربەی خوێندکاران دەستیان هەڵبڕی. پاشان پرسیاری کرد:((چەند کەس لەئێوە خۆڵی مشارەکەی بڕیوەتەوە؟)) هیچ کەس دەستی هەڵنەبڕی. پاشان فۆلێرشێرد وتی: ((ئەڵبەت دیارە ناکرێت خۆڵەکەی بڕدرێتەوە. چونکە لەوەپێش بڕاوەتەوە. ئەم بابەتە سەبارەت بەڕابردووش هەر بەوجۆرەیە. کاتێک بۆ ئەو شتانەی ڕوویانداوەو تەواوبووە خەمو بریا هەڵدەکێشن وەکو ئەوە وایە هەوڵ بدەن خۆڵی مشارەکە بڕنەوە)).

لەڕۆژی شوکرانە بژێریدا لەگەڵ جەک دەمپیسی خواردنی ئێوارەم دەخوارد.ئەو باسی لەکێبەرکێیەکی قارەمانی دەکرد کە دۆڕاندبووی: ((لەناوەڕاستی یاریەکەدا بووم کەتێگەیشتم پیر بووم. کۆتایی ڕاندی دەبوو. هێشتا بەسەر پێوە بووم، بەڵام نزیک لەکۆتایی بووم. دەمووچاوم هەڵاوسابوو، برینـدار ببوو، چاویشم نیوە کراوە بوو. بینیم دادوەرەکە دەستی ڕکەبەرەکەی بەرز کردەوە.....چیتر قارەمان نەبووم. لەناو جەماوەرەکەوە چوومە ژووری خۆگۆڕین. هەندێک هەوڵیان ئەدا دەستم بگرنو لەچاوانی هەندێکیشدا فرمێسک کۆببووەوە. ساڵی دوایی هەر لەگەڵ ئەو ڕکەبەرەدا کەوتمە کێبەرکێ، بەڵام بێسوود بوو دەورانی من تەواو ببوو. خۆم نەدۆڕاندو وتم: ((نابێ حەسرەتی ڕابردوو بخۆم. دەبێ وەکو پیاو ئەم دۆڕاندنە قبووڵ بکەم)).

پێتان وایە ئەو بەوتنەوەی ئەم ڕستەیە کە ((نابێ بێڵم ڕابردوو ئازارم بدات)) ئەم کارەی ئەنجامدا؟ نەخێر، ئەم کارە زیاتر دەبووە هۆی ئەوەی ئەو بیر لەڕابردوو بکاتەوە. ئەو کارەی ئەو کردی ئەمە بوو. ڕووداوەکەی لەبیر بردەوەو بۆ داهاتوو دەستی کرد بەداڕشتنی بەرنامەو پلان. هۆتێل و ڕیستۆرانێکی کردەوەو کەوتە چاک سازی بارودۆخی وەرزشی بۆکسێن و ئەوەندە لەکارە بەسوودەکاندا نوقم بوو کە کاتی بۆ حەسرەت خواردن بۆ ڕابردوو نەبوو. ئەو کتێبی زۆری نەخوێندبووەوە بەلام شوێن ئامۆژگارییەکی شکسپیر کەوتبوو: ((عاقڵان هەرگیز ماتەم ناگێڕن بۆ نوقسانی و کەموکوڕییەکان، بەڵکو بەشادمانی بەشوێن مەڵهەمی زامەکانیاندا دەگەڕێن)).

جارێك چووم بۆ بەندیخانەی سینگ سینگ. ئەو شتەی بووە هۆی سەرسوڕمانی من ئەوە بوو کە زۆربەی بەند کراوەکان بە ئەندازەی خەڵکی ئازاد شادمان بوون. ئەم شتەم لەلای بەرپرسی ئەو کاتەی زیندانەکە باس کرد. ئەو وتی کاتێك زیندانیەکان سەرەتا دێنە ئەم شوێنە زۆر ڕووگرژو ترشاون بەلام لەپاش تێپەڕ بوونی چەند ڕۆژێك ئەوانەی کە عاقڵترن کێشەو نەگبەتیەکانیان فەرامۆش دەکەن و هەوڵ ئەدەن ژیانی ناو زیندان بەخەم ساردی و ئارامی وەربگرن و کاتی باش بەرنەسەر. ئەو تەنانەت دەربارەی باخەوانێکی زیندانی قسەی دەکرد کە لەناو زینداندا سەوزەی دادەچەندو لەکاتی ئەنجامدانی ئەم کارەدا بەردەوام گۆرانی دەوت. ئەو لەوبابەتە گەیشتبوو کە:

دەستی ڕۆژگار چارەنووسی ئێوە دەنووسێت و کاتێك نووسی

دەڕوات، نەزیرەکی و نەژەهری ئێوە نیو دێڕێکی لێ هەڵناوەشێنێتەوە

و نەتەواوی فرمێسکەکانتان وشەیەکی لێ پاك دەکاتەوە،

کەواتە نابێ فرمێسکەکان خەسارکەین. ڕاستە کە هۆکاری هەڵەکانی ڕابردوومان بووین، بەلام مەگەر هەمووان هەر وانەبوون؟ تەنانەت ناپلیۆنیش یەك لەسێی تەواوی شەڕە گرنگەکانی دۆڕاند.

لەوانەیە هەڵەکانی ئێمە خراپتر نەبێ لەهەڵەکانی ئەو.

یاسای سێهەم: هەوڵ مەدەن خۆڵی بەر مشارەکە ببڕنەوە.

کورتەی بەشی سێیەم

چۆن خووی نیگەرانی لەپێش ئەوەی لەناوتان بەرێت لەناوی ببەن.

١- نیگەرانیەکان بەکاری زۆرو سەر قاڵ بوون لەمێشکی خۆتان دەرکەن.

٢- سەبارەت بەشتە کەم بایەخەکان هات و هاوار ساز مەکەن. ڕێگەمەدەن کێشەی بچووك کە مێژووی ژیانی ئێوە لەنا و بەرن.

٣- سوود لەیاسای ئەگەرەکان و ئامار وەرگرن بۆ کەمکردنەوەی نیگەرانیەکانتان. پرسیار لەخۆتان بکەن: ((ئەگەری ڕوودانی ئەم شتە چەندەیە؟))

٤- لەگەڵ شتانی بێ گەڕانەوەو نەگۆڕدا خۆتان بگونجێنن. کاتێك بارودۆخەکە لە سەروو توانای ئێوەوە لەبەرامبەری گۆڕاندا خۆڕاگری دەکات بەخۆتان بڵێن: ((ئاوایەو ناتوانێ جۆرێکی تر بێت)).

٥- سوود لەیاسای بڕینی زیان وەرگرن. بۆ خۆتانی دیاری بکەن کە ئەو شتە بەهای خۆنیگەران کردنی هەیەو زیاتر لەنرخی خۆی بۆی دامەچن.

٦- ڕابردوو لەبیرکەن. هەوڵ مەدەن خۆڵی بەرمشاربیڕنەوە.

بەشی چوارەم

حەوت ڕەوش بۆ دروستکردنی ڕوانگەیەك
كە شادی‌و ئاسایش دروست بكات

بابەتی یەکەم

هەشت وشە کە دەتوانن ژیانی ئێوە بگۆڕن

چەند ساڵ لەمەوبەر لەڕادیۆ ئەم پرسیارە لەمن کرا؟ ((گەورەترین دەرسی فێربوون چی بوو؟)) وەڵامەکەی ئاسان بوو. فێربووم شێوەی ئەندێشەو ڕوانینی ئێمە زۆر گرنگە. ئەگەر ئەندێشەی ئێوە بزانم خۆشتان دەناسم. ئەوە بیرەکانی ئێمەن کە ئێمە دروست دەکەن. بەهاو ڕوانینی ئێمە هۆکارێکە کە چارەنووسی ئێمە دیاری دەکات. ئیمرسۆن دەڵێت: ((مرۆڤ بریتییە لەو شتەی ڕۆژێک بیری لێ کردووەتەوە)). مەگەر دەکرێت بریتی بێت لەشتێکی تر؟

ئێستا بەدڵنیاییەوە دەزانم بناغەییترین کێشە یان تەنیا کێشەیەک ئێمە دەبێ بەرەوڕووی ببینەوە هەڵبژاردنی ئەندێشەی دروستە. بەم کارە کێشەکانی تر بەئاسانی چارەسەر دەبن. مارکۆس ئۆرلیۆس، فەیلەسوفێک کە بەسەر ئیمپراتۆری ڕۆمدا زاڵ بوو، ئەم وتەیەی لەهەشت وشەدا کورت کردووەتەوە: ((ژیانی ئێمە دروست بوونی ئەندێشەکانی ئێمەیە)).

ئەگەر بیرەکانمان شادبن شاد دەبین و بەپێچەوانەوە ئەگەر بیر لەترس بکەینەوە دەترسین و ئەگەر لەنەخۆشی نەخۆش دەکەوین. ئەگەر بیر لەشکست بکەینەوە بێ گومان شکست دەخۆین و ئەگەر خۆمان بە بەدبەخت بزانین خەڵک لێمان دوور دەکەوێتەوە. نامەوێ بڵێم ژیان ئەوەندە سادەیە. نا، تەنیا ئەو بۆچوونە بڵاو دەکەمەوە کەباشترە لەجیاتی ئەندێشەی نێگەتیڤ ئەندێشەی پۆزەتیڤمان لەمێشکدا بێت. واتە دەبێ ئێمە ئاگاداری کێشەکانمان بین نەک ئەوەی نیگەرانیان بین. بۆ نموونە کاتێک لەجادەیەکەوە دەپەڕینەوە ئاگامان لەکارەکەمانە بەڵام نیگەرانی نین. ئاگادار بوون واتە دیاری کردنی چۆنیەتی کێشەکەو هەنگاو نان بەرەو چارەسەرکردنی. نیگەرانی واتە سەر لێشێواوی و بێ ئەنجام بوون. پیاوێک دەتوانێت

لەو کاتەدا کە ئاگادارەو بیر لەکێشەکەی دەکاتەوە بەقیت و قۆزیو گوڵێک بەیەخەیەوە رێك بپرێت. بیرو باوەڕی ئێمە کاریگەریەکی یەکجار زۆری لەسەر توانای جەستەیی ئێمە هەیە.

دەروونناسی بەناوبانگی بەریتانی جی ئی هیدفیلد لەکتێبی ((دەروونناسی هێز))دا ئەم بابەتە بەجوانی دیمانە دەکات. ئەو دەنووسێت:

((داوام لەسێ پیاو کرد خۆیان بخەنە بەر تاقیکردنەوەی کاریگەری تەلقینی مێشك لەسەر هێزیان. ئەندازەی هێزیشیان بەهۆی ((دینامۆمەتر))ێکەوە دەپێورا. ئەم کەسانە لەسێ دۆخی جیاوازدا ئەم دینامۆمەترەیان بەتەواوی هێزەوە دەگووشی. کاتێك ئەوان لەحاڵەتی ئاساییدا ئەم کارەیان کرد بەشێوەی مامناوەندی رادەی هێزیان (١٠١) پۆند بوو.

دوکتۆرێك هیپنۆتیزمی کردنو بەوانی تەلقین کرد زۆر لاوازو بێ هێزن، ئەم جارەیان رادەی مامناوەندی هێزیان بۆ(٢٩) پۆند کەم بووەوە. واتە کەمتر لە٣٠٪ی هێزی ئاسایی ئەوان (یەکێك لەم پیاوانە بۆکسێنێکی پرۆفێشناڵ بوو، کاتێك تەلقین بوو بێ هێزە بازۆڵەی وەکو منداڵ شل بوو).

بۆ قۆناغی سێهەم تەلقینیان پێکرا زۆر بەهێزن، ئەو کاتە رادەی هێزیان بەشێوەی مامناوەندی گەیشتە (١٤٢) پۆند. لەپاش هاتنەدەر لەحاڵەتی هیپنۆ تیزم چونکە روانگەیەکی پۆزەتیڤ لەواندا دروست ببوو هێزی ئاسایی ئەوان ٥٪ زیاد ببوو.

بۆ سەلماندنی هێزی سیحراوی مێشك یەکێك لەسەیرو سەمەرەترین رووداوەکانی مێژووی ئەمریکاتان بۆ دەگێرمەوە. دەکرا لەم بارەوە کتێبێك بنووسرێت بەڵام من هەوڵ ئەدەم بابەتەکە بەکورتی باس بکەم.

شەوێکی ساردی مانگی ئۆکتۆبەر ماوەیەك لەپاش شەڕی ناوخۆیی ئەمریکا ژنێکی ئاوارەو داماو دەرگای ماڵی دایکە وێستەری کوتا کە هاوسەری فەرماندەیەکی خانەنشینی هێزی دەریایی بوو، کوتای. بەکردنەوەی دەرگاکە دایکە وێستەر ژنێکی لاوازو کزی بینی کە بەزۆر چل کیلۆ پێستو ئێسك بوو. ئەو ژنە خاتوو گلۆڤەر بوو وتی پێویستی بەخانوویەکە تا دەربارەی کێشەیەکی گەورە کە ئەوی زۆر سەرقاڵ کردووە، بیر بکاتەوە. دایکە وێستەر وتی: ((بۆچی لێرە نامێنیتەوە؟ من لەم خانووە گەورەدا بەتەنیام)).

ئەگەر زاوای دایکە وێستەر بۆ کاتی پشوو نەچوایە بۆ ئەوێ گلۆڤەر بۆ هەمیشە لەلای دایکە وێستەر دەمایەوە. بەڵام زاواکەی بە بینینی ئەو هاواریکرد ڕێگەنادات بەرەڵایەك لەماڵەکەدا بێت و ئەوی لەژێر بارانی زریاناویدا کردەدەرەوە. گلۆڤەر چەند خولەکێك لە بەر خانووەکەدا وەستا و پاشان بەدوای پەناگەیەکی تردا لەوێ دوورکەوتەوە.

بەشی سەرنج ڕاکێشی داستانەکە ئەوەیە کە ئەو ژنە گەراڵە هەر لە ئەزەلەوە قەراربوو زیاتر لەهەر ژنێکی تر کاریگەری لەسەر بیرکردنەوە و ئەندێشەی جیهانیان دانێت. ئەو ئێستاکە لەلایەن ملیۆنەها موریدەوە بە((مێری بەیکەر ئێدی)) دەناسرێت. ئەو بناغە دارێژەری زانستی مەسیحیەت بوو. ئەڵبەت تا ئەو کاتە ئەو تەنیا نەخۆشی، خەم و بەڵای لەژیان بینیبوو. هاوسەری یەکەمی ماوەیەکی کەم لەپاش مەرگی مرد. هاوسەری دووەمی ئەوی بەجێهێشت و لەگەڵ ژنێکی مێردارا هەڵهات. ئەو ناچار بوو لەتاو هەژاری و دەستەنگی کورەکەی لەچوار ساڵیدا ئەوی سپارد بەشوێنێك و تا (٣١) ساڵی نەیبینیەوە. بەهۆی باری خراپی تەندروستیەوە خاتوو ئێدی ساڵانێکی زۆر ئاواتە خوازی زانستێك بوو کە خۆی ((زانستی شیفای مێشکی)) پێدەوت. بەڵام خاڵی وەرچەرخانی ئەو لەلین ماساچۆسێت بوو. لەناوەڕاستی شاردا ڕێی دەکرد، قاچی لەسەر سەهۆڵ خزاو درا بەشۆستە بەستووەکەداو لەسەر هۆش چوو.

بربڕەی پشتی ئەوەندە بەسەختی پێکرابوو کەتووشی ئیسپاسمی توند دەبوو، پزیشکەکەی پێیوابوو زیندوو نامێنێت. ئەگەر موعجیزەیەك ببێت و زیندوو بمێنێت هەرگیز توانای ڕێ ڕۆیشتنی نابێت. لەحاڵێکدا لەجێگەکەیدا ڕاکشابوو ئینجیلەکەی کردەوە و بەوتەی خۆی هێزی ئاسمانی ئەوی بەخوێندنەوەی ئەم ڕستانە ڕێنمایی کرد: ((بڕوانن کە پیاوێکی ئیفلیج کە لەسەر تەختەکەی ڕاکێشرابوو هات بۆ لای عیسا و عیسا بەوی وت: ڕۆڵەم، شاد بە کە تاوانەکەت بەخشرا....هەستە جێگەکەت کۆبکەرەوە و بڕۆرەوە بۆ ماڵەوە. ئەو هەستا و گەڕایەوە بۆ ماڵەوە)).

ئەم وتانەی مەسیح وەها هێزێکی لەئێدیدا دروست کرد کە ئەو هەر ئەو ساتە لەجێگەکەی هەستا و کەوتە ڕێ. خاتوو ئێدی وتی: ((ئەم خاڵی وەرچەرخانە بووە هۆی ئەوەی من بزانم چۆن چاك ببم و کەسانی تریش چۆن چاك بکەمەوە. متمانەیەکی

زانستیم پەیدا کرد کەهەر هۆکارێك مێشکەو هەر کاردانەوەیەك دیاردەیەکی مێشکیە)).

بەم جۆرە بوو کەمێری بیکرادی بووە دامەزرێنەری ڕەوتێکی نوێ بەناوی زانستی مەسیحیەت. ئەمە گەورەترین بیرۆکەی دانراوە لەلایەن ژنێکەوە کە لەتەواوی جیهاندا بلاْو بووەتەوە. لەوانەیە بڵێن ئەم پیاوە پڕوپاگەندە بۆ مەسیحیەت دەکات. بەلاْم هەرچی تەمەنم دەچێتە سەر زیاتر بڕوا بە هێزی ئەندێشە پەیدادەکەم. لەپاش(٣٥) ساڵ وانەوتنەوە دەزانم کەپیاوان‌و ژنان دەتوانن ترس‌و نیگەرانیەکانیان بەهۆی گۆڕینی باوەڕو ئەندێشەکانیان لەخۆیان دووربکەنەوەو ژیانێکی نوێ دەست پێ بکەن. ئەوەندەم لەم گۆڕانە سەرسوورهێنەرانە بینیوە کە چیتر بەلامەوە سەیر نیەو متمانەی تەواوم هەیە کە ئەم کارانە بەگۆڕینی ئەندێشەکان دێتە ئاراوە.

یەکێك لەم گۆڕانانەی دروست بوو لەگۆڕینی ئەندێشەیە بۆ یەکێك لەفێرکارانی من ڕوویدا. ئەو بەهۆی ترس‌و نیگەرانییەوە تووشی کێشەی دەروونی بوو. بەمنی وت:

((سەبارەت بەهەموو شتێك نیگەران بووم، لەوەی کەکزو لاواز بووم؛ قژم ئەوەری، ئەوەی کە هەرگیز نەمدەتوانی پارەی تەواو بۆ ژن هێنان کۆبکەمەوەو ژیانێکی باشم نیە. لەوەی کە خەڵك چۆن دەربارەی من بیر دەکەنەوەو لەوەی برینی گەدەم هەبێت دەترسام.کارەکەمم بەجێ هێشت. وەکو دیگی هەڵم لێهاتبوو کە کونی نیە. گوشارەکە ئەوەندە زۆر بوو کە دەروونم نەخۆش کەوت. ئەگەر تا ئێستا تووشی ئەم حاڵەتە نەبوون داوا لەخوا بکەن بەنسیبتانی نەکات. چونکە هیچ ژانێکی جەستەیی بەئەندازەی زەنگی مێشکێکی نەخۆش تاقەت پڕووکێن نیە.

ئەوەندە وەزعم شڕبوو کە نەمەتوانی لەگەڵ خێزانەکەیشمدا قسەبکەم. فیکرەکانم لەدەست دەرچوون‌و دەروونم بەترس پڕببوو. کەمترین دەنگ منی تووشی ترس دەکردو بێ هۆ دەگریام. هەموو ڕۆژێك خەمبار بوومو بیرم دەکردەوە هەموان تەنانەت خودایش لەبیری کردووم. دەمویست خۆم لەڕوبارێکدا بخنکێنم‌و کۆتایی بەم وەزعە بێنم. بەپێچەوانەوە بڕیارمدا سەفەر بکەم بۆ فلۆریدا بەشکم شوێن گۆڕین ((جێ گۆرکێ)) یارمەتیم بدات.

کاتێك سواری شەمەندەفەر بووم باوکم نامەیەکی پێدام‌و وتی تا نەگەیشتوومەتە فلۆریدا نەیکەمەوە. گەیشتمە فلۆریدا. چونکە لەگەرمەی وەرزی گەشتیاریدا چووبووم

بۆ ئەوێ هوتێلم دەست نەکەوت و ژوورێکم لەنا و گەراجدا گرت بەکرێ. ویستم کارێک بدۆزمەوە، بەلام نەمتوانی. کەواتە کاتم لەکەنار ئاوەکان دەبردە سەر. لەفلۆریدا تەنانەت خراپتربووم. نامەکەم کردەوە. باوکم نووسیبووی: ((کورم، ١٥٠٠میل لەماڵەوە دووری. بەلام حاڵت نەگۆڕاوە، وایە؟ دەمزانی باشتر نابیت، چونکە هۆکاری کێشەکانیشت لەگەڵ خۆت بردووە، واتە خۆت! جەستەو مێشکی تۆ تەندروستە. بارو دۆخ تۆی والێنەکردووە. بەڵکو ڕوانگەی تۆ بۆ باروو دۆخ کێشەی دروست کردووە. ئینسان ئەوەیە کەبیری لێدەکاتەوە. هەرکاتێک لەمەتێگەیشتی بگەڕێوە بۆ ماڵەوە، چونکە چارەسەر بوویت)).

نامەکەی باوکم تووڕەی کردم. هەرلەوێدا بڕیارمدا هەرگیز نەگەڕێمەوە بۆ ماڵەوە. لەیەکێک لەشەقامە لاوەکیەکانی میامیدا پیاسەم دەکرد. گەیشتمە کڵێسایەک کە ڕێو ڕەسمی ئاینی لەحاڵی بەرپابووندا بوو. چونکە هیچ شوێنێکم نەبوو خۆم کرد بەکڵێساکەداو گوێم لەوتارێک گرت دەربارەی ئەم ئایەتە: ((هەرکەسێک بەسەر ڕۆحی خۆیدا زاڵ بێت بەهێزتر لەوکەسەیەکە شارێک داگیر دەکات)). کاتێک لەناو ماڵی خوادا گوێم لەقسەگەلێک گرت کە هاومانای نامەکەی باوکم بوو ئەو بیرە نابەجێیانە لەمێشکم ڕەوییەوەو تێگەیشتم چەندە بێ عەقلانە هەڵسو کەوتم کردووە کە دەمویست هەموو دنیاو خەڵکەکانی بگۆڕم، لەحاڵێکدا ئەو شتەی پێویستی بە گۆڕان بوو ئەو ڕوانگەیە بوو کە هەمان مێشکی من بوو.

ڕۆژی دوایی شتەکانم کۆکردەوەو بەرەو ماڵەوە بەڕێکەوتم. یەک هەفتە دوای ئەوە گەڕامەوە بۆ سەر کارەکەمو چوار مانگ دوای ئەوە لەگەڵ کچێکدا کە دەترسام لەدەستم دەرچێت هاوسەر گیریم کرد. ئێستا خێزانێکی بەختەوەرم هەیە بە(٥) منداڵەوە. نیعمەتی خودایی هەم لەبواری مادەو هەم لەبواری مەعنەوییەوە منی گرتەوە. لەو سەردەمەدا سەر دەستەی کرێکاری شەوانەی کارگەیەکی بچووک بووم بە (١٨) کرێکارەوە، بەلام ئێستا چاودێری کارگەیەکی دروستکردنی کارتۆنم بە(٤٥٠) کرێکارەوە. ژیانم بەپێیت ترو خۆشترەو هەست دەکەم لەبەها ڕاستەقینەکانی ژیان گەیشتووم.

ڕاستگۆیانە بڵێم لەوەی لەو دەورانە دوچاری ئەو کێشانە بووم خۆشحاڵم، چونکە تێگەیشتم هێزی فیکر لەسەر مێشکو جەستەی ئینسان چەندەیە. ئێستا فیکرەکانم

به جۆرێك ڕێك دەخەم كە لەگەڵم بێ نەك لەدژم. ئێستا تێدەگەم كە باوكم ڕاستی دەكرد. بارودۆخ منی نەخۆش نەخستبوو بەڵكو ڕوانینی من بۆ شتەكان هۆكاری كێشەكە بوو)).

بالێرەدا باس لەبەسەرهاتی ڕابێرت فالكۆن و هاوڕێكانی بكەین كە یەكەم كەسانێك بوون توانیان بچن بۆ جەمسەری باشوور. لەوانەیە سەفەری گەڕانەوەیان سەختترین سەفەری ئینسان بووبێت خۆراك و سووتەمەنیان تەواو ببوو. بەهۆی بایەكەوە كە بەخێرایی هەڵیكردبوو، لەگەڵ زەیقەتی و بۆرانی توندا بوو پانزە ڕۆژ نەیانتوانی ڕێگا ببڕن. توندی باكە ئەوەندە زۆر بوو كە درزی خستبووە سەهۆڵەكانی جەمسەری. ئەوان پێیان وابوو دەمرن. لەبەر ئەو ئەگەرە بڕێكی زۆر تلیاكیان بردبوو تاكو بە بەكارهێنانی لەئاسوودەیی و خەوێكی خۆشدا ڕۆبچن و ئیتر هەڵنەستنەوە. ئەڵبەت ئەوان بڕیاریان دابوو لەجیاتی تلیاك بەخوێندنەوەی گۆرانی شاد بمرن. دەستەیەكی گەڕۆك لەپاش هەشت مانگ لەنامەی خوا حافیزی ئەوان لەكەناری جەنازە بەستووەكانیاندا دۆزییانەوە.

بەڵێ، بەهەبوونی ئەندێشەی شاد دەتوانین كاتێك لەبەرداری مەرگداین یان كاتێك لەحاڵی بەستنداین چێژ لەژیان وەربگرین. جان میلتۆن دەڵێت:

مێشك شوێنی خۆی هەیە و لەدەروونی خۆیدا دەتوانێ بەهەشت لە دۆزەخ و دۆزەخ لەبەهەشت دروست بكات.

ناپلیۆن و هیلێن كلێر نموونە گەلێكی دیارن لەم وتەیەی میلتۆن.

ناپلیۆن كەم و زۆر هەرشتێك پیاوێك ئاواتی بكات لەبەردەستیدا بوو: دەسەڵات، شكۆ، دارایی. بەڵام ئەو بەسەنت هیلینای وتبوو: ((شەش ڕۆژی شادم لەژیاندا نەبینیوە)). لەحاڵێكدا هیلێن كلێری كوێرو كەڕوو لاڵ دەیوت:((ژیان زۆر جوانە)).

نیو سەدە ژیان ئەگەریش شتێكی فێری من نەكردبێت ئەوەی بەمن فێركردووە كە لەخۆتان زیاتر هیچ كەس ناتوانێت ئۆقرەییتان پێ ببەخشێت.

ئەڵبەت ئیمرسۆن لەوتاری كۆتایی ((بڕوا بە خۆبوون)). ئەمەی بەجوانی باسكردووە و من تەنیا دەیڵێمەوە: ((سەركەوتنی سیاسی، زیادبوونی داهات، باشبوونەوەی نەخۆش یان گەڕانەوەی هاوڕێیەكتان ئێوە شادمان دەكات و

بیردەکەنەوە ڕۆژانێکی باش چاوەڕوانتانە، بەلام بڕوا مەکەن. تەنیا خۆتانن کە دەتوانن شادمانی بۆ خۆتان بەدیاری بێنن نەك هۆکارە دەرەکییەکان)).

((ئۆپیکتەتوس)) فەیلەسووفی ڕەواقی دەیوت ئێمە زیاتر لەتومورو غوددە دەبێ لەفیکری دەرکردنی ئەندێشە نادروستەکان لەمێشکمان بین. مۆنتانی، فەیلەسوفی ناوداری فەرەنسی دەڵێت:((مرۆڤ زیاتر لەوەی زیان لەکارەساتەکان وەربگرێت، لەفیکرەکانی خۆی دەربارەی کارەسات زیاتر زیان وەردەگرێت)). کەواتە ئەم ڕوانینی تەواوی وابەستەیە بەخۆمانەوە.

مەبەستم چییە؟ ئایا من ئەوەندە بێ شەرمم بەئێوە بڵێم : کاتێك لەگەرمەی کێشەو فشارەکاندا تەنگتان پێ هەڵچنراوە دەتوانن بە گۆڕانکاری لەئەندێشەکانتاندا ئاسوودە بن و ئەم کارە تەنیا بە ئیرادەو هەوڵدان جێ بەجێ دەبێت؟ بەڵێ! مەبەستم کوت ومت هەر ئەمەیە. ئەڵبەت شێوازی ئەم کارەیشتان پێ دەڵێم.

ویلیام جیمز، کەسێك کە لەدەروونناسیدا هاوتای بۆ پەیدا نەبووە دەڵێت: وادەردەکەوێ کردەوە پێڕەوی هەستە، بەلام لەڕاستیدا ئەم دووانە پێکەوەن و بەرێکخستنی کردەوە کە ڕاستەوخۆ تەئسیر لەئیرادەوە وەردەگرێت، دەتوانین ئەو هەستا نەمان کە تەئسیری ڕاستەوخۆ لەئیرادەوە وەرناگرن، ناڕاستەوخۆ ڕێك بخەین)).

مەبەستی ویلیام جیمز ئەوەیە کە ئێمە ناتوانین بەشێوەی خێرا بەبڕیاردان هەستەکانمان بگۆڕین، بەڵکو دەتوانین کردەوەکانمان بگۆڕین. بە گۆڕانکاری لە کردەوەکانماندا بەشێوەی ناڕاستەوخۆ و خۆبەخۆ هەستەکانمان دەگۆڕین. ئەو لەدرێژەدا دەڵێ: ((کەواتە ڕێگەی بەدەستهێنانی خۆ خوازانەی شادمانی، ئەگەر شادمانی و سەرچڵی ژیانتان لەدەست چووە، ئەوەیە کە شاد هەڵس و کەوت بکەن و شاد قسە بکەن، بەجۆرێك کە دەڵێی شادی لەوێیە)). ئایا ئەم تەکنیکە بچووکە دێتە حاڵەتی کردەوە؟ خۆتان تاقی بکەنەوە. پێبکەنن. شانتان ئازاد بکەن و گۆرانی بڵێن. نازانن؟ فیکە لێدەن. نازانن؟ وریتە وریت بکەن. ئەو کاتە بۆتان دەرئەکەوێت مەبەستی ویلیام جیمز چییە. لەڕاستیدا ناکرێ لەحاڵێکدا بەجەستەی نیشانەی شادیتان پێوە دیارە بەڕۆح پەشێوو خەمناك بن.

ئەمە یەکێکە لەڕاستیە بچووکەکانی سروشت کە دەتوانێ لەژیانی ئێمەدا موعجیزە دروست بکات. ژنێک لەکالیفۆرنیا دەناسم کە دەتوانێ تەواوی نارەحەتیەکانی لەماوەی (٢٤) کاتژمێردا لەخۆی دوور بخاتەوە. ئەڵبەت ئەگەر ئەم نهێنیە بچووکەی بزانیایە. ئەو پیرو بێوەژنە. دەزانم کە وەزعێکی ناخۆشە، بەڵام ئایا ئەو هیچ هەوڵێدا شادمان هەڵس و کەوت بکات؟ نا. ئەگەر پرسیار لەئەو بکەیت حاڵت چۆنە، وەڵام ئەداتەوە: ((باشم))، بەڵام ڕوخسارو دەنگی باس لەشتێکی تر دەکات. وادەردەکەوێت کەسێك لەلای ئەو بێت بێزار دەبێ.

ژنانێکی زۆر هەن کە وەزعیان لەو خراپترە. هاوسەرەکەی پارەی باشی بۆ ئەو بەجێ هێشتووە هەتا بتوانێت ئاسوودە ژیان بکات و منداڵەکانیشی خانوویان بۆ دابین کردووە. بەڵام زۆر کەم بینیومە پێبکەنێت. هەمیشە گلەیی ئەکات کەسێ زاواکەی کەسانێکی پیسکەو خۆبەزلزانن و ئەمە لەحاڵێکدایە کە چەندەهامانگە لەماڵی ئەواندا میوانە. هەروەها گلەیی ئەوەی هەیە کچەکانی دیاری بۆ ناکڕن. ئەڵبەت خۆی پارەکانی بۆ دەورانی پیری بەوردی کۆدەکاتەوە. ئەم پیرەژنە بووەتە ئۆباڵی ئەستۆی خۆیی و خێزانەکەی. بەڵام بۆچی؟ ئەو ئەتوانێ خۆی لەحاڵەتی پیرەژنێکی بەدبەختی ڕووترش بکاتە ئەندامێکی خۆشەویست و ئازیزی بنەماڵەکەی. ئەڵبەت ئەگەر بیەوێت تەنیا کارێك کەپێویستە بیکات ئەوەیە کە شادمان هەڵس و کەوت بکات و لەجیاتی ئەوەی خۆشەویستی و هەستەکانی لەتاڵی و ڕووترشیدا خەسار بکات بیدات بە دەوروبەرەکەی.

ساڵانێك لەمەوبەر کتێبێکی بچووکم خوێندەوە کە کاریگەری زۆری لەسەر من هەبوو. ناوی کتێبەکە ((ئەندێشەی مرۆڤ)) لەنووسینی جیمز ئالێن بوو، کورتەیەك لەم کتێبە بەم جۆرە بوو:

((ئینسان بۆی دەردەکەوێت بە گۆڕینی ڕوانینی سەبارەت بەجیهان و کەسانی دەوروبەری ئەوانیش دەگۆڕێن.... ئەگەر کەسێك بەشێوەی بناغەیی ئەندێشەکانی خۆی بگۆڕێت لەو گۆڕانانەی بەسەر ژیانی فیزیکی ئەودا دێن سەری سووڕ دەمێنێت. خەڵك ئەو شتەی کە دەیانەوێ ڕایناکێشن بۆ لای خۆیان، بەڵکو ئەو شتەی هەن ڕایدەکێشن. ئەو باڵا سروشتەی چارەنووسی ئێمە دیاری دەکات خودی ئێمەین. هەرشتێك کەسێك بەدەستی دێنێت ئەنجامی ڕاستەوخۆی ئەندێشەکانی ئەوە. تەنیا ڕێگەیەك کە مرۆڤ

دەتوانــێ دەســت بگەیەنێتــە ســەر کــەوتن و دەســکەوت، بــەرز کردنــەوەی ئەندێشەکانیەتی و لەغەیری ئەمەدا لاوان، چارەڕەش و سووک دەمێنێتەوە)).

بەگوێرەی کتێبی خولقان، خواوەند مرۆڤی بەسەر هەموو زەویدا زاڵ کرد. ئەڵبەت من هیچ حەزم لەم شانسە گەورەیە نیە. تەنیا شتێك کەدەمەوێت زاڵ بوونە بەسەر خۆمدا. جاخـاڵێ سـەرنج ڕاکـێش ئەوەیـە کـە دەزانم هـەر سـاتێك ئیرادە بکـەم بەشێوەیەکی سەر سوورهێنەر دەتوانم ئەم زاڵ بوونە تەنیا بەدەسەڵاتی کردەوەکانم بەدەست بهێنم. وەرن بادیسان بەوتەکانی ویلیام جیمزدا بچینەوە: ((زۆربەی ئەو شتەی ناوی دەنێین ناپاکی و ئەهریمەن، دەتوانین بە گۆڕینی ساکار لەڕوانینی ئەو کەسەی ڕەنج لەم ناپاکیانە دەبات، لەڕوانینی ترسنۆکانە بۆ ڕوانینێکی خەباتکارانە، بۆ چاکە بگۆڕین)).

وەرن بۆ کامەرانیمان خەبات بکەین.

وەرن بە پێڕەوی کردن لەعادەتی ڕۆژانەی هەڵس و کەوتی شادمان و ئەندێشەی بنیاتنەر بۆ بەختەوەری و شادمانیمان خەبات بکەین.

ئێستا سەرنج بدەنە ئەم بەرنامە ڕۆژانەیە. ناوی ((تەنیا بۆ ئەمڕۆ))یە و ئەوەندە بەسوودە کەمن سەدان بەرگ لەوەم چاپ کردووە و بڵاوم کردووەتەوە. بەسوود وەرگرتن لەم بەرنامەیە دەتوانین زۆر بەی نیگەرانیەکانمان کەم بکەینەوە و بەشی خۆمان لەشادی دنیا زیاد بکەین.

((تەنیا بۆ ئەمڕۆ))

١- تەنیا بۆ ئەمڕۆکە شاد دەبم. شادی لەدەروونەوە هەڵدەقوڵێت نەك لەڕووداوی دەرەکیەوە.

٢- تەنیا بۆ ئەمڕۆ هەوڵ ئەدەم خۆم لەگەڵ دەوروبەری خۆم بگونجێنم و هەوڵ ئەدەم دەوروبەرم وەکو خواست و ئارەزووی خۆم لێبکەم. خێزان، پیشە و بەختم هەروا کەهەن وەردەگرم و لەگەڵیاندا خۆم دەگونجێنم.

٣- تەنیا بۆ ئەمڕۆ خۆم پارێزگاری لە جەستەم دەکەم تاکو لەو پەڕی تەندروستیدا کار بکات.

٤- تەنیا بۆ ئەمڕۆ هەوڵ ئەدەم مێشکم بەهێز بکەم. شتێکی نوێ فێر دەبم. مێشکم بێ کار بەرەڵا ناکەم. شتێك دەخوێنمەوە کە پێویستی بەهەوڵدان بێت.

٥- تەنیا بۆ ئەمڕۆ بە دوو شێوە ڕاهێنان بە ڕۆحم دەكەم: بێ ئەوەی كەس بزانێت بۆ كەسێك كارێكی خێر دەكەم. لانی دوو شت كەنامەوێت ئەنجامی ئەدەم.

٦- تەنیا بۆ ئەمڕۆ بەهەیبەت، جوانپۆش و ڕووخۆش ئەبم. جوان جل لەبەر دەكەم، بەئارامی قسەدەكەم، بە ئەدەبەوە هەڵس و كەوت دەكەم. ئافەرین بە خەڵك دەڵێم و ڕەخنەیان لێناگرم و هەوڵی گۆڕین یان ڕێكخستنی خەڵك نادەم.

٧- تەنیا بۆ ئەمڕۆ هەوڵ ئەدەم ئەمڕۆ ژیان بكەم و نامەوێ كێشەكانی ژیان پێكەوە چارەسەر بكەم.

٨- تەنیا بۆ ئەمڕۆ بەرنامەیەكم دەبێ و ئەو كارانەی دەمەوێ ئەنجامی بدەم دیاری دەكەم. ئەگەر پێڕەویشی لێ نەكەم ئەوەم دەبێ و دوو ئافەتی پەلەكردن و دوودڵی لەخۆم دوور دەخەمەوە.

٩- تەنیا بۆ ئەمڕۆ نیو كاتژمێر بۆ خۆم دادەنێم و دەحەسێمەوە. لەم نیو كاتژمێرەدا بیر لەخودا ئەكەمەوە هەتا ڕوانینێكی قووڵتر بۆ ژیان پەیدا بكەم.

١٠- تەنیا بۆ ئەمڕۆ لەشادی، چێژو عەشق ناترسم و بڕوا دەهێنم ئەوانەی خۆشم دەوێن منیان خۆش دەوێت.

یاسای یەكەم بۆ بەدەستهێنانی ڕوانگەیەكی بنیاتنەر:

بەشادی بیر بكەنەوە و هەڵس و كەوت بكەن تاكو هەست بەشادمانی و وزە بكەن.

بابەتی دووەم

زیـــــانەکانی نەفــــــرەت.

چەند ساڵ لەمەوبەر لەپارکی یەلوستۆن شەوێك لەگەڵ کۆمەڵێك گەشتیاردا لەبەرامبەر درەختە سنەوبەرو کاجەکان دانیشتبووین و چاوەڕێی بینینی بوونەوەرێکی ترسناك واتە ورچی گریزلی بووین. کوت وپڕ ورچی گریزلی لەناو درەختەکانەوە هاتە دەرو بەرەو لای ئەو زبڵانەی چێشتخانەی پارك کەدانرابوو ڕۆیشت. پاسەوانێکی دارستان کەلەسەر ئەسپێك بوو دەربارەی ئەم ورچە چەند پێناسەیەکی کرد. ئەو وتی ورچی گریزلی ئەوەندە بەهێزە کەدەتوانێ تەواوی ئاژەڵانی دنیای ڕۆژئاوا ببەزێنێت بێجگە لەبۆ فالۆ و لەوانەیشە ورچی کودیاك ببەزێنێت. ئەو شتەی سەرنجی منی ڕاکێشا ئەوە بوو کەتەنیا ئاژەڵێك کە لەلایەن ورچی گریزلیەوە ڕێگەی پێدرابوو خواردنی لەگەڵ بخوات ئیسکانکێك بوو. ئەڵبەت ورچیش دەیزانی دەتوانێ بە چەپۆکێك ئیسکانکەکە بکوژێت بەڵام تەجرەبە فێری ئەوی کردبوو ئیسکانك بایی ئەو چەپۆکە ناهێنێت. منیش کاتێك منداڵ بووم لەدەوری پەرژینی کێڵگەکەمان ڕوو بەڕووی ئیسکانکی چوارپێ و پاشان کە گەورەبووم لەکوچەو کۆڵاندا ئیسکانکی دووپێ بوومەوە. تەجرەبەی تاڵ ئەوەی پیشانی منداوە کەنابێ لەبەرامبەر هیچ کامیاندا کاردانەوەم هەبێت.

کاتێك نەفرەتمان لەدوژمنی خۆمان هەبێت هێزی پێ ئەدەین تاکو خەو، ئیشتیاو پاڵەپەستۆی خوێن و تەندروستی و شادیمان بخاتە ژێر کاریگەریەوە. ئەگەر دوژمنانی ئێمە تێبگەن تا چ ڕادەیەك بوونەتە هۆی نیگەرانی و ئازادی ئێمە لەخۆشیدا هەڵدەپەڕن. نەفرەتی ئێمە زیانێك بەوان ناگەیەنێت بەڵکو شەوو ڕۆژی خۆمان دەکاتە حاڵەتێکی دۆزەخی.

بەبۆچوونی ئێوە ئەم وتەیە لەزمانی کێوەیە:((ئەگەر کەسانی مەسلەحەت چی دەیانەوێ سوودتان لێوەربگرن پێوەندیتان ببڕن، بەلام نەفرەتتان بەرامبەریان نەبێت. چونکە بەنەفرەت زیاتر لەوان زیان بەخۆتان ئەگەیەنن)).لەوانەیە بڵێن ئەمە قسەی کەسێکی ئایدیالیستە، بەلام وانیە. ئەمە وتەیەکە لەسەر دەرگای فەرمانگەی پۆلیسی میلواکی نووسراوەو دەتوانن بیخوێننەوە.

نەفرەت چۆن زیان بە ئێوە دەگەیەنێت؟ بەشێوەی جۆراوجۆر. بەپێی گۆڤاری لایف، تایبەتمەندی کەسایەتی ئەو کەسانەی تووشی پاڵەپەستۆی خوێنن ڕق و توورەییە. کاتێک ڕق و توورەیی دەبێتە هەمیشەیی، پاڵەپەستۆی خوێن و نەخۆشی دڵیش بەشێوەی هەمیشەیی دەردەکەوێت.

کەواتە دەبینن کاتێک عیسای مەسیح دەیوت: ((دوژمنانی خۆتان خۆش بوێت)) تەنیا وتاری ئەخلاقی نەدەخوێندەوە بەڵکو خەریک بوو بنەماکانی پزیشکی سەدەی بیستەمیشی بەیان دەکرد. کاتێک باسی لەلێبووردن دەکرد فێری دەکردین چۆن لەنەخۆشی پاڵەپەستۆی خوێن، نەخۆشی دڵ و برینی گەدە خۆمان بەدوور بگرین.

یەکێک لەهاوڕێکانی من لەم ماوەدا جەڵدە لێیدا. پزیشک بەوی وت لەجێگەدا بخەوێت و بۆ هیچ شتێک تووڕە نەبێت.

پزیشکەکان دەزانن کاتێک دڵتان بێ هێزە یەک شتی عەسەبی و توورەیی دەتوانێ بتانکوژێت؟ وتەکەم ڕاست دەکەمەوە چونکە لەواشینگتۆن خاوەن ڕیستۆرانێکی کوشت. لەنامەیەکدا کە سەرۆکی پۆلیسی واشینگتۆن بۆی نووسیبووم هاتووە:((ئەم خاوەن ڕیستورانە لەبەر دەمەقاڵەیەک کە لەگەڵ چێشت لێنەرێکدا کە هەمیشە بەپیاڵەکەی ئەو قاوەی دەخواردەوە ئەوەندە توورە بوو کە بەدەمانچەکەی بەدوای چێشت لێنەرەکەدا دەستی کرد بەهەڵهاتن. ئەم پیاوە(٦٨) ساڵەیە هەر لەوێدا دڵی وەستا و مرد. بەڕێوەبەری لێکۆڵینەوە لەمەرگە گوماناوییەکان ڕایگەیاند کە توورەیی و ڕق بووەتە هۆی وەستانی دڵ)). کاتێک مەسیح دەیوت دوژمنانی خۆتان خۆش بوێت بێ گومان دەیوت تەنانەت دەکرێ بەم کارە جوانتر بن! هەموومان ژنانێک دەناسین کە لەتاو توورەیی و نەفرەت و ڕوو گرژی ڕوخساریان ئەوەندە چرچ و تێک ترشاوە کەتەنانەت تەواوی چارەسەرە جوانکارییەکانیش جوانیان ناکات. تەنیا ڕێگا دڵێکی پڕ لەسۆزو خۆشەویستی و لێبووردەییە.

ئەفرەت دەبێتە هۆی ئەوەی چێژی خواردن لەدەست بدەین. لەئینجیلدا هاتووە: ((خواردنی سەوزە لەشوێنێك كە عیشق هەیە، خۆشترە لەخواردنی گۆشتی برژاو لەشوێنێك كە ئەفرەت هەیە)).

ئایا دوژمنانی ئێمە لەبیستنی ئەوەی كەئەفرەتی ئێمە خەریكە دەمانپووكێنێتەوە خۆشحاڵ نابن، تەنانەت ئەگەر نەتوانین دوژمنەكانیشمان خۆش بوێت وەرن لانی كەم خۆمانخۆش بوێت. وەرن بائەوەندە خۆمان خۆش بوێت كە ڕێگە نەدەین ئەفرەتی ئێمە بەنیسبەتی دوژمنانمانەوە شادیو تەندروستیو ڕوخسارمان تێك بدات. شیكسپیر دەڵێ: ((بۆ سووتاندنی دوژمن كورە ئەوەندە گەرم مەكەن كە خۆتان بسووتێنێت)). بابەسەرهاتی بەڕێز ((جۆرج ڕۆنا)) تان بۆ بگێڕمەوە. ئەو لەڤیەنا پارێزەر بوو بەلاّم لەكاتی شەڕی دووەمدا هەڵهات بۆ سوید.لەوێ هیچ پارەی نەبوو، زۆر پێویستی بەكار هەبوو. بەهۆی ئەوەی دەیتوانی بە چەند زمان بنوسێتو بخوێنێتەوە، هیوادار بوو كارێكی وەكو وەرگێڕیی لەكۆمپانیایەكی هاوەردەو هەناردەدا بدۆزێتەوە. زۆربەی كۆمپانیاكان وەلاّمیان نەدایەوە لەبەر شەڕ پێویستیان بەخزمەتێكی ئاوانیە، بەلاّم ناوی دەنووسن. یەك ئەفەر نامەیەكی بەم شێوەیە بۆ نووسی: ((ئێوە دەربارەی كاری من چۆن بیر دەكەنەوە؟ من پێویستم بە وەرگێڕ نیە. ئەگەریش بمبوایە تۆم دادەمەزراند، چونكە سویدی نازانیت.نامەكەت پڕە لەهەڵە)).

خوێندنەوەی ئەم نامەیە جۆرج ڕۆنای ئەوەندە توورە كردبوو كە دەستی كرد بەنووسینی نامەیەك كە قەرار بوو وەلاّمێكی توند بێت بۆ ئەو كابرا سویدییە، بەلاّم بۆ ساتێك وەستامو بەخۆم وت: ((لەكوێوە دەزانی ئەو ڕاست ناكات؟ ڕاستە من سویدیم خوێندووە بەلاّم لەبەر ئەوەی زمانی سەرەكی من نیە لەوانەیە هەڵەیشم بووبێت كە خۆم لێیان بێ ئاگام. باشتر وایە ئەگەر ئەمەوێت كارێك بەدەست بهێنم باشتر بخوێنمەوە. ئەگەر شێوەی قسەكردنی ئەو ناخۆش بوو نابێتە هۆی ئەوەی مەمنوونی نەبم. باشتر وایە نامەیەكی سوپاس گوزاری بۆ بنووسم)).

بۆیە جۆرج ڕۆنا نامە پێشووەكەی دڕاندو نامەیەكی تازەی بەم ناوەڕۆكەوە نووسی: ((زۆرت لێ مەمنوونم كە زەحمەتت كێشاوە و لەگەڵ ئەوەی پێویستت بە وەرگێڕ نەبوو نامەت بۆ نووسیم. بەداخەوەم كە فیكرەكەم دەربارەی كۆمپانیای ئێوە هەڵە بوو. ڕاستیەكەی ئەوە بوو من لەپاش پرسو ڕاناوی ئێوەم وەكو یەكێك

لەپێشڕەوانی ئەم بوارە دەست کەوت و لەو ڕووەوە ئەم نامەیەم بۆ نوسیت. هیچ ئاگاداری هەڵەکانم نەبووم و لەم ڕووەوە زۆر لەخۆم شەرمەزارم. هەوڵ ئەدەم بەجیدییەتێکی زیاترەوە زمانی سویدی بخوێنمەوە. زۆر سوپاس گوزارم کەبوونە هۆی ئەوەی من لەڕێگەی باش بوونی وەزعەکەدا هەنگاو بنێم)).

چەند ڕۆژ دوای ئەوە ئەو پیاوە داوای دیداری لەڕۆنا کردو ڕۆنا لەوێ دامەزرا. ئەو باش تێگەیشتبووکە ((وەڵامی نەرم تووڕەیی دوور دەخاتەوە)). لەوانەیە ئەوەندە چاک نەبین کە دوژمنانمان خۆش بوێت، بەڵام دەتوانین لەبەر تەندروستی و شادی خۆمان لێیان ببوورین و فەرامۆشیان بکەین.

کونفۆشیۆس دەڵێت: ((دزی لێکران یان حەق فەوتان تەنیا کاتێک ئازاردەرە کە بەردەوام ئەوانە لەمێشکتدا زیندوو بکەیتەوە)). ڕۆژێك پرسیارم لەکوڕی ژەنراڵ ئایزنهاوەر کرد: ((ئایا باوکت ڕق و نەفرەت لەخۆیدا دروست دەکات؟)) وەڵامی دامەوە: ((هەرگیز، ئەو یەك خولەکیش بۆ بیرکردنەوە لەو کەسانەی خۆشی ناوێن، تەرخان ناکات)).

پەندێکی کۆن دەڵێت: ((کەسێك کە ناتوانێت تووڕەبێت بێ عەقڵەو کەسێك تووڕە نابێ عاقڵە)). جارێك لەبێرنارد بارۆك، پیاوی جێ متمانەی شەش سەرۆك کۆماری ئەمریکام پرسیار کرد: ((ئایا تا ئێستا هێرشی دوژمنەکانت زیانی بەتۆ گەیاندووە؟)) وەڵامی دایەوە: ((هیچ کەس ناتوانێ من سووك بکات یان ئازارم بدات. ڕێگەی ئەو کارە بەهیچ کەس نادەم)). سەبارەت بەمن و ئێوەیش هەربەو جۆرەیە. ئەگەر خۆمان ڕێگە نەدەین هیچ کەس ناتوانێت ئێمە سووك و لاواز بکات.

((داروبەرد ئێسکەکانم دەشکێنن بەڵام وشەکان هەرگیز من لاواز ناکەن)).

زۆر جار دەچم بۆ پارکی نەتەوەیی جاسپەر لەکەنەداو بۆ سەیری یەکێك لەجوانترین چیاکانی جیهانی ڕۆژئاوا دەوەستم. ئەم چیایە بەشانازی سیستەرێك ناوی ((ئەدیت کارۆل))ی لێنراوە. ئەم پرسیارە لە (٢٢)ی ئوکتۆبەری ١٩١٥وەکو قیدسێك لەبەرامبەر دەستەی تیربارانی ئەڵمانیەکاندا وەستا. تاوانی ئەو ئەوە بوو ئاگاداری لەسەربازانی فەرەنسی و بەریتانی لەخانووە بەلژیکیەکەی خۆیدا دەکردو ئەوانی دەگەیاندە هۆڵەندا. بەیانی ئەو ڕۆژەی مانگی ئۆکتۆبەر قەشە بۆ ئامادەکردنی بۆ تیرباران چوو بۆلای. ئەدیت دوو ڕستەی وت کە تائەمڕۆکە لەژێر پەیکەری

مۆنـۆمێنتی ئـەو لەلەنـدەن بـە بـرنج و گرانێـت پـارێزراوەو هـەمووان دەخاتـە ژێـر کاریگەرییەوە.

ئەو وتی:((تێگەیشتووم کە نیشتمان پەروەری بەس نیە. نابێ هیچ ڕق و نەفرەتێکم لـەهیچ کـەس هـەبێت)). یـەکێك لـەڕێگاکانی لێبـووردن و فـەرامۆش کردنـی دوژمنـان ئەوەیـە کـە خۆمـان لـەئامانجێکی گـەورەترو مـەزنتردا نـوقم بکـەین. لـەم حاڵەتـەدا سـووکایەتی و دوژمنایەتیـەکان ئێمـە ئـازار نـادەن چـونکە ئێمـە هـەموو شـتێك لەبـەر ئامانجـە گەورەکـەمان فـەرامۆش دەکـەین. بابەسـەر هـاتێکی یـەکجار پـڕ کێشەتان بـۆ بگێڕمەوە:

لەگەرمـەی شـەڕی یەکـەمی جیهانیـدا لەئـەمریکا دەنگۆیـەك بـڵاو بـووەوە بەمجۆرەکـە ئەڵمانیەکان لەگەڵ ڕەش پێستاندا هاودەستیان کردووەو ئەوان لـەدژی سپییەکان هـان ئـەدەن. لارنـس جـۆنز مامۆسـتایەکی ڕەش پێـست کـە لـەزانکۆی ئیـۆوا خوێنـدبووی کـەوتبووە بـەر گومـانی سـپی پێستەکان. ڕۆژێـك کـە ئـەو لەکڵێـسایەك وتاربێـژی بـۆ ڕەشـەکان دەکـرد وتـی: ((ژیـان دارسـتانێکە هـەر ڕەش پێستێك دەبـێ بـە هـەر چەکێك بچێتە شەڕی)).. سپییەکان بەبیستنی وشەی چەك و شەڕ قەڵس بوو ئەویان کێشکرد تاکو هەم هەڵیواسن و هەم بیسووتێنن..لەم ناوەدا پیرە پیاوێك وتی باشتر وایە گوێ لەوتەکانی بگرین و جۆنز دەربارەی ئامانجەکەی کە یارمەتیدانی نەخوێنـدەواران بوو قسەی کرد. ئەو باسی لـەو سپی پێستانەکرد کە یارمەتی ئەویان دابوو بخوێنێت.. وتەکانی ئەو خەڵکی ئارام کردەوە. ئەو دامەزرێنەری قوتابخانەی لانس جۆنز بوو کە ئەمرۆکە لەئەمریکا زۆر بەناوبانگە.

ئۆپتیکۆس دەڵێت: ((سەرەنجام هـەر کەسێك ئاکامی خراپەکارییەکان دەبینێتـەوە. ئەگەر ئەمە بزانین چیتر کەس تووڕەیی، ئێرەیی، تۆڵەو سووکایەتی و لێپێچینەوە بۆ هیچ کەسی تر بەڕەوا نازانێ))..

لەمێژووی ئـەمریکادا هـیچ کـەس بـە ئەنـدازەی لینکـۆڵن جێـی نـەفرەت و خەیانـەت نەبووە، بەڵام بەوتـەی شایەتحاڵ نووسان ئەو هـەرگیز سەبارەت بە کەسەکان بەپێی نەفرەت یان خۆشەویستی دادوەریی نەدەکرد. ئەو دەیزانی فلان کارە دوژمنەکەیشی دەتوانێ بەباشی ئەنجامی بدات.

ئەگەر بیدیایە کەسێك کە ئەوی ئازار داوە یان سوکایەتی بەو کردووە، شایستەی پلەو مەقامێکە لەسپاردنی ئەو مەقامە بەو هیچ گلەیی نەدەکرد. هەرگیز نەبینرا ئەو بەهۆی بۆچوونی تایبەتی خۆیەوە کەسێك لەسەر کار لابەرێت. هەندێك لەو کەسانەی ئەو بۆ پلەوپایەی گرنگ دایناببوون بە توندی رقیان لەو دەخواردەوەو رەخنەو سووکایەتیان پێدەکرد. بەلام ئەو دەیوت: ((نابێ کەسێك بەهۆی کارێکەوە کە کردوویەتی یان نەیکردووە ستایش یان رەخنەی لێ بگیرێت. ئێمە هەمووی دروست بووی هەل‌ومەرج‌و، رووداوەکان، خوێندەواری، خوو ویراسەین، ئەمانە مرۆڤ دروست دەکەن‌و تا هەتاهەتایە هەروا دەبێت))..

ئەو راست دەکات ئەگەر ئێمەش کوت‌ومت هەر بەو هەل‌ومەرجە جەستەیی‌و رۆحییەی دوژمنانمانەوە دروست بووینایەو هەمان هەل‌ومەرجمان تێپەڕاندبا بێگومان وەکو ئەوان هەلس‌وکەوتمان دەکرد. واتە نەماندەتوانی جۆرێکی تر بین، وەرن باخێرخوازی خەلك بین‌و ئەم دوعایەی سورپێستەکان بلێینەوە: ((ئەی رۆحی مەزن! هەتا دوو هەفتە لەجێی کەسێك نەبم، مەهێلە دادگەری لەبارەوە بکەم)) شوکری خودا بکەین کە بارودۆخی ژیان ئێمەی وەکو دوژمنان دروست نەکردووە. لەجیاتی ئەوەی سەبارەت بە دوژمنانمان رق‌و تۆلە بگرینە دل با دوعایان بۆ بکەین‌و هاودەردی‌و کۆمەك‌و لێبوردەییان پێشکەش بکەین.. لەبیرمە هەموو شەوێك باوکم ئەم رستانەی مەسیحی دەوتەوە: ((دوژمنانتان خۆش بوێت. بۆ ئەوانەی نەفرەت لەئێوە دەکەن داوای بەخشش بکەن. چاکە لەگەل ئەوانەدا بکەن کە نەفرەتیان لێتان هەیەو دوعا بۆ ئەوانە بکەن کەستەم‌و ئەشکەنجە بۆ ئێوە بەرەوا دەزانن))..

وەرن با نەفرەتمان لەدوژمنانمان نەبێت، چونکە زیاتر لەوان زیان بەخۆمان ئەگەیەنین. وەرن با خولەکێکیش بۆ بیرکردنەوە لەوانەی خۆشمان ناوێن بەفیڕۆ نەدەین.

بابەتی سێهەم

بەئەنجامی ئەم کارە لەناسپاسی دلتان نایەشێت

لەم ماوەدا لەگەل خاوەن کارگەیەکی گەورە دیدارم کرد کە دلی لەناسپاسی خەلك زۆر پڕ بوو.. بە منیان وتبوو چارەکێك لەمەوبەر لەوبارەیەوە قسەی کردبوو، هەرواش بوو. ئەم رووداوە (١١) مانگ لەمەوبەر روویدا. ئەو پارەیەکی زۆری وەکو جەژنانە

دابوو بەکرێکارەکانی بەڵام هیچ سپاسیان نەکردبوو، هێشتا لەپاش (١١) مانگ لەم بابەتە زیاتر نەیدەتوانی سەبارەت بە هیچی تر قسە بکات.. لەوەی یەک دۆلاریشی پێدابوون پەشمان بوو..

کۆنفۆشیۆس دەڵێ: ((ئینسانی تووڕە بەردەوام پڕ لەژەهرە، ئەم پیاوە (٦٠) ساڵە ئەوەندە ژەهراوی بوو کە بەزەییم پیای هات. بە حیسابە کۆمپانیاکانی دابینکەری تەمەن ئێمە بە شێوەی مامناوەندی تا (٨٠) ساڵی دەژین، واتە ئەم پیاوە لەباشترین حاڵەتدا (١٤) یان (١٥) ساڵی تر دەژیو یەک ساڵ لەوەی ئاوا بەهۆی شتێکەوە کە روویداوەو تەواوبووە خەسار دەکات. باشتر وابوو لەجیاتی نەفرەتو سەرزەنشت پرسیاری لەخۆی بکردایە بۆچی کەس سوپاسی ئەوی نەکرد. لەوانەیە کرێکارەکانی لەڕادەبەدەر بگرتایەتە بەرکار. لەوانەیە دەرماڵەیان کەم بوو یان بییان دەکردەوە جەژنانە ئەرکە نەک دیاری. لەوانەیە ئەوەندە رووگرژ بووبێت کە کەس نەیدەوێرا بۆ سوپاسکردنیشی لەو نزیک بێتەوە یان لەوانەیە بییان کردبووەتەوە بۆیە ئەم بڕە پارەی داوە بەوان هەتاوەکو باج نەیدا بەدارایی.. لەوانەیشە کرێکارەکان بێ ئەدەبو خۆبەزلزان بوون، یان ئەمە، یان ئەوە))..

منیش لەئێوە زیاتر لەم بابەتە نازانم بەڵام ساموئێل جانسۆن دەڵێت: ((سوپاس میوەیەکە کە لەخاکی بە پیتو ئاگاداری زۆرەوە بەرهەم دێت. لەناو کەسانی هەرزەدا ناتوانین بیبینین)).. مەبەستم ئەوەیە کە ئەو خاوەن کارگەیە هەڵەیەکی مرۆیی و بێزارکەری کرد، واتە چاوەڕوانی سپاسو پێزانین لەخەڵك. دەڵێیت ئەو زاتی مرۆڤی نەناسیوە..

ئەگەر ئێوە ژیانی کەسێك نەجات بدەن ئایا چاوەڕوانی پێزانینو سوپاسن؟ پێدەچێت وابێت. بەڵام ساموئیل لیبۆویتز کە پارێزەرێکی تاوانی کوشتن بوو ژیانی (٧٨) کەسی لەبەرامبەر دانیشتن لەسەر کورسی کارەبایی ڕزگار کرد، بەڵام هیچ کام لەوانە زەحمەتی بەخۆی نەدا سپاسی بکات. عیسای مەسیح (١٠)کەسی گولی لەئێوارەی یەك ڕۆژدا ڕزگار کرد، بەڵام تەنیا یەك کەسیان سوپاسگوزاری لێکرد. ئەو پرسیاری لەحەوارییەکان کرد ئەی ئەوانی تر لەکوێن؟ هەموویان بەبێ سوپاسگوزاری هەڵهاتبوون بۆماڵەوە. ئایا لەبەرامبەری ئەو چاکە بچووکانەی ئەنجامی ئەدەین دەبێ چاوەڕوانی وەرگرتنی سوپاسو پێزانین بین زیاتر لەوەی مەسیح وەریگرت؟

كاتێك دەگەینە كاروباری مادە، وەزعەكە خراپتریش دەبێ. ئەگەر تۆیەك ملیۆن دۆلار یارمەتی یەكێك لەناسراوەكانتان بەن چاوەڕوانی سوپاسگوزارین؟ باشە، براكەی من ئەو كارەی كردو ئەو ناسراوە بۆ ماوەیەك سوپاسگوزاری ئەو بوو. بەڵام ئەگەر براكەم لەو دنیا بگەڕێتەوە دەبینێت هەر ئەو كەسە لەبەر ئەوەی ئەو(٣٥) ملیۆن دۆلاری بۆ كاری خێری بەسوود بۆ كۆمەڵ خەرج كردووە، بەردەوام نەفرینی ئەو دەكات.

باشتر وایە عاقڵ‌و حەقیقەت بین بین. زاتی مرۆڤ ئاوایەو قەراریش نیە بگۆڕێت. ماركۆس ئورلیۆس لەدەفتەری بیرەوەریەكانیدا ئاوای نووسیوە:((ئەمڕۆ دەچم بۆ دیدار خەڵكێك كە زۆر دەڵێن، خۆبەزلزانن، خۆخوازن‌و سپڵەن. بەڵام لەبینینیان سەرم سووڕنامێنێ چونكە دنیایەك بەبێ ئەوان بۆم دیمانە ناكرێت)).

یەكەم خاڵێك دەمەوێت لەم بابەتەدا باسی لێوەبكەم ئەمەیە: زۆر ئاساییە كە مرۆڤ سوپاسگوزاری فەرامۆش بكات. ئەگەر ئێمە بەردەوام گلەیی لەم شتە بكەین خۆمان ئازاردەوە. پیرەژنێك دەناسم بەردەوام گلەیی لەتەنیایی دەكات. هیچ كام لەناسراوەكانی حەزیان لەدیداری نیە. دەزانن بۆ؟ چونكە هەركات كەسێك دەچێت بۆ دیداری پیرەژنەكە چەند كاتژمێرێ دەربارەی ئەو چاكانەی ئەو بۆ براو خوشكەزاكانی كردوویەتی قسەدەكات‌و پیاو وەڕەز دەكات. ئایا ئەم براو خوشكەزایانە دەچن بۆ دیداری ئەو؟ بەڵێ. جاری وایە لەڕووی هەستی بەر پرسیاریەتییەوە ئەم كارە دەكەن، بەڵام نەفرەتیان لەم دیدارانە هەیە. كاتێك ئەو بەتەواوی لێپێچینەوەو سەرزەنشت‌و ناچاركردنەكان ناتوانێت كەسانی دەوروبەری بەلای خۆیدا ڕاكێشێت تووشی نەخۆشی دڵ دەبێت‌و پزیشكەكان دەڵێن بەهۆی ئەوەی كێشەكەی ئەو هەستیە هیچ كارێكی لەگەڵ ناكرێت. ئەو شتەی ئەم

پیرەژنە پێویستی پێیەتی خۆشەویستی‌و سەرنجە، بەڵام ئەو ئەمە بەپێزانین‌و سوپاسگوزاری ناودەبات‌و چونكە داوای دەكات‌و هەست دەكات حەقی خۆیەتی هەرگیز بەدەستی ناهێنێت. هەزاران كەس وەكو ئەم ژنە هەن‌و تەنیا ڕێگەچارە ئەوەیە كەدەست لەداواكاری هەڵبگرن‌و بێ هیچ چاوەڕوانیەك خەڵكیان خۆش بوێت.

ئایا ئەم وتەیە بەبڕوای ئێوە ئایدیالستیە؟ نا، وانیە. عەقڵی سەلیم حوكمی ئەمە ئەكات‌و ڕێگەیەكی باشە دەست پەیداكردن بەو شادییە دەمانەوێت. ئەمەم بەتەجرەبە

لەماڵی خۆمدا ببینیەوە. دایکم و باوکم بەردەوام بۆ شادی خەڵك بەخششیان دەکرد. خۆمان هەژار بووین و زۆربەی کات قەرزار بووین، بەڵام نەدەبووە ڕێگر لەوەی دایك و باوکم هەموو ساڵێك بڕێك پارە نەدەن بەهەتیو خانە. ئەوان چاوەڕوانی پێزانین نەبوون و لەدەروونەوە لەم کارە زۆر شادمان دەبوون. لەپاش ئەوەی گەورە بووم و ماڵەوەم بەجێ هێشت، هەموو ساڵێك لەپێش کریسمەسدا پارەیەکم دەنارد بۆ دایك و باوکم تاکو خەرجی ئاسایشی خۆیانی بکەن بەڵام ئەوان زۆربەی کات ئەم پارەیان بۆ کڕینی پێداویستی کەسانی تر خەرج دەکرد. ئەوان لەم ڕێگەوە چێژی یارمەتیدانی بێ چاوەڕوانیان لەدەروونی خۆیاندا وەردەگرت.

ئەرەستۆ دەڵێت:((کەسی نموونە بەردەوام چێژ لەیارمەتیدانی خەڵك وەردەگرێت و لەوەی خەڵك یارمەتی ئەو بدەن شەرم دەیگرێت چونکە چاکە کردن نیشانەی گەورەییە و وەرگرتنی چاکە نیشانەی بچووکی)). باوکی منیش وەکو ئەم کەسە نموونەی ئەرەستۆ وابوو.

خاڵی دووەم کە دەمەوێت لەم بەشەدا ئاماژەی پێبکەم ئەوەیە کە: ئەگەر بەشوێن شادمانی و ڕەزامەندییەوەین باشتر وایە بیر لەپێزانین یان سوپاسگوزاری نەکەینەوە و لەبەر چێژی دەروونی یارمەتیدان ئەم کارە بکەین.

بەردەوام دایك و باوکم لەبێ سوپاسی منداڵان گلەییان کردووە. تەنانەت شالیر دەڵێت:((منداڵی ناسوپاس لەژەهری مار ناخۆشترە)). بەڵام بەڕاستی منداڵان بۆ دەبێ سوپاسگوزاربن، ئەگەر ئێمە ئەوانمان بەو شێوەیە پەروەردە نەکردووە؟

ناسوپاسی وەکو گیای بژار وایە و سوپاسگوزاری وەکو گوڵێکی سوور پێویستی بەپەروەردەیە پیاوێك دەناسم کە هۆکاری تەواوی بۆ گلەیی کردن لەناسوپاسی زڕ منداڵەکانی هەیە.

ئەو لەکارگەیەکی کارتۆن سازیدا زۆری زەحمەت دەکێشا و پارەیەکی کەمی بەدەست دەهێنا. لەگەڵ بێوە ژنێکدا هاوسەرگیری کرد و ئەو بێوەژنە ناچاری کرد پارەیەك بۆ ناردنی دووکوڕەکەی بۆ زانکۆ قەرز بکات. بەو دەرماڵە کەمەیەوە هەم دەبوا خەرجی ژیانی بکردایە و هەم قەرزەکەی بدایەتەوە، بەڵام هەرگیز گلەیی نەکرد. کەسیش سوپاسی ئەوی نەکرد. نەهاوسەرەکەی و نە زڕکوڕەکانی. ئەوان ئەم کارەیان وەکو ئەرك زانیبوو. کێ دەبێ سەرزەنشت بکرێت؟ کوڕەکان؟ بەڵێ، بەڵام دایکیان

زیاتر لەوان شایستەی سەرزەنشتە. ئەو نەیدەویست کورە گەنجەکانی هەستی قەرزارییان هەبێت، هەر بەو هۆیەوە سوپاسگوزاری بەخۆی و بەوان فێرنەکرد.

. وەرن با لەبیرمان بێت بۆ پەروەردەکردنی منداڵانی قەدرزان خۆمان سەرەتا کەسانێکی قەدرزان بین. لەبیرمان بێت کە منداڵان زوو فێردەبن، کەواتە ئاگامان لەقسەکانمان بێت و چیتر لەبەرچاوی منداڵاندا چاکەی کەس بەکەم نەزانین. بەپێچەوانەوە چاکە بچووکەکانی خەڵك بەقەدرو پێزانین وەڵام بدەینەوە هەتا منداڵانمان فێربن و ئەم کارە لەواندا ببێتە عادەت.

یاسای سێهەم بۆخۆپاراستن لەئازاری ناسوپاسی.

١- بەردەوام چاوەڕوانی ناسوپاسی بن و لەوە بێزار مەبن. لەبیرتان بێت یەك لەو(١٠) کەسە گولەی بەدەستی مەسیح شیفادران سوپاسی ئەویان کرد. زیاتر لەمەسیح چاوەڕوانی پێزانین نەبین.

٢- لەبیرمان بێت کە ڕێگەی ڕەزامەندی و خۆشبەختی داواکردنی قەدرزانی نیە. بەڵکو یارمەتی و بەخشش بۆ چێژی دەروونی ئەو.

٣- قەدرزانی تایبەتمەندییەکی دەسکەوتیە، کەواتە ئەگەر منداڵی قەدرزانمان دەوێت دەبێ فێریان بکەین.

بابەتی چوارەم

ئایا ئامادەن ئەو شتەی هەتانە بەیەك ملیۆن دۆلار بیفرۆشن؟

ساڵانێکی زۆرە هارۆڵد ئەبووت دەناسم. ئەو لەوە پێش بەڕێوەبەری وتاربێژیەکانی من بوو. ڕۆژێك لەکانزاس سیتی ئەوم بینیو ئەو بە ئۆتۆمبیلەکەی منی گەیاندە کێڵگەکەمان. لەڕێدا پرسیارم لێکرد بەچ تەکنیکێك خۆی لەنیگەرانیو بێ تاقەتی دوور دەخاتەوەو ئەو داستانێکی سەرنج ڕاکێشی بۆ من گێڕایەوە:

((زەمانێك زۆر خۆم دەخواردەوە بەڵام ڕۆژێکی بەهاری لەساڵی (١٩٣٤)دا لەحاڵێکدا لەسەر جادەیەك پیاسەم دەکرد ڕووداوێکی سەیرم بۆ ڕێکەوت کەمنی لەناڕەحەتیەکان دوورستەوەوە. ئەم دیمەنە تەنیا چەند چرکەی خایاند بەڵام لەو چەند چرکەدا دەرسێکی گەورەم وەرگرت کە لەدەساڵی ڕابردوودا دەستم نەکەوتبوو. دوو ساڵ دوکانێکی خۆراکم بەڕێوەدەبرد بەڵام دوچاری قەرزی زۆر بوومو حەوت ساڵی تەواو بۆ دانەوەی قەرزەکانم کارم کرد. شەممەی پێشووی ئەو ڕۆژە دوکانەکەم داخستبوو تەواوی ئاواتەکانم، ئیرادەو باوەڕم دۆڕاندبوو. خەریك بوو بەرەو بانك دەڕۆیشتم هەتا پارەیەك بە قەرز وەرگرمو بچم بۆ کانزاس سیتی، بەڵکو کارێك پەیدا بکەم. هەروا کە بەجادەکەدا دەڕۆیشتم پیاوێکم بینی کە دوو قاچی نەبوو، لەسەر تەختەیەك کە چەرخی لەژێردا دانابوو دانیشتبوو، بەیارمەتی دوو دار لەسەر زەوی لێی دەخوڕی. بەپانتایی جادەکەدا پەڕییەوەو کاتێك دەیویست خۆی لەجۆگەکە بەرز بکاتەوە چاوی بەمن کەوت کە سەیرم دەکرد. بەبزەیەك وتی:((هەلەو. ڕۆژێکی خۆشە. وانیە؟)) بەبینینی ئەم دیمەنە لەوەی ئەوەندە خۆم بەدبەختو دۆڕاو دەبینی شەرمەزار بووم. ئەگەر ئەو بێ قاچ خۆشحاڵ بوو، بڕوا بەخۆ بوونی زۆر بوو، بێ گومان من بەقاچەوە دەمتوانی. چووم بۆ بانكو دوو بەرامبەری ئەو قەرزەی دەمویست داوام کرد. قەرزەکەم وەرگرتو هاتم بۆ کانزاس سیتیو کارێکی باشم پەیدا کرد)). جارێك پرسیارم لەئێدی ریکنباکەر کرد ئەو کاتە لەبەلەمە نەجاتەکاندا لەگەڵ هاوڕێکانی

(۲۱) ڕۆژ لەزەریای ئارامدا سەرگەردانو بێ هیوا بوون گەورەترین دەرسێك فێر بوو چی بوو؟ وەڵامی دایەوە:((گەورەترین دەرسێك لەو(۲۱) ڕۆژەدا فێربووم ئەوە بوو كە ئەگەر ئاوی خواردنەوەو خۆراكت هەبێت چیتر حەقت نیە گلەیی لەهیچ بكەیت)).

لەگۆڤاری تایمدا وتارێك دەربارەی مقەوەزێك چاپ كرابوو كە پارچەیەك بەر قوڕگی كەوتبوو. ئەو حەوت جار خوێنی بۆ گۆڕدرا. ڕۆژێك لە لەتەكاغەزێكدا بۆ پزیشكەكەی نووسی:

((ئایا زیندوو دەمێنم؟)) پزیشك وتی بەڵێ. دیسان نووسییەوە:((ئایا دەتوانم قسەبكەم؟)) وەڵامی پزیشك ئەمجارەیش بەڵێ بوو. مقەوەزەكە ئەمجارە نووسی:((باشە، كەواتە چیتر نیگەرانیم نیە)).

ئێوەیش دەتوانن هەرئێستا پرسیار لەخۆتان بكەن:((نیگەرانی چیم؟)) ئەمجا دەبینن كەهۆكاری نیگەرانیەكەی ئێوە بابەتێكی كەم بایەخە.

كەمو زۆر ۹۰٪ی ژیانی ئێمە لەجێی خۆیداو لەسەر حەقەو ۱۰٪ی نابەجێیە. ئەگەر بمانەوێ شاد بین دەبێ تەركیز بكەینە سەر ئەو۹۰٪ە و چاوپۆشی لەو ۱۰٪ بكەینو ئەگەر تووڕەیی، ڕووگرژیو نەخۆشیمان دەوێت دەتوانین پێچەوانەی ئەم كارە ئەنجام بدەین واتە چاوپۆشی لە ۹۰٪ە كە بكەین. لەزۆربەی كڵێساكانی سەردەمی كراموێل لەبەریتانیا ئەم دوو وشە دەبینرێت:((بیربكەرەوەو شوكرانە بژێر بە)). دەبێ ئەم دوو وشەیە لەدڵیشماندا بنوسین. دەبێ بیر لەوشتە بكەینەوە كەهەمانەو شوكرانە بژێری پەروەردەگار بین لەبەر هەموو بەخششو نیعمەتەكانی.

جاناتان سویفت، نووسەری ڕۆمانی گەشتەكانی گالیوێر، پڕ زیانترین كەسی ڕەشبینی ناو ئەدەبی بەریتانیا بووە. ئەو ئەوەندە لەلەدایك بوونی خۆی نارازی بوو كەساڵیادی لەدایك بوونی جلی ڕەشی دەپۆشیو بەڕۆژوو دەبوو. بەو حاڵەیشەوە ئەم كەسە ڕەشبینە بەردەوام هێزێكی وزە بەخشو شادمانی دەورووژاندو دەیوت:((باشترین پزیشكانی دنیا دوكتۆر ڕێژیم، دوكتۆر ئارامیو دوكتۆر شادین)).

ئێمەیش دەتوانین هەركاتژمێرێك لەژیانمان بەخۆڕایی سوود لەخزمەتەكانی دوكتۆر شادی وەربگرینو ئەم كارە تەنیا بەئەندێشە دەربارەی ئەو نیعمەتانەی هەمانە، دەكرێت. نیعمەت گەلێك كە لەگەنجینەی ئەفسانەیی عەلی بابا بەنرختر. ئایا بە ملیارەها دۆلار ئامادەن چاوەكانتان بفرۆشن؟ ئەی دەستو قاچو گوێو منداڵانو

خێزانەکەتان و دایك و باوکتان؟ دەبینن هیچ کەس نیعمەتەکانی خۆی لەگەڵ هەموو سەروەتی دنیا ناگۆڕێتەوە. بەڵام زۆر کەم قەدری ئەم نیعمەتانە دەزانین. ئێمە بەشێوەی گشتی زیاتر بیر لەوە دەکەینەوە کە نیمانە تا ئەوەی هەمانە.

بەڕێز پالمێر بۆی گێڕامەوە چۆن بینینی نیوەی بەتاڵی پەرداخەکە خەریك بوو ژیانی لەناو دەبرد:

((کاتێك لەسەربازی گەڕامەوە چوومە ناو بازاڕی کارو کارگەیەکم کردەوە. کارەکان باش دەچووە پێشەوە بەڵام کوت و پڕ کێشەکان دەستی پێکرد. پارچەو مادە سەرەتاییەکان کەم بوو. ئەم شتە منی زۆر نیگەران کردبوو. ئەوەندە ڕووگرژو مۆن ببووم (ئەڵبەت لەو کاتەدا خۆم ئاگام لێنەبوو) کەنزیك بوو خانەوادەکەم لەدەست بدەم. ڕۆژێك سەربازێکی پیرو کەمئەندام کە لەکارگەکەی مندا کاری دەکرد پێی وتم:((جۆرێك هەڵس و کەوت دەکەیت ئەڵێی تەنیا کەسی گرفتدار لەم دنیایەدا تۆیت! بابڵێین بۆ ماوەیەك ناچاری کارگەکەت داخەیت. ئەبێ بەچی؟ دیسان دەیکەیتەوە. سەیری من کە. دەستێك و نیوە دەم وچاوم لەدەستداوە، بەڵام گلەیی ناکەم. زۆرم پێ خۆش بوو لەجیاتی تۆ بوومایە. باشتر وایە بۆڵەبۆڵ و گلەیی وەلاوە بنێیت، ئەگەرنا تەندروستی و بەختەوەریت لەدەست ئەدەیت)). ئەم قسانە منی وشك کرد. تێگەیشتم چەندە وەزعم باشەو بڕیارمدا هەر ئەو کەسەی پێشووبم)).

لۆگان پیر ساڵ سمیت دنیایەك زانستی لەیەك ڕستەدا گونجاندووەو دەڵێت:((دەبێ دوو ئامانجمان لەژیاندا هەبێت. سەرەتا بەدەست هێنانی ئەو شتەی دەمانەوێ و پاش چێژ لێ وەرگرتنی. تەنیا عاقڵترین خەڵکەکان دەگەن بە ئامانجی دووەم)). ئایا دەتانەوێ بزانن چۆن دەتوانن تەنانەت قاپ شۆردن بکەن بە تەجرەبەیەکی سەرنج ڕاکێش؟ بەڵێ؟ کەواتە کتێبی (دەمویست ببینم) لەنووسینی بۆرگیلدداڵ بخوێننەوە.ژنێك ئەم کتێبەی نووسیوە کە کەم و زۆر نیو سەدە کەم و زۆر کوێر بووە. ئەو دەنووسێت:((تەنیا یەك چاوم هەبوو، ئەو تاقە چاوەیش بەجۆرێك بەبرین و پێست داپۆشرابوو کە تەنیایەك کونی بچووك لەلای چەپیەوە هەبوو. من تەنیا لەو کونەوە توانای بینینم هەبوو. ئەگەر بمویستایە کتێبێك بخوێنمەوە دەبوایە لەبەر ڕوخسارمدا بمگرتایەو بەسەختی لەو کونەوە سەیرم بکردایە. ئەڵبەت ئەو ڕێگەی نەدا کەسێك ڕەحمی پێ بکات یان ئەو بەجیاواز دانێت. کاتێك منداڵ بوو بۆ یاری لی لی لەسەر

زەوی ڕادەکشاو تەواوی هێڵەکانی لەبەر دەکرد. ئەو ئەندازەو هێڵی زەوی یارییەکەی موو بەموو لەمێشکدا هەڵگرتبوو، لەویارییانەی پێویستی بە هەڵهاتن بوو، شارەزایی چاکی پەیدا کردبوو. ئەو بە کتێبی خەت درشت خوێندنەوەی دەستپێکرد. کتێبەکانی ئەوەندە لە چاوی نزیك دەکردەوە کە برژانگەکانی بەر لاپەڕەکان دەکەوت. ئەو توانی بڕوا نامە لەدوو زانکۆی بڕوا پێکراو وەربگرێت. بڕوانامەیەکی بەکالۆریوس لەزانکۆی مینە سووتا و ماستەرێك لەزانکۆی کۆلۆمبیا.

ئەو لەمامۆستاییەوە لەلادێیەکی بچووك گەیشتە پلەی ماموستای وێژەو ڕۆژنامەوانی لەزانکۆی ئاگۆستاناو (١٣) ساڵ لەوێ وانەی وتەوە. ئەو دەڵێت:((بەردەوام لەوە دەترسام بینابیم بەتەواوی لەدەست بدەم)).بەلام کاتێك گەیشتە (٥٢) ساڵ موعجیزەیەك ڕوویدا. نەشتەرگەری بۆ کراو توانای بینینی (٤٠) ئەوەندە زیادی کرد. ژیان بۆ ئەو حاڵەتێکی تری وەرگرت و ئیتر هەمووشتێك تەنانەت قاپ شۆردنیش سەرنج ڕاکێش بوو بۆی. ئەو دەیوت:((یاریم بە کەفەکان دەکردو دەستم دەکرد بەکەفە سپیەکەداو بڵقێکی بچووکم لەبەر تیشکدا دەگرت و لەبینینی ئەو کۆلکە زێڕینە بچووکەی لەناو ئەودا ئەمدی چێژم وەردەگرت)). ئەو کتێبەی بەم چەند وشەیە تەواو کرد:((ئاە، خودای گەورە شوکرانە بژێرم)). بیر بکەنەوە. ئەو لەسەر ئەوەی دەتوانێت قاپ بشوات یان فڕینی چۆلەکە سەیرکات مەمنوونی خوایە. منو ئێوە دەبێ لەخۆمان شەرمەزاربین. ئەوەندە لەنیعمەتەکاندا نوقم بووین کە چیتر چێژ وەرگرتنمان فەرامۆش کردووە.

یاسای چوارەم بۆ وەستاندنی نیگەرانی و دەستپێکردنی ژیانێکی شاد.

نیعمەتەکانتان ببژێرن، نەك گرفتەکانتان.

بابەتی پێنجەم

خۆتان بناسن و بزانن هاوشێوەتان لەسەر زەوی نیە.

ماوەیەك لەمەوبەر نامەیەكم لەلایەن خاتوو ئەدیت ئالرێد بەدەست گەیشت كە لەكارۆلینای باكور دەژی. ئەو لەنامەكەیدا نووسیبووی:((لەدەورانی منداڵیدا زۆر هەستیارو شەرمن بووم. بەردەوام خەفەتم لەقەڵەوی دەخواردو و سەركوڵمە زلەكانم منی قەڵەوتر لەخۆم پیشان ئەدا. دایكم ژنێكی مۆدێرن نەبوو، بڕوای بەوە نەبوو جل‌وبەرگ دەبێ جوان بێت و بۆ جوانی لەبەر بكرێت. ئەو دەیوت:((جلی بەرین و فراوان تەمەنی زۆرە و جلی تەسك و تروسك زووهەڵدەتەقێت)). منیشی بەم فەلسەفەوە پۆشتە دەكردەوە. هەرگیز نە ئەچووم بۆ میوانی و هیچ سەرگەرمیەكم نەبوو. كاتێكیش چووم بۆ خوێندنگە دووریم لەخەڵك دەكرد و تەنانەت خۆم لەوەرزش ئەدزییەوە. شەرمن بوونم وەكو نەخۆشی لێهاتبوو.

لەگەڵ پیاوێكدا هاوسەر گیریم كرد كە چەندین ساڵ لەمن گەورەتر بوو بەڵام دیسان نەگۆڕام. بنەماڵەی مێردەكەم كەسانێكی خۆڕاگر بوون و بڕوا بەخۆبوونیان زۆر بوو. ئاواتم ئەوە بوو وەكو ئەوان بوومایە. زۆرم هەوڵدا وەكو ئەوانم لێبێت بەڵام نەكرا. هەرچی ئەوان هەوڵیان ئەدا من لەنا و خۆم بێننەدەر من خراپتر دەچوومە نا و خۆم. ئەوەندە عەسەبی و بێتاقەت بووم كە دووریم لەهەموو دۆستانم دەكرد و تەنانەت لەدەنگی پاسەوانی دەرگا دەترسام. بەڵام بۆ ئەوەی هاوسەرەكەم تێنەگات لەنا و خەڵكدا زۆر شادمان هەڵس و كەوتم دەكرد و تەواوی وزەم بۆ چەند ڕۆژ لەدەست ئەدا. سەر ئەنجام ئەوەندە دەستەوستان كەوتم كە بڕیارم دا بەخۆكوشتن.

یەك قسە بەشێوەی بێئاگایانە منی گۆڕی. خەسووم دەربارەی گەورەكردنی منداڵەكانی قسەی دەكرد. ئەو وتی:((هەرشتێك ببوایە بەوانم دەوت خۆیان بن)).

بەڵێ، ئەم قسە کە(خۆیان بن) ژیانی منی گۆڕی. زوو تێگەیشتم کێشەی من ئەوە بوو دەمویست خۆم بخەمە قاڵبی کەسانی ترەوە. قاڵبێك کەهی من نەبوو.

بەیەك شەو گۆڕام و بوومە خۆم. دەستم کرد بە لێکۆڵینەوە لەبارەی خۆمەوەو ویستم خۆم بناسم. دەربارەی مۆدەو ڕەنگ ورد بوومەوەو ئەو جلانەی هەستم دەکرد زیاترم لێدێت لەبەرم دەکرد. هەوڵمدا هاوڕێیانی نوێ پەیدا بکەم. بوومە ئەندامی گروپێك و بە بەشداری لەچالاکیەکانیاندا وردە وردە بڕوا بەخۆبوون و شەهامەتم پەیدا کرد. ئەم کارەم زۆری پێچوو بەلاَم توانیم لەم ڕێگەوە خۆشبەختی بەدەست بێنم. ئەم دەرسەم لەپەروەردەکردنی منداڵەکانیشمدا خستەکار: ((هەرشتێك ڕوو بدات خۆتان بن)). هیچ کەس بەدبەختتر لەو کەسە نیە کە دەیەوێت کەسێکی تر بێت بێجگە لەوەی بە عەقڵ و بەجەستە هەیە. ئەم ئاواتە خوازی لەهاوشێوە بوون لەگەڵ کەسێکی تر زەمینەی زۆربەی ناڕەحەتیە عەسەبیەکان، دەروونیەکان و کەم و کوڕییەکانە. لەم ماوەدا پرسیارم لەبەرپرسی دامەزراندنی هێزی کاری کۆمپانیای نەوتی سۆکۆنی وەکیوم کرد:((گەورەترین هەڵەیەك کە خەڵك لەکاتی داواکردنی کارو دامەزراندندا دەیکەن چیە؟)) ئەو دەبوا وەلاَمەکەی بزانیایە چونکە دیداری لەگەڵ(٦٠) هەزار کەس کردبوو، کتێبێکی بەناوی ((شەش ڕێگا بۆ کار وەرگرتن)) نووسیوە. ئەو وەلاَمی دایەوە: ((گەورەترین کێشەو گرفتی داواکاران ئەوەیە کە خۆیان نین. واتە لەدیدارەکاندا وەلاَمێك ئەدەنەوە کە بیر دەکەنەوە ئێوە ئەتانەوێ ببیستن. هیچ کەس کەسانی ماستاوچی خۆش ناوێت)).

کچێکی بلیت فرۆشی شەمەندەفەرێکی ناو شار ئەم دەرسە بەزەحمەتێکی زۆرەوە فێر بوو. ئەو ئاواتی ئەوە بوو ببێتە گۆرانی بێژ بەلاَم ڕوخساری نەیدەهێشت. دەمی زۆر گەورە بوو، ددانەکانی ناڕێك بوون و دەمی تەواو دانەدەخرا. یەکەم جار کەلەناو کۆڕدا گۆرانی وت هەوڵیدا بە لێوی ددانەکانی داپۆشێت، بەلاَم ئەنجامی ئەم کارە ساختە بەرچاوکەوتن و گاڵتە بوونی ڕوخساری بوو.

پیاوێك لەو یانە شەوانەدا دەنگی بیست و بەتوانای ئەوی زانی.چووە پێش بۆ لای و بێ شەرم پێی وت:((من کاری تۆم بینی. دەمزانی تۆ دەتویست ددانەکانت داپۆشیت)). ئەم وتەیە کچەکەی زۆر شەرمەزار کرد. ئەو پیاوە درێژەی پێدا:((بەلاَم بۆچی؟ئایا ددانە گەورەکە دەردەکەوێت بە تاوانێك دەژمێردرێت؟ باشتر وایە خەمی

ددانەکانت نەخۆیو دەمت بە ئاسوودەیی بکەیتەوە. ئەگەر بینەر هەست بکات تۆ بەهۆی ددانەکانتەوە شەرم ناکەیت ئاواتە خوازی دەمو ددانت دەبێت. لەکوێوە دەزانی، لەوانەیە ئەم ددانانە داهاتووی تۆ دروست بکەن)).

کاس دەلی ئەم پەندەی وەرگرتو عەیبی ددانەکانی فەرامۆش کرد. دەمی کردەوەو ئەوەندە بەتواناوە دەستی کرد بە گۆرانی وتن کە بووە ئەستێرەی سینەماو ڕادیۆ. کۆمیدیاکارانی تر ئێستا دەیانەوێ لاسایی ئەو بکەنەوە.

منو ئێوەیش وەها توانایەکمان هەیە کەواتە بۆچی نیگەرانی ئەوە بین هاوشێوەی خەڵك نین. ئێوەیش شتێکی نوێن لەدنیادا. لەسەرەتای دنیاوە هەتا ئێستا کەسێك کوتومت وەکو ئێوە پەیدا نەبووە و نابێت. زانستی جینات فێرمان دەکات کەتێکەڵی (٢٤)کرۆمۆسۆمی باوكو (٢٤)کرۆمۆسۆمی دایك ئێوەی بەم شێوەیە دروست کردووەو ئەم کرۆمۆسۆمانە هەڵگری هەموو ئەو شتانەیە ئێوە بە ویراسی وەرتانگرتووە. تەنانەت لەپاش هاوسەرگیری دایكو باوکتان ئەگەری ئەوەی ئێوە بەم شێوەو تایبەتمەندییەوە لەدایك بن یەك لەبەرابەری سێسەد هەزار ملیارە، واتە ئەگەر سێسەد هەزار خوشكو براتان هەبێ لەوانەیە یەکیان هاوشێوەی ئێوە بێت. من بەدڵنیایی تەواوەوە دەربارەی ئەو خاڵە کە ئینسان دەبێت خۆی بناسێتو خۆی بێت قسەدەکەم چونکە ئەم بابەتە لەتەجرەبەیەکی تاڵو بەنرخەوە فێر بووم. کاتێك یەکەم جار لەکێڵگەکانی گەنمەشامی میسۆرییەوە پێم نایە نیویۆرك چوومە کۆلیجی هونەرە دراماتیکەکان. ئاواتم ئەوە بوو ببمە ئەکتەر. بۆ گەیشتن بەم مەبەستە بیرم دەکردەوە فیکری زۆر زێڕینم هەیە. کورتە ڕێگەیەکی سادە کە نەمدەتوانی تێبگەم بۆچی بە مێشکی کەسانی تردا نایەت. فیکرەکەم ئەمە بوو. دەمویست تەواوی ئەکتەرە بەناو بانگەکانی ئەو سەردەمە بخەمە بەردەم.لێکۆڵینەوەیەکی وردو خاڵە چاك و پۆزەتیڤەکانی ئەوان پێکەوە تێکەڵ بکەمو لاساییان بکەمەوەو بەم شێوە ببم بە ئەکتەرێکی زێڕین. ساڵانێك لەتەمەنم بە لاسایی کردنەوەی خەڵك بەفیڕۆدا هەتا بگەم بەو ڕاستیە کە نابێ هەوڵ بدەم کەسێکی تر بمو هەر نایشکرێت کەسێك بم بێجگە لەخۆم. دەبوایە دەرسم لەم بابەتە وەربگرتایە بەڵام وانەبوو. ساڵەها دوای ئەوە دەستم کرد بە کتێبێك دەربارەی وتووێژە بازرگانیەکان کە هەستم دەکرد باشترین کتێب بێت لەجۆری خۆیدا. دەمویست فیکرە جۆراو جۆرەکان لەنووسەرەکانی تر وەربگرمو تەواویان لەکتێبێکدا کۆبکەمەوە. یەك ساڵی تەواو سەرقاڵی قەلاکردنی بیرۆکە

جیاوازەکان بووم بەڵام نووسراوەکەم ئەوەندە ساختەیی بوو کە هیچ کەس نەیدەتوانی بیخوێنێتەوە. دیسان ئاگاداری هەڵەکەم بوومەوە.زەحمەتی یەکساڵەکەم فڕێداو بەخۆمم وت:((تۆ دەبێ خۆت بیت، بەتەواوی بێ توانایی و هەڵەکانتەوە)). پاشان کتێبێکی بچووکم لەباوەڕەکانی خۆم نووسی. سێروڵتەر ڕالی دەڵێت:((من ناتوانم کتێبێك بنووسم کە یەکسان بێ لەگەڵ کاری شیکسپیر، بەڵام دەتوانم کتێبێك لەخۆمەوە بنووسم)).

شارلی شاپلین، ویل ڕاجەرز، مێری مارگرێت مەك برایر، ژان ئۆتری وملیۆنەها کەسی تر

وەکو من دەرسێك فێربوون کە هەوڵ ئەدەم لەڕووی تەجرەبەوە بەیانی بکەم.

کاتێك چارلی چاپلین یەکەم فیلمی خۆی دروست دەکرد دەرهێنەران پێداگربوون ئەو لاسایی کۆمێدیاکارێکی ئەڵمانی بکاتەوە، بەڵام کاتێك ئەو شێوازی خۆی دەرنەهێنابوو سەرکەوتنی بەدەست نەهێنا. کاتێك مارگارێت مەك برایر بۆ یەکەم جار لەڕادیۆدا بەرنامەی پێشکەش کرد هەوڵی ئەدای لاسایی کۆمێدیاکارێکی ئیر لەندایی بکاتەوە، بەڵام ئەویش تاکاتێك وەکو خۆی واتە کچێکی ساکاری خەڵکی میسۆری لێنەهات سەرکەوتنی بەدەستنەهێنا. هەروەها کاتێك ژنە ئۆتری شێوەزاری تەکساسی خۆی گۆڕی، وەکو شارییەکان جلی پۆشی و وتی خەڵکی نیۆیۆرکە هەمووان لەپاشەسەر پێی پێکەنین بەڵام کاتێك بانجۆی خۆی بەدەستەوە گرت و گۆرانی ناوچەکەی وتەوە بووە ناودارترین گالەوەڕێنی سینەما.

ئێوە لەم جیهانەدا شتێکی نوێن. لەم بابەتەوە شادمان بن و هەوڵ بدەن باشترین سوود لەو شتەی سروشت بە ئێوەی بەخشیوە وەربگرن. لێکۆڵینەوەکان دەریانخستووە هونەر زاتی و تایبەتە بە مرۆڤ. ئێوەیش وەکو خۆتان دەتوانن گۆرانی بڵێن یان شێوەکاری بکەن. دەزانن کە دەبێ خۆتانبن واتە ئەو شتەی بارودۆخ و دەوروبەرو تەجرەبەکان و بۆماوەیی دروستی دەکات. چ چاك و چ خراپ، هەرکەسێك دەبێ لەئۆرکسترادا سازی خۆی بژەنێت.

ئیمێرسۆن لەوتاری ((بڕوا بەخۆبوون))دا دەنووسێت:((لەژیاندا هەرکەسێك دەگاتە ئەو خاڵە کە ئیرەیی،نەزانی و لاسایی کردنەوەو خۆکوشتن کە هەرکەسێك دەبێ خۆی بەو جۆرە قبووڵ بکات کە هەیە. ئەگەرچی جیهان پڕە لەچاکەکان بەڵام بەرهەمەکەی ئەو هەر لەو پارچە زەوییەوە دەڕوێت کە لەبەردەستدایە. هێزی دەروونی ئەو

لەجیهاندا دوورە لەدەستی هەر کەسێک‌و تەنیا خۆی دەزانێ چ تواناییەکی هەیەو تا هەوڵ نەدات خۆیشی ئەو ڕاستیە نازانێت)).

یاسای پێنجەم بۆ دروست کردنی ڕوانگەیەکی بنیاتنەر:
لاسایی کەس نەکەینەوە، خۆمان بناسین‌و خۆمان بین.

بابەتی شەشەم

چێژ لەو شتەی هەتانە وەربگرن

(ئەگەر یەك دانە لیمۆتان هەبێ دەتوانن ئاو لیمۆ دروست بکەن)

کاتێك خەریك بووم ئەم کتێبەم دەنووسی سەردانی رابێرت ماینیارد، سەرۆکی زانکۆی شیکاگۆم کرد تاکو پرسیاری لێبکەم بە چ تەکنیکێك خۆی لەنیگەرانی، دڵەڕاوکێ و قەلەقی پاراستووە. رابێرت وەڵامی دایەوە:((هەمیشە بەگوێی پەندی یەکێك لەدۆستانم دەکەم. ئەو دەیوت: ئەگەر یەك لیمۆت هەیە شەربەتی لیمۆی پێ دروست کە)).

ئەمە کوت‌ومت ئەو کارەیە کە ئینسانی عاقڵ دەیکات، بەڵام مرۆڤی نەزان ئەگەر لیمۆیەك نەسیبی ئەو بێت دەینێتە کەنارو لەبەختی خراپ‌و شانسی شووم گلەیی دەکات، لەبەرامبەر دنیادا دەوەستێت‌و خۆی دەخاتە بەدبەختیەوە. کەسی تێگەیشتوو دەرس لەم بێ بەختیە وەردەگرێ‌و هەوڵ ئەدا بەباشترین شێوە سوود لەو لیمۆیە وەربگرێت. ئاڵفرێد ئەدلێر لەپاش چەندەها ساڵ لێکۆڵینەوە دەربارەی هێزە شاراوەکانی مرۆڤ

دەگاتە ئەو ئەنجامە کە یەکێك لەسەر سووڕهێنەرترین توانا دەروونیەکانی مرۆڤ گۆڕینی نێگەتیڤە بۆ پۆزەتیڤ.

ئێستا تیشك دەخەینە سەر داستانی خاتوو تەلما تامپسۆن کە توانی ئەم کارە ئەنجام بدات:

((ساڵانی شەڕ هاوسەرەکەم نێردرا بۆ ئۆردووگایەکی سەربازی لەبیابانی ماجووی کالیفۆرنیا و من بۆ ئەوەی لەو نزیك بم گواستمەوە بۆ ئەوێ. ئەمە لەحاڵێکدا بوو کە من نەفرەتم لەو شوێنە بوو. زۆربەی کات هاوسەرەکەم بۆ ڕاهێنان لەبیابان بوو، من لەکەپرێکی بچووکدا بەتەنیا دەمامەوە. گەرماکەی تاقەت پڕووکێن بوو، هیچ

هاودەمێکم نەبوو. سوور پێستەکانو مەکسیکیەکان ئەو ناوچەیەش ئینگلیزییان نەدەزانی. ئاو و خۆراکمان لەهەموو شوێنێك پڕبوو لەخۆڵ.

ئەوەندە سەختیم دەکێشا کە بڕیارمدا بگەڕێمەوە بۆماڵەوە. نامەیەکم نووسیو وتم یەك چرکەی تر ناتوانم بەردەوام بم. بێنم. دەمەوێ لێرە بڕۆمو بگەڕێمەوە بۆ ماڵی باوکم. باوکم بە دوو ڕستە وەڵامی دابوومەوە، دوو ڕستەیەك کە بۆ هەمیشە لەمێشکمدا دەمێنێتو ژیانمی بەتەواوی گۆڕی:

((دوو دانە زیندانی لەپشتی میلەکانەوە سەیری دەرەوەیان دەکرد، یەکیان قوڕوچڵپاوی ئەبینیو ئەوەیتر ئەستێرەکانی دەبینی)).

چەندەها جار ئەم دوو دێڕەم خوێندۆتەوەو هەستی شەرمم هەبوو. بڕیارمدا بەدوای ئەستێرەکاندا بگەڕێمو بزانم لایەنی پۆزە تیڤی بارودۆخی ئێستای من چییە؟ لەگەڵ خەڵکی ناوچەکەدا بوومە دۆستو کاردانەوەی ئەوان بووە هۆی سەرسووڕمانی من. کاتێك ئاواتە خوازی خۆم بۆ چنینو گۆزە گەری دەربڕی ئەوان شت گەلێکیان کردە دیاری بۆ من کە بە گەشتیارەکانیان نەدەفرۆشت. سەرنجم ئەدایە شێوە سەیرو سەمەرەکانی کاکتوسەکانو یو کاکان. شت گەلێك دەربارەی سەگەکانی ئەو بیابانەوە فێربووومو بەردەوام ئاوابوونی هەتاوم سەیردەکرد. بەدوای ئەو گوێچکە ماسیانەدا دەگەڕام کە لە ملیۆنەها ساڵ لەمەو بەر کاتێك ئەم بیابانە ڕاخەری زەریا بوو، بەجێ مابوون. چ شتێك گۆڕابوو؟ بیابانو خەڵکەکانی هەر ئەوانە بوون. ئەوە ڕوانگەی من بوو گۆڕابوو، تەجرەبەیەکی ناخۆشو تاقەت پڕووکێنم گۆڕی بۆ بەسەرهاتێکی پڕشەوقو دڵفڕێن. ئەوەندە لەژیانی ئەوێ شادمان بووم کە ڕۆمانێکم بەناوی ((گردە درەوشاوەکان)) لەبارەی بیابانی ماجوویەوە نووسی. من لەزیندانێك خۆم دروستم کردبوو سەیری دەرەوەم کردبوو،ئەستێرەکانم دۆزیبووەوە.

یۆنانیەکانی کۆن (٥٠٠) ساڵ لەپێش لەدایك بوونی مەسیحدا دەیانوت: ((باشترین شتەکان سەختترینیانە)). ئیمرسۆنیش لەسەدەی بیستەمدا دەڵێت:((هەستی ڕەزامەندی زۆربەی کات لەچێژ وەرگرتنەوە نیە، بەڵکو لەسەرکەوتنەوەیە)). واتە زاڵ بوون بەسەر سەختیەکانو بەدەستهێنانی هەستی سەرکەوتن. واتە شەربەت دروست کردن لەلیمۆیەك.

جارێك چووم بۆ دیداری خاوەن كێڵگەیەك كە شەربەتی لەلیمۆی ژەهراویش دروست كردبوو. كێڵگەكەی ئەو لەفلۆریدایە. كاتێك ئەو كێڵگەی كڕیبوو خاكی ئەوێ ئەوەندە وشك بوو كە نەدەكرا میوەی لێ بەرهەم بێنن نە بەرازی تیا پەروەردە بكەن. تەنیا دووشت لەوێ دەست دەكەوت: ماری زەنگوڵەدار و بەرِوو. ئەو بڕیاریدا بازرگانیەك بەم مارە زەنگوڵەدارا بخاتە ڕێ‌و دەستی كرد بە دروست كردنی كۆنسێرو (خواردنی ناو قوتو) كردی گۆشتی مار. ئێستا لەپاش چەند ساڵ گەشتیارەكان لەسەرانسەری دنیاوە دێن بۆ كێڵگەكەی ئەو. لەوێ بینیم كە ژەهری مارەكانی ئەو دەنێردرێت بۆ تاقیگەكان هەتا دەرمانی لێ دروست بكەن. پێستی مارەكان لەپارچەی پچووكدا بۆ دروست كردنی جانتا و پێڵاوی ژنانە دەفرۆشرێت بەكارگەكان‌و گۆشتەكەیان بەشێوەی كۆنسێرو بەتەواوی دنیادا بڵاو دەبێتەوە. ئەو بەلیمۆی ژەهراوی شەربەتی دروست كردبوو.

(٣٥) ساڵە وانەی پەروەردەكردنی گەورە تەمەنان دەڵێمەوە و بۆم دەركەوتووە یەكێك لەگەورەترین پەشیمانیەكانی خەڵك ئەوەیە كە بۆچی نەچوون بۆ زانكۆ.ئەوان پێیان وایە نەبوونی بڕوانامەی زانكۆ عەیبێكی گەورەیە. ئەڵبەت من دەزانم ئەم فكرە ١٠٠٪ دروست نیە چونكە كەسانێكی سەركەوتووم بینیوە كە تەنیا خوێندنی دواناوەندییان هەبووە. هەر بەوهۆیەوە زۆر جار داستانی پیاوێكیان بۆ دەگێڕامەوە كە خوێندنی سەرەتاییشی نەبووە. ئەو لەهەژاری‌و سەختیدا گەورە ببوو. كاتێك باوكی مرد هاوڕێكانی كۆبوونەوە هەتا تابوتێكی بۆ دروست بكەن. لەپاش ئەوە دایكی ڕۆژی (١٠) كاتژمێر لەكارگەی دروست كردنی چەتر كاری دەكردو لەماڵیشەوە تانیوەشەو پینەوپەڕۆی خەڵكی دەكرد تاكو بژین.

ئەم كوڕە لەكڵێسای گەڕەكەكەیاندا چووە ناو دەستەی شانۆ و ئەوەندە چێژی لەم كارە وەرگرت كە بڕیاریدا دەست بداتە مەوعیزەگەری. ئەم كارە ئەوی بردە ناو سیاسەت‌و لەسی ساڵیدا بەئەندامی لیژنەی یاسادانانی نیویۆرك هەڵبژێردرا، بەڵام ئامادەیی بۆ ئەم كارە نەبوو. ئەو بەمنی وت تەنانەت ئەم پلەو لیژنەیە چی دەكات. كاتێك ئەو چووە دەستەی پاراستنی دارستانەكانەوە نەیدەزانی دەبێ چی بكات. كاتێك چووە ناوكۆمیسیۆنی بانكەوە ئەوەندە سەری لێ شێوابوو كەدەیویست شكست قبووڵ بكات‌و ئیستقالە بدات.

بەلام بەپێچەوانەوە بڕیاریدا ڕۆژی (١٦)کاتژمێر بخوێنێتەوەو خۆی لەنەزانی دەرباز بکات. ئەم هەوڵە بووە هۆی ئەوەی ئەو لەناوبانگی ناوچەییەوە بگاتە ناوبانگی نەتەوەیی. ناوی ئەو ئال سمیت بوو. ئال سمیت چوارجار بووە قایم مەقامی نیۆیۆرك. شەش زانکۆی بەناو بانگ پلەی دکتۆرای فەخری پێشکەشی ئەو کرد کە تەنانەت خوێندنی سەرەتاییشی تەواو نەکردبوو. ئال سمیت وتی ئەگەر ئەو (١٦) کاتژمێرکاری ڕۆژانەیە بۆ گۆڕینی نیگەتیف بۆپۆزەتیف و لەبەین بردنی عەیب و بێ توانایییەکانی نەبوایە هیچ کام لەم سەرکەوتنانەی حاسڵ نەدەکرد. نیچە دەیوت:((پیاوی بەهێز نەك هەر پێویستی و سەختیەکان تەحەممول دەکات بەڵکو ئەوانی خۆش دەوێت)).

هەرچی زیاتر لەسەر پیاوانی گەورەو سەرکەوتوو دەخوێنمەوە زیاتر پەی بەو ڕاستیە دەبەم کە زۆربەی ئەوان بەهەبوونی عەیبێکەوە کارەکانیان دەست پێکردووە کە ئەوانی بەرەو هەوڵی زیاتر ڕاکێشاوە. ویلیام جیمز دەڵێت:((عەیبەکانی ئێمە بەشێوەی چاوەڕوان نەکراو دەبنە یارمەتیدەری ئێمە)).

بەڵێ، ئەگەری ئەوە هەیە کە شیعری میلتۆن بەهۆی نابینایی و مۆسیقای بەتهۆڤن بەهۆی نەبیستنەوە باشتر پشکووتبێت. ئەگەر داستۆفسکی و تۆلستۆی لەژیاندا ڕەنجیان نەکێشایە، لەوانەیە هەرگیز نەیانتوانیایە ڕۆمانە نەمرەکانیان بنووسن.

چارلزداروین دەڵێت:((ئەگەر ئەوەندە زەلیل نەبوومایە نەمدەتوانی ئەوەندە زەحمەت بکێشم و سەرکەوتن بەدەست بێنم)). هەر ئەو ڕۆژەی داروین لەبەریتانیا لەدایك بوو لەئەیالەتی کەنتاکی ئەمریکایش منداڵێك هاتە دنیا کە بەعەیب و کەم و کوڕیەکانیەوە توانی بگاتە مەقامێکی گەورە. ئەو ئەبراهام لینکۆڵن بوو. ئەگەر ئەو لەبنەماڵەیەکی دەوڵەمەندا لەدایك بوایەو پەروەردە بوایە، ئەگەر بچوایە بۆ زانکۆی هارواردو ژیانێکی ئاسوودەی هەبوایە، لەوانەیە نەیتوانیایە لەوتاری دووەم دەوری سەرۆك کۆماری، وەهاووتارێکی پرسەنگ و نەمر بخوێنێتەوە. وتە گەلێك کە تائەو ڕۆژە هیچ حاکمێك بەو جوانیە نەیکردووە:((بێ نەفرەت و بەنیەتی خێرخوازانەوە بۆ هەمووان......))

ئێمرسۆن لەکتێبی ((توانای بینین))دا دەنووسێت:((پەندێکی ناوچەی ئەسکەندەناڤی دەڵێت ((بای شەماڵ وایکینگی لەوایکینگەکان دروست کرد)). کێ

دەڵێ خۆشی و نەبوونی كێشە بەتەنیا دەتوانێت خەڵك چاك یان خراپ بكات؟ كوتومت بەپێچەوانەوە، كەسانێك كە هەست بە چارەڕەشی دەكەن تەنانەت لەناو پەڕی قازیشدا ئەو هەستەیان هەیە. لەتەواوی مێژوودا كامەرانی ڕووی لەكەسانێك كردووە كە لەهەر دۆخێكدا بەرپرسیارێتی و ئەركی خۆیان جێ بەجێ كردووە)).

بیهێنینە بەرچاومان ئەوەندە دووچاری دابەزینی ورە بووین كەهەست دەكەین هیچ شانسێكمان بۆ چاككردنی وەزعمان نیە. ئەو كاتە دەبێ سەرنج بدەینە دوو هۆكار. دوو هۆكار كەپێمان دەڵێن بۆچی دەبێ هەوڵ بدەین و بۆچی دەكرێ هەموو شتێك بەدەست بێنین و هیچ نەدۆڕێنین.

هۆكاری یەكەم: سەركەوتن بە ئێمەیە.

هۆكاری دووەم: تەنانەت ئەگەر سەریش نەكەوین هەوڵدان بۆ باشتر كردنی بارو دۆخەكە دەبێتە هۆی ئەوەی لەجیاتی گەڕانەوە بۆ دواوە بیر لەپێشكەوتن بكەینەوە. ئەم هەوڵە توانای داهێنانی ئینسان ئازاد دەكات و دەبێتە هۆكاری ڕۆیشتنمان بەرەو پێشەوە و دەرفەت و ئاواتێكمان بۆ حەسرەتی ڕابردوو، بێ بەشبوونەكان نابێت.

ئۆل بوڵ یەكێك لە ویۆلۆنیستە بەناو بانگەكان لەحاڵێكدا ئاهەنگێكی لەیەكێك لەكۆنسێرتەكانیدا دەژەند تووشی كێشە بوو. یەكێك لەسیمەكانی ویۆلۆنەكەی پچڕا، بەڵام ئەو بەسێ سیمەكەی تر ئاهەنگەكەی تەواوكرد. ژیان ئەمەیە. ئەگەر بەچوار سیم نەكرا بەسێ سیم دەبێ بیكەیت.

یاسای شەشەم بۆ دروستكردنی ڕوانگەیەكی بنیاتنەر:

كاتێك چارەنووس لیمۆیەك دەكاتە نەسیبمان دەبێ شەربەتی لێ دروست بكەین.

بابەتی حەوتەم

شێوەی دەرمانی خەمۆکی لە(١٤) ڕۆژدا.

لە کاتی نووسینی ئەم کتێبەدا خەڵاتێکی (٢٠٠)دۆلاریم بۆ خاوەنی باشترین و بەسوودترین نامە بەناوی ((چۆن بەسەر نیگەرانیدا زاڵ بین)) دانا. سێ دادوەر لەهەڵبژاردنی براوەدا یارمەتی منیان ئەداو بەهەر جۆر بێت دوو نامەم بەدەست گەیشت کە ئەوەندە باش بوون، دادوەرەکان وتیان فەڕی یەکیان بدەین بەسەر ئەوی تردا. لەم ڕووەوە خەڵاتەکەمان لەنێوان ئەو دووانەدا دابەش کرد. ئێستا گوێ لەم بەسەرهاتە بگرن کە بەدەستی بەڕێز سی ئار بێرتۆن نووسراوە:

((کاتێک نۆ ساڵان بووم، دایکم لەدەستداو لە(١٢) ساڵیدا باوکیشم مرد. باوکم کوژرا بەڵام دایکم ڕۆژێک ناخافڵ ماڵەوەی بەجێهێشت و هەرگیز نە ئەوو نە ئەو دوو خوشکەی لەگەڵ ئەو ڕۆیشتبوون نەم بینینەوە. ئەو تەنانەت نامەیشی نەدەنووسی تا ئەوەی (٧) ساڵ ڕابوورد. باوکم لەگەڵ شەریکەکەی کافەیەکی بچووکی کڕیبوو کاتێک باوکم لە گەشتێکی کاریدا بوو شەریکەکەی کافەکەی فرۆشت و هەڵهات. لەڕێگەی تەلەگرافەوە باوکم لەم شتە ئاگادار کردەوە و ئەو لەحاڵێکدا بەپەلە بەرەو ماڵەوە دەهات لەپێداداێکی ئۆتۆمبێلیدا کوژرا. دوو پوورەکەم (خوشکی باوکم) (٣) دانە لەمنداڵەکانیان وەرگرت، بەڵام من و براکەم سپێردراین بەخەڵکی شارەکە. ماوەیەك لەگەڵ خێزانێکی هەژاردا ژیام، بەڵام بۆ نەگبەتی گەورەی ماڵەکە کارەکەی لەدەست داو ئیتر نەیاندەتوانی من ڕابگرن. پاشان ژن و مێردێك بەناوی لافتین منیان برد بۆ مەزراکەیان کە (١١) میل لەشارەوە دوور بوو. بەڕێز لافتین لەشارەوە دوور بوو کە پیرەپیاوێکی ٧٠ ساڵان بوو بە منی وت کاتێك درۆنەکەم و دزی نەکەم و گوێڕایەڵی بم دەتوانم لەوێبم. ئەم سێ فرمانە لەئینجیل وەرگیرا بوو، پیڕەویم لەوانە دەکرد. منیان نارد بۆ خوێندنگە بەڵام هەر هەفتەی یەکەم لەبەرخاتری لوتی گەورەم گاڵتەیان

پێکردمو به (کەر)و (توتکە هەتیو) ناویان بردم کە بە گریانەوە گەڕامەوە بۆ ماڵەوە. زۆرم حەز ئەکرد شەڕیان لەگەڵ بکەم بەڵام بەڕێز لافتین وتبووی: (کەسێك کە خۆی لەشەڕی لادەدات بەهێز ترە لەو کەسەی شەڕ دەکات). منیش تا ئەو رۆژەی یەکێك لەمنداڵەکان ڕیقنەی باڵندەی فڕێنەدا بۆ دەمو چاوم شەڕم نەدەکرد. کاتێك ئەو کارەی کرد باش کوتامو چەند هاوڕێیەکم پەیدا کرد.

بەڕێز لافتین کڵاوێکی تازەی بۆ کڕیبووم کە لەبوونی زۆر خۆشحاڵ بووم، ڕۆژێك یەکێك لەکچەکان لەسەری فڕاندمو پڕی کرد لەئاو و کڵاوەکەم خراپ بوو. ئەو کچە وتی ویستوومە سەرم تەڕبێت نەکاو سەرم لەوشکیدا قڵەش بەرێت.

هەرگیز لەقوتابخانە نەدەگریام بەڵام کە دەگەیشتمەوە بۆ ماڵەوە فرمێسکەکانم دەهاتنە خوارەوە. خاتوو لافتین بە منی وت ئەگەر یارمەتی ئەوان بدەم ئیتر ئەوان ئازاری نادەن. منیش بەقسەم کرد.زۆر دەرسم دەخوێندو یارمەتی ئەوانی ترم ئەداو منداڵەکان ئازاریان نەئەدام. لەوکاتەدا لەگەڕەکی ئێمە دوو جووتیار مردنو یەکێکیش هاوسەرەکەی بەجێهێشت. کەواتە لەچوار بنەماڵەدا یەك پیاو مابوو، ئەویش من بووم. لەڕێگەی قوتابخانە دەچووم بۆ مەزراکانیانو دارم بۆ ئەشکاندن، مانگاکانیانم ئەدۆشیو حەیوانەکانم ئاو ئەدا. لەبەر ئەم یارمەتیانەم هەمووان منیان خۆشدەویستو وەکو دۆستێکی نزیك وەریانگرتبووم. کاتێك گەورە بوومو بۆ یەکەم جار لەهێزی دەریاوانیەوە بۆ پشوو هاتمەوە(٢٠٠) خاوەن کێڵگە هاتن بۆ دیدارمو هەستی ڕاستەقینەی خۆیان بۆ دەرخستم. ئەوەندە سەرگەرمی یارمەتیدانی خەڵك بووم کە ئیتر نیگەرانیو دڵە ڕاوکێم نەبوو)).

سەرنج ڕاکێشترین ڕستەیەك تا ئێستا لەقەڵەمی دەروونناسێکەوە خوێندوومەتەوە ئەو ڕستەی ئالفرێد ئۆلەرە کە بەنەخۆشە خەمۆکەکانی خۆی دەڵێ:((ئێوە دەتوانن بەم کارە لەماوەی (١٤) ڕۆژدا چارەسەربن. بیربکەنەوە چۆن دەتوانن هەموو ڕۆژێك یەك کەس شادبکەن)). ئەم وتەیە تۆزێك نامۆ سەیر دەکرێت، هەر بۆیە هەست دەکەم دەبێ وەکو شیکردنەوە کورتەیەك لەکتێبی نموونەیی ئالفرێر ئولەر بەناوی ((مانای ژیان)) لێرەدا بێنم:

((ماخۆلیا وەکو سەرکەشیەك لەبەرامبەری کەسانی تر بەمەبەستی بەدەست هێنانی سەرنج، پشتیوانی، هاودەردییەو نەخۆش لەتاوانی خۆیەوەیەتی دوچاری خەمۆکی

دەبێت. یەکەم بیرەوەری نەخۆشێکی ماخۆلیایی زۆربەی جار شتێکی هاوشێوەی ئەمەیە:((دەمویست لەسەر تەختەکەدا ڕاکشێم، بەڵام براکەم لەوێ خەوتبوو. ئەوەندە گریام تا ناچاربێت بڕوات)). ماخۆلیاییەکان زۆربەی کات دەیانەوێ بە خۆکوشتن تۆڵە لەخۆیان بسێننەوە. کەواتە یەکەم کارێك پزیشکی دەروونی دەبێ بیکات ئەوەیە کە ڕێگەنەدات ئەوان بیانوویەك بۆ خۆکوشتن پەیدا بکەن. خودی من وەکو یەکەم یاسا بەوان دەڵێم:((کارێك کە حەزت لێی نیە مەیکە)). سادە بەرچاو دێت، بەڵام بەبڕوای من ئەم ڕستەیە دەگەڕێتەوە بۆ سەرچاوەی کێشەکە. بۆ نموونە دەڵێم:((ئەگەر ویستت بچی بۆ سینەما یان بۆ سەفەر، بچۆ، بەڵام ئەگەر لەڕێدا ئەگەر فیکرت گۆڕا درێژەی پێ مەدە)). ئەم کارە هەستی توانایان پێ دەبەخشێت. لەلایەکی ترەوە ئەم کارە لەگەڵ شێوەی ژیانی نەخۆشدا ئەوەندەیش سادە ڕێك ناکەوێت. چونکە نەخۆش دەیەوێ فەزیلەتی هەبێت و ئەگەر کەیانی دەوروبەر لەگەڵیدا هاوڕابن چیتر ڕێگەیەك بۆ باڵا تربوون و دەسەڵاتداری نامێنێتەوە. هەرگیز لەناو نەخۆشەکانمدا حاڵەتی خۆکوشتنم نەبووە.

وەکو عادەت نەخۆش دەڵێ:((بەڵام هیچ کارێك نیە حەز بکەم ئەنجامی بدەم)). بۆ ئەو وەڵامە ئامادەم چونکە دەیەوێ تەواوی ڕۆژەکە لەجێگەکەیدا بمێنێتەوە. دەزانم ئەگەر لەگەڵیدا هاوڕا نەبم دەست ئەکات بەرقە بەرایەتی و شەڕ دەکات، کەواتە دەڵێم باشە. یاسای دووەم ڕاستەوخۆ لەگەڵ ڕەوشی ژیانی ئەواندا دژایەتی هەیە:((ئەگەر هەموو ڕۆژێك یەك کەس شاد کەن لە(١٤) ڕۆژدا چارەسەر دەبن)). ئەوان هەمیشە لەفیکری ئەوەدان چۆن کەسێك بێزار بکەن. لەبەرامبەری ئەم یاسایەدا زۆربەی کات دەڵێن تەواوی تەمەنیان ئەمەیان کردووە و من داوا لەوان دەکەم بەکارە چاکەکانیاندا بچنەوە. بەوان دەڵێم شەوانە کەناتوانن بخەون کاتێك بۆ پەیداکردنی ڕێگەیەك بۆ شادکردنی کەسانی تر دادەنێن. کاتێك ئەنجامەکەی لەوان دەپرسم دەڵێن:((دوێشەو هەر چوومە ناو جێگا خەوم لێکەوت)). ئەڵبەت ئەم کارانە دەبێ زۆر دۆستانە ئەنجام بدرێت.

هەندێکیش دەڵێن: ئەوەندە عەسەبی و نیگەرانم کە هەر ناتوانم ئەم کارە ئەنجام بدەم)). منیش بەوان دەڵێم:((هیچ هەوڵ مەدە نیگەرانیەکەت ڕاگریت بەڵکو لەکەناری ئەم بابەتەدا بیر لەوەیش بکەرەوە)). تائێستا هیچ نەخۆشێك نەیوتووە بیری لەم

یاسایانە کردبێتەوە. مەبەستی من تەنیاو تەنیا بەرز کردنەوەی هەستی کۆمەڵایەتیو هاوکاری ئەوانە. هەر لەگەڵ ئەوەی هەستی هاوکاری لەواندا دروست ببێتو خۆیان لەگەڵ کەسانی تر بێننە یەك ڕادە، چارەسەر بوون)). دوکتۆر ئولەر بەئێمە دەڵێ هەر ڕۆژێك کارێکی چاك ئەنجام بدەین. بەڵام کاری چاك چیە؟ موحەمەد، پێغەمبەری ئیسلام دەڵێت:((کاری چاك ئەوەیە بزەی شادی لەسەر ڕوخساری ئینسانێك دروست بکەن)).

بەڵام بۆچی یارمەتیدانی خەڵكو هەوڵ بۆ شادکردنیان دەبێ وەها کاریگەرییەکی قووڵی لەسەر نەخۆشان هەبێت؟ چونکە هەوڵدان بۆ شادکردنی خەڵك ئەوان لەبیر کردنەوە لەخۆیان کە هۆکاری نەخۆشیەکەیانن دەگێڕێتەوە. خاتوو ویلیام تیمۆن پێویست نەبوو دوو هەفتە بۆ دۆزینەوەی ڕێگەی شادکردنی خەڵكو چارەسەری خۆی کات تەرخان بکات. ئایا ئەو بەیەك ڕۆژ بووە ئالفرێد ئولەر؟ ئەڵبەت وانیە! ئەو(١٣) جار لەو باشتر بوو. چونکە توانی لەیەك ڕۆژدا چارەسەر بێت نەك (١٤) ڕۆژ. ئەو ئەم کارەی بەیارمەتیدانی چەند هەتیو ئەنجامدا. بەسەرهاتەکەی بەم جۆرە بوو:((مانگی دیسەمبەری (٥) ساڵ لەمەوبەر پەژارە و خەمۆکی تەواوی دەروونی منی گرتبووەوە. لەپاش چەندین ساڵ ژیانی شاد هاوسەرەکەم لەدەستدابوو، بەنزیکبوونەوەی پشووی کریسمەس هەستم تادەهات خراپتر دەبوو. هەرگیز هیچ کریسمەسێکم بەتەنیا نەبردبووە سەر. زۆربەی دۆستو ناسراوەکان داوایان لەمن کردبوو کریسمەس لەگەڵ ئەوان بم، بەڵام تاقەتی هیچ جۆرە شادیو خۆشیەکم نەبوو. ڕۆژێك مابوو بۆ کریسمەس کچەکەم کاتژمێر (٣)ی دوانیوەڕۆ بەجێهێشتو لە شەقامەکاندا کە پڕبوو لەخەڵکی شادمان، پیاسەم دەکرد. ئەم دیمەنانە یادەوەرییەکانی ڕابردووی لەمێشکی مندا زیندوو دەکردەوەو ئەم فیکرە کە دەبێ بەتەنیا بگەڕێمەوە بۆماڵەوە قابیلی تەحەممول نەبوو. نەمەتوانی بەری فرمێسکەکانم بگرم. کاتژمێرێك کە هەروا بێ مەبەست دەسووڕامەوە خۆم لەبەرامبەری گەراجی پاسەکاندا بینییەوە بیرم هاتەوە منو هاوسەرەکەم بۆ بێ تاقەتی زۆر جار سوار پاسێك دەبووین کە نەماندەناسی، بۆیە سواری یەکەم پاس بووم کە هاتە پێشەوە. لەپاش ماوەیەك شۆفێرەکە ڕایگەیاند کۆتایی هێڵەکەیەو من دابەزیم. تەنانەت ناوی ئەو شارەم نەدەزانی. شارێکی بچووكو ئارام بوو. چاوەڕێ پاس بووم تابگەڕێمەوە بۆ ماڵەوە. لەم حاڵەدا کەمێك لەشەقامێکی

لاوەکیدا پیاسەم کرد. کاتێك لەپەنای کڵێسایەکەوە تێدەپەڕیم دەنگی ئۆرگ منی ڕاکێشایە ناوەوە. هیچ کەس لەژەنیاری کیبۆردەکە زیاتری لێنەبوو. بێ ئەوەی جێی سەرنج بم لەسەر یەکێك لەکورسیەکان دانیشتم. برسیەتی و مۆسیقا خەوی لێ خستم.

کاتێك بەئاگا بوومەوە نەمدەزانی لەکوێم. لەبەرامبەرمدا دوو منداڵ کە دیار بوو هاتبوون بۆ سەیری درەختی کریسمەس، وەستابوون. یەکێك لەوان کە کچێکی منداڵ بوو وتی:((پێموابێ پاپا نوئێل ئەوی هێناوە)). کاتێك هەستام منداڵەکان ترسان و من بەوانم وت ئازاریان پێ ناگەیەنم. پرسیارم لێکردن دایك و باوکیان لەکوێیە. بەڵام ئەوان هەتیو بوون. درەختی کریسمەسم پیشاندان و چکلێت و دیاریم بۆ کڕین. دەتگوت تەنیاییەکەم بە سیحرێك ڕەویوەتەوە. ئەم تەجرەبەیە گرنگی شادکردنی خەڵك و پێویستی ئەوەی فێری من کرد. بۆم دەرکەوت کە شادی دەگوازرێتەوە، واتە بە شاد کردنی خەڵك شادییان لێوەردەگرین)). دەتوانم بە داستانی کەسانێك کە بە لەبیر کردنی خۆیان بە تەندروستی و شادمانی گەیشتوون، کتێبێك بنووسم. بۆ نموونە وەرن باس لەداستانی مارگرێت تایلۆرییتس بکەین. ئەو یەکێك لەژنانی بەرچاو لەناو هێزی دەریاوانی ئەمریکا بوو. ئەو ڕۆماننووسە، بەڵام هیچ کام لەڕۆمانەکانی بە ئەندازەی ئەو ڕووداوەی لەو بەیانیە وادە دراوەدا کە ژاپۆنیەکان هێرشیان کردە سەر ناوچەکانی ئێمە لەپێرل، سەرنج ڕاکێش نیە. لەو کاتەدا زیاد لەیەك ساڵ دەبوو خاتوو ییتس بەهۆی نەخۆشی دڵەوە زۆربەی کات لەجێگەدا کەوتبوو. درێژترین ڕێگەیەك دەیتوانی ببڕێت ڕێگەی چوونی بۆ ناو حەوشەی ماڵەکەی بوو بۆ خۆدانە بەر هەتاو. تەنانەت لەوحاڵەتەیشدا دەبوایە پاڵی بە خزمەتکارەکەیەوە بدایەتەوە. ئەو لەو کاتەدا چاوەڕێی چاکبوونەوە نەبوو، پێیوابوو تەواوی تەمەنی لەو وەزعەدا دەبێت. ئەڵبەت ئەگەر ئەو بەیانیە ژاپۆنیەکان هێرشیان نەکردنایەتە سەر بەندەری پێرل و ئەویان لەبێ دەربەستی دەرنەهێنایە هەروایش ئەبوو.

((کاتێك ئەم شتە ڕوویدا هەموو شتێك تێکەڵ و پێکەڵ بوو. بۆمبێك ئەوەندە لەنزیکی ماڵی ئێمە هاتە خوارەوە کە شەپۆلەکەی منی لەتەختەکەم فڕێدا خوارەوە. سەیارە بار هەڵگرەکانی سوپا دەچوون بۆ پایەگا ئاسمانی و دەریاییەکان تاکو ژن و منداڵی سوپاییەکان بگوازنەوە بۆ قوتابخانەکان خاچی سوور تەلەفۆنی بۆ ئەو ماڵانە

ئەدکردکە ژووری زیادەیان بوو تاکو خێزانی سوپاییەکان جێبکەنەوەو چونکە دەیانزانی من لەپەنای تەختەکەمدا تەلەفۆنم هەیە داوایان لەمن کرد وەکو ناوەندێکی زانیاری کار بکەمو ئاماری گواستنەوەکانم هەبێت. سوپاییەکان بۆ ئاگادار بوون لە شوێنی گواستنەوەی خێزانەکانیان تەلەفۆنیان بۆ من دەکرد.

هاوسەری من زیندوو بوو، من هەوڵم ئەدا کەسانێك کە لەحاڵی هاوسەرەکانیان بێ ئاگا بوون، شاد بکەمو لەگەڵ بێوەژناندا هاودەردی بکەم. سەرەتا بە خەوتنانەوە وەڵامی تەلەفۆنەکانم ئەدایەوە، پاشان لەسەر تەختەکەم دانیشتم. سەرەنجام ئەوەندە سەرگەرمو پرشەوق بووم کە نەخۆشی جەستەییم لەبیر کردو لەسەر کورسی پشت مێزەکەم دانیشتم. لەوەبەدواوە چیتر لە(٨) کاتژمێر شەوی خەوانەم زیاتر نەگەڕامەوە بۆ ناو جێگە. تێگەیشتم کە یارمەتی بەکەسانێك کە بارودۆخی خراپتر لەخۆمیان هەیە دەبێتە هۆی لەبیرکردنی وەزعم. ئەگەر ژاپۆنیەکان هێرشیان نەکردایە تەواوی تەمەنم نیوە فەلەج دەمامەوە چونکە لەتەختەکەمدا ئاسوودە بوومو پیام ڕادەگەیشتن و بەردەبەرە خەریك بوو ئیرادەو مەیلی چاکبوونەوەم لەدەست ئەدا.

ڕووداوی بەندەری پریل یەکێك لەناخۆشترین بەڵاکانی ئەمریکا بوو، بەڵام بۆ من یەکێك لەباشترین ڕووداوەکان بوو. ئەم قەیرانە هێزێکی بە من بەخشی کە هەرگیز بیرم نەدەکردەوە بتوانم بەدەستی بێنم. ئەو کارەساتە تەرکیزی منی لەسەر خۆمەوە گواستەوە سەر خەڵكو بووە هۆی ئەوەی لەژیاندا ئامانجێکی بنەڕەتیو گرنگ پەیدا بکەم. چیتر کاتی ئەوەم نەبوو بیر لەخۆم بکەمەوە)). یەك لەسەر سێ ئەو کەسانەی دەچن بۆ لای پزیشکی دەروونی دەتوانن بە شێوەی مارگرێت خۆیان دەرمان بکەن. واتە مەیل بۆ یارمەتیدانی خەڵك لەخۆیاندا دروست بکەن. ئەمە بۆچوونی من نیە، بەڵکو بۆچوونی کارل یۆنگە. ئەو دەڵێت:((نزیکی یەك لەسەر سێی نەخۆشەکانی من هیچ کێشەیەکی دەروونی کە حاڵەتی ڕاستەقینەی هەبێت نیانە، بەڵکو لەبێ مانایی و بۆش بوونی ژیانیان لەئازارو ڕەنجدان)). واتە کەسانێك کە ئاسوودە خوازن و دەیانەوێ کەسێ ئەوان لەژیانیاندا بگرێتە ئەستۆ، واتە لەشەمەندەفەری ژیان دوا ئەکەونو هەموو کەسێك بێجگە لەخۆیان سەرزەنشت دەکەن.

لەوانەیە ئێستا بەخۆتان بڵێن:((ئەم داستانانە کاریگەری لەسەر من دروست ناکات. منیش ئەگەر لەجیاتی مارگارێت لەبەندەر بوومایە، یان شەوی کریسمەس ئەو دوو

هەتیوەم بدیایە هەر ئەو کارانەم دەکردو هەستم بۆیان دەردەبڕی، بەڵام وەزعی من جیاوازە. من ژیانێکی یەکدەستم هەیە، هەشت کاتژمێر کار لەسەریەک تاقەت پڕووکێنەو هیچ ڕووداوێکی تایبەتم بۆ ڕوونادات. چۆن دەتوانم ئارەزوومەندی یارمەتیدانی خەڵك ببم؟ هەر بۆچی دەبێ ئەم کارە بکەم؟ چ سوودێکی بۆ من هەیە؟))

پرسیارێکی دادگەرانەیە. هەر چەندە ژیانی ئێوە یەکدەست بێت، بەهەرحاڵ چەند کەسێك لەڕۆژدا دەبینن. چ هەڵس و کەوتێکتان لەگەڵ ئەوان هەیە؟ ئایا بەبێ دەربەستی سەیری ئەوان دەکەن یان گرنگی نادەنە هەستەکانی ئەوان؟ بۆ نموونە نامەبەری گەڕەکەکەتان. ئایا دەزانن ماڵی لەکوێیە؟ هەرگیز داواتان لێکردووە وێنەی هاوسەرو منداڵەکانیتان پیشان بدات؟ ئەی شاگردی سۆپەرمارکێت؟ یان ڕۆژنامە فرۆش. یان بۆیاخچی سەر سووچی شەقامەکە؟ ئایا هەرگیز ئارەزوومەندییەك بۆ ئەوان یان ژیانی ئەوانتان پیشان داوە؟ هیچ پێویست ناکات تۆ چاکسازێکی کۆمەڵایەتی یان فلۆرانس نایتینگەل دووەم بیت هەتا دنیا بگۆڕیت ئەوەندە بەسە دنیای تایبەتی خۆت بگۆڕیت. دەتوانی هەر لەبەیانییەوە دەست بەم کارە بکەیت.

چ سوودێکی هەیە بۆتان؟ شادمانی، ڕازی بوونو هەیبەت. ئەرەستۆ ئەم حاڵەتە بە ((لەخۆبایی بوونی پیرۆز)) ناودەبات. زەردەشت دەڵێت:((یارمەتیدانی خەڵك ئەرك نیە، بەڵکو چێژە چونکە شادمانیو تەندروستی مرۆڤ زیاد دەکات)). بنجامین فرانکلینیش بەکورتیو بە شێوەیەکی سادە دەڵێت:((کاتێك چاکە لەگەڵ خەڵك دەکەن لە ڕاستیدا خەریکن باشترین کار بۆ خۆتان ئەکەن)).

بیر کردنەوە لەخەڵك نەك هەر ئێوە لەنیگەرانی دوور دەخاتەوە بەڵکو دەبێتە هۆی ئەوەی دۆستانێکی زۆر بە دەست بێنن. بەڵام چۆن؟ منیش ئەم پرسیارەم لەپرۆفیسۆر ویلیام لیۆن فیلیپس کردو ئەو ئاوا وەڵامی دامەوە: ((ڕێناکەوێت بچمە هۆتێل، دوکان یان سەرتاشخانەیەك ببمو قسەیەکی خۆش لەگەڵ کەسانێك لەوێن، نەکەم هەوڵ ئەدەم بەم قسانە لەگەڵ ئەواندا وەکو کەسێکی جیاواز نەك چەرخێکی لەماتۆڕی کۆمەڵدا هەڵسو کەوت بکەم. بۆ نموونە کچێك کە لەدوکانێك فرۆشیارە، پێی دەڵێم چاوی یان قژی زۆر جوانە، یان پرسیار لەکابرای سەرتاش دەکەم ئایا لەوەی بەردەوام بەسەرپێوەیە قاچی نایەشێت؟ لەوانەیە بپرسم تا ئێستا چەند سەری تاشیوە یان چۆن بووە هاتووەتە ناو ئەم کارە. پیشاندانی ئارەزوومەندی سەبارەت بە خەڵك ئەوان

پڕ لەشادی دەکات. زۆربەی کات دەست لەگەڵ ئەو خزمەتگوزارە لێ ئەدەمەوە کە جانتاکانی منی هەڵگرتووە و ئەم کارە ئەم شادمان و پڕ وزە دەکات. جارێک لەشەمەندەفەردا بۆ خواردنی نیوەڕۆ چوومە ڕیستۆرانەکەی. ئەو ڕۆژە هاوینیە بە شێوەی نائاسایی گەرم بوو، ڕیستۆرانەکە بەو هەموو خەڵکە وەکو کورەی لێهاتبوو. ماوەیەکی زۆری پێچوو تا کابرا خشتەی خواردنەکانی بۆ هێنام. بەوم وت:((ئەڵبەت چێشت لێنەرەکان لەچێشتخانەکە چاك چاك گەرمایانە)). کابرا دەستی کرد بە بۆڵە بۆڵ. سەرەتا وامزانی بەسەر مندا بۆڵە بۆڵ دەکات، بەڵام گوێم گرت دەڵێت:((هەمووان گلەیی دەکەن. (١٩) ساڵە گوێ لەم پرتەو بۆڵانە دەگرم، بەڵام ئێوە یەکەم کەسن لەبیری چێشت لێنەرەکاندان. خۆزگە گەشتیاری وەکو ئێوە زۆر بوایە)). ئەو شتەی خەڵك چاوەڕێی دەکەن لەئێوە تەنیا کەمێك سەرنجە. جاری وایە کە بەشەقامەکاندا دەڕۆم و پیاوێك لەگەڵ سەگەکەی دەبینم دەربارەی جوانی سەگ شتێکی پێدەڵێم. چەند هەنگاوێك کە ڕەت دەبم، دەگەڕێمەوەو دەبینم ئەو کابرایە خەریکە نازی سەگەکەی دەکێشێ. ئافەرینی من دەبێتە هۆی ئەوەی ئافەرینی ئەوان نوێ ببێتەوە.

جارێك شوانێکم بینی و وتم بە بڕوای من سەگەکەی ئەو نموونەیە. داوام لێکرد بۆم بگێڕێتەوە چۆن پەروەردەی کردووە. کاتێك وتوویژ تەواو بوو گەڕامەوەو بینیم قاچەکانی پێشەوەی لەسەر شانی شوانەکە داناوەو شوانەکە نازی دەکێشێت. بەم کارە هەم شوانەکە، هەم سەگ و هەم خۆم شاد کردبوو)).

ئایا بەبڕوای ئێوە کەسێك کە ئاوا هەڵس و کەوت دەکات هەرگیز پێویستی بە پزیشکی دەروونی دەبێ؟ نا. بەهیچ جۆرێك. پەندێك هەیە ئاوا دەڵێت:((ئەو دەستەی گوڵی سوور ئەدا بەدیاری خۆیشی بۆنی خۆش دەبێت)).

نەکا بیر بکەنەوە ئەم قسانە هەمووی پڕوپاگەندەی ئایینیە؟ لەوانەیە بەخۆتان بڵێن هەر حیسابیش بۆ خەڵك ناکەن و دەتانەوێ شوێن پارە پەیداکردن بکەون. ئەگەر وایە حەقتانە شوێن مەبەستەکەی خۆتان بکەون بەڵام لەم حاڵەتەدا ئەڵبەت هەموو فەیلەسوفان و مامۆستایانی مرۆڤایەتی هەڵەیان کردووە. هەموو گەورەکان تەنانەت ڕەشبین ترینەکانیش دانیان بەمەدا ناوە کە ئەگەر تەنیا لەفیکری خۆتاندابن بەهرەیەکی زۆر لەژیان نابەن.

تیئۆدۆر درایزەر دەڵێت:((ئەگەر قەراربێت مرۆڤ چێژ لەژیانی وەربگرێت، دەبێ هەوڵ بدات ژیان نەك هەر بۆ خۆی، بەڵکو بۆ کەسانی تریش خۆش بکات، چونکە شادی ئینسان لەگرێوی شادی خەڵکدایە)).

یاسای حەوتەم بۆ نەهێشتنی نیگەرانی و دروستکردنی ڕوانگەیەکی بنیاتنەر:

خۆتان لەڕێگەی گوێدان بە خەڵك فەرامۆش کەن. هەموو ڕۆژێك کارێکی چاکە ئەنجام بدەن هەتا بزەیەکی ڕەزامەندی لەسەر لێوی مرۆڤێك دروست بکەن.

کورتەی بەشی چوارەم

حەوت ڕێگە بۆ دروستکردنی ڕوانینێکی بنیاتنەر

یاسای یەکەم: وەرن با مێشکی خۆمان بە ئەندێشەی تەندروستو هیواو دۆستی پڕکەین چونکە ژیانی ئێمە هەر ئەو شتەیە کە فیکری ئێمە دروستی دەکات.

یاسای دووەم: هەرگیز نەفرەتمان لەدوژمنان نەبێت چونکە بەم کارە زیاتر زیان بەخۆمان ئەگەیەنین، تەنانەت یەك خولەکیش کات بۆ بیرکردنەوە لەو کەسانە نەکەینەوە کە خۆشمان ناوێن.

یاسای سێهەم:

١- لەجیاتی دڵ ئێشان لەناسووپاسی لەبیرمان بێت کە لەو (١٠) کەسە گولەی کە بەدەستی عیسا شیفایان پەیدا کرد تەنیا یەك کەسیان سووپاسی ئەوی کرد. نابێ زیاتر لەعیسا چاوەڕێی پێزانین بین.

٢- لەبیرمان بێت کە باشترین ڕێگەی بەدەست هێنانی ڕەزامەندی بەخششە بەبێ چاوەڕوانی سوپاس.

٣- بزانین کە سوپاسو قەدرو پێزانین سەمەرەی پەروەردەیەکی دروستە. کەواتە ئەگەر دەمانەوێ منداڵێکی قەدرزانمان هەبێت دەبێ فێریان بکەین وابن.

یاسای چوارەم: نیعمەتەکانتان ببژێرن نەك کێشەکانتان.

یاسای پێنجەم: وەرن بالاسایی خەڵك نەکەینەوە، بەپێچەوانەوە خۆمان بناسینو خۆمان بین.((ئیرەیی نەزانینەو لاسایی کردنەوە خۆکوشتنە)).

یاسای شەشەم: کاتێك ڕۆژگار لیمۆیەك دەکاتە نەسیبتان دەبێ شەربەتی لێ دروست بکەن.

یاسای حەوتەم: وەرن بەدیاری کردنی کەمێك شادی بۆ خەڵك خەمی خۆمان لەبیر بەرینەوە.((کاتێك چاکە لەگەڵ خەڵك دەکەن لەڕاستیدا باشترین خزمەت بە خۆتان ئەکەن)).

بەشی پێنجەم

باشترین ڕێگە بۆ زاڵ بوون بەسەر نیگەرانیدا

بابەتی یەکەم

دایكو باوكم چۆن بەسەر نیگەرانیەكانیاندا زاڵ دەبوون؟

هەروا كە لەوەپێشیش وتم من لەكێڵگەیەك لەمیسۆری لەدایك بوومو گەورە بووم. وەكو زۆربەی خاوەن كێڵگەكان ژیانی ئێمە لەو كاتەدا سەخت بوو، دایكو باوكم زۆر قانع بوون. باوكم لە مەزراكە كاری دەكردو دایكم مامۆستا بوو. ئەو نەك جلەكانی ئێمەی دەدوری بەڵكو ئەو سابوو نەكەشی خۆی دروستی ئەكرد كە جلەكانمانی پێ ئەشۆرد.

زۆر كەم پارەی دانراومان هەبوو، بێجگە لە یەك جار لە ساڵدا كە بەرازەكانمان دەفرۆشت. هێلكەو ڕۆنە كەرەمان لەگەڵ قاوەو شەكرو ئاردا ئەگۆڕییەوە. هەموو ڕۆژێك یەك میل پیادەڕەویم دەكرد تادەگەیشتمە قوتابخانە. تەنانەت كاتێك پلەی سەرما گەیشتە ٢٨پلە، دیسان بەپێ دەچوم بۆ قوتابخانە، تا ١٤ساڵی پۆتینم نەبوو، كاتێك منداڵبووم نەگونجاو دەهاتە پێش چاوم كەقاچی ئینسان لە زستاندا وشك ببێت.

لەگەڵ ئەوەی دایكو باوكم ڕۆژانە ١٦ كاتژمێر كاریان دەكرد بەو حاڵەیشەوە هەمیشە قەرزارو چارە ڕش بووین. یەكێك لەیادەوەرییەكانی منداڵیم دیمەنێكە كە لافاوی ڕوبارەكە تەواوی كێڵگە گەنمەشامی و ئالفەكانی ئێمەی لەناوبرد. لەماوەی ٧ ساڵدا ٦ ساڵی بەروبومی ئێمە بە هۆی لافاوەوە لەناوچوو، هەموو ساڵێك بەرازەكانمان بەهۆی كۆلێراوە دەمردنو ئێمە ناچار دەبووین بیانسوتێنین. ئێستاش دەتوانم بۆنی توندی سووتانی گۆشتی بەراز هەست پێبكەم..

ساڵێك لافاو نەهاتو ئێمە گەنمەشامی زۆرمان دوورییەوە. بەرازمان كڕیو گەورە مان كرد؟ بەڵام ئەگەر لافاویش بهاتایە هیچ لەوەزعەكە نەدەگۆڕا، چونكە نرخی بەرازی

پەروار لەبازاڕدا دابەزی و هیچمان دەست نەکەوت. هەر کارێکمان دەکرد زیانی مادیمان پێدەگەیشت.

لەبیرمە باوکم چەند دانە جاشەکەری کڕی و سێساڵی تەواو بەخێوی کردن. بەڵام ئاخری لەژێر نرخەکەی خۆیەوە فرۆشتنی.. لەپاش ١٠ ساڵ کاری سەخت و تاقەت پڕووکێن نەک یەک پەنابامان نەبوو، بەڵکو زۆریش قەرزار بوبووین. کێڵگەکەی بەکرێگرتە بوو، باوکم بەردەوام لەلایەن بانکەوە هەڕەشەی لێدەکرا ئەگەر قەرزەکانی نەداتەوە کێڵگەکەمان لێ دەسێنن.

باوکم تەمەنی ٤٧ ساڵ بوو، لەپاش ٣٠ ساڵ کاری سەخت لەقەرزاری زیاتر هیچی نەبوو. ئەم دۆخە بۆ ئەو تەحەممول نەدەکرا.. تەندروستی و خۆراکی لەدەست چوو.. لەپاش ئەو هەموو کارە سەختە لەمەزراکەدا دەبوایە بۆ ئەوەی ئیشتیای بچوایەتە سەر خۆراک دەرمانی خۆراکردنی بخواردایە. دایکم لەم دواییانەدا دەیوت کاتێک باوکم بۆ دۆشینی مانگاکان دەرۆیشت و درەنگ ئەگەڕایەوە، ئەو دەترسا باوکم خۆی کوشتبێت. ڕۆژێک کە لەبانک گەڕابووەوە و دیسان ئاگاداری هەڵوەشانەوەی ڕەهنی زەوییەکەی پێبوو، لەسەر پردێک وەستابوو، ماوەیەکی زۆر لەگەڵ خۆیدا تێکەوتبوو ئایا لەپردەکەوە خۆی بخاتە ناو ڕووبارەکەو کۆتایی بەژیانی بێنێت یان نا؟

چەند ساڵ دوای ئەوە باوکم بۆی گێڕامەوە تەنیا هۆکارێک کە خۆی لەپردەکەوە نەخستبووە خوارەوە ئەوەبوو کە ژنەکەی هەمیشە بڕوای بەوە بوو ئەگەر ئیمانمان بە بەزەیی خودا هەبێت و گوێڕایەڵی فرمانەکانی بین، هەموو شتێک بەڕێی خێردا دەڕوات. دایکم ڕاستی دەکرد.. سەرەنجام هەموو شتێک بەخێر تەواو بوو، باوکم ٤٢ ساڵی تری لەشادی و کامەرانیدا بردە سەر.

لەماوەی ساڵانی دەستتەنگی و کاری سەختدا دایکم هەرگیز دوچاری ترس و نیگەرانی نەبوو. ئەو ناڕەحەتییەکانی خۆی لەسەر نوێژو کاتی دوعادا لەگەڵ خودا باس دەکردو هەموو شەوێک بەشێک لەئینجیلی دەخوێندەوە.. ویلیام جیمز کاتێک مامۆستای فەلسەفە بوو لەزانکۆی هارڤارد دەیوت: ((باشترین دەرمانی نیگەرانی باوەڕی ئایینیە))..

دایکم داوای لەمن دەکرد خۆم بکەمە وەقفی ئایین. سەرەتا دەمویست ببمە مەوعیزەگەری بیانی، کەواتە چوون بۆ زانکۆو لەگەڵ ڕابوونی چەند ساڵێک گەلێک

گۆڕانکاری لەمندا دروست بوو. ئیکۆلۆژی، زانست، فەلسەفەو ئایینەکانی ترم دەخوێندەوەو دەربارەی هەندێك پەروەردەو بۆچوونی دۆگماکان دوچاری گومان و ناباوەڕی بووم. ئەم شتە منی سەر لێ شێواو کردبوو، چونکە نەمەزانی باوەڕم بەچی بێت. چیتر واتایەکم لەژیاندا نەدەبینی و دەستم لەنوێژکردن هەڵگرت، پرسیاری زۆر لەمێشکمدا دروست بوبو.

ئایا تا ئێستا وەڵامی ئەو پرسیارانە دەزانم؟ نا. هیچ کەس ناتوانێت ڕەمزو نهێنی ئەم جیهانە پێناسە بکات. دروست وەکو ئەوە وایە ئێمە دەربارەی مەکینەی ئۆتۆمبێل، کارەبا یان تەنانەت لەشی خۆمان زانیاری تەواومان نەبێت، بەڵام نەبوونی زانیاری دەبێتە هۆی ئەوەی سوودی لێوەرنەگرین؟ ئەوەی کە من لەنهێنی ئایینی و دۆعا تێنەگەم نابێتە هۆی ئەوەی نەتوانم لەو ژیانی بەپیت و خۆشترەی ئایین دروستی دەکات چێژ وەرگرم.

فەیلەسوفی بەناوبانگ، سانتیانا دەڵێت:((مرۆڤ نەخولقاوە بۆ ئەوەی سەر لەکاری ژیان دەربێنێت، بەڵکو خولقاوە بۆ ئەوەی بژی)).

ئەم شتانە بووە هۆی ئەوەی من تێگەیشتنێکی نوێم لەئایین هەبێت. چیتر هیچ ئارەزوومەندی جیاوازییە جیاکەرەوەکانی کلیسانیم بەڵکو ئارەزوومەندی خزمەتێکم کە ئایین بە مرۆڤی دەکات. ئایین ئیمان، هیوا و دڵنیری دێنێتە بەرهەم. ترس و نیگەرانی و کێشە لەمرۆڤ دوور دەخاتەوەو ئامانج و ڕەهەند بە ژیانی دەبەخشێت. فرانسیس بیکۆن(٣٥٠) ساڵ لەمەوبەر دەیوت:((زانینی کەمی فەلسەفە مێشکی ئینسان بەرەو بێ ئیمانی دەبات، بەڵام زانینی قووڵی فەلسەفە دەگاتە ئامانج)).

لەبیرمە سەردەمێك خەڵك دەربارەی دژایەتی نێوان زانست و ئایین قسەیان دەکرد، بەڵام ئێستا ئەم بابەتە کۆن بووە چونکە زانست گەلێکی نوێ وەکو دەروونناسی ئەو شتە ئەڵێت کە مەسیح دەیوت. بۆچی؟ چونکە دەروونناسان تێگەیشتوون کە دۆعا و باوەڕی ئایینی ترس و نیگەرانی لەناو دەبات. ئەوان دەزانن:((کەسێك کە بەهێزو بەقووڵی ئایینی بێت، هەرگیز دەروونی پەشێو نابێت)).

ئەمڕۆ کە دەرونناسان ڕۆڵی مەوعیزەگەرانی نوێ دەگێڕن. ئەوان بەئێمە نالێن ئایینی بین هەتا لەئاگری دۆزەخ بپارێزرێین، بەڵکو دەڵێن ئایینی بین تاکو لەئاگری

دۆزەخی ئەم دنیایە کە ترس و نیگەرانی و نەخۆشی عەسەبی و دەروونیە، پارێزراو بین.

مەسیح دەڵێت:((تەنیا دروشتی بناغەیی لەئاییندا هەیە: ئەوەی کە عاشقی خوا بن و دراوسێکان و کەسانی دەوروبەرمان وەکو خۆمان خۆش بوێت)).

هەرکەس ئەم کارە بکات زانراوو نەزانراو ئایینیە. بۆ نموونە خەزوورەی من ناچێ بۆ کلێسا، بەڵام یاساکان و ئەوشتەی وەحی دەیڵێت بەتەواوی بەڕێوەی دەبات و خۆی بە ئائیرادی دەزانێت. بەڵام ئەو شتەی ئینسان دەکاتە مەسیحی نە وەرگرتنی عەقڵانی ئەوە لەسەر باوەڕێکی تایبەت و نەهەماهەنگی ئەو لەگەڵ یاسایە، بەڵکو هەبوونی ڕۆحی ئایینیە و بەشداری کردنە لەشێوەیەکی تایبەت لەژیاندا.

ئەگەر لەبیرمان بێت وتم کە دادوەرانی ئەو کێبەرکێیەی دامنابوو لەنێوان دوو نامەدا هیچ جیاوازییەکیان دانەنا. یەکەم داستانمان خوێندەوەو ئێستا دەچینە سەر دووەم داستان. داستانی ژنێك کە بۆی دەرکەوت بەبێ خودا ناتوانێت ژیان بەرەوپێش بچێت. ناوی ئەو ناڵێم و ناوی ماری کوشمەن بەکار دێنم. چونکە ئەو نەوەو منداڵێکی هەیە کە لەوانەیە لەناو هێنانی ئەو ڕازی نەبن. بەهەرحاڵ داستانەکە تەواوی ڕاستە. بەم جۆرەیە:

((لەدەورانی دابەزینی ئابووری ئەمریکادا هاوسەرەکەی من لەحەفتەدا(١٨) دۆلار دەرماڵەی هەبوو. جاری وابوو ئەم (١٨) دۆلارەیشمان دەست نەدەکەوت؛ چونکە کاتێك مێردەکەم بە هۆی نەخۆشی پشووی وەردەگرت دەرماڵەیەکی وەرنەدەگرت و بەداخەوە دوچاری نەخۆشی جۆراو جۆر بوو. ئەو خانووە بچووکەی بەدەستی خۆمان دروستمان کردبوو لەدەستماندا. پەنجا دۆلاریش قەرزاری دوکاندارێك بووین.

من جلم بۆ دراوسێکان دەشۆرد و لەجلی کۆن جلم بۆ (٥)منداڵەکەم دادەبڕی. ڕۆژێك ئەو کابرا دووکاندارەی(٥٠) دۆلارەکەیمان لابوو کوڕە پانزە ساڵەکەی تۆمەتبارکرد بە دزینی چەند دانە قەڵەم دار. کوڕەکەم ئەم بەسەرهاتەی بۆ من گێڕایەوەو من دەمزانی ئەو زۆری پێناخۆش بووەو سووکایەتی پێکراوە. ئەم ڕووداوە بوو کە تەنگی بەمن هەڵچنی و بێزاری کردم. ئەوەندە شێت ببووم کە کچە پێنج ساڵەکەمم برد بۆ ژووری نووستنەکەم و کون وکەلەبەرم گرت و بەلۆعەی غازم کردەوەو بە کچەکەمم وت لەسەر تەختەکە لەپاڵ مندا ڕاکشێت هەتا کەمێك بخەوین. هەروا کە دەنگی غازەکەم

لەبۆرییەکەیەوە دەبیست دەنگی مۆسیقا لەچێشتخانەکەوە دەهات. لەبیرم چبوو ڕادیۆکە بکوژێنمەوەو ئەم مۆسیقا کۆنەی بڵاو دەکردەوە:

مەسیح چ دۆستێکی پڕ بەهایە

کەتاوانەکانی ئێمە دەگرێتە ئەستۆی خۆی

چ ئارامی و ئۆقرەییەک کە دەتوانین

هەموو کێشەکانمان لەگەڵ خودا باس بکەین

ئاخ! جاری وایە ئەو ئۆقرەیی لەنا و دەبەین و

بێهوودە ڕەنج دەکێشین

چونکە هەمووشتێک لای خودا باس ناکەین

کاتێک ئەم گۆرانیەم بیست پەیم بە هەڵەی خۆم برد. تەواوی ئەم ماوەیە هەوڵم دابوو بەتەنیا کێشەکانم بگرمە ئەستۆ. هەستام، پەنجەرەکانم کردەوەو تەواوی ئەو ڕۆژەم بە دۆعاو پاڕانەوە بردە سەر. هێدی هێدی دەتگوت دۆعاکانم وەرگیرابێت، دۆخەکە تۆزێک باش بوو. لەیانەیەک کارم پەیدا کرد. یەکێک لەکوڕەکانم بۆ ئەوەی خەرجی زانکۆکەی دەربێنێت لەکێڵگەیەک کاری دەکردو من جار جار گۆرەویم دەفرۆشت. ئێستا منداڵەکانم گەورە بوون و سێ نەوەی زۆر چاکم هەیە. جاری وایە لەوەی دەمویست خۆم بکوژم هەست بەشەرمەزاری دەکەم. بەو کەسانەی دەیانەوێ خۆیان بکوژن دەڵێم تەمەنی سەختی و چارەڕەشیەکان کورتن. هەرگیز دەست نەدەنە ئەم کارە بێ عەقڵانەیە)).

دوکتۆر کارل یۆنگ دەنووسێت: لەماوەی ئەم سێ ساڵەدا کەسانێک لەوڵاتە پێشکەوتووەکانەوە ڕاوێژیان لەگەڵ من کردوەو سەدان نەخۆشم چارەسەر کردووە. لەناو تەواوی نەخۆشەکانی سەرووی (٣٥) ساڵەوە یەک نەخۆش نەبوو کە گرفتە سەرەکیەکەی پەیدا کردنی ڕوانگەی ئایینی سەبارەت بەجیهان نەبێت. بەشەهامەتەوە دەتوانین بڵێین هەرکام لەوان ئەو شتەی ئایینەکانی دنیا لەسەدە بەردەوامەکاندا بەپێڕەوانی خۆیان بەخشیوە، ونیان کردووەو هیچ کام لەوان بەبێ دۆزینەوەی ڕوانگەی ئایینی چاک نابن)).

ویلیام جیمز دەڵێت:((ئیمان یەکێکە هێزە گرنگەکانی مرۆڤو نەبوونی نشستە)). تەنانەت مەهاتما گاندی ئەگەر باوەڕی پتەوی نەبوایە دوچاری شکست دەبوو. ئەمە

خۆی لەژیاننامەکەیدا دەنووسێت:((ئەگەر دوعا نەبوایە ماوەیەکی زۆر لەمەوبەر شێت دەبووم)).

کاتێك بێ هیواو دەستەوستان دەکەوین زۆربەی کات ڕوودەکەینە خودا. پەندێکی کۆن دەڵێت:((لەبنکی چاڵدا هیچ کافرێك نابینیت)). بەڵام بۆچی ئەوەندە سەبر بکەین هەتا داماو بێ هیوا بکەوین. چونکە هێزی خۆمان ڕۆژانە بەدوعا پتەو نەکەین تا نەگەینە ڕادەی بێ هیوایی؟ هەرکات هەست دەکەم فشاری کارو کەمی کات منی لەمەعنەویات دوور کردووەتەوە زوو خۆم دەگەیەنمە کلیسایەك تا ئەندێشەکانم بڵاو بکەمەوە.

لەماوەی شەش ساڵێك کە خەریکی نووسینی ئەم کتێبە بووم سەدان حاڵەتم خستووەتە بەر لێکۆڵینەوە لەو کەسانەی توانیویانە بە هێزی دوعا بەسەر کێشەکانیاندا سەرکەون. وەرن بۆ نموونە بەسەرهاتی کتێب فرۆشێك بەناوی ئانتۆنی لەبەرچاو بگرین:

((بیستو دوو ساڵ لەمەوبەر نووسینگەی پارێزەری خۆمم داخست هەتا نوێنەرایەتی کۆمپانیایەکی کتێبە یاساییەکانی ئەمریکایی بەدەستەوە بگرم. شارەزایی من فرۆشی کۆمەڵێك کتێبی یاسایی بوو بەپارێزەران. کتێب گەلێك کە بۆ پارێزەرانی زۆر پێویست بوو. بۆ ئەم کارە پەروەردەی تەواوم بینیبوو، دەمتوانی تەواوی کۆبوونەوەکان بەڕێوەبەرمو لەبەرامبەری هەر ڕەخنەیەکدا وەڵامی گونجاو بدەمەوە. لەپێش هەر دیدارێکدا لەبارەی ئەو کەسەوە کەمێك زانیاریم کۆدەکردەوەو لەدیدارەکەدا بەشارەزایی تەواوەوە سوودم لێوەردەگرت. تەنیا کێشەم ئەوە بوو کە هیچ داواکارییەکم بە دەست نەدەگەیشت.

بەرەبەرە شەهامەتو بڕوابەخۆ بوونم لەدەستداو ئەو پارەیەی دەستم دەکەوت بەشی بژێوی ژیانمی نەدەکرد. چیتر لەوەی بۆ پەیداکردنی بازاڕ دیدار لەگەڵ خەڵك بکەم دەترسام. زۆربەی کات لەپشتی نووسینگەی پارێزەرەکانەوە دەوەستام یان لەبیناکە دەڕۆیشتمە دەرەوەو تۆزێك پیاسەم دەکردو دیسان دەگەڕامەوەو بەوەها ترسێکەوە دەرگام دەکردەوە کە ئاواتم دەخواست کڕیارەکە لەنوسینگەکەی نەبێت.

وەزعی پارەم زۆر خراپ بوو، کۆمپانیاکە ئاگاداری کردبوومەوە ئەگەر نەتوانم بازاڕی زیاتر پەیدا بکەم یارمەتیەکەی دەبڕێت. هاوسەرەکەیشم بەردەوام داوای

پارەی دەکرد هەتا پارەی پسووڵەکان بدات و پێداویستی (٣)منداڵەکەمان دابین بکات. نووسینگەی پارێزەرییەکەیشم لەشارەکەی خۆمدا داخستبوو، موشتەرییەکانم لەدەست چبوو. نەپارەی کرینی بلیتم پێبوو بۆ گەڕانەوە بۆ ماڵەوە و نەپارەی هوتێل. گەڕامەوە بۆ ژوورەکەم لەتاو داماوی دەمویست خۆم لەپەنجەرەکەوە فڕێدەمە خوارەوە، بەڵام نەمەوێرا. نەمدەزانی واتای ژیان چیەو بۆچی دەبێ ئەوەندە ئازار بکێشم.

بەهۆی ئەوەی هیچ یارمەتی و فریاد ڕەسێکم نەبوو ڕوو لەخودا کردو داوام لێکرد ڕووناکیەکم بۆ بنێرێت و من لەم تاریکیە ڕزگار بکات. داوام لەخودا کرد یارمەتیم بدات کتێبەکانم بفرۆشم خەرجی ژن و منداڵەکانم پەیدا بکەم.

چاوم کردەوە ئینجیلێك لەسەر مێزەکە بوو. هەڵمگرت و مژدەکانی مەسیحم خوێندەوە کە دەیوت:

((خەمی ژیان مەخۆن کەچی دەخۆن و چی دەنۆشن. خەمی گیان و لەشیشتان نەبێ کەچی لەبەردەکەن. ئایا ژیان ئەم خۆراك و پۆشاکەیە؟ سەیری باڵندەکان بکەن کە نەدەکێڵن و نەدروێنە دەکەن و نەکۆدەکەنەوە، بەڵام نیعمەتی خواوەند ڕسق و ڕۆزییان دەگەیەنێت. ئایا ئێوە لەوان گەورەترنین؟ بۆیە سەرەتا ڕووبکەنە قاپی خوداو دروستکاربن. ئەو کاتە تەواوی ئەم شتانە بەدەست دێنن)). لەپاش دوعاو خوێندنەوەی ئەم بەشە موعجیزەیەك ڕوویدا. ترس و نیگەرانیەکانم ڕەوینەوەو بەمتمانە لەدڵەوەو ئیمانێکی سەرکەووتوانە خەوتم.

بەیانی ڕۆژی دوایی بۆ دیداری موشتەرییەکانی زۆر پڕشەوق بووم. بەمتمانەی تەواوەوەو بڕوا بەخۆ بوون چوومە نووسینگەی یەکەم موشتەری و دەم بەپێکەنین و بەسەر بەرزی خۆمم پێ ناساند. ئەو ڕۆژە گرێبەستی زۆرم پێگەیاند. لەو ڕۆژە بەدواوە بوومە ئینسانێکی نوێ و گرێبەستەکانم ڕۆژ لەدوای ڕۆژ زیاتر دەبوو. ئەو شەوە، (٢٢) ساڵ لەمەوبەر دەتگوت دیسان لەدایك بوومەتەوە. بەیانی ئەو شەوە ڕواڵەتم هەر ئەو ڕواڵەتە بوو کە چەندەها حەفتە شکستی بەدیاری بۆ هێنابووم، بەڵام شتێك لەدەروونمدا گۆڕابوو. هێزێکی گەورەکە لەپێوەندیمەوە لەگەڵ خودا سەرچاوەی گرتبوو. مرۆڤی تەنیا بەئاسانی شکست دەخوات، بەڵام مرۆڤێك لەهێزی بێ زەواڵی خودایی لەدەروونیدا زیندووە شکست ناخوات. ئەمەم لەژیانی خۆمدا تەجرەبە کرد

که داوا بکەن تا پێتان بدرێت. تەقە لەدەرگا بدەن هەتا لێتان بکرێتەوە. کاتێك خاتوو ئەل سی بێرد خەڵکی ئیلینۆیز ڕوو بەڕووی بەڵایەك بووەوە، دۆزییەوە کە چۆك دادان و وتنەوەی ئەم دۆعایە دەتوانێت بگاتە ئارامی و ئۆقرەیی: ((خودایە ئیرادەی تۆ موقەدەر بێت، نەك خواستی من)).

ئەو لەنامەکەیدا بۆمن ئاوای نووسیوە: ((ڕۆژێك عسر زەنگی تەلەفون لێدرا. (١٤) جار جەرەس لێدرا تامن بوێرم و وەڵامی بدەمەوە. دەتوانم لەنەخۆشخانەوە تەلەفۆن دەکەن. کوڕە بچکۆلەکەم نەخۆشی مەنەنژیتی هەبوو، من هەرسات لەترسی ئەوەدا بووم هەواڵێکی خراپم پێبگات. پزیشکەکان دەترسان نەخۆشیەکە چووبێتە ناو مێشکی کە لەوحاڵەتەدا ئەگەری دروست بوونی تۆمۆرو پاشانی مەرگی هەبوو.....بەڵێ، تەلەفونەکە لەلایەن نەخۆشخانەوە بوو، پزیشکی کوڕەکەمان داوایکرد بە پەلە بچم بۆ ئەوێ.

لەوانەیە بتوانن ئەو ترسەی من و هاوسەرەکەم لەژووری چاوەڕوانیدا هەمانبوو بیهێننە بەرچاو. هەمووان منداڵەکانیان لەباوەشدا بوو، بەڵام ئێمە باوەشمان بەتاڵبوو، ئاواتی ئەوەمان دەکرد بتوانین جارێکی تر کوڕەکەمان لەئامێزبگرین. کە چوینە ژوورەوە روخساری پزیشکەکە دەروونی ئێمەی پڕ لەترس کردو وتەکانی ترسی ئێمەی زیاد کرد. ئەو وتی تەنیا ٢٠٪ ئەگەری زیندوومانی کوڕەکەمان هەیەو داوای لێکردین ئەگەر پزیشکێکی تر دەناسین بچین بۆ لای.

لەئۆتومبیلەکەدا هاوسەرەکەم گریاو وتی لەدەستدانی ئەو منداڵەی پێ تەحەموول ناکرێت. پێکەوە قسەمان کردو بڕیارماندا بچین بۆ کڵێساو داوا لەخوا بکەین ئیرادەی ئەو موقەدەر بێت نەك خواستی ئێمە. لەکڵێسا ئەم وشانەم وتەوەو هەر لەوساتەدا ئۆقرەیی بەسەرمنداْ زاڵبوو.

ئەو شەوە بەئاسوودەیی خەوتم. چەند ڕۆژ دوای ئەوە دکتۆر تەلەفۆنیکردو وتی کوڕەکەمان ئەو قەیرانەی تێپەڕاندووە))..

پیاوانێك دەناسم کە ئایین تایبەت بە ژنان و منداڵان دەزانن. ئەوان پێیان وایە پیاوانی ڕاستەقینەی تەنیا شەڕ دەکەن و بێ یارمەتی سەردەکەون. بەڵام ئایا ئەم کەسانە دەزانن کە زۆرێك لەپیاوانی دنیا هەموو ڕۆژێك دوعا دەکەن؟ جەك دەمپیسی دەیوت هەرگیز بەبێ دوعاکردن ناچێتە ناو جێگە یان بەبێ شوکرانە بژێری نان

ناخوات. ئەم قارەمانەی یاری و بۆکسێن لەپێش لێدانی زەنگی هەر راندێکی یارییەکەش دوعا دەکات تاکو خواوەند لەسەرکەوتندا یارمەتی بدات.

ئێدی رێکنباکەر بڕوای وایە دوعا ژیانی ئەوی پاراستووە. ئەو هەموو رۆژێك دوعا دەکات. کانی مەك دەڵێ بەبێ دوعاکردن خەوی لێناکەوێت.

کاتێك ژەنراڵ ئایزنهاوەر بە فرۆکە چوو بۆ بەریتانیا هەتا فەرماندەیی هێزەکانی ئەمریکایی و بەریتانی بگرێت بە دەستەوە تەنیا یەك کتێبی پێبوو، ئەویش ئینجیل بوو.

ئەم کەسانە بەباشی لەوتەی ویلیام جیمز تێگەیشتبوون: ((مرۆڤ دەبێ پێوەندی لەگەڵ خودا هەبێت چونکە تەنیا کاتێك باوەشی خۆمان بۆ لای ئەو کردەوە باشترین چارەنووسمان بۆ دەردێت))..

کەسانێکی زیاتریش هەموو رۆژێك پێبەندی ئەم شتە دەبن.

دکتۆر ئالسیس کارل کە خەڵاتی نۆبڵی بە هۆی نوسینی کتێبی: ((مرۆڤ و شتە نەناسراوەکانی)) بەدەستهێنا لەدیمانەیەکدا وتی: ((دوعا بەهێزترین جۆری وزەیە کە هەر کەسێك دەتوانێ بەدەستی بێنێت. هێزی دوعا وەکو هێزی راکێشانی زەوی راستەقینەو هەستپێکراوە. وەکو پزیشکێك کەسانێکم بینیوە کە لەپاش شکستە دەرمانە جۆراوجۆرەکان بەهێزی باوەڕو دوعا چاك بوونەتەوە.. هەروا کە بینیم دوعا سەرچاوەی رووناکی و وزەیە... بەدوعا مرۆڤ هەوڵدەدات توانای سنورداری خۆی بەپێوەندیدان بەهێزی بێکۆتایی خواوەندەوە زیاد بکات. کاتێك دوعا دەکەین خۆمان بە ئیرادەیەکی کامڵەوە دەبەستینەوە کە جیهان دەگەڕێنێت و داوا لەو دەکەین بۆ پڕکردنەوەی عەیب و کەموکوڕییەکانمان بەشێك لەدەسەڵاتەکەی ببەخشێت بە ئێمە))..

گلێن ئارنۆڵد وتاربێژییەکەی خۆی دەربارەی چۆنیەتی: زاڵبوون بەسەر نیگەرانیدا بەمجۆرە دەستپێکرد: ((هەشت ساڵ لەمەوبەر، جارێك کلیلی دەرگای ماڵەکەم سوڕاندو پێموابوو دوایین جارە دەرگای خانووەکەم قوفڵ دەدەم. سواری ئۆتۆمبێلەکەم بووم بەرەو روبار بەڕێکەوتم. شکستێکی تەواوم خواردبوو. دنیا بچووکەکەم لێك ترازابوو.. کارەکەم نزیك بە لەناوچوون بوو، دایکم بەرەو مەرگ لەماڵەوە راکشا بوو. هاوسەرەکەم دوو گیان بوو، خەرجی دکتۆر رۆژ لەدوای رۆژ زیاد دەبوو. هەموو شتێکمان لەدەستی بانکدا بوو. تەنانەت قەرزم لەحیسابی دابینی

کۆمەڵایەتیش وەرگرتبوو.. دەمویست کۆتایی بە ژیانم بێنم. کاتێك چەند میلێکم بڕی ئۆتومبیلەکەم لاداو لەسەر عەرزێك دانیشتمو وەکو منداڵ کەوتمە گریان. بڕیارمدا لەجیاتی نیگەرانی و ترس بەشێوەیەکی بنیاتنەر بیربکەمەوە. بەخۆمم وت وەزعم چەندە خراپە؟ ئایا دەکرا لەمە خراپتر بێت؟ ئایا بەڕاستی هیوایەك بۆ باشبوونی دۆخەکە نییە؟..

لەو ساتەدا بڕیارمدا کێشەکانم بسپێرمە دەستی خوداو دەستم بۆ دوعا هەڵبڕی. کوتوپڕ شتێکی سەیر روویدا، هەر ئەوەندە کێشەکانم سپارد بە دەستی هێزێکی گەورەوە، رۆحو گیانم پڕبوو لەئۆقرەییەك کە چەند مانگ بوو بە خۆمەوە نەدیبوو.. یەك کاتژمێری تر لەویا دوعام کردو پاشان گەڕامەوە بۆ ماڵەوەو وەکو منداڵێکی تازە لەدایکبوو خەوتم. رۆژی دوایی بەبڕوا بە خۆبوونەوە هەستامو چونکە خودام لەگەڵ بوو ترسم نەبوو. چووم بۆ فرۆشگایەکی گەورەو داوای کارم کرد. ئێستا کە سەیری رابردوو دەکەم لەوەی خەموخەفەت منی بەرەو روبار راکێشا تاکو رێنوینی خواوەند بەدەست بێنم، شادمانم. ئێستا متمانەو ئۆقرەییەك لەخۆمدا هەست پێدەکەم کە هەرگیز بیرم نەدەکردەوە بێتەدی))..

بۆچی باوەڕی ئایینی وەها ئۆقرەیی هێمنی و هێزێك بەرهەم دێنێت؟ وەرن باسەرنج بدەینە وەڵامەکەی ویلیام جیمز: ((شەپۆلەکانی سەر دەریا هیچ کاریگەرییەکیان لەسەر ئارامی قوڵایی دەریا نییەو بۆ کەسێك دەستی دەگاتە ڕاستی گەورە ترو بەربڵاوتر شەپۆلەکانی چارەنوس بچوك بەرچاو دێن. کەسێك کە بەڕاستی ئایینیە لەرزە ناخاتە دەرونی خۆیەوەو پڕە لە ئۆقرەیی و ئامادەی ئەرکێکە دەکەوێتە ئەستۆی))..

ئەگەر نیگەران و قەلەقین بۆچی دەستەوداوێنی خودا نابین؟ هەروا کە ئیمانۆڵ ئیل کانت دەڵێت: ((بڕواتان بەخوا هەبێت، چونکە وەها ئیمانێك پێویستی هەموانە)).. بۆچی خۆمان بەئیرادەیەکی کامڵەوە گرێ نەدەین کە جیهان هەڵدەسوڕێنێت؟ تەنانەت ئەگەر ئێوە باوەڕی ئایینیشتان نەبێت دیسان دوعا زیاتر لەوەی بیری لێدەکەنەوە بەسوودە بۆتان. چونکە دوعا رێگەی کاری کردەوەییە، واتە دوعا کردن.

سێ پێویستی سەرەکی دەروونی هەر کەسێك پڕ دەکاتەوە:

١- دوعاکردن یارمەتی ئێمە دەدات ئەو شتەی بەڕاستی ئێمە ئازار دەدات لەقاڵبی وشەکاندا بیهێنینە سەر زمان. لەبابەتی یەکەم لەبەشی دووەمدا بینیمان کە

چارەسەرکردنی ئەو کێشانەی ناڕوون و نادیارن کەم و زۆر ناکرێت. دوعا وەکو ئەوە وایە کێشەکەمان بنوسین. بۆ چارەسەرکردنی کێشە دەبێ لەقاڵبی وشەدا بیهێنینە سەر زمان.

٢- دوعا یەکەم هەنگاوە بەرەو کردەوە. هیچ کەس نیە بەردەوام دوعا بۆ شتێك بکات بەڵام بۆ بەدیهاتنی هەنگاوێکی کردەوەیی هەڵنەگرێت. ئەگەر دوعا بەهێزترین جۆری وزەیە کە مرۆڤ دەتوانێ بەدەستی بێنێت کەواتە بۆچی سوود لەم وزەیە وەرنەگرین؟ بۆچی هەر ئێستا ئەم کتێبە داناخەن بچن بۆ ژووری خۆتان و دەست بۆ دوعا هەڵبڕن تاکو خودا، الله، مەولا، یان هەر ناوێکی تر کە لەو هێزە بێ کۆتاییەی دەنێن، یارمەتیتان بدات تاکو: ئۆقرەیی بەدەست بێنن، لەجیاتی ئەفرەت خۆشەویستی دروست بکەن و لەجیاتی رق و قین بەخشش و شادی بەخەم.. ئارام ببینەوەو ئارام بکەنەوە، تێیان بگەن و تێتان بگەن. خۆشتان بوێت و خۆشیان بوێن. چونکە لەبەخشدایە کە دەبەخشرێین و مەرگدایە کە نەمر دەبین.

بەشی شەشەم

چــــۆن رەخنە وەرگـــــربین

بابەتی یەکەم

لەبیرتان بێت کەس شەق لەسەگی تۆپیو هەڵنەدات.

چەند ساڵ لەمەوبەر شتێك روویدا کە هەموو کۆمەڵی خوێندەواری ئەمریکای خستە جوڵەو تەواوی کاربەدەستانی کاروباری پەروەردە لەبەرئەوە هاتن بۆ شیکاگۆ.. پیاوێك کە چەند ساڵ لەمەوبەر توانیبووی بەخزمەتکاری، دارشکاندن، وانە وتنەوەی ئەهلی و فرۆشیاری خوێندنی خۆی لەزانکۆی بیل تەواو بکات، ئەمڕۆکە لەپاش (٨) ساڵ لەحاڵی وەرگرتنی پلەی سەرۆکایەتی زانکۆی شیکاگۆ، یەکێك لەدەوڵەمەندترین و ناودارترین زانکۆکانی ئەمریکا بوو.. مامۆستاکانی من لەم هەڵبژاردنە نارازی بوون و نارەزایەتی و رەخنە وەکو باران بەسەر ئەودا دەباری. تەنانەت رۆژنامەکانیش لەگەڵیاندا بوبوە هاودەنگ کە ئەو زۆر گەنج، بێ ئەزموون و خاوەنی بیروڕای بێ مانایە. ناوی ئەو رابێرت هاچیز بوو..

رۆژی هەڵبژاردنی ئەو یەکێك لەهاوڕێکانی بە باوکی رابێرتی وت: ((ئەمڕۆ بەیانی رۆژنامەم دەخوێندەوەو لەوەی وتاری سەرنوسەر زۆر خراپەی لەسەر رابێرت نوسیبوو زۆر سەرم سووڕما)).. باوکی رابێرت وەڵامی دایەوە: ((بەڵێ، زۆریش توند بوو، بەڵام لەبیرت بێت کەس شەق لەسەگی تۆپیو هەڵنادات)) و هەرچەندە کەسێك گرنگتر بێت رەخنەکانی سەبارەت بەو توندترە.

شازادەی وێڵز: ئیدواردی هەشتەم کاتێك مێرمندالبوو ئەم راستیەی بە کوتەك خواردن بۆ دەرکەوت. کاتێك لەکۆلیجی دارت ماوت کە هاوسەنگی ئاکادیمیای دەریایی ئێمەیە دەرسی دەخوێند رۆژێك لەحاڵێکدا چاوی بەگریان بوو روبەڕوی یەکێك لەئەفسەرەکان بوەوە. ئەفسەرەکە هۆی گریانەکەی پرسی، بەڵام ئیدوارد خۆی لەوەڵامدانەوە لائەدا تاکو سەرەنجام پێداگری زۆری ئەفسەرەکە بووە هۆی

رونبونەوەی بەسەرهاتەكە. ئیدوارد وتی هاوپۆلەكانی بەشەق لێی دەدەن. ئەفسەر خوێندكارەكانی كۆكردەوەو داوای لێكردن هۆكاری ئەم شتە بڵێن. لەپاش خۆبەدەستەوەنەدانو پارێزی زۆر وەڵامی ئەوان ئەمە بوو: ((دەمانویست كاتێك بوینە ئەفسەر بڵێین شەقمان لەشا هەڵداوە!))..

كەواتە ئەم جارە ئەگەر كەوتنە بەر ئازارو رەخنە بزانن كە ئەم كارە دەبێتە هۆی ئەوەی رەخنەگر هەست بە سربوونو گرنگی بكات. زۆربەی كات ئەم رەخنانە بەو مانایە كە ئێوە لەحاڵی سەركەوتنو شایانی گرنگیپێدانن. زۆربەی خەڵك لەوەی كەسانی خوێندەوار یان كەسانێك كە لەخۆیان سەركەوتووترن ئەدەنە بەر جوێنو خراپە باسكردن، چێژی زۆر وەردەگرن..

بۆ نموونە چەند ماوەیەك لەمەوبەر لەرادیۆدا بەرنامەیەكم بۆ رێزگرتن لەژەنراڵ ویلیام بۆت، دامەزرێنەری سوپای سەوز كە یارمەتی هەژارانی ئەدا، بەرێوەبرد لەپاش ماوەیەك پیرەژنێك نامەیەكی بۆ نووسیمو قسەی خراپی بە ژەنراڵ ویلیام وتو ئەوی تۆمەتباركرد كە ٨ ملیۆن دۆلار لەو پارانەی بۆ هەژاران كۆكراوەتەوە دزیویەتی. ئەڵبەت ئەم تۆمەتە تەواو نابەجێ بوو بەلام ئەو ژنە نەك بەدوای راستیەوە، بەڵكو بەدوای ئەوەوە بوو بە ناوزڕاندنی كەسێك كە زۆر باڵا مەقامتر بوو لەو، هەست بە ڕازی بوون بكات..

ئەو نامەیەم فرێدایە ناو زبڵدانەوەو زۆر شوكری خودام كرد لەگەڵ ژنێكی ئاوادا نە بوومەتە هاوسەر. شۆبنهاوەر چەندەها ساڵ لەمەوبەر ئەم بابەتەی بەجوانی خستووەتە روو، ((كەسانی پەست چێژێكی زۆر لەهەڵەكانی گەورەكان دەبەن))..

ناتوانین سەرۆكی زانكۆ بە كەسێكی پەست لەقەڵەم بەین بەلام یەكێك لەسەرۆكانی زانكۆی بیل بەناوی تیمۆتی دوایت لەوەی پیاوێك كە مورەشەح بوو بۆ وەرگرتنی سەرۆكایەتی كۆمار، بخاتە بەر رەخنەو گازندە زۆر شاد دەبوو. بۆ نموونە دەیوت: ((ئەگەر ئەم كەسە بێتە سەرۆك كۆمار، ژنانو كچانی ئێمە تووشی خۆ فرۆشتنی یاسایی دەبنو ئێمە شایەتی لەناوچوونی بەهاكانو ژێر پێكەوتنی مرۆڤایەتیو مەعنەویات دەبین))..

دەتانەوێ ناوی ئەو سەرۆك کۆمارە بزانن؟ تۆماس جێفرسۆن. هەر ئەو تۆماس جێفرسۆنە نەمرە؟ نوسەری کتێبی ((راگەیاندنی سەربەخۆیی))و پشتیوانی دیموکراسی؟ بەڵێ، خۆیەتی.

بەبڕوای ئێوە کام سەرۆك کۆمارەی ئەمریکایان بە ریاباز، فێڵبازو تۆزێك باشتر لەپیاو کوژان ناوبردو کاریکاتەرەکەی ئەویان لەحاڵێکدا سەری لەژێر تیغدا بوو، خەڵك بەو پێدەکەنین، لەرۆژنامەدا چاپ کرد؟ بەڵێ، جۆر واشینگتۆن..

لەوانەیە مرۆڤ لەم ماوەدا گۆڕابێت. با داستانێکی تر بخوێنینەوە، دەریاوان پیری دۆزەرەوەیەك بوو کە لەساڵی ١٩٠٩دا بە چوون بۆ جەمسەری باکور بەهۆی عارەبانەو سەگەوە، تەواوی دنیای تووشی سەرسوڕمان کرد. ئەمە کارێك بوو کە پیاوانێکی دلێری زۆر چەندەها سەدە لەهەوڵی ئەنجامدانیدا بوون بەڵام بێ سەرکەوتن لەرێی ئەو ئامانجەدا گیانیان دۆڕاند. دەریاوان پیریش نزیك بوو لەسەر مارەق بێتەوەو هەشت پەنجەی قاچی بەهۆی بەستنەوە براوبوونەوە. ئەو ئەوەندەی سەختی کێشا بوو کە دەترسا شێت ببێت. ئەڵبەت ئەو ناوبانگەی ئەو دەریکرد بوو بووە هۆی ئەوەی ئەفسەرانی پایەبەرزترو لەو زۆر تووڕە بن. ئەوان ئەویان تاوانبارکرد بەوەی بەناوی لێکۆڵینەوەی زانستییەوە پارەی حکومەت لەجەمسەری باکوور دەکاتە خەرجی رابواردن. ئەوان ئەویان تاوانبارکرد بەوەی بە ناوی لێکۆڵینەوەی زانستیەوە پارەی حکومەت لەجەمسەری باکور دەکاتە خەرجی رابواردن. ئەوان ئەوەندە ئاگریان بەم تۆمەتو هەڵبەستەوە نا کە خودی سەرۆك کۆمار ناچار بە دەستێوەردان بوو، ئەوی بێ تاوان ناساند. ئایا ئەگەر ئەو لەواشینگتۆن نوسینگەیەکی هەبوایە دوچاری ئەم کێشانە دەبوو؟ نەخێر، ئەو ئەوەندە گرنگ نەدەبوو کە ئێرەیی خەڵك بوروژێنێت.

بۆ رزگاربوون لەزیانی رەخنەی نابەجێ بدەنە یاسای یەکەم:

لەبیرتان بێت کە رەخنەی نابەجێ زۆربەی کات وەکو ئافەرین وایە لەبەرگی ساختەدا هیچ کەس شەق لەسەگی تۆپیوی هەڵنادات.

بابەتی دووەم

لەزیانی ڕەخنەی نابەجێ پارێزراوبن

ماوەیەك لەمەوبەر دیدارێکم لەگەڵ یەکێك لەسەختگیرترین فەرماندەکانی ناوگانی دەریایی ساز کرد. ئەو کەسێك نیە لەژەنراڵ سەمدەلی باتلەر. ئەو وتی لەدەورانی لاویدا زۆر ئاواتە خوازی ناوو ناوبانگ بوو، دەیویست کاریگەری زۆری لەسەر خەڵك هەبێت. لەو زەمانەدا کەمترین ڕەخنە دڵی ئەوی ئەشکاند، بەڵام سی ساڵ خزمەت لەهێزی دەریاوانی ئەوی ڕاهێناوە. ئەو دەڵێت ئەوەندە سوکایەتی و جوێنی بیستووە کە ئێستا ئەگەر سووکایەتی پێبکەن زەحمەت بەخۆی نادات سەیری کابرا بکات.

لەبیرمە چەند ساڵ لەمەوبەر هەواڵنێری ڕۆژنامەی سان هات بۆ دیداری یەکێك لەوانەکانی من و لەوتارەکەیدا وانەکەی گرتە بەر گاڵتەو سووکایەتی. من زۆر پێم ناخۆش بوو، ئەم بابەتەم بەتەلەفون بەسەر نووسەر ڕاگەیاندو وتم لەجیاتی گاڵتە پێکردن ڕاستیەکان چاپ کەن. ئەڵبەت ئەمڕۆکە لەم کارەم شەرمەزارم. زۆربەی خەڵك ڕەخنە بچووکەکان وەردەگرن. لەدواییدا بۆم دەرکەوت نیوەی خوێنەرانی ڕۆژنامەکە ئەم وتارە ناخوێننەوە. نیوەی ئەو کەسانەی خوێندوویانەتەوە بەلایانەوە بێ مانا بووەو ئەو دەستەش کە لەخوێندنەوەی شادمان بوون لەپاش چەند هەفتە بەتەواوی فەرامۆشیان کردووە.

ئێستا دەزانم خەڵك زۆر گرنگی نادەن کە لەبارەی من و ئێوەوە چی دەوترێت. ئەوان زۆر بەی کات لەفیکری خۆیاندان. ژانە سەرێك بۆ ئەوان گرنگترە لەمەرگی من و تۆ. تەنانەت ئەگەر هەموو دۆستانیشمان خەیانەتمان لێ بکەن و گاڵتەم پێبکەن نابێ دوچاری خۆ خواردنەوە بین. بەپێچەوانەوە وەرن بیری بێنینەوە ئەم شتە بۆ مەسیحیش ڕوویدا. یەکێك لە(١٢) حەوارییەکانی لەبەر بڕێك پارە کە بەپارەی

ئەمرۆکە دەکاتە (١٩) دۆلار خەیانەتی لەعیسا کرد. یەکێکی تر (٣) جار وتی هەر نایشیناسێت. واتە لەهەر (٦) هاوڕێی خۆشەویست یەکیان خەیانەتی لەو کرد. ئێمەیش دەبێ چاوەڕوانی زیاترمان لەدۆستانمان هەبێت.

چەند ساڵ لەمەوبەر بەو ڕاستیە گەیشتم کە ئەگەر چی ناتوانم بەر لەڕەخنەی نابەجێ بگرم، بەلام دەتوانم کاری گرنگتر بکەم. واتە ڕێگە نەدەم ئەم تۆمەتانە من ئازار بدەن. بابەتەکە شی بکەینەوە: مەبەستی وتەکەی من ئەوە نیە کەچاوپۆشی لەهەر ڕەخنەیەك بکەین، بەلکو بەبێ ڕەخنە نا دادگەرییەکان بە چاوپۆشی لەبیر کەین.

جارێك ئەلنۆر رۆزویلت پرسیارم لێکرد چۆن هەڵس وکەوت لەگەڵ ڕەخنەو گازەندە ئیرەیی ئامێزەکان دەکات، چونکە ئەو ڕەخنە گرو دۆستانێکی زۆری هەبوو. زیاتر لە هەموو ئەو ژنانەی لەو دەورانەدا لە کۆشکی سپی دەژیان. ئەو وتی کاتێك کچێکی گەنج بوو زۆر شەرمن بووو ترسی لە قسەکردن هەبوو، چونکە نەیدەویست بکەوێتە بەر ڕەخنە. ڕۆژێك داوای یارمەتی لە پوری کرد هەتا بەسەر ئەم ترسەدا زاڵ بێت. پوری ئاوای وەلام دابووەوە: ((تا کاتێك لەحەق بوونی خۆت دڵنیایت ڕێگە مەدە قسەی خەڵك تۆ ئازار بدات)). ئەلنۆر ڕۆز وێلت وتی: ((تاقە ڕێگەی ئەوەی لەدەستی ڕەخنە ڕزگاربیت ئەوەیە کە ببیتە پەیکەرێکی چینی لەسەر تاقێك. چ ئەو کارەی لەمێشکتدایە ئەنجامی بدەی یان نەیدەی دەکەوێتە بەر ڕەخنە، کەواتە باشتر وایە ئەو شتەی هەست دەکەیت دروستە بیکەیت)).

پرسیارم لە ((میتۆ براش))ی کۆچکردوو کە سەرۆکی ئەو کاتەی یەکێتی نێو نەتەوەیی ئەمریکا بوو، کرد ئایا لەبەرامبەری ڕەخنەدا کاردانەوە لەخۆی دەنوێنێت؟ وەلامی دایەوە:

((لەڕۆژانیی سەرەتایی سەرۆکایەتیدا بەنیسبەتی ئەو قسانەی دەیان کرد زۆر هەستیار بووم و دەمویست بزانم ئایا تەواوی فەرمانبەرەکان من بەبێ عەیب و کامڵ دەزانن یان نا و ئەم شتە دەبووە هۆی نیگەرانی من. هەوڵم ئەدا هەموان لەخۆم ڕازی کەم بەلام هەر ئەم بابەتە دەبووە هۆی ئەوەی هەوڵی من بۆ ڕازی کردنی کەسێك، کەسێکی تر ئازار بدات. لەپاشان بۆم دەرکەوت هەرچی زیاتر هەوڵ ئەدەم هەستی بریندار کەسانی دەوروبەرم بۆ دەرباز بوون لەڕەخنە چاك بکەمەوەو دڵیان بەدەست بێنم زیاتر دوژمن بۆخۆم دروست ئەکەم. بەخۆمم وت: ((ئەگەر لەخەڵك بالاتربیت

سروشتیه دەکەویتە بەر ڕەخنە، کەواتە باشتر وایە خووی پێ بگریت. کەواتە بڕیارمدا هەرکارێك بەبڕوای خۆم دروستە بەبێ ترس لەڕەخنە ئەنجامی بدەین و کاتێك بارانی ڕەخنەو گازندەی نادادگەرانە بەسەرمدا باری چەتری بێ دەربەستی بکەمە سپەری خۆم)).

دیمز تایلۆر تەنانەت ئەم چەترەیشی بەکار نەدەهێنا، بەڵکو لەژێر باراندا دەوەستا و پێی پێدەکەنی. ئەو کاتێك ڕای خۆی دەربارەی ئۆرکسترای فیلارمۆنێك سەمفۆنیای نیویۆرك باس دەکرد نوسراوەیەکی لەلایەن ژنێکەوە وەرگرت کە لەوێدا بە ((درۆزن، خەیانەت کارو بێزار کەر)) ناوی نرابوو. ئەو دەڵێت لەوکاتەدا هەستم کرد ئەو ژنە گوێی لەوتارەکەی من نەگرتووە. دیمز تایلۆر لەبەرنامەی ڕادیۆیی هەفتەی دواییدا ئەو نامەیەی بۆ هەموو بیسەران خوێندەوە. چەند ڕۆژ دوای ئەوە نامەیەکی تری لەو ژنە پێگەیشت کە نووسیبووی ئەو هێشتا لەسەر ئەو بۆچوونەی سوورە. بەخوێندنەوەی ئەم نامەیە تایلۆر دەم بەپێکەنین وتی: ((کەواتە من هێشتا درۆزنێکی خیانەت کارو بێزار کەرم!)) کەسێك کە ئاوا ڕوو بەڕووی ئەم ڕەخنە سووکایەتی کەرە ببێتەوە، بەڕاستی شایستەی شاباش و ئافەرینە. ئێمە بەردەوام ئارامی، هەیبەت و قۆشمەیی ئەو ستایش دەکەین.

کاتێك چارلز شۆئاب لەکۆلێجی پرنستۆن وتاری بۆ خوێندکارانی دەخوێندەوە کە یەکێك لەگەورەترین دەرسەکانی ژیانی لەکرێکارێکی ئەڵمانیەوە وەرگرتووە کە لەکارگەی ئیستیلی ئەو کاری دەکرد. ئەم کرێکارە سەبارەت بەشەڕ موناقەشەی لەگەڵ تەواوی کرێکارەکانی تر کردبوو، ئەوان ئەویان خستبووە ناو ڕووبارەوە. کاتێك هاتە نووسینگەکەمەوە تەڕوقوڕاوی بوو. پرسیارم لێکرد: ((چیت بەوان وت کە خستیانیتە ناو ڕووبارەکەوە؟)) وەڵامی دایەوە: ((هیچ، تەنیا پێکەنیم)) و چارلز شۆئاب ئەم قسەی کردبووە دروشمی ژیانی خۆی:

((تەنیا پێبکەنە)).

ئەم ڕەوشە لەبەرامبەری ڕەخنە نادادگەرییەکان زۆر کارامەیە، چونکە ئێوە دەتوانن شتێك بەکەسێك بڵێن کە وەڵامتان ئەداتەوە بەڵام کەسێك کە لەبەرامبەری ڕەخنەی ئێوەدا پێدەکەنێت چی دەڵێن؟

ئابراهام لینکۆڵن دەیوت: ((ئەگەر بمەوێ تەواوی ئەو ڕەخنەو هێرشانەی کراوەتە سەرم بیخوێنمەوە، چ بگا بەوەی وەڵامیان بدەمەوە، دەبێ ئەم نووسینگەیە بۆ کاری تر چۆڵ بکەم. من باشترین کار کە دەزانمو دەتوانم ئەنجامی ئەدەمو باکم لەڕەخنە نیە. کاتێك کارەکەم تەواو بوو ئەگەر حەق بە من بوو ئەوا ئەو ڕەخنانە گرنگ نین، ئەگەریش من حەقم پێ نەبوو ئەگەر فریشتەکانیش بڵێن حەق بەمنە چیتر هیچ گرنگ نیە)).

یاسای دووەم بۆ پارێزراو بوون لەڕەخنەی نادادگەرییانە:

باشترین کارێك کە دەتوانن ئەنجامی بدەن، چەتری بێ دەربەستی لەژێر بارانی ڕەخنەکاندا بەسەر سەرتانەوە بگرن.

بابەتی دووەم

ئـــەو کەریەتیانەی کـــــــــردوومە

لەفایلە تایبەتەکەی خۆمدا بەشێکم هەیە کە تیایدا ئەو کارە بێ عەقڵیانەی ئەنجامم داوە هەڵیدەگرم. جاریوایە ئەم ڕابردووانە ئەدەم بە سکرتێرەکەم بینوسێت؛ بەڵام جاری وایە ئەم بێ عەقڵیانە ئەوەندە تایبەتە کە شەرم دەکەم پیشانی کەسی بدەم؛ کەواتە بەدەستی خۆم دەیاننووسم.

لەم فایلەدا بەشێک لەو ڕەخنانەی لەخۆمم گرتووە هەڵیدەگرم کە هی (١٥) ساڵ لەمەوبەرە. ئەڵبەت ئەگەر ڕاستگۆتر بوومایە بێ گومان ئەم فایلە قەڵەوتر لەوەی ئێستا دەبوو. ئێستاکە ئەم نووسراوانە دەخوێنمەوەو دەبینم چۆن ڕەخنەم لەخۆم گرتووە؛ باشتر دەتوانم خۆم بەڕێوەبەرەو کێشە سەختەکان چارەسەر کەم.

پێشتر تاوانی هەڵەکانم دەخستە ئەستۆی کەسانی ترەوە؛ بەڵام لەگەڵ ڕابوونی زەمان و زۆر بوونی ئەزموونەکانم کە کەمەو زۆر لەهەموو ئەو بەڵایانەی بەسەرم هاتووە تاوان باری سەرەکی خۆم بووم؛ بەرابوونی ڕۆژگار زۆربەی مرۆڤەکان دەگەنە ئەم ئەنجامە. ناپلیۆن دەڵێت:

((هیچ کەس لەخۆم زیاتر بەهۆی شکستەوە شایستەی سەرزەنشت نیە؛ دوژمنی گەورەی من خۆم بووەو دروستکەری چارەنووسی پڕبەڵایشم هەروا خۆم بووم)).

باکەسێکتان پێ بناسێنم کە لەبواری بەڕێوەبردنی کەسایەتیدا بەهونەرمەند دەژمێردرێت. ناوی ئەو ((هاول))ە.کاتێک هەواڵی مەرگی کتوپڕی ئەو بڵاو بووەوە واڵ ستریت کپ بووە؛ چونکە ئەو لەکۆڵەکەکانی ئابووری ئەمریکا بوو. ئەو خوێندەواری زۆری نەبوو؛ ژیانی خۆی وەکو فەرمانبەرێك لەفرۆشگایەك دەستپێکرد.پاشان بووە بەڕێوەبەری چۆنیەتی پیشەسازی پۆڵای ئەمریکاو کەوتە

ڕێگەی دەسەلاَت و ناوبانگ. لەدیدارێکدا کەلەپێش مەرگی لەگەلْ ئەودا هەمبوو گێڕایەوە:

((چەندەها سالْ دەفتەرێکی ڕۆژانەم هەبوو کەتەواوی دیدارەکانم تیا دەنووسی. شەوانی شەممە هەمیشە لەم دەفتەرەدا بەتالْە چونکە لەم ڕۆژەدا دامناوە بۆ خۆهەلْسەنگاندن و پیاچوونەوەی کارەکانم. کەواتە لەدوای خواردنی ئێوارەوە دەچمە ژوورەکەم و دەربارەی تەواوی قسەکانم، موناقەشەکانم و دیدارەکانم بیردەکەمەوە تاکو هەلْەکان و ئەو دەرسانەی فێری بووم پیابچمەوە. بەبڕوای من ئەمە باشترین ڕەوشە بۆ هەلْسەنگاندن و بەڕێوەبەرایەتی کەسایەتی)).

بێن فرانکلین هەموو شەوێك ئەم پیاچوونەوەی ئەنجام ئەداو بۆی دەرکەوتبوو (١٣) هەلْەی گەورەی هەیە. سێ دانە لەو هەلاَنە بریتی بوون لە: ١- فیڕۆدانی کات ٢- سەرنج دانە شتی بێ بایەخ ٣- موناقەشە لەگەلْ خەلْك. فرانکلین عاقلْ بوو، دەیزانی ئەگەر ئەم عەیبانە چارەسەر نەکات سەرکەوتنی سنووردار دەبێتەوە. کەواتە کەوتە بەرەنگار بوونەوەی ئەم عەیبانەو هەموو حەفتەیەك براوەی ئەم کێبەر کێیەی لەدەفتەرەکەیدا دەنووسی. هیچ جێی سەرسووڕمان نیە کە ئەو بووبە خۆشەویسترین پیاوی ئەمریکا.

کەسانی بچووك و کورت بین بەتۆزێك ڕەخنە تووڕەدەبن. بەلاَم پیاوانی عاقلْ لەم سەرزەنشتانە بەشەوقەوە دەرس وەردەگرن. والْت ویتمەن ئەم بابەتەی بەم شێوە باس کردووە:

((ئایا هەموو دەرسەکانی ژیان لەو کەسانەوە فێربوون کە خۆشتان ویستوون، لەگەلْتان میهرەبان بوون و ڕێگەیان بۆ کردوونەتەوە؟ ئایا لەو کەسانەی ئێوەیان ڕەت کردووەتەوە، لەبەرامبەرتاندا وەستاون و دژایەتیان کردوون، دەرسی گەورە فێرنەبوون؟))

لەجیاتی ئەوەی ڕێگە بەدوژمنان بدەین ئێمە بگرنە بەر ڕەخنە، وەرن خۆمان گەورەترین ڕەخنەگری خۆمان بین و لەپێش ئەوەی دوژمنانمان دەرفەتی ڕادەربڕینیان هەبێت، تەواوی عەیب و ڕێگە چارەکانیان بدۆزینەوە.

ئەگەر کەسێك بۆ نموونە ئێوە بەکەر ناوبەرێت چ کاردانەوەیەکتان دەبێ؟ تووڕەدەبن؟ پێی دەلْێنەوە؟ وەرن بزانین لینکۆلْن لەم وەزعەدا چی کردووە؟ جارێك

ئیستانتۆن کە بەڕێوەبەری کاروباری شەڕی لینکۆڵن ئەوی بەکەر ناوبرد، چونکە لینکۆڵن دەستی خستبووە کاروباری ئەو و فرمانی گواستنەوەی چەند گوردانی تەنیابۆ ڕازی کردنی سیاسەتمەدارێك ئیمزا کردبوو. کاتێك بەویان وت ئیستانتۆن بەوی وتووە (کەر)، لینکۆڵن بەئارامی وەڵامی دایەوە: ((ئەگەر ئەو وتبێتی ئەڵبەت ڕاست دەکات چونکە زۆر کەم هەڵەدەکات. دەبێ لەم بارەوە بیر بکەمەوە)). ئەو چوو بۆ دیداری ئیستانتۆن و کاتێك قەناعەتی کرد فرمانەکەی هەڵەبووە، هەڵیوەشاندەوە. ئەو لەبەرامبەری ڕەخنەی ڕاستگۆیانەو لەڕووی زانستەوە بە کراوەیی پێشوازی لێکرد.

من و ئێوەیش دەبێ ئاوا بە ئامێزی کراوەوە ڕەخنەکان وەربگرین. ئەگەر بیستمان کەسێك بەخراپ باسمان دەکات خێرا نەکەوینە بەرگریکردن لەخۆمان. هەر نەزانێك ئەم کارە دەکات.

وەرن با جڵەوی کارەکە بگرینە دەست، مەجالی دوژمنەکانمان بەرتەسك بکەینەوەو شاباشی خەڵك بەم ڕستەیە بەدەست بێنین کە دەڵێت: ((ئەگەر ڕەخنەگرانی من ئاگاداری هەموو کەم و کورپیەکانی من بوونایە، بێ گومان سەختتر لەم جارە منیان دەگرتە بەر ڕەخنە)). لەبابەتی پێشوودا لەبارەی ئەوەوە قسەمان کرد کە لەبەرامبەری ڕەخنەی نادادگەرییانەدا چی بکەین، بەڵام پێشنیارێکی ترم هەیە. کاتێك کەوتینە بەر ڕەخنەی لەو جۆرە دەتوانین بڵێین: ((ڕاوەستە! کێ وتوویەتی من مرۆڤێکی بێ عەیبم؟ ئەگەر ئەنیشتاین دەڵێت ٩٩٪ لێکدانەوەکانی هەڵەیە، لەوانەیە منیش شایستەی ئەم ڕەخنەیە بم. ئەگەر وایە دەبێ مەمنوونی ڕەخنەگران بم)). فرۆشیارێکی سابوونم دەناسی کە عادەتی بوو داوا لەخەڵك بکات ڕەخنەی لێ بگرن. کاتێك یەکەمجار دەستی کرد بەفرۆشتنی سابوون، داواکاری زۆر نەبوو. دەیزانی عەیبەکە لەسابوون یان نرخەکەیەوە نیە، کەواتە گرفتەکە لەلایەن خۆیەوە بوو. کاتێك لەبەستنی گرێبەستێکدا شکستی دەهێنا لەلای خۆی شی دەکردەوە کە عەیبی کارەکە لەکوێدایە. ئایا زانیاری شتەکەی بەکەمی داوە؟ یان هەڵس و کەوتێکی دروستی نەکردووە؟ پاشان دەچوو بۆ لای ئەو کەسەو داوای لێ دەکرد عەیبی کارەکەی پێ بڵێت:

((دەکرێ ئەو پیاوەتیە لەحەقی مندا بکەیت و پێم بڵێیت چ هەڵس و کەوتێکی من بووەهۆی ئەوەی تۆ لەکڕینی ئەم بەرهەمە پاشگەزبیتەوە؟ بەهەر حاڵ تۆ زۆر بەئەزموونترو سەرکەوتووتری لەمن، کەواتە تکایە ڕاستگۆیانە حەقیقەتەکەم پێ بڵێ)). ناوی ئەو ((ئەی . ئیچ . لیتڵ)) بوو.

ئەوکارانەی لەم بەشەدا باسمان لەسەر کرد هەموو بۆ کەسانی گەورە ڕوویداوە. ئێوەیش ئێستا کە تەنیان دەتوانن لەئاوێنەدا پرسیار لەخۆتان بکەن ئایا لەو کەسانەن یان نا. بۆ پارێزراو بوون لەئازاری ڕەخنە سەرنج بدەنە یاسای سێهەم:

دەفتەرێك بۆ نوسینی ئەو کەرێتیانە دابنێین کە کردوومانەو خۆمان بدەینە بەر ڕەخنە:

بەهۆی ئەوەوە کەکەسانێکی کامڵ نین وەکو لیتڵ داوا لەخەڵك بکەین ڕەخنە بنیاتنەرەکانیان لەئێمە دریغ نەکەن.

کورتەی بەشی شەشەم

ڕێگاکانی پارێزراو بوون لەئازاری ڕەخنەی نادادگەریانە

یاسای یەکەم: ڕەخنە ناعادلانە بەشێوەی باو وەکو ئافەرین وایە لەبەرگی ساختەدا . واتە دەریدەخات کە ئێوە ئیرەیی خەڵکتان جولاندووە. لەبیرتان بێت کەس شەق لەسەگی تۆپیو هەڵنادات.

یاسای دووەم: کارەکانتان بەباشترین شێوە ئەنجام بدەن و پاشان چەتری بێ دەربەستی لەژێر بارانی ڕەخنەی نابەجێ و ناعادلانە بەسەر سەرتانەوە بگرن.

یاسای سێهەم: پێشینەی کەریەتیەکانتان هەڵگرن و خۆتان بدەنە بەر ڕەخنە. بەهۆی ئەوەی ناکرێ کامڵ و بێ عەیب بین، وەرن وەکو ئەی-ئیچ-لیتڵ داوا لەخەڵك بکەین ڕەخنە بێ ڕیا و بنیاتنەرەکانی خۆیان لەئێمە دریغ نەکەن.

بەشی حەوتەم

شەش ڕێگە بۆ نەهێشتنی نیگەرانیو شەکەتیو بەرزکردنەوەی ئاستی وورەو توانا

بابەتی یەکەم

یەک کاتژمێر بەکاتی بەئاگابوونتان زیاد بکەن.

لەوانەیە بتانەوێ بزانین بۆچی لەکتێبێکدا کە سەبارەت بەکەمکردنەوەی نیگەرانییە، دەربارەی پێشگرتن لەشەکەتی شتم نووسیوە. ئاسانە، شەکەتی زۆربەی کات نیگەرانی لەگەڵدایە یان لانی کەم ئێوە ئامادەی نیگەرانی دەکات. هەر خوێنکارێکی پزیشکی دەتوانێ ئەم بابەتە پشت ڕاست بکاتەوە کە ماندوویەتی خۆڕاگری جەستە لەبەرامبەری پەتاو سەدان نەخۆشی تر دێنێتە خوارەوە. لەهەمان حاڵدا دەروونناسانیش دەڵێن شەکەتی خۆڕاگری مرۆڤ لەبەرامبەری هەست گەلێکی وەکو ترس و نیگەرانی کەم دەکاتەوە. وتم ناڕاستەوخۆ. ئەم تایبەتمەندییە لەوانەیە ئاڕادەیەک کەم میهری بێت. دوکتۆر یاکوبستۆن دوو کتێبی دەربارەی حەسانەوە نووسیوە: ((حەسانەوەی بنیاتنەر)) و((دەبێ پشوو بدەین)). ئەو چەندەها ساڵ بەرپرسی لێکۆڵینەوە بوو لەبواری بەکارهێنانی حەسانەوە لەدەرمانە پزیشکیەکاندا. ئەو دەڵێت لەکاتی بوونی حەسانەوەی کامڵدا، شوێنێک بۆ حالآتی نەخوازراو و نەخۆشی هەستی وعەسەبی بوونی نیە. واتە ((لەحاڵی پشووداندا ناتوانین نیگەران بین)).

کەواتە یەکەم یاسا بۆ پێشگرتن لەماندوویەتی و پەرپووتی ئەمەیە: زۆر بحەسێنەوەو ئەم کارە لەپێش ماندوو بووندا ئەنجام بدەن. ئەو باسە کە ماندوویەتی و شەکەتی چەندە خێرا لەمرۆڤدا کەڵەکە دەبێت سەر سووڕهێنەرە.

ئەرتەشی ئەمریکا چەندەها جار لەڕێگەی تاقیکردنەوەوە تێگەیشتووە کە لەحاڵەتێکدا کە سەرباز، تەنانەت ئەو سەربازە گەنجانەی لەڕاهێنانەکاندا زۆر پرۆزەو ئامادە بوون، ئەگەر لەهەر یەک کاتژمێردا دە خولەک پشوو بدەن. نەک هەر ڕێژەکە

باشتر دەکەن، بەڵکو ماوەیەکی زیاتریش دەتوانن درێژە بەم کارە بدەن. دڵی مرۆڤ هەموو ڕۆژێك ئەوەندە خوێن هەڵێنجێت کە دەتوانین بەم ژمارە هەڵێنجانە تەنکەری شەمەندەفەرێك پڕبکەین و ئەوەندە بەرهەم دێنێت کە دەتوانین بەوە (٢٠) تەن بەردی خەڵوز لەشوێنێکدا بەبەرزایی دوو مەتر هەڵچنین و ئەم کارە بە (٦٠، ٧٠، ٩٠) ساڵ ئەنجام ئەدات. چۆن دەبێ ئەم گوشارە تەحەمول کەین؟ دوکتۆر والتەر کانۆن ئەم بابەتە شی دەکاتەوە: ((زۆربەی خەڵك وابیر دەکەنەوە دڵ بەردەوام کاردەکات، بەڵام دەبێ بزانین لەپاش هەر بچووك بوونەوەیەك کاتێکی دیاری کراو دەحەسێتەوە. لەحاڵەتی لێدانی ئاسایدا واتە (٧٠) لێدانی لەیەك خولەکدا، دڵ (٩) کاتژمێر لە (٢٤) کاتژمێر کار دەکات. واتە (١٥) کاتژمێر هەمووی حەسانەوەیە)).

لەدەورانی شەڕی دووەمی جیهانیدا وینستۆن چەرچل لەکۆتاییەکانی (٦٠)و سەرەتای (٧٠) ساڵیدا هەموو ڕۆژێك بۆ چەندین ساڵ (١٦) کاتژمێر کاری دەکرد کە ئەمە ژمارەیەکی پێوانەیی بێ وێنەیە. نهێنی ئەم کارەی ئەو لەکوێدایە؟ ئەو هەتا کاتژمێر(١١)ی بەیانی لەناو جێگەکەیدا کاری دەکرد. ڕاپۆرتەکانی دەخوێندەوە، فرمانەکانی دەنووسی و کۆبوونەوە گرنگەکانی دروست دەکرد. لەپاش خواردنی دوانیوەڕۆ یەك کاتژمێر دەخەوت. لەپێش خواردنی ئێوارەدا دوو کاتژمێری تر دەخەوت و بەمجۆرە دەیتوانی بەوزەوە تا نیوە شەو کاربکات. ئەو پێویستی بە دەرمانی ماندوویی نەبوو، چونکە پێشگیری لێدەکرد.

ڕاکفلێر دوو ژمارەی پێوانەیی لەدنیادا تۆمار کرد. یەکێك ئەوە کە تا کاتی خۆی دەوڵەمەندترین کەس بوو، ئەویتر ئەوەبوو کە هەتا(٩٨) ساڵی ژیا. نهێنی تەمەنی زۆری ئەو چی بوو؟ هۆکاری سەرەکی ئەڵبەت ئەوە بوو کە لەبواری فسیۆلۆژییەوە ئامادە باشی تەمەنی زۆر بوو، هۆکەی تری ئەوە بوو کە ئەو خووی گرتبوو هەموو ڕۆژێك نیوەڕۆ بۆ ماوەی نیو کاتژمێر لەنووسینگەکەی دەخەوت. لەسەر قەنەفەیەك ڕادەکشا و لەو نیوە کاتژمێرەدا تەنانەت تەلەفۆنی سەرۆك کۆماریش نەیدەتوانی ئەو لەخەو بکات.

حەسانەوە بەمانای ئەنجامدانی کارنییە، بەڵکو بەمانای نوێ بوونەوەو هێزگرتنەوەیە. هێزێکی زۆری نوێ بوونەوە لەکاتە کورتەکانی پشووداندا، تەنانەت خەوی (٥) خولەکی هەیە کەدەتوانێت پێشگیری لەماندوویەتی بکات.

لەماوەی (١٢) کاتـژمێردا کـە ئـەلنۆر ڕۆز ڤێلـت کەلـە کۆشـکی سـپیدا ژیـا، بەرنامەیەکی ڕۆژانەی زۆر سەخت و چڕی هەبوو. پرسیارم لێکرد چۆن ئەم ماوە زۆرە لەژێر فشاردا بەردەوامی بووە. ئەو وتی لەپێش کارگەلێکی وەکو دیداری ژمارەیەکی زۆری خەڵک و تاربێژی بیست خولەك لەسەر قەنەفەیەك ڕادەکشاو پشووی ئەدا.

لـەم مـاوەدا دیـداری لەگـەڵ ژنـە ئـۆتری، ئەسـتێرەی سـینەماو ڕادیـۆو باشـترین و خۆشەویستترین گالەوەڕێنی ڕۆژئاوا کرد. پێشکەیەکی سەربازی لەحەمامی ساردی ماڵەکەیدا بوو. ئەو وتـی لـەپێش پێشکەشکردنی بەرنامەدا لەسەر ئەوە ڕادەکشێت و پـشوو ئـەدات. تەنانـەت لـەکاتی فـیلم هەڵگرتنەوەیـشدا لـەهۆلیۆدیش لـەناو ڕۆژدا (٢یان٣) جار بۆ ماوەی (١٠) خولەك دەخەوێت.

ئەدیسۆن داهێنەری کارەباوزەی زۆری خۆی منەتباری ئەم بابەتە بوو کە هەر کاتێك خەوی دەهات دەخەوت.

ڕۆژی لەدایك بوونی (٨٠) ساڵەی هێنری ((فۆرد دیدارم)) لەگەڵ کرد و لەوەی لەو تەمەنەدا ئاوا پڕ ووزەو توانا بوو تێڕامام. پرسیاری نهێنیەکەیم لێکرد و لە وەڵامدا ئەو وتـی: ((هـەرگیز کاتێك دەکرا دانیشم بەسـەر پێوە نەدەوەستام و هـەرگیز کاتێك دەکرا ڕابکشێم دانەدەنیشتم)).

هۆراس مان، باوکی پەروەردەی نوێ، هەر سوودی لەم ڕەوشە وەردەگرت و زۆربەی کات لەنوسینگەکەیدا لەسەر قەنەفەیەك ڕادەکشا.

بەڵام ئێوە چۆن دەتوانن ئـەم کارە ئـەنجام بدەن؟ ئەگـەر ئێوە بۆ نموونـە کەسێکی خەتنووس بن ناتوانن وەکو ئەدیسۆن ئەم کارە لەنوسینگەکەتاندا بخـەون یان ئەگـەر بەرپرسـی حیساباتن نـاتوانن لـەکاتی کۆبوونـەوەدا لەسـەر قەنەفەیـەك ڕاکشێن. بـەڵام ئەگەر بۆ نموونە بۆ خواردنی نیوەڕۆ دەڕۆنەوە بۆ ماڵەوە دەتوانن لەپاش نان خواردن دەخولـەك بخـەون. ئەمـە کارێکـە کـە ژەنـڕاڵ ((جـۆرج مارشـاڵ)) دەیکـرد. ئـەو لـەکاتی شـەڕدا ئەوەنـدە سـەرقاڵی بـەڕێوەبردنی سووپا بـوو کـە چارەیەکی لەخـەوتنی کـاتی نیـوەڕۆ زیاتر نـەبوو. ئەگـەر تەمـەنتان لەسـەرووی (٥٠) ساڵەوەیەو ئەوەنـدە سـەرتان قەرەباڵغـە کـە نـاتوانن پـشوو بـدەن باشـتر وایـە بیمـەی تەمـەن وەربگـرن. لەوانەیـە هاوسـەرەکەتان بیـەوێت بـۆ هاوسـەرگیری لەگـەڵ پیـاوێکی گـەنجتر سـوود لـەو بیمەیـە وەربگرێت. لەگەڵ ئەویشدا خەرجی کفن و دفن زیاد دەکات.

ئەگەر لەپاش خواردنی نیوەڕۆ ناتوانن بخەون، لانی کەم لەپێش خواردنی ئێوارەدا یەك کاتژمێر بخەون. ئەگەر بتوانن لەنزیکی کاتژمێر (٥و٦ یان ٧) بخەون، دەتوانن یەك کاتژمێر بەکاتی بەئاگا بوونتان زیاد بکەن. چۆن؟ چونکە (٦) کاتژمێر خەوی شەوانەو یەك کاتژمێر لەپێش ئێوارەدا واتە بەسەر یەکەوە (٧) کاتژمێر خەو، بەسوودترە لە (٨) کاتژمێر خەوی لەسەریەکی شەوانە. کەواتە با ئەم بابەتە دووپات بکەمەوە: ئێوەش وەکو سوپا بکەن. واتە جارەکانی پشوودان زیاد بکەن. هەروەها وەکو دڵتان کار بکەن، واتە لەپێش ماندوو بووندا بحەسێنەوەو بەمجۆرە یەك کاتژمێر بەکاتی بەئاگا بوونتان زیاد بکەن.

بابەتی دووەم

ناسینی هۆکاری ماندوو بوون و چارەسەر کردنی.

سەرنج بدەنە ئەم لێکۆڵینەوە گرنگە: کاری مێشکی بەتەنیا ناتوانێت ئێوە ماندوو بکات. بەلاتانەوە سەیرە!! بەلام چەند ساڵ لەمەوبەر لێکۆڵەران لەمبارەوە لێکۆڵینەوەیەکیان ئەنجامدا کە ماوەی کاری مێشك هەتا گەیشتن بەقۆناغی ((کەم بوونەوەی توانای کار)) کە پێناسەی زانستی ماندوویەتیە چەندە دەبێ. ئەو شتەی بووە هۆی سەرسوورمانی لێکۆڵەران ئەم دۆزینەوەیە بوو کە خوێنی تێپەڕیو بەمێشکی چالاکدا هیچ نیشانەو ژەهری ماندوویی هێنەری تیا نەبوو. واتە ئەگەر لەپاش یەك ڕۆژ کارکردن خوێن لەدەمارەکان بگریت نیشانەی ماندوویەتی تیا دەردەکەوێت، بەلام لەخوێنی مێشکدا کەسێکی وەکو ئەنیشتەین کە ئەو هەمووە چالاکی مێشکی هەیە دیسان هیچ ئاسەوارێك نابینرێت.

تا ئەو شوێنەی پێوەندی بەخودی مێشکەوە هەیە، مێشك دەتوانێت هەر ئەو وردبینیە لەکاردا لەپاش (١٢) کاتژمێر کاری بەردەوامیش ڕابگرێت. واتە مێشکی پزیشکان ماندوو نابێت. کەواتە چ شتێك ئێمە شەکەت دەکات؟

پزیشکانی دەروونی بڕوایان وایە زۆربەی هەست بە ماندوویی کردنی ئێمە سەرچاوەی لەحاڵەتی فیکری و هەستی ئێمەوە گرتووە. بەشێکی زۆر لەهەستی ماندوویەتی ئێمە حاڵەتی دەروونی هەیەو ماندووێتی تەنیا جەستەیی شتێکی زۆر کەم وێنەیە. تەنانەت دەتوانین بڵێین ١٠٠٪ی ماندوویەتی کەسانێك کە لەپشتی مێزەوە دادەنیشن فیکری و دەروونیە. واتە سەرچاوەکەی هۆکارە هەستیەکانە.

چ هۆکارگەلێکی هەستی لەدەرکەوتنی ئەم حاڵەتە لەکەسانی پشتی مێزنشیندا کاریگەرە؟ شادی؟ هەستی ڕەزامەندی؟ نە، وانیە. بێ تاقەتی، نەفرەت، نەبوونی

ماندەر، نەبوونی ڕەزامەندی، پەلەپەل، نیگەرانیو قەلەقی.بەڵێ، هۆکاری ماندوویّتی ئیّمە ئەوەیە کە هەستەکانمان ئاڵۆزی لەدەروونماندا دروست ئەکەن. تەنیا کاری جەستەیی زۆر بە دەگمەن دەتوانیّت ئەوەندە شەکەتی دروست بکات کە بەخەوو پشوودان چارەسەر نەبیّت. نیگەرانیو پیّک هەڵپڕژانی هەستی گەورەترین هۆکارەکانی ماندوویەتی زۆرن.

هەرئیّستا بەخۆتاندا بچنەوە. ئایا بەسەر ئەم کتیّبەدا هەڵکورماون؟ شانتان داکەوتووە؟ لەسەر کورسیەکە ناخۆش دانیشتوون؟ ئەگەر وایە ئیّوە لەحاڵی بەرهەمهیّنانی ماندویەتی میّشکیدان. بۆچی ئەم حاڵەتە ناپێویستانە لەکاتی کاری میّشکیدا دروست دەبن؟ چونکە هەموان پیّیان وایە ئەگەر کاری گرنگ لەگەڵ گوشارو نیگەرانیدا نەبن بەباشترین شێوە ئەنجام نەدراوە. هەر بەو هۆیەوەیە کە ماسولکەکانمان دوچاری ئاڵۆزی دەبن هەتا ئەو هەستی هەوڵو گوشارە بەدەست بیّنین. سەیری ئەم ڕاستیە تاڵە بکەن:

ملیۆنەها مرۆڤ هەر ئیّستا لەحاڵی بەفیڕۆدانی وزەدان. مرۆڤگەلێك کە تەنانەت خەوی لەدەستدانی پارەیش ناکەن، وزەی گرنگی خۆیان بەبیّموبالاتی بەفیڕۆ دەدەن. ڕیّگەی کار چییە؟ بۆ ڕزگار بوون لەم حاڵەتە دەبێ چی بکریّت وەڵامەکەی ئاسانە: پشوودان! فیّر ببن لەکاتی ئەنجامی کاردا حاڵەتیّکی ئاسودەو نا ئاڵۆزتان هەبیّت. ئایا ئەنجامی بەم ئاسانییەیە؟ نا! لەوانەیە ناچار بن خوەکانتان تەرك بکەن، بەڵام بایی زەحمەتەکەی دیّنیّت، چونکە دەتوانیّت شۆڕشێك لەژیانتاندا بەرپا بکات.

ویلیەم جیمز لەوتاری (سەبووریی ئۆقرەیی)دا دەنوسیّت: (ئاڵۆزییەکان، تووڕەییەکان، ترسەکانو توندوتیژییەکان بە تەنیا خوی خراپن. ئاڵۆزی خویەکی خراپە، ئۆقرەیش هەر بەو شێوەیەیە. دەتوانم خوی خراپ تەرك بکەمو خوی باش لەخۆمدا دروست بکەم). چۆن دەکریّت لەئاڵۆزی نەجاتمان ببیّت. سەرەتا دەبیّت لەمیّشکەوە دەست پیّبکریّت یان لەفیکرەوە. هیچ کامیان. حەسانەوە دەبیّت لەماسولکەکانەوە دەست پیّبکات.

ویکی بائۆم ڕۆماننوسی بەناوبانگ دەڵێت کاتێك منداڵبو پیرەپیاوێکی بینی کە گرنگترین وانەی ژیانی فیّر کرد. ویکی لەو ساتەدا کەوتبوو، مەچەکی دەستیو ئەژنۆی کوترابوو. پیرەپیاوەکە ئەوی هەستاندبووەو سەرو چاوی پاك کردبووەوە. ئەو

سەردەمێك جەمبازی سێرك بوو. بە ویكی وت: (دەزانی بۆچی كەوتی؟ چونكە خۆتت ڕەق گرتبوو. دەبێ فێر ببی وەكو بوكەڵە نەرمبی). ئەو پیرەپیاوە فێری ویكی و منداڵەكانی تری كرد چۆن تل لێبدەن بكەون و تەقلە لێدەن.

ئارامی و حەسانەوە بە مانای نەبوونی ئاڵۆزی و جوڵێنەرە. بیر لەئاسایش و ئاسوودەیی بكەنەوەو ئەم كارە بە ماسولكەكانی چاو دەست پێبكەن. پاڵبكەون و فرمان بە چاوتان بدەن لەحاڵەتی بچوكبونەوەوە بێنە حاڵەتی گەورە بوونەوە. هەوڵبدەن هەست بە ڕەوان بونی وزە لەماسولكەكانی دەموچاوتاندا بكەن كە بەرەو ناوەڕاستی لەش دەڕوات.

ئێستا سەرنج بدەنە ئەم پێنج پێشنیارە بۆ یارمەتی دانی ئێوە لەبەدەستهێنانی ئارامیدا:-

١- كتێبی ((ڕزگاربوون لەئاڵۆزبوونی دەمارگیری)) نووسراوەی ((دیڤید هاڕۆڵد فینك)) بخوێننەوە. بۆ داواكردنی ئەم كتێبە دەتوانن نامە بنێرن بۆ دەزگای سیمۆن و شۆستەر لەژمارەی (٢٠)، شەقامی نیویۆرك، ڕاكفلەر سنتەر. هەروەها پێشنیار دەكەم كتێبی (بۆچی ماندوو دەبین) لەنوسینی ((دانیل دەبلیو جاسلین)) بخوێننەوە كە هەر دەتوانن لەو دەزگایە وەری بگرن.

٢- لەكاتی پشووداندا دەبێت لەشمان وەكو لەشی پشیلە نەرموشل بكەین. تەنانەت مامۆستایانی یۆگا لەهیندستان دەڵێن: بۆ زاڵبون بەسەر ئۆقرەیی و ئارامیدا دەبێت لێكۆڵینەوە لەسەر جوڵەكانی پشیلە بكرێت.

٣- تا ئەو شوێنەی دەكرێت لەكاتی كاركردندا خۆتان بخەنە حاڵەتێكی ئاسودە. ئاڵۆزی ماسولكەكان دەبێتە هۆی شەكەتی فیكری و عەسەبی.

٤- هەموو ڕۆژێك چەند جار دۆخی خۆتان هەڵسەنگێنن هەتا وەزعی خراپ سەختتر لەو شتەی بەڕاستی هەیە، بەسەر خۆتاندا نەسەپێنن. بەم كارە خوی ئاسودەیی و حەسانەوە لەخۆتاندا دروست دەكەن.

٥- لەكۆتایی ڕۆژدا پرسیار لەخۆتان بكەن (چەندە ماندوبوم؟ ئەگەر ماندوبوم بەهۆی كاری مێشكییەوە نییە بەڵكو بەهۆی شێوازی ئەنجامی كارەكەیە).. ڕۆژی خۆتان بە هەڵسەنگاندنی ڕادەی شەكەتی خۆتان كۆتایی پێ مەهێنن، بەڵكو بزانن چەندە ماندوبون. ئەم كارە لەشكاندنی خووی شەكەتی مێشكی بەسودە.

بابەتی سێهەم

ژنانیماڵەوە چۆن دەتوانن بەرگریی لەشەکەتی زۆر بکەن و جوانی خۆیان بپارێزن؟

پایزی ڕابردوو هاوبەشەکەی من چوو بۆ بۆستۆن تاکو لەیەکێك لەنائاساییترین کۆبوونەوە پزیشکییەکاندا بەشداری بکات. پزیشکی؟ بەڵێ. ئەم کۆبوونەوەیە هەموو حەفتەیەك پێك دێت و ئەو نەخۆشانەی بەشداری دەبن دەکەونە بەر پشکنینی ورد هەتا بۆ دەرچوون لەنەخۆشخانەکە پەسەند بکرێن. ناوی ئەم کۆبوونەوانە ((کۆنترۆڵی فیکر))ە کارەکەی لەڕاستیدا چارەسەرکردنی کەسانێکە کە بەهۆی نیگەرانی و قەلەقییەوە زەحمەت و نیگەرانیدان.

چۆن بوو وانەیەکی ئاوا دروست بوو؟ لەساڵی(١٩٣٠)دا دوکتۆر جۆزێف پیرەت کە شاگردی سەر ویلیام ئۆسلەر بوو تێگەیشت زۆربەی نەخۆشە سەرپێییەکان هیچ کێشەیەکی دەروونیان نیە، بەڵام لەباری جەستەییەوە کێشەیان زۆرە. بۆ نموونە خانمێك لەتاو ئێشی ئارترۆز کاری بەدەستی نەدەکرد. ژنێکی تر ئێش و ژانی شێرپەنجەی گەدەی هەبوو. ئەوانی تر ژانەسەر، پشت ئێشە، ماندوویی زۆرو ئێش و ئازاری نائاشکرایان هەبوو. ئەوان هەستیان بەم ئێشانە دەکرد، بەڵام پشکنینەکان هیچ کێشەیەکی جەستەیی دەرنەدەخست. دوکتۆرەکان دەیانوت تەواوی ئەمانە خەیاڵاتن و لەفیکرەوە سەرچاوەیان گرتووە.

بەڵام دوکتۆر پیرەت دەیزانی ئەگەر بەنەخۆشەکان بڵێت بڕۆنەوە بۆ ماڵەوە و نەخۆشیەکە لەبیرکەن چونکە هیچ کێشەیەك لە ئارادا نیە، هیچ ئێشێك چارەسەر نەدەبوو. چونکە زۆربەی ژنەکان تەواو لەئازارەکانیان بێزار ببوون و ئەگەر بکرایە بەم ئاسانیە فەرامۆشی بکەن خۆیان ئەم کارەیان دەکرد. بۆیە دوکتۆر پیرەت ئەم وانەیەی دامەزراندوو لەماوەی ئەم ساڵانەدا کاری سەرسوڕهێنەر لەم شوێنەدا ئەنجامدراوە و

نەخۆشە زیاییەکان تەندروستیان بەدەستهێناوەو. هەندێک لەنەخۆشەکان چەند ساڵە دێن بۆ ئەم وانەیە، دەڵێی وەکو چوون بۆ کڵێسا کارێکی ئاییینی بێت. هاوکارەکەم لەگەڵ یەکێک لەم ژنانە کە نۆ ساڵی تەواو دەهات بۆ ئەم وانەیە، قسەی کردبوو. ئەو ژنە وتبووی یەکەم جار (٩) ساڵ لەمەو بەر وایزانیبوو کێشەی دڵو گورچیلەی هەیە. ئەوەندە لەم بابەتە بێ تاقەت بوو کە جاری وابوو کاریگەری لەسەر توانای بینینی هەموو. بەڵام ئەمرۆکە ئەو زۆر تەندروستو ئارامە. کارێک کە لەم کۆبوونەوانەدا ئەنجام درابوو تەنیا فێرکردنی شێوەی پەی بردن بەبێ ئەنجامی نیگەرانیو بەرەنگاربوونەوەیان بوو.

باشترین دەرمان بۆ نیگەرانی ئەوە بوو کە دەربارەی قسەبکەین. ئەو نەخۆشانەی دێن بۆ ئەم چارەسەرگەیە دەتوانن تائەو شوێنەی دەیانەوێ سەبارەت بە کێشەکانیان قسە بکەنو لەدەستی ڕزگاریان بێت. بیرکردنەوە لەنیگەرانیو خۆ خواردنەوە دەبێتە هۆی ئاڵۆزی عەسەبی زۆر. هەموومان پێویستمان بەوەیە کێشەکانو دڵنیگەرانیەکانمان لەگەڵ خەڵکدا بێنینە گۆڕێو هەست بکەین کەسێک لەم دنیایەدا هەیە کە گوێ بۆ گرفتەکانی ئێمە دەگرێتو دەتوانێت لێمان تێبگات. هاوکارەکەی من شایەتی ئەوە بوو کە چۆن ئەو کەسانە بە قسەکردن دەگەنە ئارامیو ئۆقرەیی. دەروونشیکاری تا ڕادەیەکی زۆر بەهێزی شیفابەخشی وشەکانەوە وابەستەیە. لەزمانی فرۆیدەوە دەرکەوتووە ئەگەر نەخۆشان بتوانن دەربارەی کێشەکانی خۆیان قسەبکەن، دەتوانن زۆربەی پێک هەڵپرژانە دەروونیەکانیان چارەسەر بکەن. بەڵام بۆچی؟ لەوانەیە وەڵام ئەوەبێت کە بەقسەکردن دەتوانین ڕوانینێکی باشترمان سەبارەت بە چۆنیەتی کێشەکە هەبێت. کەواتە ئەمجارە کە دووچاری کێشەی هەستی دەبینەوە باشتروایە بەدوای گوێچکەیەکدا بگەڕێین. ئەڵبەت نەک ئەوەی بگەڕێینو هەرکەسێکمان لەبەر چاوماندا بینی بەگلەییو دەردەدڵەکانمان سەری بێنینە ژان. بەڵکو دەبێ کەسێک هەڵبژێرین کە متمانەمان پێییەتی. دیدارێکی لەگەڵ ساز بکەینو داوای یارمەتی لێبکەین.

ئەگەر بەڕاستی هیچ کەس تەنانەت قەشەیەکیشتان نیە کە بتوانن دەردەدڵی لەگەڵ بکەن، دەتوانن بچن بۆ یەکێک لەکۆڕەکانی کۆنترۆڵی فیکریان لەوانەگەلێک کە بتوانن بە ئاسوودەیی قسەی تیا بکەنو بەهرەمەند و گوێچکەیەکی گوێگربنو ببینن تەنیا

وشەكان و موعجیزەیەك دروست دەكەن. دەردەدڵ كردن یەكێكە لەچارەسەرە بناغەییەكان لەكۆبوونەوەكانی چارەسەرگەی بۆستۆن. ئەڵبەت ئێمە فیكری تریشمان لەبینینی ئەم وانانە وەرگرتووە. فیكرگەلێك كە ئێوە وەكو ژنێكیماڵەوە ڕەچاوی بكەن.

١- دەفتەرێك دانێن و تیایدا بابەتی ئیلهام بەخشی وەكو شیعر، دۆعا، وشەی جوان یان هەرشتێكی تایبەت بە خۆتان كە بەلاتانەوە جوانە بنووسن. پاشان لەئێوارەیەكی بارانیدا كاتێك دڵتان دەگیرێت دەتوانن دەفتەرەكە بكەنەوەو خۆ ڕگرییەك لە بەرامبەر تێكشكاندنی تەسلیمی خەمی خۆتان پەیدا بكەن.

٢- زۆر خۆتان گیرۆدەی عەیب و كەم و كوڕی خەڵك مەكەن. بێ گومان هاوسەری ئێوە عەیب و كەم و كووڕی هەیە. ئەگەر ئەو قەشەبووایە خۆ هاوسەرگیری نەدەكرد. لەیەكێك لەكۆبوونەوەكاندا ژنێك هەبوو كە بەردەوام گلەیی لەمێردەكەی دەكرد و عەیبەكانی ئەوی بە نەشیاوی تەحەممول كردن پێناسە دەكرد. بەلآم لەبەرامبەری یەك پرسیاردا خۆی دۆڕاند. پرسیاریان لێكرد: ((ئەگەر هاوسەرەكەت بمرێت چی ئەكەیت؟)) ئەم پرسیارە ئەوەندە ئەوی هەژاند كە خێرا خشتەیەكی دوورو درێژی لەتایبەتمەندییە باشەكانی مێردەكەی نووسی! ئێوەیش ئەمجارە كە بیرتان كردەوە هاوسەرەكەتان دێوێكی پیسكەیە باشتروایە ئەم شێوازە تاقی بكەنەوە.

٣- بەنیسبەت دراوسێكانتانەوە میهرەبان بن و پێوەندییەكی دۆستانە لەگەڵ كەسانێك دروست كەن كە لەگەڕەكەكەتاندا دەژین.

٤- لەپێش نووستنندا بەرنامە بۆ كارەكانی بەیانی داڕێژن. لەم وانانەدا بینیمان كەژنانی ماڵەوە لەكارە بێ پایانەكانی ماڵەوە وەڕەسن و هەرگیز كارەكانیان كۆتایی نایەت و بەهەڵپەن. بۆ دەرمانی ئەم هەستە پێشنیاركرا ژنان خشتە بەندییان بۆ كارەكانیان هەبێت و ئەنجامەكەی ئەوە بوو كە كاری زیاتر بەنیسبەتی ڕابردووەوە ئەنجامدرا.

٥- سەرەنجام لەئاڵۆزی و ماندوویەتی زۆر خۆتان بپارێزن. ئارامی! ئۆقرەیی! هیچ شتێك زیاتر لەئاڵۆزی ئێوە پیرناكات. هاوكارەكەی من لە كۆبوونەوەی كۆنترۆڵی فیكردا بینی كە زۆرێك لەو بنەمایانەی لەبابەتی پێشوودا خستمانە بەرباس، لەو وانەدا بەڕێوەدەبرێت. ئەویش ڕاهێنانی ڕیلەكسەیشنی لەگەڵ هەموان ئەنجامداو

لەپاش دە خولەك ئەوەندە ئارام ببوورەوە كە خەو بردبوویەوە. بۆچی لەدەروونناسیدا ئەوەندە جەخت لەسەر ئۆقرەیی جەستەیی دەكاتەوە؟ چونكە هەموو پزیشكان دەزانن كە بۆ لەناوبردنی ئاڵۆزییەكی پەیوەندیدار بە نیگەرانییەوە دەبێ ئۆقرەیی بەدەست بێنین.

ئێوە ژنانی ماڵەوەیش دەبێ ئەم ئۆقرەییە بەدەست بێنن. خاڵی بالاتر بوونی ئێوە ئەوەیە كە دەتوانن هەر كاتێك پێتان خۆشبێت ڕابكشێن و لەسەر زەوی ڕاكشێن. بەڵێ، بۆ بەدەستهێنانی ئۆقرەیی زەوی ڕەق و تەق لەتەختی سپرینگ باشترەو بۆ بڕبڕەكان بەسوود ترە.

ئێستا چەند نموونە ڕاهێنانتان پێ پێشنیار دەكەم. ئەم ڕاهێنانانە بۆ ماوەی یەك حەفتە ئەنجام بدەن و هەست بە جیاوازییەكان بكەن.

١- كاتێك هەستت بەماندوویەتی كرد لەسەر زەوی ڕاكشێ و لەشت بكێشەرەوە. ئەگەر حەزت كرد بەپاڵدا بتلێرەوە. ئەم كارە لەڕۆژدا دووكەرەت ئەنجام بدە.

٢- چاوتان ببەستن و ئەم ڕستانە تەلقین كەن بەخۆتان: ((هەتاو ئەدرەوشێتەوە. ئاسمان شین و سامالە. سروشت ئارامەو لەژێر كۆنترۆڵدایەو من كەرۆڵەی سروشتم لەگەڵ جیهاندا هەماهەنگم)).

٣- ئەگەر ناتوانن ڕابكشێن چونكە چێشتەكەتان لەسەر ئاگرە، دەتوانن هەر ئەم كارە لەسەر كورسیەك ئەنجام بدەن. كورسیەك بەپشتی ڕاست و بنی ڕەقەوە هەڵبژێرن. ڕاست لەسەری دانیشن و بەری دەستتان بخەنە سەر ڕانتان.

٤- پاشان بەئارامی پەنجەكانی قاچتان ڕەق كەن و بەئارامی خاوی بكەنەوە. پاشان ماسولكەكانی قولە پێتان ڕەق كەن و شلی بكەن. ئەم كارە هەتا مل ئەنجام بدەن. پاشان سەرتان شل كەن تاكو بەدەوری ملتاندا بسووڕێت، دروست وەكو تۆپ.

٥- بەهەناسەی قووڵ مێشكتان ئاسوودە بكەن. هەناسەدانی ڕێك وپێك و بەنەرم و قووڵ یەكێكە لەباشترین شێوازەكانی حەساندنەوەی مێشك.

٦- بیر لەچرچ و لۆچەكانی ڕوخسارتان بكەنەوە. هەوڵ بدەن چرچی دەوری دەمتان و لۆچی بەینی برۆكانتان شل بكەن. ڕۆژی دووجار ئەم كارە بكەن. لەوانەیە چیتر پێویستتان بەمەساجی دەم و چاو نەبێت.

بابەتی چوارەم

چوار خووی پیشەیی کە دەبنە هۆی کەمکردنەوەی ماندوو بوون و هیلاکی.

خووی ژمارە (١):سەر مێزی کارەکەتان خاوێن کەن. تەنیا با ئەو پێویستیانەی پێوەندییان بەکاری ئێستاتانەوە هەیە لەسەر مێزی کارەکەتان بێت.

ڕۆناڵد ویلیامز بەرپرسی هێڵی شەمەندەفەری شیکاگۆو باشووری ڕۆژئاوای ئەمریکا دەڵێت: ((ئەگەر ئەو کەسانەی کە مێزی کارەکەیان پڕە لەکاغەزو شتی پەیوەست بەکاری جۆراو جۆر،خاوێنی بکەنەوەو تەنیا پێداویستی ئەو کارەی ئەو ساتەیان لەبەردەستدابێت، دەبینن کە کاراییان زیاتر دەبێت)).

شاعیری بەناوبانگ پۆپ، هەمیشە دەیوت: ((یەکەم یاسای ئاسمانی نەزمو ڕێکوپێکییە)). دەبێ لەکارو پیشەشدا ئەم یاسایە بخەینە سەری سەرەوە. ئەلبەت بەشێوەی مامناوەندی فەرمانبەران پێڕەوی لەم یاسایە ناکەن و بەردەوام مێزی کارەکەیان پڕە لەکاغەزی هەفتەی پێشوو. سەرنوسەری ڕۆژنامەی نیوئۆرئانز بەسەرهاتێکی سەیری بۆ گێڕامەوە. ئەو دەیوت یەکێك لەسکرتێرەکانی لەپاش خاوێنکردنی مێزی کارەکەی ئامێرێکی تایپی دۆزییەوە کە دوو ساڵبوو ون بوبو.

بینینی مێزێکی ئاوا کە پڕە لەنامەو ڕاپۆرت و نوسراوەی کۆن، هەر لەخۆیەوە نیگەرانی دروست دەکات. جاری وایە لەوەیش خراپتر، بینینی ئەم مێزە ساتبەسات بیرتان دێنێتەوە کە هەزاران کاری ئەنجامنەدراو بەدەستەوەیەو لەوانەیە ببێتە هۆی سەرکەوتنی پاڵەپەستۆی خوێن، برینی گەدەو نەخۆشی دڵ. دکتۆر جان سترۆکس لەزانکۆی (پەنسلڤانیا)وە لە وتارێکدا بەناوی (دەروون پەشێوی پیشەیی یان

هۆکارەکـانی نەخۆشـی سیـستەماتیك). یـانزە مـەرجی بـەیان کـردووە کـە دەبێ لەنەخۆشدا سەرنجی بدەینێ.

یەکەم مەرجەکەی بریتییە لە: ((هەستی ناچاری، کۆمەڵی بێ کۆتایی ئەو کارانەی لەپێش دەمتاندایەو دەبێ ئەنجام بدرێن))..

بـەڵام مەگـەر دەکـرێ تـەنیا خاوێنکردنـەوەی مێـزی کـارو چـەند بڕیاردانێك ئێوە لەگوشاری زۆر رزگار بکات؟ دکتۆر ویلیام سەدلەر لەبارەی نەخۆشیێکەوە قسە دەکات کـە بـە ئـەنجامی ئـەم کـارە تـوانی لـەگرفتێکی گرنگـی دەروونـی رزگـاری بێـت. ئـەو نەخۆشە بەڕێوەبەری کۆمپانیایەکی گەورە بوو لەشیکاگۆ کاتێك هات بۆ لای دکتۆر سـەدلەر عەسـەبی و نیگـەران بـوو، لەگـەڵ ئـەوەدا کـە دەیزانـی لەحاڵـەتێکی پـڕ مەترسیدایە، نەیتوانی واز لەکارەکەی بێنێت و پێویستی بە یارمەتی بوو.

دکتـۆر سـەدلەر دەنوسـێت: ((کاتێـك ئـەم کابرایـە داسـتانەکەی بـۆ گێڕامـەوە تەلەفۆنەکەی من لێدرا. تەلەفۆنەکە لەنەخۆشخانەوە بوو، من بێ دواخستنی کارەکە مامـەوە هـەتا بڕیـاری پێویـست بدەم. زۆربـەی کـات عـادەتم وایـە کارەکـان بـەبێ کـات کوشتن ئەنجامبدەم. تەلەفۆنەکەم دانەخستبوو کە دیسان لێدرایەوە. سێهەمین بڕینی بەرنامە کاتێك بوو کـە هاوکارەکـەم هاتـە ژوورەوە. لـەپاش چارەسـەرکردنی کێشەکەی ئەو رووەمکردە نەخۆشەکەمو لەوەی چاوەڕوانبوە داوای لێبوردنم کـرد، بـەڵام ئـەو زۆر شـادو تەندرست دەردەکـەوت و روخـساری تـەواو گۆڕابـوو. نەخۆشـەکە بـە منـی وت: داوای لێبوردن مەکە دکتۆر! وابزانم تێگەیشتم کێشەکەم چییە. دەبێ بگەڕێمەوە بۆ نوسـینگەکەمو ئیـشە عادەتیـەکانم بگـۆڕم. بـەڵام لـەپێش رۆیـشتندا ئایـا دەکرێـت سەیرێکی چەکمەجەکانی مێزەکەتان بکەم؟))

دکتـۆر سـەدلەر دەڵێـت ئـەو سـەیری هـەموو چـەکمەجەکانی مێزەکـەی کـردو بینـی هـەموویان بـەتاڵن و تـەنیا چـەند دانـە قەڵـەمو کاغـەزیان تیایـە پاشـان پرسـیاری کـرد: ((ئێوە کارە ناتـەواوەکانتان لـەکوێ هـەڵدەگرن؟)) وەڵامەکـە ئەمـە بـوو: ((کـاری ناتـەواو یـان نامـەی وەڵام نـەدراوە لـەکاردا نیـە. مـن کارەکـان لـەکاتی دروسـتبونیان ئـەنجام دەدەم))

شـەش هەفتـە دوای ئـەوە ئـەم پیـاوە دکتـۆر سـەدلەری بانگهێـشت کـرد بـۆ نوسینگەکەی. هەم خۆی گۆڕابوو، هەم مێزی کارەکەی. ئەو سودی لەشێوازی دکتۆر

وەرگرتبوو، یان بەدوانەخستنی كارەكان‌و لەسەر یەك كۆنەكردنەوەی كاغەز توانیبوی لەدەستی نیگەرانی‌و قەلەقی بێ هۆ رزگاری بێت.

عادەتی ژمارە (دوو): كارەكان بە تەرتیبی پێش‌و دوا ئەنجام بدەن.

((هێنری دۆهێرتی)) دەڵێت هەر چەند دەرماڵە زیاد بكرێت، لەناو فەرمانبەراندا هەمیشە دوو تایبەتمەندی كەم بەرچاو دەكەوێت. یەكێ تایبەتمەندی بیركردنەوەو ئەویتر تایبەتمەندی ئەنجامدانی كارەكانی بە تەرتیبی گرنگی.

((چارلز لاكمەن)) كەسێك بوو كە لەسفرەوە دەستی پێكردو لەماوەی دوانزە ساڵدا بووە سەرۆكایەتی كۆمپانیای پەپسۆ دەندو دەرماڵەی ساڵانەی سەد هەزار دۆلار بوو، سەرەڕای ئەوە ملیۆنەها دۆلاری تریش داهاتی هەبوو. ئەو دەڵێت زۆربەی سەركەوتنەكانی خۆی مەمنونی ئەم دوو تایبەتمەندییەیە.

ئەو دەڵێت: ((تا ئەو شوێنەی لەبیرم بێت هەمیشە (٥)ی بەیانی لەخەو هەڵدەستم چونكە لەو كاتەدا باشتر دەتوانم بیر بكەمەوەو ئەو كاتە بەرنامە بۆ ڕۆژەكەم دادەڕێژم تاكو بتوانم كارەكان بە گوێرەی پێویست ڕاپەڕێنم)).

فرانكلین بتگەر یەكێك لەناودارترین كەسانی سیستەمی دابینی كۆمەڵایەتی لەئەمریكا تەنانەت هەتا كاتژمێر (٥)یش ناوەستێت تاكو بەرنامە بۆ ڕۆژەكەی داڕێژێت. ئەو ئەم كارە شەو ئەنجام ئەدات‌و ئامانجێكی بۆ خۆی دیاریكردووە. بۆ نموونە دەڵێت بەیانی دەبێ ئەوەندە گرێبەست ئەنجام بدات. ئەگەر نەیتوانی ئەو ئەندازەیە تەواو بكات ئەو ئەندازەیە بۆ ڕۆژیی دوایی زیاد دەكات. تاقیكردنەوە دەریخستووە ناتوانین بەپێی بەرنامەی گرنگی پێش‌و دوا كار بكەین، بەڵام لەهەمان حاڵدا دەزانین هەبوونی بەرنامەو خشتە باشتر لەوەیە كە كارەكان هەر لەخۆوە ئەنجام بدەین.

عادەتی ژمارە (٣): ئەگەر دوچاری كێشەیەك بوون‌و ئەگەر زانیاری تەواوتان لەبەردەستدا بوو ئەو كێشەیە بەبێ كات كوشتن چارەسەر بكەن. تائەو شوێنەی دەتوانن بڕیاردان دوامەخەن. یەكێك لەشاگردەكانی ڕابردووی من، كۆچكردوو ((ئیچ . پی . هاولێ)) دەیوت كاتێك ئەندامی لیژنەی بەڕێوەبەری كارگەی پۆڵا سازی ئەمریكا بوو كۆبوونەوەكانی لیژنەكە زۆربەی كات درێژ دەبووەوەو سەرەڕای ئەوە سەبارەت بە

زۆرشت قسەدەکرا بڕیاری کەم دەدرا. ئەنجامەکەی ئەوە بوو کە ئەندامەکان ناچار بوون ڕاپۆرتی زۆر بۆ خوێندنەوە بەرنەوە بۆماڵەوە.

سەرەنجام بەڕێز هاوڵ ئەندامەکانی ڕازی کردبوو هەرجار لەکێشەیەك بکۆڵنەوەو بڕیارەکەی هەرلەوێدا دەرکەن‌و هیچ دواخستنێك لەکاردانەبێ. بڕیار لەوانەیە داواکردنی زانیاری زیاتر یان ئەنجامی کارێك بێت بەڵام بەهەر حاڵ دەبێ بدرێت پێش ئەوەی بچنە سەر کێشەی دوایی. بەڕێز هاوڵ دەیوت ئەنجامی ئەم کارە زۆر شایانی سەرنج‌و سەرکەوتوو بوو. ئیتر کارەکان کەڵەکە نەدەبوون و ئەندامەکان ناچار نەدەبوون کۆگایەك لە ڕاپۆرت بەرنەوە بۆ ماڵەوەو ئیتر نیگەرانی کێشەی چارەسەر نەکراو لەناو ئەواندا نەبوو. ئەم یاسایە نەك هەربۆ لیژنەی بەڕێوەبەری ئەو کارگەیە، بەڵکو بۆ من‌و بۆ ئێوەیش بەسوودە.

عادەتی ژمارە (٤): ڕێکخستن، بەرپرسیاریەتی‌و چاودێری فێر ببن.

زۆرێك لەکار بەدەستان پێش وەخت خۆیان ئەدەنە دەست قەلەقی، چونکە نازانن چۆن دەبێ بەرپرسیارەتی بە خەڵك بدەن‌و پێداگرن لەسەر هەرکارێك کەخۆیان دەیکەن. ئەنجامەکەی دەبێتە ئەوەی کە وردەکاری جۆراو جۆرو سەر لێشێواوی ئەوان گێژوور دەکات‌و ئەوان بەردەوام هەست بەپەلەپەل‌و نیگەرانی‌و عەسەبی بوون‌و ئاڵۆزی دەکەن. دەزانم شێوازی بەرپرسیارەتی دان سەختە، چونکە خۆم ئەم سەختیەم تاقیکردووەتەوە. بەدانی بەرپرسیارەتی بە کەسانی نەشیاو بەردەوام کێشە دروست دەبێ، بەڵام لەکاتی سەختیدا بۆ ڕزگار بوونی کاربەدەست‌و بەڕێوەبەر لەنیگەرانی‌و قەلەقی پێویستە. کەسێك کە کۆمپانیایەکی گەورە دادەمەزرێنێت، ڕێکخستن‌و نەزم، دابەش کردنی بەرپرسیارەتی‌و چاودێری نازانێت، زۆربەی کات لەتەمەنی (٥٠) ساڵیدا دوچاری کێشەو ناڕەحەتی سەرچاوە گرتوو لەنیگەرانی‌و ئاڵۆزی دەبێت. نموونەتان دەوێ؟ کەواتە سەرنج بدەنە بەشی تەعزییە لەڕۆژنامەکاندا!

بابەتی پێنجەم

بێ تاقەتی و لەش قورسی، ماندوویەتی و نیگەرانی و بێزاری دەخوڵقێنێت.

یەکێك لەهۆکارەکانی ماندوویەتی زۆر لەش قورسیە. وەرن ژیانی خێرانووسێك بەناوی ئالیس کە لەدراوسێیەتی ئێوەدا دەژی بهێنینە بەرچاو. شەوێك ماندو وهیلاك دێتەوە بۆ ماڵەوە. جوڵانەوەکانی هەموو نیشانەی ماندوو بوونی دەردەخات. ژانەسەرو پشت ئێشە ئامانی لەبەر بڕیوەو دەیەوێ بێ خواردنی نانی ئێوارە بچێتە ناو جێگەوە. دایکی تکای لێدەکات چاوەڕێی خواردنی ئێوارە بێت. لەسەر مێزی نان خواردن دادەنیشن. تەلەفۆن لێدەدرێت. هاوڕێکەیەتی کە ئەو بۆ میوانی داوەت دەکات. چاوی بریسکەیەك ئەدات و دڵخۆش دەبێت و هەتا کاتژمێر (۳) لەمیوانیەکەدا دەمێنێتەوە. کاتێك دەگاتە ماڵەوە نەك ماندوو نیە؛ بەڵکو لەتاو کەیف و شادی خەوی لێناکەوێت.

ئایا (۸) کاتژمێر لەوەپێش ئەو بەڕاستی ماندوو بوو؟ بەڵێ ماندوو بوو؟ ماندوو بوو چونکە لەیەکدەستی کارەکەی یان ژیانی وەڕەس ببوو. ملیۆنەها ئالیس بوونی هەیە. لەوانەیشە ئێوە یەکێك لەوانە بن. ئەم ڕاستیە سەلمێنراوە کە شەکەتی پێش ئەوەی بەهۆی کاری جەستەییەوەبێت بەرهەمی هەستەکانە. دوکتور جۆزێف بارماك ماوەیەك لەمەوبەر ئەنجامی تاقیکردنەوەیەکی بڵاو کردەوە کە پیشان ئەدات چۆن بێ تاقەتی ماندوویەتی دروست دەکات. ئەو چەند خوێندکارێکی گرتە بەر پشکنین کە دەیزانی حەزیان لێی نیە. ئەنجامەکەی ئەوە بووکە ئەوانخێرا ماندوو بوون و ژانە سەرو چاو ئێشە ڕووی تێکردن. هەندێکیان تەنانەت تووشی ژانە سکیش ببوون. ئایا هەمووی خەیاڵاتی خوێندکارەکان بوو؟ نا ! تاقیکردنەوە میتابۆلیکیەکانی ئەوان

دەریدەخات پاڵە پەستۆی خوێن و وەرگرتنی ئۆکسجین لەخوێندا بەهۆی بێ تاقەتیەوە کەم دەبێتەوەو لەگەڵ ئەوەی هۆکاری بێ تاقەتی هێنەر لابرێت میتابۆلیسم دەگەڕێتەوە حاڵەتی خۆی.

کەم ڕوودەدات لەکارێك کە خۆشە بەلامانەوە، ماندوو ببین. بۆ نموونە لەچالاکی ماندووکەری وەکو شاخەوانیش لەوانەیە گوشاری جەستەیی زیاتر ببێتە هۆی ماندوو بوون.

دوکتۆر ئیدوارد تۆرندایك توانی دەستەیەك پیاوی گەنج بەهۆی سەرگەرم کردنیانەوە یەك حەفتە بێ خەو ڕابگرێت. ئەو لەپاش لێکۆڵینەوەی زۆر ڕایگەیاند کە ((بێ تاقەتی هۆکاری سەرەکی ماندوو بوونی زۆرە)). ئەگەر ئێوە کاری مێشکی زۆر ئەنجام ئەدەن، ئەندازەی کار لەماندوویەتی ئێوەدا دەوری زۆر نیە. لەوانەیە ئەو ئەندازەکارەی ئەنجامتان نەداوە ببێتە هۆی ماندوو بوونی ئێوە. بۆ نموونە بیهێننە بەر چاوتان ڕۆژێك بەردەوام دوچاری کێشە بوونەتەوەو نەتانتوانیوە نامەیەك وەڵام بدەنەوە یان دیدارێك بکەن. بەڵام لەکۆتایی ڕۆژدا لەگەڵ ئەوەی نەتانتوانیبوو کارێك ئەنجام بدەن، ماندوو بوون و ژانەسەرتان هەبوو.

ڕۆژی دوایی کارەکانتان لەنووسینگەکەتاندا بەئاسانی بەرەو پێش دەچوو، ئێوە ئەرکی زۆرتان ئەنجامدا، بەڵام لەکۆتایی ڕۆژدا لەش سووك بوون و هەستتان بەماندوو بوون نەدەکرد. بێ گومان ئەمەتان تاقیکردۆتەوە. باشە، دەبێ چ دەرسێك لەم حاڵەتە وەرگرین؟ ئەوەی ماندوویەتی هەمیشە بەرهەمی کارکردن نیە، بەڵکو زۆربەی کات دروستبووی نیگەرانی، بێ تاقەتی و بێزارییە. وزەی ئێوە بەردەوام لەگەڵ حەزەکانتاندایە. (١٠) هەنگاو ڕێ ڕۆیشتن لەگەڵ ژنێکی بۆڵە بۆڵ کەر چەندەها جار ماندووکەر ترە لەچەندەها کیلۆمەتر ڕێ ڕۆیشتن لەگەڵ ژنێکی قسە خۆش و ڕوو کراوە.

کەواتە دەبێ چی بکرێت؟ وەرن بزانین خێرا نووسێك کە لەکۆمپانیایەکی نەوت لەتۆلسای ئۆکلاهاما کار دەکات چی لەگەڵ ئەم کێشەدا کرد. کاری ئەو زۆر بێ تاقەت کەربوو، هەربۆیە هەوڵیدا بەجۆرێك بۆ خۆیی خۆش کات. چۆن؟ کێبەر کێیەکی لەگەڵ خۆی دانا. تەواوی ئەو فۆڕمانەی لەپێش نیوەڕۆدا پڕی دەکردەوەو دەیبژاردوو هەوڵی ئەدا زیاتر لەو ژمارەیە ئەنجام بدات. هەروەها ڕۆژی دوایی لەڕۆژی پێشوو

زیاتر بنووسێت. ئەنجامەکەی بوو بەوە کە لەهەموو خێرانووسەکانی بەشەکەی خۆی خێراتربوو. ئەگەرچی ئەم کارە بەرز بوونەوەی پلە یان پاداشتی لەگەڵ نەبوو، بەڵام بووە هۆی ئەوەی لەماندوویەتی زۆری دروست بوو بە هۆی بێتاقەتیەوە ڕزگاری بێت. لەکوێوە دەزانم ئەم داستانە ڕاستە؟ لەوێوە کە لەگەڵ ئەم ژنە خێرانووسەدا هاوسەرگیریم کردووە!

ئێستا بابچینە سەر بەسەرهاتی خێرا نووسێکی تر. ئەویش بۆی دەرکەوت ئەگەر جۆرێك هەڵس و کەوت بکات کە دەڵێی کارەکەی خۆشە، لەبێ تاقەتی ڕزگاری دەبێت. زۆرتر لەگەڵ کارەکەیدا کێشەی هەبوو، بەڵام لەپاش ئەم کارە کێشەکەی چارەسەر بوو. ناوی ئەو ((ئۆلی جی گۆڵدن)) بوو، خەڵکی ئۆلینۆیز بوو. خودی ئەو لەنامەیەکدا کە بۆ منی نووسیوە بەسەرهاتەکە ئاوا دەگێڕێتەوە:

((لەنووسینگەکەی ئێمە چوار خێرانووس هەیە. هەرکام لەئێمە نامەکانی چەندین کەس وەردەگرین. جار جار کاتی سەر خوراندنیشمان نابێت. ڕۆژێك کە جێگری بەشەکە داوای لەمن کرد نامەیەکی دوورو درێژ سەر لەنوێ تایپ بکەمەوە تووڕە بووم. ویستم پیشانی بدەم دەکرێ نامەکە بەبێ تایپ کردن چاك بکرێت و ئەو بەتووڕەیی وەڵامی دایەوە ئەگەر من ئەم کارە نەکەم کەسێکی تر لەجیاتی من پەیدا دەکات. سەرەڕای ئەوەی لەتاو تووڕەیی سوور ببوومەوە دەستم کرد بە تایپ کردنەوەی نامەکە، چونکە دەمزانی چەندین کەس ئامادەن ئەم کارە لەدەستم دەربێنن. هەروەها بەمێشکمدا هات من پارەوەردەگرم هەتا ئەم کارە بکەم. بەم فکرانە حاڵم باشتر بوو. لەوە بەدواوە بڕیارمدا جۆرێك هەڵس و کەوت بکەم کەدەڵێی کارەکەمم پێ خۆشەو ئەم دۆزینەوە گەورەیەم کرد کە ئەگەر کارەکەم بە جۆرێك ئەنجام بدەم کە ئەڵێی خۆشم دەوێت، تاڕادەیەك چێژی لێوەردەگرم و کاتێك چێژم لێ وەرگرت خێراتریش دەگەم بە کارەکانمدا. ئێستا زۆربەی کات زیادە کار دەکەم.

زۆری پێ نەچوو کە من وەکو فەرمانبەرێکی ئارەزوو مەند ناسرام و کاتێك یەکێك لەبەر پرسانی کۆمپانیاکە پێویستی بە سکرتێری تایبەت پەیدا کرد داوا لەمن کرا ئەم کارە بکەم، چونکە بەبێ ڕووگرژ کردن ئامادە بووم کاری زیادە بکەم. ئەم دۆزینەوە کە گۆڕینی ڕوانگە وەها هێزێکی هەیە بووە هۆی ئەوەی لەکارەکانمدا بەرەو پێش بچم و سنوور ببەزێنم)).

ئەگەر لاسایی چێژ وەرگرتن لەکارەکەتان بکەن، هەر ئەم لاسایی کردنەوەیە دەبێتە هۆی ئەوەی تاڕادەیەك حەز لەکارەکەتان بکەن و هەروەها ماندوویەتی، نیگەرانی و ئالۆزی ئێوە کەم دەبێتەوە.

چەندەها ساڵ لەمەوبەر ((هارلان هاوارد)) بڕیارێکیدا کە بووە هۆی ئەوەی ژیانی بگۆڕێت. ئەو لەدەورانی دواناوەندیدا لەڕیستۆرانی خوێندنگەکەیان کاری دەکرد. سەرەڕای ئەوەی نەفرەتی لەکارەکەی دەخواردەوە لەگەڵ ئەوەشدا ناچاربوو ئەنجامی بدات. کەواتە بڕیاریدا پێشە وەڕەس کارەکەی بکات بە کارێکی خۆش و سەرنج ڕاکێش. لەڕاستیدا کارەکەی ئەو زۆر تاقەت پڕوکێن بوو. ئەو دەبوایە دەورییەکانی بشۆردایە، مێزەکانی پاك بکردایەتەوەو ئایس کریمی بفرۆشتایەو ئەمە لەحاڵێکدا بوو کە منداڵەکانی تر تۆپێنیان دەکرد. ئەو بڕیاریدا لێکۆڵینەوە دەربارەی ئایس کرێم بکات و مەوادی پێك هێنەری و تایبەتمەندی کیمیایی ئەو بناسێت و بزانێت بۆچی بەشێك لەئایس کرێمەکان باشترن لەجۆرەکانی تر.

ئەم ئارەزوو مەندییەی ئەو بۆ کیمیای ئایس کرێم بووە هۆی ئەوەی لەوانەی کیمیادا زیرەك بێت و هەر ئەم ئارەزوومەندییەی ئەوی بۆ بەشی تەکنەلۆژیای خۆراك لەزانکۆی ماساچۆسێت ڕاکێشا. کاتێك کۆمپانیای ((کاکاو ئێکسچەنج))ی ئەمریکا کێبەر کێیەکی وتارنووسی دەربارەی بەکارهێنانی چکلێت و قاوە داناو خەلأتێکی سەد هەزار دۆلاری بۆ دیاریکرد، پێتانوایە کێ بردیەوە؟ بەڵێ، هارلان هاوارد بردیەوە!!

لەپاش تەواوبوونی خوێندن کاتێك بینی دۆزینەوەی کار سەختە، بڕیاریدا لەژێر زەمینی خانووەکەیدا تاقیگەیەك دابنێت. لەم کاتانەدا یاسایەك پەسەند بوو کە دەبێ ژمارەی باکتریای ناو شیر ببژێردرێت. ئەویش شیری (١٤) کۆمپانیای گەورەی خستە بەر لێکۆڵینەوەو تەنانەت دوو هاوکاری بۆ خۆی دامەزراند. (٢٥) ساڵ دوای ئەو دەگاتە کوێ؟ لەپاش (٢٥) ساڵ کەسانی ئێستای سەر گەرم لەکارە جیاوازەکانی پیشەسازی خۆراك پیرو خانەنشین دەبن و لاوانێکی وەکو ئەو جێگەیان دەگرنەوە. بێ گومان لەپاش (٢٥) ساڵ ئەو دەبێتە یەکێك لەپێشڕەوانی پیشەسازی خۆراك و ئەڵبەت یەکێك لەهاوپۆلەکانی بۆڵە بۆڵ دەکات کە دەوڵەت لەبیری ئەواندا نیەو کاری باشیان

نیه. بەڵێ، ئەگەر هارلانیش بڕیاری نەدایە کارێکی تاقەت پڕووکێن بکات، لەوانەبوو لەجیاتی هاوپۆلەکەی بێت.

((ئێچ . ڤی. کەڵتێنبۆرن))، لێکۆڵەری بەناوبانگی بەشی هەواڵی ڕادیۆیش ئەزموونێکی ئاوای هەبوو کەبۆی گێڕامەوە. کاتێك تەمەنی (٢٢) ساڵ بوو لەسەر پاپۆڕی هەڵگری ڕەوە ئاژەڵ لەزەریای ئەتڵەسیەوە لەحاڵێکدا بە ئاژەڵەکاندا ڕادەگەیشت، تێپەڕ دەبوو. لەپاش گەڕانی بە دەوری بەریتانیادا بەپاسکیل بە برسیەتی گەیشتە پاریس و بە گرەو دانان لەسەر کامێرەکەی بە (٥) دۆلار ئاگاداریيەکی لەڕۆژنامەدا دەرکردو کارێکی پەیدا کرد. پیشەی ئەو فرۆشتنی ئامێری ئیسترۆسکۆپ بوو. لەوانەیە ئێوەیش ((ئیسترۆسکۆپ)) تان بینیبێت. هەر ئەو ئامێرەی لەبەر چاودا دەیگرین هەتا وێنە بەجووت و هاوشێوەی یەکتر کە لەیەکدا ئاوێتە دەبوون و وێنەی سێ لایەنی پیشان ئەدا، ببینین.

بەهەرحاڵ ئەو ماڵ بەماڵ کەوتە فرۆشتنی ئەم ئامێرە لەحاڵێکدا زمانی فەرەنسی نەدەزانی. بەم حاڵەوە توانی پێنج هەزار دۆلار لەساڵی یەکەمی کۆمیسیۆن وەر بگرێت. ئەو دەیگێڕایەوە کە ئەم ئەزموونە ڕێگەی سەرکەوتن و هۆکاری ئەوەی وەها بەو ناساند کە لەهاروارد نەیدەتوانی فێر ببێت. ئەم لەم ناسینەی خۆی لەسەر ژیانی خێزانە ئەورووپاییەکان لەدواییدا زۆر کەڵکی لەم ئەزموونە بۆ لێکۆڵینەوەی ڕووداوەکانی ئەورووپا وەرگرت.

شێوازی کاری ئەو ئەمە بوو: داوای لەخاوەن کارەکەی کردبوو ئەو شتەی پێویستە بیڵێت بۆی بنووسێت. پاشان لەبەری کردبوو، کاتێك دەرگای ماڵێکی دەکوتا بەشێوەیەکی زۆر گاڵتەوە قسەی لەگەڵ ژنی ماڵەکە دەکردوو بە ئامێرەکە وێنەگەلێکی پیشانی ئەو ئەدا. کاتێك پرسیارێکی لێدەکرا دەیوت: ئامریکایی! ئامریکایی!. پاشان کڵاوەکەی لادەبردوو کاغەزێکی پیشان ئەدا کە بەسەریەوە چەسپابوو، شتە لەبەرکراوەکەی لێ نووسرابوو. هەردووکیان پێدەکەنین و بەمجۆرە موشتەرییەکە شل دەبوو. ئەڵبەت ئەمە کارێکی ئاسان نەبوو. ئەو هەموو ڕۆژێك بەیانی لەبەر ئاوێنەدا سەیری خۆی دەکردوو لەگەڵ خۆیدا قسەی دەکرد هەتا وره بگرێت و کارەکەی خۆشتر بکات.

ئامۆژگاری ئەو بۆ لاوانی ئەمریکایی ئەمەیە: ((هەموو ڕۆژێک بەیانیان ورە بە خۆتان ببەخشن و قسەی هیوا بەخش بکەن، ئەڵبەت ئەگەر خوازیاری سەرکەوتنن. هەموومان گرنگی وەرزشی بەیانیان بۆ ئامادەکردنی جەستە دەزانین. ئەم کارەش وەرزشێکی ڕۆحی و مێشکییە کە ئێوە بۆ کارەکەتان ئارەزوومەند دەکات)).

بەم کارەو تەڵقین کردنی فیکری پۆزەتیڤ کاری خۆتان خۆشتر دەکەن. بەرپرسی ئێوەیش هەر ئەوەی دەوێت. ئەو دەیەوێ ئێوە حەزتان لەکارەکەتان بێت. ئەڵبەت بەرپرس لەبیرکەن. وەرن بزانین ئارەزوومەندی ئێوە بەنیسبەتی کارەکەتانەوە چ قازانجێکی پێوە دەبێت. بیری خۆتان بێننەوە ئەم کارە شادی و ڕەزامەندی ئێوە لەژیاندا زیاد دەکات. مێشکی ئێوە لەنیگەرانیەکان و قەلەقی لائەدات و لەدرێژماوەدا پێدەچێت ببێتە هۆی بەرز بوونەوەی پلەوپایەو دەرماڵەتان. ئەڵبەت ئەگەر پلەوپایەو دەرماڵەی زیادەیش لەکاردا نەبێ، ڕادەی ماندوو بوونی ئێوە ئەوەندە دادەبەزێت کەکاتی حەسانەوەی زۆر خۆشتان دەبێ کەنرخی زیاترە.

بابەتی شەشەم

خۆ پاراستن لە نیگەرانی و بێخەوی.

ئایا کاتێک کەناتوانن باش بخەون دووچاری نیگەرانی دەبن؟ کەواتە لەوانەیە بەلاتانەوە خۆش بێت کە ((سامۆئیل ئۆنترمیر)) لەماوەی ژیانیدا یەک شەو خەوی ئاسوودەی نەبووە.

کاتێک ((سامۆئیل ئۆنترمیر)) چوو بۆ زانکۆ بەهۆی دوو نەخۆشیەوە گرفتار بوو: یەکیان بێ خەوی و ئەویتر ڕەبۆ. بەهۆی ئەوەی هیچیان دەرمان نەدەکرا بڕیاریدا ئەم بێخەویان لەڕاستیدا بێدارییەی خۆی بەباشترین شێوە بەهرەی لێ وەربگرێت، لەجیاتی ئەملاولاکردن و فیکرو خەیالات دەربارەی بێ خەوی شەوانە کەوتە خوێندنەوەی دەرسەکانی. ئەنجامەکەی ئەوە بوو کە هەموو وانەکانی بە نمرەو پلەی بەرز تەواو کردو بووە یەکێك لە کەسایەتیەکانی زانکۆی نیویۆرك. تەنانەت لەدەورانی کارکردن لەبواری پارێزەریشدا بێ خەوی ئەو درێژەی هەبوو، بەلام ئەو هیچ نیگەران نەبوو دەیگوت: ((سروشت ئاگای لەمنە)). هەروایش بوو، ئەو تەنانەت زیاتر لەپارێزەرەکانی تر کاری دەکرد، چونکە کاتێك ئەوان خەوتبوون ئەو بەئاگابوو.

بێ خەوی ئەو درێژەی هەبوو، هەتا نیوە شەوی بەخوێندنەوە بەرێ دەکردو پاشان کاتژمێر (٥) هەڵدەستا و نامەکانی دەنووسی. کاتێك خەڵك بەرە بەرە کاری ڕۆژانەیان دەست پێدەکرد کاری ئەم کەم تا زۆرێك نیوەی تەواو ببوو. ئەو توانی هەتا (٨١) ساڵی بژی و زۆر بەکەمی گەر بە تەواوی شەوێك خەوی لێکەوتبێت. بەلام ئەگەر ئەم بابەتە ببوایەتە هۆی نیگەرانی و ئازاری ئەو بێ گومان نەدەگەیشتە ئەم تەمەنە.

یەك لەسەر سێی تەمەنی ئێمە بەخەو دەڕوات. بەم حاڵەوە هیچ کەس بەدروستی نازانێت بەڕاستی خەو چیە؟ دەزانین خەوتن حاڵەتی حەسانەوەو جۆرێك عادەتە،

بەلام دیار نیە چەند کاتژمێر خەو بۆ ئێمە پێویستەو تەنانەت نازانین ئایا خەو بەڕاستی پێویستە یان نا؟

سەیرە؟ لەشەڕی یەکەمی جیهانیدا سەربازێك لەبەشی سەرییەوە فیشەکی بەرکەوت و بەشێك لەمێشکی زیانی پێگەیشت و خەوی لەدەستدابوو. دوکتۆرەکان هەرکارێکیان کردو تەواوی دەرمانەکانی خەو مادەی هۆشبەرو تەنانەت هیپۆتیزمیشیان تاقی کردەوە، بەلام تەنانەت نەیانتوانی چاوی گەرم کەن. ئەوان بڕوایان وابوو زۆر نامێنێت، بەلام هەڵەیان کردبوو. ئەو کارێکی پەیدا کردو چەندەها ساڵ لەئو پەڕی تەندروستیدا ژیا. ئەو ڕادەکشا، چاوی دەبەست و دەحەسایەوە بەلام خەوی لێنەدەکەوت. حاڵەتی ئەم سەربازە زۆرێك لەبۆچوونەکانی سەبارەت بەخەو بەتاڵ کردەوە.

هەندێك لەخەڵك بەنیسبەت کەسانی ترەوە پێویستیان بە خەوی زیاتر هەیە. کەسانێك تەنیا(٥) کاتژمێر دەخەون، بەلام کەسانێکیش هەن پێویستیان بە (١٠یان ١١) کاتژمێر خەو هەیە. بەهەر حاڵ نیگەرانی دەربارەی بێ خەوی زیاتر لەخودی ئەو زیانتان پێ دەگەیەنێت. بۆ نموونە یەکێك لەخوێندکارانی من بەناوی ((ئێرا سەندێر)) خەریك بوو نزیك بوو لەبەر بێ خەوی دەست بداتە خۆکوشتن:

((بەڕاستی بیرم دەکردەوە خەریکم شێت دەبم. کێشەکە ئەوە بوو سەرەتا خەوم قورس بوو، بەزەنگی کاتژمێر لەخەو هەڵنەدەستام و هەمیشە درەنگ دەچووم بۆ کارەکەم و بەرپرسەکەم هۆشداری پێ ئەدام لەسەری کاتدا بچم بۆ شوێنی کارەکەم. دەمزانی ئەگەر ئەم وەزعە درێژەی هەبێت کارەکەم لەدەست ئەدەم.

ئەم بابەتەم لەگەڵ هاوڕێکانمدا باس کرد. یەکێك لەوان پێشنیاری کرد لەپێش خەودا تەرکیز بکەمە سەر کاتژمێرەکە. ئەم پێشنیارە سەرەتای بێ خەوی من بوو. دەنگی کاتژمێرەکە بووە وەسوەسە بۆ من. تەواوی شەو نەیدەهێشت بخەوم و کاتێك دەبووە بەیانی حاڵم تێك دەچوو. ماندوویێتی و نیگەرانی منی نەخۆش خستبوو. بێ خەوییەکەم هەشت حەفتە درێژەی هەبوو. ئەوەندە عەسەبی دەبووم کە دەمویست خۆم لەپەنجەرەوە فرێدەمە خوارەوەو لەم حاڵەتە ڕزگارم ببێت.

سەرەنجام چووم بۆلای دوکتۆر. ئەو وتی: ((ئێرا، ئەمن و نەهیچ کەسی تر ناتوانێت یارمەتی تۆ بدات، چونکە دروستکەری ئەم کێشەیە خۆت بوویت. باشتر وایە شەوانە

لەجێگەکەدا پاڵ بکەویت و بەخۆت بڵێیت هیچ گرنگی پێ نادەم ئەگەر هەتا بەیانی نەخەوم و بەس ڕابکشێم. بەهەرحاڵ چاوت ببەستەو لەجێگەکەتدا پاڵ بکەوە)). ئەم کارەم کردو لەماوەی یەک مانگ و نیودا گەیشتمە حاڵەتی ئاسایی و خەوی (٨) کاتژمێری خۆم)).

دوکتۆر کلایتمەن دەڵێت: ((کەسانێک کە نیگەرانی بێ خەوین، زۆرتر زیاتر لەوەی بزانن دەخەون)).

بۆ نموونە کەسێک کە دەڵێت دوێ شەو چرکەیەک نەخەوتم، لەوانەیە چەند کاتژمێر خەوتبێت بەلام ئاگای لێی نەبووبێت. بۆ نموونە ((هێربێرت ئیسپەنسێر)) لەبیرمەندانی سەدەی نۆزدە بەردەوام گلەیی لەبێخەوی خۆی دەکرد. ئەو کە زگورتی بوو زۆربەی کات گوێچکەی دەئاخنی هەتا دەنگە دەنگ ئازاری نەدات. جاری وایش بوو تلیاکی بەکار دەهێنا. شەوێک ئەوو پرۆفیسۆر سالیس لەژوورێکدا نووستبوون. بەیانی ئیسپەنسیر گلەیی لەبێ خەوی دەکرد، بەلام لەڕاستیدا ئەوە پرۆفیسۆر سالیس بوو کە تەواوی ئەو شەوە لەبەر پرخەپرخی ئەو خەوی لێنەکەوتبوو.

یەکەم پێویستی خەوێکی باش هەستی ئاسایشە. دەبێ ئەو هەستەمان هەبێ کەهێزێکی بەتواناتر لەئێمە ئاگای لەئێمە دەبێت. دوکتۆر تۆماس هیسلاپ ئەندامی ئاسایشگەی وێست ڕایدینگیش لەوتاری خۆیدا بۆ کۆبوونەوەی پزیشکانی بەریتانیا بەجەختەوە لەم خاڵە دەدوێت: ((یەکێک لەباشترین ئەو خەوهێنەرانەی من لەپاش چەندەها ساڵ تاقیکردنەوە پێی گەیشتووم دۆعایە. ئەم شتە وەکو پزیشکێک باس دەکەم. دۆعا کردن لەو کەسانەدا کە وەکو عادەت ئەنجامی ئەدەن دەبێ وەکو ئارامبەخشی مێشک و عەسەبی بیژمێرین)).

((ژانت مەک دۆنالد)) بۆی دەگێڕامەوە کە کاتێک نیگەران یان پەشێو دەبێت و کێشەی بێ خەوی دێتە سۆراخی، بەردەوام بەوتنەوەی ئەم ئایەتانە هەستی ئاسایش لەدەرونیدا دروست دەبێت: ((سەروەر، شوانی منە.ئیرادەی من دەوری نیە. ئەو بوو کە منی لەدەشتێکی سەرسەوزدا خەواند، ئەوە کە من بۆ کەنارەکانی دەریای ئارام ڕێنوێنی دەکات)).

بەڵام ئەگەر ئێوە مرۆڤێکی ئایینی نەبن و بتانەوێت لەڕێگەیەکی ترەوە ئەم کارە بکەن، ئەو کاتە باشتر وایە بە سوودوەرگرتن لە پێوانەی جەستەیی بگەنە ئارامی و حەسانەوە.

((دوکتۆر دیڤید هارۆڵد فینک)) کە کتێبی ((ڕێگەیەك بۆ ئالۆزییە عەسەبییەکان))ی نووسیوە دەڵێ باشترین ڕەوشی ئەم کارە قسەکردن لەگەڵ جەستەی خۆتە. بەوتەی ئەو وشەکان کلیلی تەواوی جۆرەکانی هیپنۆتیزمن و کاتێك ئێوە کێشەی بێ خەویتان هەیە، هۆکەی ئەوە خۆتان بەو شتە ڕازی کردووە. ڕێگە چارە ئەوەیە خۆتان لەحاڵەتی هیپنۆتیزم بێننە دەرەوەو ئەم کارە دەتوانن بە تەلقینی ماسولکەکان بەمجۆرە ئەنجام بدەن: ((شل بن....شل بن....شل بن و بحەسێنەوە))..

ئەمە دەزانین کەبەهۆی ئالۆزیی و نیگەرانییەوە ماسولکەکان ڕەق دەبن و دەبنە هۆی بێ خەوی. کەواتە باشتروایە خەوتن لەماسولکەکانەوە دەست پێ بکەن. دوکتۆر فینك پێشنیار دەکات سەرینێکی بچووك بخەینە ژێر بازۆڵەکانمانەوە. پاشان فەرمانی شل بوون بدەین بە دانەبەدانەی ماسولکەکان و ئەم کارە بە ماسولکەکانی دەم و چاو دەست پێ بکەین. لەم حاڵەتەدا لەپێش ئەوەی بزانین خەو دەمانباتەوە. من ئەم کارەم تاقیکردووەتەوەو بینیم کە بەسوودە. ئەگەر ئێوە کێشەی بێ خەویتان هەیە کتێبی ناو براو بخوێننەوە. ئەمە تەنیا کتێبێکە کە هەم خوێندنەوەی سەرنج ڕاکێشەو هەم دەرمانی بێ خەویە. یەکێکی تر لەڕێگەکانی دەرمانی بێخەوی ئەوەیە کە بە باخەوانی، مەلەکردن، تێنس، گۆڵف، خلیسکێنە، یان هەرکارێکی جەستەیی ترخۆتان لەباری جەستەییەوە ماندووبکەن. ئەمە کارێکە کە تیۆدۆر درایزەر، ڕۆماننووسی ئەمریکایی ئەنجامیدا. ئەو کاتێك نووسەرێکی گەنج و پرشەوق بوو بۆ دەرمانی بێ خەوی خۆی چوو بۆ کۆمپانیای هێڵی شەمەندەفەری نیویۆرك و وەکو کرێکار دەستی کرد بەکارکردن. لەپاش یەك ڕۆژ بزمار داکوتان و خاکەناز بەدەستەوە گرتن ئەوەندە ماندوو دەبوو کە بەسەختی بۆ نان خواردن بەئاگابێت.

ئەگەر بە ئەندازەی تەواو ماندوو بین سروشت ئێمە ناچار دەکات تەنانەت لەکاتی ڕێکردنیشدا بخەوین. نموونەیەك دێنمەوە:

کاتێك منداڵ بووم باوکم واگۆنێکی پڕ لەبەرازی پەرواری برد بۆ شاری سەن هو. چونکە دوو بلیتی شەمەندەفەری پێبوو منیشی لەگەڵ خۆی برد. تا ئەو کاتە پێم

نەنابووە شارێك كە دانیشتووانی لەچوار هەزار كەس زیاتر بێت. كاتێك گەیشتمە ئەو شارە شەست هەزار كەسیە لەتاو شەوق گێژ ببووم.

بینای چەند نهۆمو شەمەندەفەری ناو شار ئەوەندە بەلامەوە سەرنج ڕاكێش بوو كە ئێستا دەتوانم بیهێنمەوە بەرچاوم. لەپاش ئەو ڕۆژە كە خۆشترین و پڕشەوقترین ڕۆژ بوو بۆ من، لەگەڵ باوكم گەڕاینەوە بۆ لادێكەمان. كاتژمێر (٢)ی بەرەبەیان گەیشتینە ناوشارو بۆ گەیشتن بە كێڵگەكەمان دەبوایە (٤) میل بەپێ بڕۆیشتینایە. خاڵی گرنگی بەسەرهاتەكە ئەوە بوو كە ئەوەندە ماندوو بووم كە لەكاتی ڕێكردندا خەوم لێكەوتبوو!

دوكتۆر فۆستەر كەندی دەڵێت: ((ئەگەر مرۆڤ شەكەتوو ماندووبێت لەژێر هەورە بروسكە یان ترس و لەرزی شەڕیشدا خەوی لێدەكەوێت)).

ئەو لەگەڕانەوەی سوپای پێنجی بەریتانیادا بینیبووی سەربازەكان كوت وپڕ لەسەر جێگەكەیاندا دەكەوتن و بەجۆرێك دەخەوتن كە دەتگوت بێ هۆش و گۆشن.

تەنانەت كاتێك پێڵوەكانیانت بەپەنجە دەكردەوە دیسان هەڵنەدەستان و ڕەشێنەی چاویان بەرەو دواوە گەڕابووەوە.

دوكتۆر دەڵێت: ((ئەم ئەزموونە بووە هۆی ئەوەی هەركاتێك كێشەی بێ خەویم هەبێت هەوڵ بدەم گلێنەی چاوم بۆ سەرەوە بگەڕێنمەوە. لەم كاتەدا لەپاش چەند چركە دەست دەكەم بە باوێشك دان و خەوم دێت. ئەم ڕەوتە وەكو شتێكی خۆنەویست ڕوو ئەدات)).

هیچ كەس تا ئێستا هەوڵینەداوە بە نەخەوتن خۆی بكوژێت و كەسیش ئەم كارە ناكات. سروشت بەپێچەوانەی تەواوی ئیرادەی مرۆڤەوە خەوی لێدەخات. بەڵام دەربارەی خواردن و خواردنەوە بەو جۆرەنیە.

كاتێك باسی خۆكوشتن كرا بابەتێك لەكتێبی ((ناسینەوەی مرۆڤ)) لەنووسینی ((دوكتۆر هێنری سی لینك)) هاتەوە یادم. لەبەشێكی ئەم كتێبەدا بەناوی ((زاڵبوون بەسەر ترس و نیگەرانیدا)) داستانی نەخۆشێك هەیە كە ویستوویەتی خۆی بكوژێت. دوكتۆر لینك دەیزانی باس كردن لەگەڵ نەخۆشەكە كارەكە خراپتر دەكات، كەواتە بەوی وت: ((ئەگەر ئەتەوێ خۆت بكوژیت لانی كەم بە شێوازێكی قارەمانانە ئەنجامی بدە. ئەوەندە هەڕا بكە تادەمری!))

ئەو چەندجار ئەم کارەی تاقیکردەوەو هەر جارە هەستی باشتربوونی لادروست بوو. شەوی سێهەمی هەڵهاتنەکان ئەو ئەوەندە ماندوو بوو کە وەکو ورچ خەوت. پاشان بووە ئەندامی یانەکی وەرزشیو ئەوەندە هەستی بەوزە دەکرد کە دەیویست هەتا هەتایە زیندوو بێت.

پێنج یاسا بۆ خۆپاراستن لەبێ خەوی:

١- ئەگەر بێ خەون کاریان کتێب خوێننەوە تا خەوتان لێبکەوێت .

٢- لەبیرتان بێت کەبێ خەوی هیچ کەسی نەکوشتووە. نیگەرانی لەبێ خەوی لەخودی بێ خەوی خراپترە.

٣- دۆعاکردن تاقی بکەنەوەو ئایەتی ئارامبەخش لەبەر خۆتانەوە بڵێن.

٤- لەشتان لەئاڵۆزی دەربێنن و کتێبی ((ڕزگاربوون لەئاڵۆزی)) بخوێننەوە.

٥- وەرزش بکەن. ئەوەندە جەستەی خۆتان ماندوو بکەن هەتا خەوتان لێبکەوێت.

کورتەی بەشی حەوتەم

شەش ڕێگای پێشگرتن لەماندوویەتیو نیگەرانیو بەرزکردنەوەی ورەو وزە

یاسای یەکەم: لەپێش ماندوو بووندا بحەسێنەوە.

یاسای دووەم: فێربن لەکاتی کارکردندا ئاسوودە بن.

یاسای سێهەم: ئەگەر ژنی ماڵەوەن بەڕیلەکسەیشن پارێزگاری لەتەندروستیو جوانی خۆتان بکەن.

یاسای چوارەم: ئەم چوار عادەتەی باش کردن بگرنەکار:

١- مێزی کارەکەتان لەکاغەزو بەڵگەنامەی جۆراو جۆر خاوێن بکەنەوەو تەنیا ئەوشتەی پێوەندی بەکاری ئێستاتانەوە هەیە دایبنێن.

٢- کارەکان بەبێ ڕیز بەندی ئەنجام بدەن.

٣- کاتێك ڕوو بەڕووی کێشەیەك بوونەوە لەحاڵەتی هەبوونی زانیاری تەواودا زوو چارەسەری بکەن.

٤- فێری ڕێكوپێك کردن بن و بەرپرسیارێتی و چاودێری لە ئەستۆ بگرن.

یاسای پێنجەم: بۆ پێشگرتن لەماندوویەتیو نیگەرانی ئارەزوومەندی کارەکەتان بن.

یاسای شەشەم: لەبیرتان بێت هەرگیز کەس لەتاو بێخەوی نەمردووە. نیگەرانی دەربارەی بێ خەوییە کە زیان بەخشە نەك خودی بێ خەوی.

بەشی هەشتەم

چـــۆنیەتـــی دۆزینەوەی کارێك
کە تیایدا ڕەزامەند و سەرکەوتووبن.

بابەتی یەکەم

یەکێك لەدوو بڕیاری بنچینەیی ژیان.

(ئەم بەشە ڕووی لەو پیاو و ژنە گەنجانەیە کە هێشتا پیشەی داخوازی خۆیان نەدۆزیوەتەوە. ئەگەر ئێوەیش لەو دەستەیەن خوێندنەوەی ئەم بەشە کاریگەری قووڵی لەسەر ژیانتان دەبێت).

ئەگەر لەژێر تەمەنی (١٨) ساڵەوەن بەرە بەرە چاوەڕوانی ئەوەتان لێدەکرێت هەتا دوو بڕیاری بنچینەیی لەژیاندا بدەن. بڕیارێك کەتەواوی ژیانتان بەشێوەی بنچینەیی دەگۆڕێت. بڕیارگەلێك کە کاریگەری دیمانە نەکراوی لەسەر بەختەوەری، داهات، تەندروستی و....ئێوە دەبێت بڕیارگەلێك کە هەم لەوانەیە بنیاتنەری ژیان بێت و هەملەناوبەر.

ئەم دوو بڕیارە گرنگە کامانەن؟

یەکەم: چۆن بژێوی ژیان پەیدا دەکەن؟ دەتانەوێ خاوەن مووچەو مەزرا، فەرمانبەری پۆستە، کیمیست، پاسەوانی داستان، خێرانووس، پزیشکی ئاژەڵان، مامۆستایان لەفە فرۆشبن؟

دووەم: کێ دەبێتە دایك یان باوکی منداڵەکانتان؟

هەردوو بڕیارەکە کەمو زۆر وەکو قومارون. هەری ئیمرسۆن دەڵێت: ((هەر کوڕێك لەکاتی هەڵبژاردنی کاردا قومار بازە کە دەبێ ژیانی لەسەر دانێت)). چۆن دەکرێ مەترسی ئەم قومارە کەم بکرێتەوە؟ سەرەتا هەوڵ بدەن کارێك هەڵبژێرن کە حەزتان لێی بێت. جارێك برسیارم لە دیڤید گۆدریچ، سەرۆکی لیژنەی بەڕێوەبەری کارگەی بەرهەمهێنانی تایەی گۆدریچ کرد دەربارەی ئەوەی بە بۆچوونی ئەو بناغەی سەرکەوتنی پیشەیی چیە، کرد. ئەو وەڵامی دایەوە: ((چێژ وەرگرتن لەکار. ئەگەر

چێژ لەکارەکەتان وەربگرن چەند کاتژمێری بەردەوام دەتوانن کار بکەن، بەبێ ئەوەی لەلاتان سەختیو زەحمەتی کاری هەبێت، بەڵکو وەکو یاری لێدێت)).

ئەدیسۆن، داهێنەری وزەی کارەبا دەتوانێ نموونەیەکی باش بێت. ئەو کوڕێکی ڕۆژنامە فرۆش بوو گەیشتە قۆناغی دروستکردنی گۆڕانکاری بناغەیی لەپیشەسازی ئەمریکادا. ئەو زۆربەی کات لەتاقیگەکەی خۆی دەخەوتو نانی دەخواردو ڕۆژانە (١٨) کاتژمێر کاری دەکردو بەردەوام دەیوت: ((لەژیاندا یەك ڕۆژ کارم نەکردووە، هەمووی ڕابواردن بوو)). جێی سەرسوڕمان نیە کە ئەو سەرکەوتوو بوو!

بیستم کە چارڵز ئاشوبیش هاوشێوەی ئەم وتەیە لەقسەکانیدا بەکار دەبات: ((مرۆڤ لەهەرشتێك کە سەبارەت بەوە ئارەزوویەکی بێ سنووری هەبێت، سەرکەوتوو دەبێت)).

بەڵام ئەگەر نەزانن کاری خۆشەویستو دڵخوازتان چیە چۆن دەتوانن حەزتان لێی بێت؟ خاتوو ئەدناکەر دەڵێت گەورەترین تراژیدیا ئەوەیە کە ئەو هەموو گەنجە نازانن پیشەی دڵخوازیان چیەو هەرگیز ناتوانن پەیی پێ ببەن. پێموایە هیچ کەس بەدبەختتر لەوکەسە نیە کە تەنیا بژێوی ژیانی لەکارەکەی پەیدا دەکات. جاری وایە خوێندکارانی زانکۆ دێن بۆلای منو دەڵێن: ((بڕوانامەی ماستەر یان بەکالۆریۆسم لەزانکۆی ماوس یان کارنێل هەیە. ئایا لەم ڕێکخراوەی ئێوەدا کاری تیایە بۆ من؟)) ئەوان خۆیان نازانن حەزیان لەچ کارێکە یان دەیانەوێت چی بکەن. ئایا جێی سەرسووڕمان نیە کە کەسانێکی خاوەن بیرو داهێنەر کە بەشەوقەوە دەچنە ناو بازاڕی کار، لە (٤٠)ساڵیدا دەگەنە بێ هیواییو خەمۆکی؟ لەڕاستیدا پیشەی گونجاو تەنانەت بۆ تەندروستیش گرنگە.

کاتێك دوکتۆر ڕیمۆند چێرل لەگەڵ کۆمپانیایەکی بیمەی کۆمەڵایەتی لێکۆڵینەوەیەکی هاوبەشی ئەنجام ئەدا تاکو هۆکارەکانی تەمەن درێژی بدۆزێتەوە، یەکێك لەهۆکارە گرنگەکانی خشتەکەی پیشەی گونجاو ڕاگەیانرا. تۆماس کارلایل دەڵێت: ((بەختەوەر کەسێکە کە کارەکەی دۆزیبێتەوە. ئەو نابێ هیچ ڕەحمەتێکی تری بوێت)).

لەم ماوەدا بۆ خواردنی ئێوارە لەگەڵ ((پاول دابلیو بۆ بنتۆن)) بەڕێوەبەری بەشی دامەزراندنی کۆمپانیای نەوتی سۆکۆنی وەکیوٚم هەبوو. ئەو نووسەری کتێبی

((شەش ڕێگەی دۆزینەوەی پیشە))یە. پرسیارم لێکرد: ((گەورەترین هەڵەو ئیرادی گەنجانی شوێن کار کەوتوو چیە؟ وەڵامی دایەوە: ((ئەوانە بەدروستی نازانن دەیانەوێ چ کارێك بکەن. بەڕاستی جێی داخە کاتێك دەبینم گەنجان ئەوەندەی گرنگی ئەدەنە کرینی قاتی چاکەت و پانتۆڵ، ئەوەندە گرنگی نادەنە کارەکەیان. لەماڵێکدا تەواوی داهات و ڕەزامەندی لەژیان و ئۆقرەیی مێشك وابەستەیە بەم هەڵبژاردنەوە)). باشە، چارەی کار چیە؟ ئێوە دەتوانن بەهرە لەزانستێکی نوێ وەربگرن کە خزمەتی ڕاوێژ کردنی پیشەیی پێشکەش دەکات. تەواوی خوێندنگەو زانکۆکان ڕاوێژکاری پیشەییان هەیە.

تەنانەت دەتوانن نامە بۆ چاودێری پارێزگا بنێرن و لەڕێگەی ئەوەوە پێوەندی لەگەڵ بەشی زانیاری پیشەیی بگرن. ئەڵبەت دەبێ بزانن کە ئەم ڕاوێژ کارو دەزگایانە تەنها پێشنیاردەکەن و بڕیاردان لەدەستی خۆتاندایە. لەبیرتان بێت کە ئەم ڕاوێژکارانە هەڵەیش دەکەن. ئەوانیش جار جار تووشی هەڵە دەبن. بۆ نموونە ڕاوێژکارێکی پیشەیی پێشنیاری بەیەکێك لە شاگردەکانی من کردبوو ببێتە نووسەر، تەنیا لەبەر ئەوەی لەباری وشەوە بەهێز بوو. گاڵتەیە، وانیە؟ ڕاوێژکردن ئەوەندەیش ئاسان نیە. نووسراوەی چاك نووسراوەیەکە کەبتوانێت بەئاسانی فیکرو هەستەکان بگوازێتەوە بۆ خوێنەر. بۆ ئەم کارە ئێوە پێویستتان بەوشەی زۆر نیە، بەڵکو پێویستتان بەفیکر، ئایدیا و ئەزموون و باوەڕو تێڕامانە. ئەو ڕاوێژکارەی پێشنیاری بەم خانمە کردبوو ببێتە نووسەر، تەنیا توانیبووی یەك کار بکات. خێرانووسێکی (تایپیست)ێکی سەرکەوتوو بکات بەڕۆمان نووسێکی دڵشکاوی داهاتوو.

ئەو شتەی دەمەوێ بیڵێم ئەوەیە کە شارەزایانی ڕاوێژکارو ڕێنوێنی کەری پیشەییش شایانی هەڵەن. باشتروایە لەگەڵ چەند ڕاوێژکاردا دیداربکەن، بۆچوونەکانیان کۆبکەنەوەو لەڕوی عەقڵی سەلیمەوە بڕیاری کۆتایی دەرکەن. لەوانەیە سەیربێ بەلاتانەوە کە من لەکتێبێکدا دەربارەی کەمکردنەوەی نیگەرانی وەها بەشێکم داناوە. بەڵام کاتێك بزانن چەند لەعەسەبی بوونەکان، نیگەرانیەکان و پەشیمانیەکانی ئێمە پەیوەندی بەو پیشەوە هەیە کەلێی نارازین ئیتر بەلاتانەوە سەیرنابێت. دەتوانن ئەمە لە باوك، دراوسێ یان بەرپرسەکەتان پرسیار بکەن. کەسێکی بەرچاو و گەورەو بیرمەندی وەکو جان ستوارت میل دەڵێت:

((ناهاوشێوەییەكانی پیشەسازی یەكێكە لەگەورەترین زیانەكانی كۆمەڵگای ئێمە)). هەروەها ناڕازیترین كەسانیش ئەوانەن كەلەپیشە ناهاوشێوەكان لەگەڵ خۆیاندا خەریكی كارن.

دەزانن چ جۆرە كەسانێك لەسوپادا لەپێ ئەكەون و ئەدۆڕێن؟ كەسانێك كەلە شوێنی نادروستدان! دەربارەی بریندارانو زیانەكانی شەڕ قسەناكەم، مەبەستم زەمانی خزمەتی ئاساییە. دوكتۆر ویلیام مەنینگەر یەكێك لەگەورەترین دەروونناسانو بەرپرسی بەشی مێشكو دەروونی سوپا لەماوەی شەڕدابوو. ئەو دەڵێت: ((ئێمە لەسوپادا پەیمان بەگرنگی هەڵبژاردن، دانانی كاری تایبەتو دانانی كەسانی گونجاو لەكاری گەنجاودا، برد....تێگەیشتنی گرنگی پیشە زۆر گرنگ بوو. ئەوەی بزانین فلان كەس سەبارەت بەچ شتێك بێ مەیلە، لەكوێدا هەست بەگونجاو نەبوونی خۆی دەكات. لەكوێدا هەست بەنەبوونی پێزانین دەكاتو لەكوێدا وابیر دەكاتەوە تواناكانی بەفیڕۆ دەچن، زۆر گرنگ بوو. چونكە لەم دۆخانەدا بەردەوام كەسانێك بەكێشەی عەسەبییەوە دروست دەبوون)).

، هەر بەم هۆكارانە یەك كەس دەتوانێت لەپیشەسازیدا دوچاری كێشە ببێتو ئەو كارەش تووشی كێشە بكات. بۆ نموونە سەرنج بدەنە بەسەرهاتی فیل جانسۆن. باوكی ئەو دوكانی ئوتووی هەڵمی هەبوو، كوڕەكەیشی برد بۆ كارەكەی هەتا بتوانێت لەوانەیە بتوانێت بێتە ناو ئەم كارەوە. بەڵام فیل نەفرەتی لەم كارە بوو. هەر بۆیە سەمبول كاریی دەكرد. دەسووڕایەوەو یەك تۆز لەئەركەكەی جێبەجێ نەدەكرد. جاری وابوو چەند ڕۆژ نەدەچوو بۆ كارەكەی. باوكی لەهەبوونی وەها منداڵێكی بێ موبالاتو بێ شەوق لەلای فەرمانبەرەكانی شەرمی دەكرد.

ڕۆژێك فیل بەباوكی وت دەیەوێ ببێتە فیتەر. پیرە پیاو لەم بابەتە سەری سووڕمابوو، بەڵام ئەو بڕیاری خۆی دابوو. ئەو لەچاڵە ڕۆناوییەكانی دوكانەكەدا كاری دەكردو زیاتر لەوەی لە ئوتووی هەڵم پێویست بوو كاری دەكردو چەندەها كاتژمێر كاری دەكرد، بەڵام ناڕازی نەبوو. ئەو خوێندنی لەبەشی ئەندازیاری میكانیكی تەواوكردو كاتێك لەساڵی (١٩٤٤)دا مرد بەڕێوەبەری كۆمپانیای بووینگ

بوو. ئەگەر بلکایە بەکاری ئوتووی هەڵمەوە چ شتێکی بۆ دەهاتە پێش؟ پێموایە لەپاش مەرگی باوکی هەموو شتێکی بەبانەدا.

بۆ ئەوەی مقۆ مقۆی خێزانی نەیەتەپێش دەڵێم: تەنیا لەبەر ئەوەی خێزانەکەت داوات لێ ئەکات بچیتە ناو پیشەیەکی تایبەت، هەست بەناچار بوون بۆ ئەو پیشە مەکە. مەچنە ناو پیشەیەک کە ناتانەوێت، بەڵام پەندو پێشنیاری دایک و باوکیش بەوردی بخەنە بەرهەڵسەنگاندن. ئەوان عەقڵێکیان بەدەست هێناوە کە تەنیا و تەنیا بەرهەمی چەندەها ساڵ تاقیکردنەوەیە. بەهەرحاڵ سەرەنجام ئەوە ئێوەن کە دەبێ بڕیاربدەن. باشە ئێستا سەرنج بدەنە چەند پێشنیارێک دەربارەی هەڵبژاردنی پیشە:

١- ئەم پێنج خاڵە لەبەر چاو بگرن کە پرۆفیسۆر هەری دێکستێر کیتسۆن، یەکێک لە پێشڕەوانی ڕاوێژی پیشەیی ئەمریکا بەیانی کردووە:

A – مەچن بۆلای کەسانێک کە دەڵێن بەڕەوشێکی سیحر ئامێز دەتوانن توانای ئێوە بۆ کارو پیشە بدۆزنەوە. ئەمانە لەوانن: کەللەسەر ناسان، ئەستێرەناسان، ڕاڤەکەرانی کەسایەتی و خەتنووس. شێوازی ئەمانە ناکارامەیە.

B – مەچن بۆلای کەسانێک کە لەڕێگەی تاقیکردنەوەوە توانای پیشەیی ئێوە دیاری دەکەن. ئەمجۆرە کەسانە ئەو بنەمایانەی ڕاوێژکاران دەبێ لەبەرچاویان بێت، بۆ نموونە دۆخی جەستەیی، کۆمەڵایەتی و ئابووری ئەو کەسە لەبەرچاوناگرن.

C – بەدوای ڕاوێژکارێکەوە بن کە زانیاری تەواوی دەربارەی پیشە جۆراو جۆرەکان هەبێت و لەبۆ چوونەکانیدا سوودیان لێوەربگرێت.

D – ڕاوێژکاری نامەیی وەرمەگرن.

٢- مەچنە ناو کارگەلێک کە ئیتر یەکجار پڕو زۆرو زەوەندن. لەئەمریکا زیاتر لە (٢٠) هەزار پیشە هەیە بەڵام گەنجان لەم شتە بێ ئاگان. لەخوێندنگەیەکدا ٦٠٪ی کوڕان تەرکیزی خۆیان خستووەتە سەر (٥) پیشەو هەروەها کچانیش ٨٠٪ یان بەوشێوەیەن. جێی سەرسوڕمان نیە کە ئەم پیشانە پڕبوون و نیگەرانی و نائارامی

پيشەيى لەنێوان ئەم كەسانەدا زۆر بێت. هۆشياربن بەزۆر نەچنە قەرەباڵغى ئەم پيشانەوە. ئەم پيشە شازە پڕبووانە پارێزەرى، ڕۆژنامەوانى، ڕاديۆ، تەلەفزيۆنو سينەمان.

٣- لەپيشەگەلێك كە مەجالى مەعاشيان كەمە خۆتان بپارێزن. بۆ نموونە فرۆشتنى خزمەتگوزارى بيمە. ساڵانە هەزاران كەس كە بێكار دەبن خێرا ڕوو دەكەنە فرۆشتنى بيمەى تەمەن بێ ئەوەى بيربكەنەوە چ داهاتوويەك چاوەڕێيانە. فرانكلين بەتگرد كە خۆى ساڵانێك پێشڕەوى فرۆشتنى بيمەى تەمەن بوو دەڵێ ٩٠٪ى ئەو كەسانە دێنە ناو ئەم پيشەوە ئەوەندە بێزار دەبن كە لەپاش يەك ساڵ بەجێى دەهێڵن. لەبەينى ١٠٪ە كەيشدا يەك كەس بەئەندازەى ٩٠٪ى تەواوى بيمەكانى ئەو كەسانە دەفرۆشێتو تەنيا ١٠٪ موشتەرييەكانيان بۆ دەمێنێتەوە. واتە لەچوونە ناو ئەم كارە ئەگەرى شكست هێنانتان ٩٩٪ە. كەواتە هەوڵ بدەن مەچنە ناو كارگەلێك كە ئەگەرى پەيداكردنى دەرماڵەى باشى تيا نيە.

٤- چەند حەفتەو لەحاڵەتى پێويستدا چەند مانگ كات تەرخان بكەن هەتا زانيارى تەواو دەربارەى پيشەيەك بەدەست بێنن. چۆن؟ بەقسەكردن لەگەڵ كەسانێك كە لەو پيشەدا بوون. ئەم قسانە لەوانەيە كاريگەرى گەورەى لەسەر داهاتووى ئێوە هەبێت. ئەم شتە لەڕووى ئەزموونى خۆمەوە ئەڵێم. كاتێك نزيك بيست ساڵ تەمەنم بوو لە دوو كەس گەورەتر لە خۆم ڕاوێژى پيشەييم وەرگرت. ئێستا كە سەيرى ڕابردوو ئەكەم دەبينم ئەو دوو قسەكردنە خاڵى وەرچەرخانى پيشەيى من بوون. ئەگەر ڕاستتان دەوێت تەنانەت ناتوانن بيهێنمە بەرچاوم كە بێ ئەو دووجار قسەكردنە ژيانمو داهاتووم دەكەونە چ وەزعێكەوە.

چۆن دەتوانين ئەم ڕاوێژو پەندە پيشەييانە وەربگرين؟ وەرن بيهێننە بەرچاومان كە ئێوە ئەتانەوێ لەبەشى تەلار سازيدا بخوێنن. لەپاش بڕيارى كۆتايى دەبێ قسە لەگەڵ تەلار سازانى شارەكەدا بكەم. دەتوانن ژمارەكەيان لەدەفتەرى ژمارەى

شارەکەتانەوە بەدەست بێنن. دەتوانن بچنە نووسینگەکانیان و وادەی دیداریان لەگەڵ دابنێن. ئەگەر بینیتان ئەوان سەرقاڵن و ناتوانن کاتی دیدارتان لەگەڵ دابنێن، دەتوانن ئەم پسیارانەیان بۆ بنووسن هەتا بەشێوەی نامە وەڵام بدەنەوە:

١- ئەگەر دیسان لەدایك ببینەوە دیسان تەلار سازی هەڵدەبژێرن؟

٢- ئایا ئەم پیشەیە پڕ بووە؟

٣- ئەگەر بەشی تەلار سازی بخوێنم ئایا دەتوانم لەپاش (٤) ساڵ خوێندن کار پەیدا بکەم؟ سەرەتا دەبێ چ جۆرە پیشەیەکم هەبێت؟

٤- چاکەکان و عەیبەکانی ئەم پیشەیە چییە؟

٥- ئەگەر منداڵی تۆ بومایە ئایا پێت ئەوتم ببمە تەلار ساز؟

ئەگەر دەترسن بەتەنها بچنە ناو ئەم کارانە دەتوانن سوود دوو لە ڕەوشی ژێرەوە وەربگرن:

یەکەم: گەنجێکی هاوتەمەنی خۆتان لەگەڵدا بێت تاکو بتوانن بڕوا بە خۆبوونی یەکتر بەهێز بکەن. ئەگەر هاوتەمەنتان نیە دەتوانن داوا لەباوکتان بکەن لەگەڵتان بێت.

دووەم: لەبیرتان بێت کاتێك داوای ئامۆژگاری لەکەسێك دەکەن، بەجۆرێك ئافەرینی ئەوتان کردووە. ئەو لەو داوایەی ئێوە شاد دەبێت. بزانن کە گەورەترەکان حەز دەکەن ئامۆژگاری گەنجترەکان بکەن. ئەگەر ناتانەوێت نامە بنووسن و وادەی دیدار بگرن، بچن بۆ نووسینگەکەی و داوای دیدار بکەن.

ئەگەر بچن بۆ لای (٥) تەلار سازو کاتیان نەبێت، بچن بۆ لای (٥)ی تر. سەرەنجام کەسێك پەیدا دەبێ ڕاوێژی بەنرختان پێشکەش بکات. لەبیرتان بێت ئەمە گەورەترین بڕیاری ژیانتانە، کەواتە کات و تاقەتی باش بگرنە خۆ هەتا لەدواییدا پەشیمان نەبنەوە.

٥- ئەم باوەڕە هەڵەیە کە ئێوە تەنها بۆ یەك کار دروست کراون، ئەم بیرۆکەیە بنێنە لاوە. هەر مرۆڤێکی ئاسایی لەچەند پیشەیەکدا سەرکەوتوو دەبێت و لەچەند

رانەیەکی تردا شکست دێنێ. بۆ نموونە من خۆم پێموایە ئەگەر لەم بەشانەی خوارەوەدا کارم بکردایە یان بمخوێندایە سەرکەوتو دەبووم. ئەم کارانە بریتین لە: کشتو کاڵ، پەروەردەکردنی میوەجات، کشتوکاڵی، پیشە سازی، پزیشکی، فرۆشیاری، پڕوپاگەندە، پیاچوونەوەی دەق، مامۆستایی و فڕۆکەوانی، دەیشزانم ئەگەر حیساباتو دارایی، ئەندازیاری، بەڕێوەبردنی کارگە، تەلارسازی و کاری پەیوەندیدار بەئامێرم هەڵبژاردایە ڕازی نەدەبووم.

بەشی نۆهەم

چۆنیەتی کەمکردنەوەی نیگەرانیە داراییەکان.

بابەتی یەکەم

٧٠٪ی هەموو نیگەرانیەکانی ئێمە.......

ئەگەر دەمزانی چۆن دەکرێ هەموو کێشە داراییەکان چارەسەر بکرێت، بێگومان ئێستا نووسەر نەدەبووم بەڵکو لەکۆشکی سپی لەپەنای سەرۆك کۆماردا دانیشتبووم. بەڵام یەك کار هەیە کە دەتوانم ئەنجامی بدەم. سەرچاوەی بڕواپێکراو و ئامۆژگاری گەلێکتان پێشکەش بکەم کەیارمەتیدەربن و کتێب گەلێکتان پێ بناسێنم کە زانیاری زیاترتان بدەنێ. بەپێی ڕاپرسی گۆڤاری لیدیزهۆم ٧٠٪ تەواوی نیگەرانیو دڵتەنگیەکانی ئێمە پێوەندی بەپارەوە هەیە. جۆرج گالۆپ لەڕێکخراوی ئاماری گالۆپ دەڵێت ئەم لێکۆڵینەوەیە دەریخستووە ئەوە ڕاستە کە زۆربەی خەڵك بڕوایان وایە ئەگەر داهاتیان تەنیا ١٠٪ زیاد بکات هیچ گرفتێکی داراییان نابێت. لەهەندێك حاڵەتدا ئەم شتەوایە بەڵام لەزۆربەیدا بەو شێوەیە نیە. بۆ نموونە کاتێك خەریك بووم ئەم بەشەم دەنووسی دیدارم لەگەڵ پسپۆڕێکی سەرمایە گوزاریدا کرد. خاتوو ئەلەکسی ئێستاپلتۆن کە چەند ساڵە وەکو ڕاوێژکاری دارایی کاردەکات، چەند ساڵێکیش وەکو ڕاوێژکاری تایبەت کاری کردووە هەتا ئەو کەسانەی دوچاری نیگەرانی داراییێن، یارمەتی بدات. ئەو لەگەڵ هەموو چینەکاندا کاری کردووە. لەحەممالەوە هەتا بەڕێوەبەر.

ئەو وتی: ((پارەی زیاتر ڕێگەچارەی نیگەرانیە داراییەکانی خەڵك نیە. چەندەها جار بینیومە. زیاد بوونی داهات تەنیا ئاکامی زیاد بوونی خەرجی لێکەوتووەتەوەو بەدوایدا گرفتی تر. کێشەی سەرەکی خەڵك نەبوونی پارەی لەئەندازە بەدەر نیە، بەڵکو ئەوان نازانن ئەو پارەی هەیانە چۆن خەرجی بکەن)). لەوانەیە زۆربەی خوێنەران بڵێن: ((خۆزگە ئەم دیل کارنگیە ناچار دەبوو پارەی بەرگەو پسووڵەکانم

بدات و بەم دەرماڵەی منەوە دەربەرێت. ئەو کاتە ڕای دەگۆڕا)). باشە منیش کێشەی مادەم هەبووە. دەورانێک ناچاربووم ڕۆژی دەکاتژمێر لەکێڵگەی گەنمەشامی و عەمباری عەلەف کار بکەم و ئەوەندە ماندوو دەبووم کەئاواتی گەورەم ئەوە بوو لەئێش و ئازاری جەستەیی کە تەنیا بەهۆی کاری سەختی جەستەییەوە بوو، ڕزگارم بێت. بۆ ئەو هەموو کارەسەختە بۆ هەرکاتژمێرێک تەنیا(٥) سەنتم وەردەگرت. دەزانم ژیان لەخانووی بێ ئاو و حەمام مانای چیە. دەزانم خەوتن لەژوورێکدا کە پلەی گەرمای لەژێر سفرەوەیە مانای چیە. دەزانم ئەوەی چەندەها میل بەپێ بڕۆی هەتا (١٠ یان ١٥) سەنت لەکرێ ئۆتۆمبێلدا بگێڕیتەوە مانای چیە. دەزانم کە پارەی ئوتووت نەبێ و جلەکانت لەژێر دۆشەکەکەتدا دانێی مانای چیە.

بەڵام تەنانەت لەو حاڵەتەشدا زۆربەی کات دەمتوانی چەند سەنتێک لەداهاتەکەم پاشەکەوت بکەم. هەرلەبەر ئەم ئەزموونە دەزانم ئەگەر کەسێک بیەوێت دوچاری قەرز نەبێت و ژانە سەری دارایی نەبێت، دەبێ وەکو کۆمپانیایەک کار بکات. دەبێ بەرنامەی بۆ خەرج کردن هەبێت. ئەڵبەت زۆربەی ئێمە ئەم کارە ناکەین. زۆربەی ئێمە کاتێک دەرماڵە وەردەگرین ئاگامان لێ نیە کە زۆربەی خەرجیە نەگۆڕەکانی وەکو پارەی غازو کارەباو تەلەفۆن دەبێ لەوە بدەین و شتانێک دەکڕین کەسەری مانگ تووشی کێشەمان دەکات. بەڵام ئەگەر کۆمپانیایەک بەم شێوەیە کار بکات خێرا شکست دێنێت. ئەمەتان لەبیر بێت کاتێک باسی پارەیە دەبێ وەکو حیسابدارێک کار بکەن. ئێستا بنەماکانی بەڕێوەبردنی دارایی چیە؟ چۆن دەبێ بودجەو بەرنامەی خەرج دارێژن؟ سەرنج بدەنە ئەم یانزە یاسایە:

یاسای یەکەم: زانیارییەکان لەسەر کاغەزێک بنووسن.

کاتێک ئارنۆڵد بێنێت پەنجا ساڵ لەمەوبەر لەلەندەن دەستی کرد بەنووسینی ڕۆمان زۆر دەستەنگ بوو. هەر بۆیە خەرجی هەرپەنابایەکی دەنووسی و دەیزانی پارەکەی چۆن خەرج دەبێ. ئەم شتە ئەوەندە بەلای ئەوەوە خۆش بوو کەتەنانەت کاتێک دەوڵەمەند بوو دیسان درێژەی بەم کارەداو خشتەی خەرجەکانی دەنووسی. جان ڕاکفلێریش دەفتەرێکی حیساباتی هەبوو، هەموو شەوێک لەپێش دۆعا و نووستندا کوتومت تادوایین دۆلاری سەرمایەی خۆی دەزانی.

من و ئێوەیش دەبێ ئەم کارە دەست پێبکەین و خەرجەکانمان بەوردی بنووسین. لەپاش چەند مانگ کە ئەم کارەمان ئەنجامدا بەوردی خەرجەکانی خۆمان دەناسین و دەتوانین بودجەیەکی گونجاو بۆ ئەم مەبەستە تەرخان بکەین.

یاسای دووەم: بودجەیەکی تایبەتتان هەبێت کە بەڕاستی لەگەڵ پێویستیەکانتاندا گونجاو بێت.

خاتوو ئیستا پلتۆن بڕوای وایە دوو بنەماڵە کەدیوار بەدیواری یەکەوەن، خانووەکانیان کوت ومت وەکو یەك وایە، داهاتیان یەکسانەو ژمارەی ئەندامەکانیشیان یەکسانە، دیسان پێویستیان بەبودجەی تەواو جیاواز هەیە. بۆچی؟ چونکە ئینسانەکان جیاوازن. بودجە دەبێ بەپێی داوابێت و تایبەت بەمرۆڤەکان.

دانانی بودجە بەمانای لەبەرچاونەگرتنی هەموو چێژەکانی ژیان نیە. بەڵکو بەمانای دۆزینەوەی ئاسایشی داراییە کە لەجێی خۆیدا پەیوەستە بەئاسایشی هەست و ڕزگاربوون لەنیگەرانی. کەسانێك کە لەگەڵ بودجەدا دەژین کەسانێکی شادترن.

شێوەی کار بەمجۆرەیە: دەبێ هەرواکەوترا خەرجەکان بنووسن. پاشان دەبێ بەشوێن وەرگرتنی شێوەکاری تایبەتەوەبن. دەتوانن نامە بۆ دیپارتمانمانی کشتوکاڵی ئەمریکا لەواشینگتۆن بنووسن و چەند دەفتەرێك لەوانە دەست بخەن. زۆربەی بانکەکانی شارەگەورەکان ڕاوێژکاری داراییان هەیە کە بێ گومان ئامادەن سەبارەت بەکاروباری دارایی ڕاوێژتان لەگەڵ بکەن. لەو شارانەی ژمارەی لەسەروو بیست هەزار کەسەوەیە دەستەی تەندروستی خێزانی هەن کە بەخۆڕایی ئێوە لەدروست کردنی بودجەو چارەسەری کێشەی داراییدا یارمەتی ئەدەن. ئەم دەستانە بەگشتی لەکتێبی زانیاری شاردا لەژێر ناوی ((خزمەتگوزاری کۆمەڵایەتی))دا ناویان دەبرێت. یەکێك لەباشترینی ئەو کتێبانەی لەم بارەوە بڵاو دەکرێتەوە ((بەڕێوەبردنی دارایی خێزانە))ە و لەسەر دەستی کۆمپانیای هاوس هۆڵد فاینەنس پێشکەش دەکرێت. ئەم کۆمپانیایە کتێب گەلێك دەربارەی بودجە دانانی سەرەتایی بۆ کرێ خانوو، خۆراك، جل وبەرگ، تەندروستی، شت ومەك و شتانێکی لەم بابەتە بەرهەم دێنێت.

پرسیارم لەخاتوو ئیستاپڵتۆن کرد ئەگەر لەشارێکی بچووکدا بژیایە بۆ وەرگرتنی ڕاوێژی شارەزایانە بۆ بودجە دانان چی دەکرد؟ وەڵامی دایەوە: ((نامەم دەنووسی بۆ گەورەترین ڕۆژنامەیەك كە لەناوچەی مندا بڵاو دەبووەوەو پرسیارم لێدەکردن لەکوێوە دەتوانم خزمەتگوزاری ئاوا وەرگرمو ئەگەر پێویست بوایە یەك ڕۆژی تەواوم بۆ وەرگرتنی ئەو ڕاوێژانە تەرخان دەکرد)).

یاسای سێهەم: فێربن دروست خەرج بکەن.

واتە بزانین کە دەبێ باشترین شت لەبەرامبەری پارەکەتاندا وەربگرن. تەواوی کۆمپانیا گەورەکان بەرپرسی شت کڕینیان هەیە کەتەنیا کاریان پەیدا کردنی باشترین شتەکانە بۆ بودجەی کۆمپانیا. ئێوەیش دەتوانن هەر ئەم کارە بۆ خۆتان بکەن. سەرنج بدەنە ئەم دووخاڵە:

١- ڕاگەیاندراوە حوکمەتیەکان دەربارەی پێشنیارەکان بۆ کڕیاران دەست بخەن.

٢- کتێبی ((سوود وەرگرتنی باشتر لەپارەکەتان)) کەبایی یەك دۆلارو نیوەو لەنووسینی سیدنی مارگۆلێوسە لەپەخشی دابل دی بکڕن. ئەم کتێبە (١٢٨) لاپەڕەییە یەکێکە لەباشترین ڕێنماکانی شت کڕین کە تائێستا بینیومە.

یاسای چوارەم: ژانە سەرەکانتان بە زیادبوونی داهات زیاد مەکەن.

خاتوو ئیستا پڵتۆن دەڵێ دەربارەی ڕاوێژکردن بۆ دانانی بودجەی خێزان گەلێك کەداهاتی ساڵانەیان (٥٠٠٠) دۆلارە، هەمیشە دوچاری نیگەرانی دەبێت، چونکە ((ئەم داهاتی ساڵانەیە بۆ زۆربەی خێزانە ئەمریکاییەکان وەك ئامانج دەژمێردرێت. ئەوان لەوانەیە چەندەها ساڵ بەشێوەی عاقڵانە خەرج کەن، بەڵام کاتێك داهاتیان گەیشتە (٥٠٠٠) دۆلار پێیان وایە دەورانی زەحمەت بەسەر هاتووەو دەست دەکەن بەئەبلەیی. خانوویەك لەدەوروبەری شار دەکڕن، ئوتومبیلێكو دنیایەك شتی تازەو جلوبەرگ دەکڕنو لەماوەیەکی کورتدا قەرزاری بانك دەبنو بەنیسبەتی ڕابردووەوە شادییان کەمترە چونکە زیاتر لەداهاتەکەیان خەرج دەکەنو داهاتو خەرجەکانیان نامیزانە)).

زۆر ئاساییە.ئێمە هەموومان دەمانەوێت چێژی زیاتر لەژیان وەربگرین. بەڵام کام ڕێگەیە لەدرێژماوەدا ڕەزامەندی زیاترمان بۆ دێنێت؟ هەبوونی بودجەیەکی مەعقول یان هەبوونی پەیامی ئاگادارکردنەوەی بانك و داواکار؟

یاسای پێنجەم: کارتی بەشداریکردنی سەرمایەیەگوزاریی بکرن هەتا بتوانن لەحاڵەتی پێویستدا وەکو قەرز لێی هەڵبکرن.

ئەگەر دووچاری حاڵەتێکی تایبەت بوون و بینیتان ڕێگەیەکتان لەقەرزکردن زیاتر نیە، بیمە نامەو بەرگی سەرمایە گوزاری وەکو پارەی دانراو وان. بەم حاڵەوە دڵنیابن کە بێمە نامەکەی ئێوە وەکو پاشەکەوت وایە هەتا لەحاڵەتی پێویستدا بەقەرز هەڵیگرن. جۆرەکانی دیاریکراوی بیمەکان کە پێیان دەگوترێت بیمەی ماوەدار، تەنیا بۆ ئاگاداری لەئێوە لەماوەیەکی دیاریکراودان و حاڵەتی پاشەکەوتیان نیە. ئەم بیمە نامانە هیچ سوودێکی بۆ ئێوە کە دەتانەوێ بەهۆی ئەوانەوە ئیستا ئەگەر بیمەنامەیان بەرگەی سەرمایە گوزاریتان نەبن تا بتوانن بەهۆیەوە عەقار وەربگرن، دەتوانن ئەم کارە بەئۆتۆمبێل، خانوو یان هەرشتێکی تر ئەنجام بدەن. لەکوێ عەقار وەربگرن؟ لەبانکەکان. بانکەکان بەهۆی لایەنی کۆمەڵایەتی خۆیان، بەشێوەی گشتی عادڵانە کاردەکەن. تەنانەت جاری وایە بانکەکان ئامادە دەبن سەبارەت بە کێشەی دارایی لەگەڵ ئێوەدا دانیشن و ڕێگە چارەی گونجاوتان بۆ ڕزگار بوون لەکێشەی داراییان پێ پێشنیار بکەن. دیسان دەیڵێمەوە ئەگەر دەتانەوێت شتێك وەکو متمانە دابنێن تەنیا بچن بۆ بانك.

ئەگەر هیچ شتێك بۆ زەمانەت گرنتی نەبوو، تەنیا سیقەی دەرماڵەکەتان هەبوو چی بکەن؟ ئەو کاتە ئەم هۆشدارە بەجیدی بزانن. مەچن بۆ هیچ دامەزراوێکی قەرز دەر کە لەلایەن دەوڵەتەوە مۆڵەتی نەبێت. بەڵام ئەو دەزگایانەی مۆڵەتی حوکمییان هەیە کۆمەکحاڵی نەخۆشان و کەسانێکن کەپێویستیان بە عەقاری خێرا هەیە. ئەم دەزگایانە بەگشتی پابەندی ئەخلاقن. ئەگەر چی بەنیسبەتی بانکەکانەوە سوودی زیاتر وەردەگرنەوە؟ ئەڵبەت باشترین ڕێگە ئەوەیە کە داوا لەبەر پرسانی بانك بکەن یەکێك لەو ڕێکخراوانە کە خاوەن ئینسافن پێتان بناسێنن.

یاسای شەشەم: لەبەرامبەری نەخۆشی، ئاگر کەوتنەوەو خەرجی چاوەڕوان نەکراودا خۆتان بیمە بکەن.

بیمە گەلێك هەن بەپارەی کەمو زۆر کەمەوە بۆ تەواوی ڕووداوە ناخۆشەکان. ئەلبەت مەبەستم ئەوەنیە خۆتان بۆ هەڵخلیسکان لەحەمامو سووریژە بیمە بکەن، بەلام دەڵێم خۆتان لەبەرامبەری ئەو ڕووداوو بەلایانەی دەزانن لەحاڵەتی ڕوودانـدا ئێوە دوچاری کێشەی دارایی دەکەنو بەدوایدا نیگەرانیەکانتان زیاد دەکەن،بیمە بکەن.

بۆ نموونە ژنێك دەناسم کە سالی پێشوو دە ڕۆژ لەنەخۆشخانە خەوتبوو، لەکاتی هاتنە دەرەوەیدا خەرجی ئەو تەنیا (٨) دۆلار بوو. بۆچی! چونکە بیمە دەرمانکردنی هەبوو.

یاسای حەوتەم: ڕێگە مەدەن دەسکەوتەکانی بیمەی تەمەنتان بەشێوەی پارەی کامڵ بدرێ بە هاوسەری دوای خۆتان.

ئەگەر لەبەر ئەوەی داهاتووی خێزانەکەتان دابین بکەن، خۆتان بیمەی تەمەن دەکەن، ڕێگە مەدەن لەپاش مەرگتان هاوسەرەکەتان پارەکەی بەیەکەوە بەتەواوی وەربگرێت.بۆچی؟ بەهۆکاری کەی لەخاتوو ماریۆن ئەبرەلی ببیستین. ئەوی بەرپرسی دەزگای بیمەی تەمەن، بەشی ژنانە ئەو داستانی بێوەژنێکی دەکرد کە بیست هەزار دۆلار حەقی بیمەی وەرگرتو تەواوی دابەکورەکەی هەتا سەرمایەگوزاری لەپێداویستی لاوەکی ئۆتۆمبێلدا بکات. بەلام ئەم سەرمایە گوزارییە ئەنجامەکەی بووە شکستو ئەو بێوەژنە لەهەژاریدا ژیان بەسەر دەبات. یان بێوەژنێك کە کەوتە داوی دەلالێکی زەوی‌و بەشێکی زۆری پارەی بیمەکەی لەسەر عەرزەیەك سەرمایە گوزاری کرد کە قەرار بوو لەماوەی یەك ساڵدا دووئەوەندە گران بێت. بەلام لەپاش سێ ساڵ عەرزەکانی بەیەك لەسەر سێی پارەکەی خۆی فرۆشتەوە. یان بێوەژنێك کە (١٥) هەزار دۆلار حەقی بیمەی وەرگرت، بەلام هەمووی لەدەست داو ناچاربوو منداڵەکانی بسپێرێت بە هەتیوخانەو هەزاران بەلای لەم چەشنە.

سیلڤیا پۆرتر سەرنووسەری نیۆیۆرك پۆست دەنووسێت: ((بەشێوەی مامناوەندی تەمەنی (٢٥٠٠٠) دۆلار لەدەستی ژنێکدا کەمتر لە(٧) ساڵە)).

چەند ساڵ لەمەوبەر لەوتاری سەرنووسەری ((ساتردەی ئیوەنینگ پۆست))دا نووسرابوو:

((ئەو بێوەژنانەی پەروەردەی تەواویان نەبینیوەو بەئاسانی پارەی بیمەی هاوسەرەكانیان وەردەگرن، زۆر ئاسان فێڵیان لێدەكرێت. هەر پارێزەر یان فەرمانبەرێكی بانك دەتوانێت هەزاران حاڵەت بە نموونە بێنێتەوە كە تیایدا تەواوی پاشەكەوتی كابرایەكی لێزان بەدەستی بێوەژنەكەی یان منداڵەكەی بەتەواوی دەفەوتێت و دەچێتە گیرفانی كەسانێكی دەستبڕو ساختەچی. ئەگەر دەتانەوێت بێوەژن یان منداڵەكانتان پشتیوانی بكەن و دابینیان بكەن باشتروایە گوێ لەم ئامۆژگارییەی جی. پی.مۆرگان، یەكێك لەزاناترین سەرمایەگوزارانی جیهان بگرن. ئەو سەرمایەی خۆی دابە (١٦) میراتبەری خۆی كە دوانزەیان ژن بوون. ئایا ئەو پارەی دانراوی زۆری دابەو ژنانە؟ نا، ئەو دەرماڵەی هەتاهەتایی مانگانەی بۆ بڕینەوە.

یاسای هەشتەم: فێری منداڵەكانتان بكەن لەبەرامبەری پارەدا هەست بەلێپرسراوی زیاتر بكەن.

جارێك لەگۆڤاری ((یۆرلایف))دا بابەتێكم خوێندەوە كە هەرگیز فەرامۆشی ناكەم. نووسەرەكەی خاتوو ((ستێلا ویستۆن تاتل)) شێوە فێركردنی هەستی بەرپرسیارەتی بۆ پارەی فێری كچەكەی دەكرد. ئەو دەستە چەكێكی زیادەی بۆ كچەكەی لەبانك وەرگرتبوو، كاتێك كچە (٩) ساڵەكەی پارەی گیرفانی وەردەگرت، وەكو بانك لەلای دایكی دایدەناو كاتێك پارەی دەویست چەكێكی ڕادەكێشاو بەمجۆرە دەیتوانی حیسابی داراییەكانی هەڵگرێت. ئەم كارە نەك هەر بۆ كچەكەی خۆش بوو، بەڵكو لێپرسراوی دارایی ڕاستەقینەی فێری ئەو دەكرد.

شێوازێكی نموونەیە. ئەگەر ئێوەیش منداڵێكتان هەبێت كە گەیشتووەتە خوێندنی دواناوەندی و ئەتانەوێت فێری پارە خەرج كردنی بكەن ئەم كتێبەی بۆ پەیدا بكەن كە بەدەستی سەندیكای پەروەردەیی نەتەوەیی بەچاپ گەیشتووە: ((بەڕێوەبردنی دارایی كەسایەتی)). ئەم كتێبە (١٣٣) لاپەڕەیە فێری مێر منداڵان دەكات چۆن بودجە بۆ خەرجەكانی خۆیان دانێن.

یاسای نۆهەم: ئەگەر ژنی ماڵەوەن دەتوانن پارە لەچێشت لێنان پەیدا بکەن.

ئەگەر لەپاش دانانی بودجە بینیتان دیسان دەرامەتو خەرجتان یەك ناگرێتەوە دەتوانن یەکێك لەم دووکارە بکەن: تووڕەبن، ڕووگرژکەن، بۆڵەبۆڵو گلەیی بکەن، یان بەرنامە داڕێژن هەتا کەمێك پارە بەدەست بێنن؟ چۆن؟ دەتوانن سوود لەڕەوشی خاتو نێلی سپیر وەربگرن. ئەو لەپاش مەرگی هاوسەرەکەی بە تەنیا لەخانوویەکی سێ ژووری نوستندا دەژیا. منداڵەکانیشی هاوسەرگیرییان کردبوو. ڕۆژێك خەریکبوو ئایسکریمی دەخوارد، بۆی دەرکەوت کەبینی ئایسکریم فرۆشەکە کێکی ماڵیی زۆر ناشرینی دەفرۆشت. ئەو پرسیاری لە فرۆشیارەکە کرد ئایا ئامادەیە کێکی ماڵیی چاك لەو بکرێتو فرۆشیارەکە داوای دوو کێکی لێکرد. (من لەتەمەنمدا چەند جار زیاتر کێکم دروست نەکردبوو، هەر بۆیە داوام لەژنی دراوسێکەم کرد کێکی سێوم فێر بکات. موشتەرییەکانی کابرا کێکە سێوو لیمۆکانی منیان پێ خۆشبوو، بەرەبەرە داواکاری زۆر بوو، تا ئەو شوێنەی سالانە ٥٠٠٠ کێکم دروست دەکردو تەواوی ئەم کارانەم لەچێشتخانە بچوکەکەمدا ئەنجام دەداو بێ ئەوەی لەخەرجی مەوادە پێکهێنەرەکەی خەرجێکی ترم هەبێت، سالانە ١٠٠٠ دۆلارم دەست دەکەوت).

داواکاریی کێکەکانی ئەو ئەوەندە زۆر بوو کە ناچاربوو دوکانێکی بچوك بگرێتو دوو وەستای شیرینیش دامەزرێنێ. (هەرگیز ئەوەندە لەژیاندا شاد نەبووم چونکە ئەم کارە وەکو سەرگەرمییەك وابوو بۆم. ڕۆڵی خۆم لەشادکردنی خەڵکدا ئەنجام دەدەمو ئەوەندە سەرقاڵم کە کاتم بۆ تەنیایی و نیگەرانی نییە. ئەم کارە جێی خاڵیی هاوسەرەکەم، منداڵەکانمو دایکمی پڕ کردوەتەوە). خاتو ئۆرا سنایدەریش داستانێکی هاوشێوەی هەیە، ئەو لەشاری ٣٠ هەزار کەسی مەیوود دەژیاو کارەکەی بە مەوادی پێکهێنەر بەنرخی ١٠ سەنتەوە لەچێشتخانەکەی دەست پێکرد. هاوسەرەکەی نەخۆش بوو، ئەو دەبوایە پارەی پەیدابکردایە بەڵام چۆن؟ ئەزموونێکی هەبوو، نە پسپۆڕییەکی هەبوو، نە سەرمایەیەك. ژنێکی سادەی ماڵەوە بوو. ئەو سپێنەی هێلکەو شەکری کرد بە چکلێتو لەنزیکی خوێندنگەیەك یەك دانەی بە یەك پەنی دەفرۆشت بەو قوتابیانەی دەڕۆیشتنەوە بۆ ماڵەوە. لەهەفتەی یەکەمدا ئەو نەك هەر ٤ دۆلارو ١٥ سەنتی خێر کرد، بەڵکو شەوقێکی نوێی لە ژیانیدا پەیداکرد. ئەو

هەم خۆی و هەم منداڵەکانی بەم چکلێتانە شادمان دەکرد. ئەم ژنە خانەدانە بڕیاریدا کارەکەی پەرەپێبدات و کەسێك پەیدا بکات هەتا چکلێتەکانی ئەو لەشیکاگۆ بفرۆشێت. ئەو بە ترس و لەرزەوە چوو بۆ لای ئیتالییاییەك کە لەسەر جادەکان فەستەقی دەفرۆشت. ئەو شانی هەڵتەکاند چونکە مشترییەکانی فستەقیان دەویست نەك چکلێت. بەڵام کاتێك دانەیەك لەچکلێتەکانی خوارد ڕای گۆڕا و هەر ئەو ڕۆژە دوو دۆلار و ۱٥ سنت کە فرۆشتنی چکلێتەکان دەست خاتوو سنایدەر کەوت. چوار ساڵ دوای ئەوە ئەو یەکەم دوکانی خۆی کردەوە. شەوانە چکلێتەکانی دەکوڵاند و بە ڕۆژدا دەیفرۆشت. ئەو ئێستا ۱۷دوکانی هەیە کە ۱٥ دانەیان لەشوێنی قەرەباڵغی لوپ شیکاگۆیە.

ئەو شتەی دەمویست بیڵێم ئەوەیە کە ئەم کەسانە لەجیاتی ئەوەی نیگەران بن و دەستەوستان بوەستن کارێکی باشیان ئەنجامداو کەمترین خەرجیان کرد، بێ ئەوەی بەرپرس، کرێ یان پڕوپاگەندەیەك لەکاردا بێت.

سەیری دەوروپشتی خۆتان بکەن. کاری زۆر هەیە کە دەکرێ ئەنجام بدرێت. بۆ نموونە ئەگەر چێشلێنەری چاکن دەتوانن وانەی چێشت لێنان بۆ کچانی گەنج دابنێن و شوێنی وانەکەیشتان خانووەکەی خۆتان بێت. کتێبی زۆر دەربارەی پارە پەیداکردن لەکاتی بەتاڵیدا نوسراوە. بەڵام یەك شت هەیە کە دەبێت سەرنجی بدەنێ، ئەگەر توانای دەروونیی فرۆشتنی ماڵ بەماڵتان نییە هەرگیز مەیکەن، چونکە بەخێرایی شکست دەخۆن.

یاسای دەیەم: هەرگیز قومار مەکەن:

هەمیشە لەبینینی کەسانێك کە دەیانەوێ بە مەرج کردن لەسەر ئەسپ یان ئامێری یاری لەناو گازینۆو بارەکاندا دەوڵەمەند بن سەرم سوڕدەمێنێت. یەك کەس دەناسم کە خاوەنی چەند دانە لەم ئامێرانەیە. ئەو لەکەسانێك کە ئەوەندە ساویلکەن کە پێیان وایە دەتوانن ئامێرێك کە بەرنامەی بۆ داڕێژراوە فێڵ بکات، بەرنەوە بێزارە. کەسانی بێ مێشك ساڵانە ٦ملیۆن دۆلار لەسەر ئەسپەکان مەرج دادەنێن. ئەو وتی ئەگەر دوژمنی هەبێت باشترین ڕێگەی لەناوبردنی ئەو ئەوەیە کە ئەو بخەنە ناو یاری قومارەوە.

ئەگەر دەتانەوێت قومار بكەن، لانی كەم زیرەك بن. حیساب بكەن كە یاسای ئەگەرەكان لەدژی ئێوەیە چەند لەچەندە. چۆن؟ بەخوێندنی كتێبێ بەناوی (هەڵسەنگاندنی ئەگەرەكان) لەنوسینی ئۆسوالد یاكوبی. ئەو پسپۆڕێكی ماتماتیكی بەناوبانگ، پسپۆری ئامارو خاوەن بۆچونە لەیاری كارتدا. ئەم كتێبە ٢١٥ لاپەڕەییە بە ئێوە دەڵێت ئەگەری سەركەوتن لەقومارە جۆراوجۆرەكاندا چەندەیە. هەروەها دەربارەی چالاكییەكانی تریش زانیاری بەسوود پێشكەش دەكات. بەخوێندنەوەی ئەم ئەگەرو ئامارانە لەم كتێبەدا داخ بۆ حاڵی كەسانێك هەڵدەكێشن كە بە كەرێتی ژیانی خۆیان سپاردووە بەم شانس و ئەگەری كەمی سەركەوتنانە. ئەگەر نەتان توانی ئەم كتێبە لەكتێب فرۆشییەكاندا پەیدا بكەن دەتوانن داوای بەرگێك لەخانەی بڵاوكردنەوەكەی، كۆمپانیای دابڵ دی لەنیویۆرك بكەن. نرخی ئەم كتێبە دوو دۆلارو نیوە.

یاسای یازدەهەم: ئەگەر ناتوانین وەزعی دارایی خۆمان باش بكەین لانی كەم خراپە لەگەڵ خۆمان نەكەین و دەست لەنەفرەت و بێزاری لەشتێك كە نەگۆڕە هەڵگرین.

ئەگەر ناتوانین دۆخی داراییمان باشتر بكەین لەوانەیە بتوانین روانگەی خۆمان سەبارەت بەوە بگۆڕین. لەیادمان نەچێت كە هەمووان دڵ مەشغوڵی داراییان هەیە. لەوانەیە دڵ مەشغوڵێ ئێمە لەبەر چاولێكەری بێت. دەبێت بزانین ئەو كەسانەی ئێمە چاویان لێدەكەین ئەوانیش لەوانەیە بۆ كەسانێكی تر هەر ئەو هەستەیان هەبێت.

هەندێ لەبەناوبانگترین كەسانی ئەمریكایش بەدرێژایی مێژوو، كێشەی داراییان هەبووە. بۆ نموونە هەم لینكۆڵن و هەم واشینگتۆن، بۆ چوون بۆ شوێنی ڕێ و رەسمی پێدانی حوكمی سەرۆك كۆماری ناچار بوون پارە قەرز بكەن. ئێمە ناتوانین هەرچی دەمانەوێ بەدەستی بێنین، كەواتە باشتر وایە ژیانی خۆمان بەنیگەرانی و نەفرەت ئالودە نەكەین. وەرن لەگەڵ خۆماندا ڕوو خۆش بین و ئاقڵانەو فەلسەفی بیر بكەینەوە. بەپێی وتەی ئۆپیكتە توس (فەلسەفە لەزاتی خۆیدا دەڵێت: مرۆڤ دەبێت بەجۆرێك بژی كە بۆ ئەو شادی پەیوەندییەكی كەمی بەهۆكاری دەرەكییەوە هەبێت). سنیكایش دەڵێت: (ئەگەر ئەو شتەی هەتانە بەكیفایەتی نازانن، تەنانەت ئەگەر دنیاش هی ئێوە

بێت بەختەوەر نابن). لەبیرمان بێت تەنانەت ئەگەر دنیاش هی ئێمە بێت دیسان تەنیا سێ ژەم نان دەخۆین و لەیەك جێگەدا دەخەوین. تەنانەت قەبرهەڵکەنێکیش ئەم کارە دەکات. تەنانەت لەوانەیە خەوو خواردنی لەجان ڕاکفلێریش زیاتر بێت.

بۆ کەم کردنەوەی دڵەڕاوکێی دارایی ئەم (١١) یاسایە بگرنە بەر:

١- تەواوی زانیارییەکان لەسەر کاغەز بنووسن.

٢- بودجەی تایبەت بەخۆتان هەبێت کە لەگەڵ پێویستیەکانتاندا بگونجێت.

٣- فێری چۆن پارە خەرج کردن بن.

٤- ئاگاداربن کاتێك داهاتتان زیاد دەبێت ژانەسەرەکانیشتان زیاد نەبێت.

٥- کارتی سەرمایەگوزاری بکڕن هەتا لەکاتی پێویستدا قەرزیان پێ وەرگرن.

٦- خۆتان لەبەرامبەری نەخۆشی، ئاگر کەوتنەوەو خەرجی چاوەڕوان نەکراودا بیمە بکەن.

٧- ڕێگە مەدەن حەقی بیمەی تەمەنتان کوت وپڕو پێکەوە بدرێت بەهاوسەرەکەتان.

٨- منداڵەکانتان فێربکەن بۆ پارەش هەست بەلێپرسراوێتی بکەن.

٩- ئەگەر ژنی ماڵەوەن بەچێشت لێنان پارەیەك بەدەست بێنن.

١٠- هەرگیز قومار مەکەن.

١١- ئەگەر ناتوانین وەزعی دارایی خۆمان باشترکەین لانی کەم لەگەڵ خۆماندا خراپە نەکەین و دەست لەنەفرەت و بێزراوی لەو شتەی نەگۆڕە، هەڵگرین.

باشترین کتێبێك تا ئێستا بۆ چارەسەرکردنی کێشە داراییەکان نووسراوە ((چۆن بەدەرماڵەکەمانەوە ژیان بەڕێ بکەین)). کە بەدەستی جی-کی-لاسەر پسپۆڕی باجی دەرماڵەو سیلویا پۆرتر پسپۆڕی بەشی ئابووری نیویۆرك پۆست نووسراوە. نرخی ئەم کتێبە یەك دۆلارەو دەتوانن لەخانەی سیمۆن و شۆستەر لەنیویۆرك، ڕاکفلێر سەنتەر، ژمارەی (٢٠) بەدەستی بێنن. ئەگەر ڕازی نەبوون تایەك حەفتەی تر دەتوانن کتێبەکە بگەڕێننەوەو پارەکەتان وەربگرنەوە. کتێبێکی نموونەیە. ئەگەر ئاڵۆزی داراییتان هەیە پێشنیارتان پێ دەکەم ئەم کتێبە بخوێننەوە.

بەشی دەیەم

چۆن بەسەر نیگەرانیو دڵەڕاوکێدا سەرکەوتم

(٣٢) داستانی ڕاستەقینە
سێ کێشەی گەورە پێکەوە ڕووی تێکردم

نووسینی: سی، ئای، بلەك فۆد

هاوینی (١٩٤٣) وا دەهاتە بەرچاوم نیوەی نیگەرانیەکانی لەسەر شانی منە. چل ساڵ ژیانێکی ئاسایی و ئاسوودەم هەبوو، تەنیا ئەو کێشانەم هەبوو کە هەر هاوسەر، باوك یان بازرگانێك دەیبێت. بەشێوەی گشتی بەئاسانی ڕووبەڕووی ئەم کێشانە دەبوومەوە هەتا کوتوپڕ زرم! زرم!! زرم!!! زرم!!!! زرم!!!!! زرم!!!!!! شەش گرفتی گەورە پێکەوە بەسەرمدا هات. تەواو شەو لەناو جێگەدا ئەملاولام دەکردو دەسوڕامو لەو ڕۆژەی لەڕێدا بوو دەترسام، چونکە دەبوایە بەرەو ڕووی ئەم شەش نیگەرانیە ببوومایەتەوە:

١- ئەو کۆلیجەی کارملێدەکرد لەسەر لێواری بەلای دارایی بوو چونکە کوڕەکان دەچوون بۆ شەڕو تەواوی کچانیش بەکارکردن لەناوچە شەڕەکان بەبێ پەروەردە لەخوێندکاران کە لەفەرمانگە بازرگانیەکاندا کاریان دەکرد، داهاتیان زۆرتر بوو.

٢- کوڕەگەورەکەم سەرباز بوو، منیش وەکو هەموو ئەو دایكو باوکانەی کوڕەکان دوور لەئێمە لەشەڕ بوون، نیگەران بووم.

٣- شاری ئۆکلاهاما پارچە زەوییەکی گەورەی بۆ فڕۆکەخانە داگیر کردبوو، خانووەکەی من کە لەباوکمەوە گەیشتبوو بە من دروست لەناوەڕاستی ئەم زەوییەدا بوو. دەمزانی تەنیا ١٠٪ی پارەکەی خۆیم پێ ئەدەنو خراپتر لەوە ئەوە بوو کە خانووەکەم لەدەست دەبووەوەو بەهۆی کەم بوونی خانووەوە نیگەرانی ئەوە بووم ئایا دەتوانم سەرپانەیەك بۆ خێزانە شەش کەسیەکەم پەیدا بکەم. دەترسام ناچاربین لەچادردا بژین. تەنانەت نیگەرانی ئەوە بووم نەتوانم چادرێکییش بکڕم.

٤- بیرەکەمان وشکی کرد چونکە لەنزیکمانەوە چاڵێك بۆ بەتاڵ کردنی چاڵی زێراب لێدرابوو. هەڵکەندنی بیرێکی تر تەنیا فڕێدانی (٥٠٠) دۆلاری تر بوو چونکە

زەوییەکەمان لێ داگیردەکرا. دوومانگ ناچاربووم لەسەتڵدا ئاو بێنم و دەترسام ناچاربم تاکۆتایی شەڕ ئەم کارە بکەم.

٥- لەشوێنی کارەکەمەوە ١٠میل دوور بووم و کارتێکی کاعەزی پلە B م هەبوو. ئەمە واتە نەمدەتوانی تایەی نوێ بکڕم، کەواتە نیگەران بووم ئەگەر تایە شڕەکانی فۆردەکۆنەکەم پەنچەر ببونایە چۆن دەگەیشتمە شوێنی کارەکەم.

٦- کچە گەورەکەم یەك ساڵ پێش وەخت لەدواناوەندی تەواو ببوو، بەدڵ حەزی ئەکرد بچێت بۆ زانکۆ، بەڵام من پارەم نەبوو بینێرم. دەمزانی دڵی دەشکێت.

ڕۆژێك دوانیوەڕۆ لەژووری کارەکەم دانیشتبووم و خەفەتم بۆ کێشەکانم دەخوارد. بڕیارمدا لەسەر کاغەز بیاننووسم چونکە وادیاربوو کەس بەئەندازەی من کێشەی نەبوو.هیچ گوێم بەوەنادا لەگەڵ کێشەگەلێك کەتووشم دەبن شەڕبکەم، بەڵام ئەمانە وادیاربوو تەواو لەدەسەڵاتی من بەدەربوون. نەمتوانی هیچ کارێك بۆ چارەسەرکردنیان بکەم. کەواتە ئەم خشتە تایپ کراوەم هەڵگرت و هەروا کە مانگەکان ڕادەبووردن هەر لەبیریشم چووبووەوە کە ئەمانەم نووسیوە. هەژدەمانگ دوای ئەوە لەکاتی ئەملاولاکردنی فایلەکانمدا هەر لەخۆوە ئەم خشتەی شەش کێشەیەم بینی کە ڕۆژێك تەندروستی منیان دەخستە مەترسیەوە. بەحەزەوە خوێندمەوە. ئێستا دەبینم کەتەنانەت یەکێکیشیان ڕووی نەدا.

بزانن چی هاتەپێشەوە:

١- بینیم تەواوی نیگەرانیەکانم بۆ داخرانی کۆلیجی کارەکەم عەبەس بووە، چونکە حوکمەت دەستی کرد بەپارەدان بەخوێندنگەکان لەبەر پەروەردەکردنی سەربازانی پێشوو بۆیە کۆلێجەکە خێرا پڕبوو.

٢- بینیم نیگەرانیەکانم سەبارەت بەکوڕەکەم بێهوودە بوو،ئەو بەساغ و سەلامەتی لەشەڕ گەڕایەوە.

٣- بینیم تەواوی نیگەرانیەکانم دەربارەی داگیرکردنی زەوییەکەم لەبەر فرۆکەخانە بێهوودە بوو، چونکە لەیەك میل لەکێڵگەکەی منەوە زەخیرەیەکی نەوتی دۆزرایەوەو ڕاگرتنی زەوییەکە بۆ فرۆکەخانە زۆر گران بوو.

٤- بینیم تەواوی نیگەرانیەکانم بەهۆی ئاوەوە بێ هوودە بوو، چونکە لەگەڵ ئەوەی زانیم زەوییەکە لێمان ناسەنرێت پارەی پێویستم بۆ هەڵکەندنی بیرێکی نوێ خەرج کردو بیرێکی قووڵترم لێداو سەرچاوەی ئاوێکی یەکجار زۆرم پەیدا کرد.

٥- بینیم نیگەرانیەکانم سەبارەت بە پەنچەربوونی تایەی ئۆتۆمبێلەکەم بێهودە بووە، چونکە بە رووکەشی تازەو لێخوڕین بە پارێزەوە تایەکان ڕزگاریان بوو.

٦- بینیم نیگەرانیەکانم دەربارەی خوێندنی کچەکەیشم بێهودە بوو چونکە دروست (٦٠) ڕۆژ لەپێش کرانەوەی زانکۆدا وەکو موعجیزە کارێکی حیسابات لەدەرەوەی کۆلیجم پێ پێشنیار کراو ئەم کارە ئەو بوارەی پێدام لەکاتی خۆیدا ئەو بنێرم بۆ زانکۆ.

زۆر جار دەمبیست کە دەڵێن٩٩٪ی ئەو شتانەی نیگەرانیانین و خەفەتیان لێدەخۆین هەرگیز روونادات، بەڵام ئەم وتەیە تاکاتێك چاوم بەوخشتەی نیگەرانیانەم نەکەوت کە (١٨) مانگ لەوەپێش تایپم کردبوو، بێ مانابوو بەلامەوە. ئێستا شوکری خودا دەکەم کە ناچار ببووم بێهودە زۆرانبازی لەگەڵ ئەو شەش نیگەرانیە ترسێنەرەدا بکەم. ئەو تەجرەبە دەرسێکی فێری من کرد کە هەرگیز فەرامۆشی ناکەم. تراژیدیاو بێ عەقڵی خەفەت خواردن لەوشتەی هێشتا ڕووینەداوە پیشانی منیدا.

لەبیرتان بێت ئەمڕۆ بایەنیەکە کەدوێنێ نیگەرانی بوون. پرسیار لەخۆتان بکەن: لەکوێوە دەزانم ئەو شتەی ئێستا بۆی نیگەرانم ڕوونەدات؟

من دەتوانم لەماوەی یەك کاتژمێردا بگۆڕێم بۆ گەشبینێکی کامڵ

نووسینی: ڕاجێر دابلیو بەیسۆن

کاتێك خۆم بەهۆی وەزعی ئێستامەوە خەمۆك دەبینم دەتوانم لەماوەی یەك کاتژمێردا نیگەرانی لەخۆم دوور بخەمەوەو خۆم بکەم بەکەسێکی گەشبین کە هاواردەکات.

بزانن چۆن ئەم کارە دەکەم: دەچمە ناو کتێبخانەوە، چاوم دەنووقێنم و بەرەو ئەو ڕەفانە دەچم کە کتێبە مێژووییەکان لەوێیە. کاتێك هێشتا چاوم نووقاوە بەدوای کتێبێکدا دەگەڕێم لەحاڵێکدا نازانم ئایا ((گرتنی مەکسیکۆی))ی پرسکات هەڵدەگرم یان ((ژیانی دوانزە سێزار))ی سۆتۆنیۆس. بەچاوی داخراوەوە هەر لەخۆوە کتێبێك دەکەمەوە. ئەوکاتە چاوم دەکەمەوەو یەك کاتژمێر دەخوێنمەوەو هەرچی زیاتر دەخوێنمەوە تێدەگەم کە دنیا لەگەرمەی ئازارو ڕەنجدابووەو شارستانیەت لەکەنارەوە لەرزۆك بووە. لاپەرەکانی مێژوو سەرانسەر هاواری خەمناکی شەڕ، وشکە ساڵی، هەژاری، نەخۆشی کوشندەو هەڵسوکەوتی نامرۆیی مرۆڤ لەگەڵ مرۆڤ بووە. لەپاش

خوێندنەوەی مێژوو بۆ ماوەی یەک کاتژمێر دەبینم وەزعی ئێستا هەر چەندەیش خراپ بێت زۆر زیاتر لەوەی لەڕابردوودا بووە باشتربووە. ئەم بابەتە وزەم پێ دەبەخشێت کە کێشەکانی ئێستام بەچاوێکی عاقلانەوە ببینمو بزانم دنیا بەگشتی بەرەو باش بوون چووە.

ئەمە ڕەوشێکە کە دەتوانین لەبەشێکی تەواودا شی بکەینەوە. مێژوو بخوێننەوە. هەوڵ بدەن ڕوانگەیەک لەدەهەزار ساڵ وەرگرن، ئەوکاتە بۆتان دەردەکەوێت کێشەکانی ئێوە لەچاو ئەوانە چەندە وردو بچووکە.

چۆن لەهەستی خۆ بەکەم زانین ڕزگاربم

نووسینی: ئێلمێر تۆماس

کاتێک (١٥) ساڵان بووم هەمیشە لەنیگەرانیو ترسو شەرمنیدا لەڕەنجو ئەشکەنجەدابووم. بەنیسبەتی تەمەنەوە بەرتربوو وەکو شمشاڵێک کزوباریک بووم. (٦پێ و ٢ئینج) بالام بوو بەلام تەنیا (١١٨) کیلۆ کێشم بوو. بەپێچەوانەی بالامەوە کزبوومو هەرگیز نەمدەتوانی لەکێبڕکێو بەیسبالدا ڕکەبەری کوڕەکانی هاوپۆلم بم. ئەوان گاڵتەیان پێدەکردمو بەمنیان دەوت: ((دەسکە تەور)). ئەوەندە نیگەران بووم کە لەدیدار لەگەڵ خەڵک دەترسامو زۆر کەم ئەم کارەم دەکرد، چونکە خانووە کێڵگەییەکەی ئێمە لەجادەوە دووربوو، بەدرەختی ئەستوور دەوری گیرابوو. من نیو ماڵ دوور لەجادەی سێ ساید دەژیامو ڕێکەوتبوو من بێجگە لەدایکو باوکو خوشکەکانم کەسم نەبینیبوو.

ئەگەر ڕێگەم بدایە ئەو ترسو نیگەرانیانە هەروا من ئازار بدەن تەواوی ژیانم دەبووە دۆڕانێکی گەورە. هەموو دەقەو سەعاتێک لەبیری بالای درێژو کزو لاوازمدا بووم. بەسەختی دەمتوانی بیر لەشتی تر بکەمەوە. شەرمنی منو ترسو نیگەرانی لەمندا ئەوەندە زۆر بوو کە بەسەختی دەتوانم بیهێنمە سەرزمان. دایکم دەیزانی چ هەستێکم هەیە. ئەو مامۆستای قوتابخانە بوو، بەمنی دەوت: ((کوڕم تۆ دەبێ بخوێنیو ژیانت بە مێشکت هەڵسووڕێنی، چونکە جەستەی تۆ هەمیشە ڕێگر دەبێت)). بەهۆی ئەوەی دایکو باوکم ناتوانن بمنێرن بۆ زانکۆ دەمزانی خۆم دەبێ بەڕێی خۆمدا بڕۆم. کەواتە یەک زستان بانگ بانگ، سمۆرە، ئۆپاسمو ڕسقم ڕاوکردو

لەبەهاردا پێستەکەیانم فرۆشت بە(٤) دۆلارو بەو چوار دۆلارە دوو بەرازی بچووکم کڕی. سەرەتا بەزێراب‌و پاشان بەگەنمەشامی لەوەڕاندمن‌و پاییزی دوایی فرۆشتمن بە(٤٠) دۆلار. لەو پارەیەی لەبەرازەکان دەستم کەوتبوو چووم بۆ زانکۆیەکی ئاسایی ناوەندی لەدانویل ئیندیا. حەفتەی یەك دۆلارو چل سەنت بۆ خوێندن‌و پەنجا سەنتم ئەدا بۆ ژوورەکەم.

کراسێکی قاوەییم لەبەردەکرد کەدایکم بۆی دوریبووم (بێ گومان ئەو ڕەنگی قاوەیی هەڵدەبژارد چونکە چرچ‌و پیسی پیایدا دیار نەبوو). دەستێك جلم لەبەردەکرد کەهی باوکم بوو. نەجلەکانی بۆ من دەبوو، نەپێڵاوی ملپێچراوی سەرخڕ کە ئەملاو لاکەی شریتی کەژی پێوە بوو کە لەکاتی لەپێ کردندا دەکێشرا. بەڵام دەمێکە بوو کەژەکانی لەناو چبوو، ملەکەی ئەوەندە شل ببوو کە لەکاتی ڕێ ڕۆیشتنندا بەقاچمەوە نەدەوەستاو دەهاتە دەرەوە. لەهاتووچۆ لەگەڵ خوێندکارەکانی تردا شەرمم دەکرد، بۆیە بەتەنیا لەژوورەکەم دادەنیشتم‌و دەرسم دەخوێند. گەورەترین ئاواتم ئەوە بوو دەستێك جل لەفرۆشگا بکڕم. جلێك کە بەقەد خۆم بن‌و شەرمەزارنەبم. کەمێك لەدوای ئەوە چوارشت ڕوویدا کە یارمەتی منیدا بەسەر نیگەرانی‌و خۆ بەکەم زانینمدا زاڵ بم. یەکێك لەو ڕووداوانە هیواو دلێری‌و بڕوا بەخۆبوونی بە من بەخشیی‌و باقی ژیانمی بەتەواوی گۆڕی. بەکورتی ئەم ڕووداوانە دەگێڕمەوە:

یەکەم: لەپاش تەنیا یەك حەفتە بەشداری لەم خوێندنگە ئایاییە تاقیکردنەوەیەکم داو بڕوانامەیەکی دەرەجە سێم بۆ مامۆستایی لەقوتابخانە حوکمیەکان وەرگرت. ئەم بڕوانامەیە تەنیا بۆ شەش مانگ باش بوو، بەڵام کەمێك پیشانیدام کەسێك متمانەی بەمن هەیە. یەکەم بڕوانامەی متمانەکردن کە تائەو کاتە لەدایکم زیاتر لەکەسم وەرنەگرتبوو.

دووەم: لیژنەی قوتابخانەی دێهاتێك بەناوی ((هەپی هالۆ)) منی بەڕۆژی دوو دۆلار یان چل دۆلار لەمانگێکدا دامەزراند. ئەمیش یەکێکی تر لەبڕوانامەکانی متمانە بەمن بوو.

سێهەم: لەگەڵ وەرگرتنی یەکەم دەرماڵەم چەند دەست جلم لەفرۆشتگا کڕی کە ئیتر جێی شەرم نەبوو. ئەگەر ئێستا کەسێك یەك ملیۆن دۆلار بدات بەمن تەنانەت

بەئەندازەی نیوەی ئەو جلانەی تەنیا بەچەند دۆلار كڕیبووم، من پڕشەوق و شاد ناكات.

چوارەم: خاڵی وەرچەرخانی ڕاستەقینەی ژیانی من، یەكەم سەركەوتنی من لەشەڕ لەگەڵ خۆبەكەم زانین و شەرمنی لەپێشانگای پۆتنام كانتی ڕویدا كە هەموو ساڵێك لە ((بین بریج ئیندیانا)) بەرپا دەبوو. دایكم منی ناچار كرد لەكێبەركێیەكی وتاربێژی كە لەپێشانگا بەرپا دەبوو، بەشداری بكەم. بۆ خودی من فیكرە كە زۆر دوور لەباوەڕبوو. من شەهامەتی قسەكردن لەگەڵ یەك كەسیشم نەبوو، چ جای ناو كۆمەڵ. بەڵام بڕوای دایكم بەمن كەم و زۆر پڕخەم و جێی داخ بوو. ئەو خەیاڵی گەورەی بۆ داهاتووی من لەمێشكدا بوو. ئەو ژیانی خۆی لەژیانی كوڕەكەیدا ئەبینی. متمانەی ئەو منی بۆ بەشداری كردن لەكێبەركێكەدا هاندا. بابەتی وتارەكەمم دوایین شتێك كە دەتوانم قسەی لەسەربكەم هەڵبژارد: ((هونەرە جوانەكان و زانستی مرۆیی ئەمریكا)). ڕاستیەكەی كاتێك دەمویست وتارەكەم ئامادەبكەم تەنانەت نەمدەزانی زانستی مرۆیی چیە، بەڵام زۆر گرنگ نەبوو، چونكە بیسەرەكانیش نەیاندەزانی. دەقە پڕ لەساختەكارییەكەم لەبەركرد و سەدان جار لەگەڵ درەخت و مانگەكان باسم كرد. ئەوەندە لەبەر دایكم پڕ شەوقی بەڕێوەبردنی وتارەكە بووم كە لەوانەیە زۆر پڕ هەست قسەم كردبێت. بەهەر حاڵ خەڵاتی یەكەمم وەرگرت. لەم ڕووداوە تێڕامام. ئافەرینێكی زۆر لەلایەن جەماوەرەوە. هەر ئەو كوڕانەی ڕۆژێك گاڵتەیان پێ دەكردم و پێیان دەووتم ((دەسكە تەور))، ئێستا دەستیان دەخستە سەرشانم و دەیانوت: ((دەمزانی سەردەكەویت ئێلمێر)). دایكم منی لەباوەش گرت و دەستی كرد بەگریان. ئێستا كەسێری ڕابردوو دەكەم دەبینم بردنەوەی ئەو كێبەركێی وتاربێژییە خاڵی وەرچەرخانی ژیانی من بوو. ڕۆژنامە ناوچەییەكان وتارێكیان دەربارەی من لەلاپەڕەی یەكەمدا چاپكرد و داهاتوویەكی گەشیان بۆ من پێشبینی دەكرد. بردنەوە لەم كێبەركێیەدا منی لەلای گەڕەكەكە ناودارکرد و كەسایەتی بەمن بەخشی و گرنگتر لەوە ئەوە بوو كە بڕوا بەخوابوونی منی سەد ئەوەندە زیاد كرد. ئێستا تێدەگەم ئەگەر ئەو كێبەركێیەم نەبردایەتەوە پێدەچێت هەرگیز نەبوومایەتە ئەندامی سەنای ئەمریكا، چونكە ئەوە چاوی منی كردەوە، ئاسۆی بەرامبەری بەرینتر كرد و بووە هۆی ئەوەی تێبگەم توانای زۆرم هەیە كە هەرگیز بیریشم نەدەكردەوە. لەهەمووی گرنگتر ئەوە بوو

که خەڵاتی یەکەم لە کێبەرکێی وتاربێژیدا پارەی یەك ساڵ لەزانکۆ ئاساییەکەی من بوو.

ئێستا تینووی دەرس خوێندن بووم. کەواتە لەماوەی نێوان (١٨٩٦هەتا ١٩٠٠) کاتم لەبەینی خوێندن وکاردا دابەش کرد. بۆ ئەوەی پارەی خوێندنەکەم لەزانکۆی داپۆ پەیدا بکەم بوومە شاگردی چێشتخانە ئاگاداری لەکورە بکەم، سەوزەگیا ڕێك بکەمو کتێبداری بکەم. لە هاویندا لەکێڵگەی گەنمەشامی و گەنم کارم دەکردو لەکاتی جادە دروست کردندا وردە بەردم دەڕشت.

لەساڵی (١٨٩٦)دا کاتێك تەنیا تەمەنم (١٩) ساڵ بوو (٢٨) وتاربێژیم کردو خەڵکم بۆ دەنگدان بە ویلیام جەنینگەز براین بۆ سەرۆك کۆماری هاندا. ئەو شەوقەی لەوتاربێژی بۆ برایان لەمندا دروست بوو منی هاندا خۆم بچمە ناو سیاسەتەوە. کەواتە کاتێك چوومە زانکۆی داپۆ یاساو بەیانی گشتیم تەواو کرد. لەساڵی (١٨٩٩) وەکو نوێنەری زانکۆی باتلەر لەوتاربێژییەکدا کە لەئینندیانا بۆ لیس بەرپا ببوو وتارێکم لەژێر ناوی ((بڕیار لەسەر ئەوەیە سیناتۆرەکانی ئەمریکا دەبێ بە دەنگی خەڵك هەڵبژێردرێن)) خوێندنەوە. لەکێبەرکێی وتاربێژی تریشدا بەشداریم کردو بردمەوە. بوومە سەرنووسەری ساڵنامەی زانکۆی (١٩٠٠)، میراژو ڕۆژنامەی زانکۆی پۆلاریۆم.

لەپاش وەرگرتنی بڕوانامەی بەکالۆریۆس لەداپۆ بەقسەی هۆراس گریلیم کردو تەنیا نەچووم بۆ ڕۆژئاوا. چووم بۆ باشووری ڕۆژئاوا، بۆ وڵاتێکی تازە، ئوکلاهاما. کاتێك کە ئاپا چی ئیندیانو کێووا کۆمانچی هەبوو، داوای پارچە زەوییەکی کشتوکاڵیم کردو نووسینگەیەکی پارێزەریم لەلۆتۆن ئوکلاهاما کردەوە. لەسینای ئوکلاهاما(٢٣) ساڵو لەخانووی کۆنگرە(٤) ساڵ خزمەتم کردو لەپەنجا ساڵیدا گەورەترین مەقامی ژیانم وەرگرت. لەئوکلاهاماوە بۆ سینای ئەمریکا هەڵبژێردرام. لە(٤مارچی ١٩٢٧)ەوە لەو مەقامەدا خزمەتم کردووە. لەکاتێکەوە کە هەرێمی ئیندیان لە (١٦نۆڤەمبەری ١٩٠٧)دا بووە ویلایەتی ئوکلاهاما، بەردەوام لەلایەن دیموکراتەکانەوە هاندراوم سەرەتا بۆ سینای ویلایەت، پاشان بۆ کۆنگرەو دوای ئەوە بۆ سینای ئەمریکا.

ئەم داستانە بۆ خۆش کردنەوە بەسەرکەوتنەکانمەوە ناگێڕمەوە، چونکە لەوانەیە بەلای هەرکەسێکەوە خۆش نەبێت. ئەمەم تەنیا بەو هیوایەوە وت کە چاو نەترسیو بڕوا بەخۆبوون بدەم بەو کوڕەی ئێستا لەتاو نیگەرانی، دڵەڕاوکێ، شەرمو هەستی خۆبەکەم زانین کە ژیانی منی شێواند کاتێك جلە کۆنی باوکمو پێڵاوی مل ئەستووری ئەوم لەبەردەکردوو لەکاتی ڕێ ڕۆیشتندا لەقاچم دادەکەوت، ڕەنج دەکێشێت.

نووسراوی سەرنووسەر: جێی سەرنجە بزانن ئێلمێر تۆماس کە ڕۆژێك شەرمی لەو جلە ناشرینانەی خۆی دەکرد، لەدواییدا وەکو جوانپۆش ترین ئەندامی سینای ئەمریکا هەڵبژێردرا.

من لەباخی الله دەژیام

نووسینی: ئار- وی- سی- بادلی

ساڵی (١٩١٨) پشتم لەو دنیایە کرد کە دەمناسیو چووم بۆ باکووری ڕۆژئاوای ئەفریقیاو لەگەڵ عەرەبەکان لەباخی الله ژیام. حەوت ساڵ لەوێ ژیام. زمانی بیابان گەڕەکان فێربووم، وەکو ئەوان جلم پۆشی، خواردنی ئەوانم خواردو خۆم لەگەڵ شێوازی ژیانی ئەوان کە لەماوەی ئەم بیست سەدەی ئەخیرەدا گۆڕانی کەمی بەسەر هاتووە، گونجاند. بوومە خاوەنی ڕەوە مەڕو لەسەر عەرز لەچادری عەرەبەکاندا دەخەوتم. بەوردی لێکۆڵینەوەم لەسەر ئایینەکەیان دەکرد. لەڕاستیدا دوای ماوەیەك سەبارەت بە موحەمەد کتێبێکم نووسی. ئەو حەوت ساڵەی لەگەڵ ئەو شوانە کۆڵ بە کۆڵانە بووم، ئارام ترین ساڵەکانی ژیانم بوو.

خۆم ژیانێکی خۆشو پڕ بەسەرهاتم هەبوو. لەپاریس لەدایكو باوکێکی بەریتانی هاتمە دنیاوەو نۆ ساڵ لەفەڕەنسە ژیام. لەئیتۆن خوێندمو لەسەندهێرست چووم بۆ کۆلیژی ئەفسەری. لەپاش شەش ساڵ وەکو ئەفسەری سوپای بەریتانیا لەهیندستان بوومو لەوێ یاری چۆگانم دەکردو ڕاوم دەکردو لەکەناری خزمەتی سەربازیدا لەکوێستانی هیمالیا لێکۆڵینەوەم دەکرد. لەشەڕی جیهانیدا بەشداریم کردو لەکۆتاییەکەیدا وەکو ڕاوێژکارێکی سەربازی یارمەتیدەر ڕەوانەی کۆنفرانسی ئاشتی پاریس کرام. لەو شتەی لەوێ بینیم تێڕامامو بێ هیوا بووم. لەماوەی چوار ساڵ کوشتار لەجەبهەی ڕۆژئاوا بڕوام وابوو ئێمە لەبەر شارستانیەت شەڕدەکەین.

لەکۆنفرانسی ئاشتی پاریسدا بینیم سیاسەتوانانی لەخۆبایی زەمینە بۆ شەڕی جیهانی دووەم خۆش دەکەن. هەر وڵاتێك هەرچی دەیتوانی بۆ خۆیی دادەناو شەڕو ڕقی ناو خۆییان دروست دەکردو پیلانی سیاسەتی شاراوەیان زیندوو دەکردەوە. ڕقم لەشەڕ، سوپاو کۆمەڵگا دەخواردەوە. بۆ یەکەمجار لەژیانمدا شەوانی بێ خەویم چەشت و نیگەرانی ئەوە بووم دەبێ چی لەژیانم بکەم. ((لۆید جۆرج)) منی داوەت کرد بۆ ناو سیاسەت. دەمویست بە قسەی بکەم کەشتێکی سەیر ڕوویدا. ڕوداوێکی سەیر کە حەوت ساڵی داهاتووی ژیانمی دروست کرد. هەموو شتێك لەگفتوگۆیەکەوە دەستی پێکرد کە دووسەد چرکەی خایاند. وت و وێژێك لەگەڵ ((تێد لۆرێنس))، لۆرێنسی عەرەبستانی سعوودی، پڕ ڕەنگ ترین و ڕۆمانتیك ترین کەسایەتیەك کە لەپاش شەڕی یەکەمی جیهانی دەرکەوت. ئەو لەبیابان لەگەڵ عەرەبەکان دەژیاو پێشنیاری بە من کرد هەر ئەم کارە بکەم. سەرەتا سەیرو جێی سەر سوڕمان بوو.

بەهەر جۆرێك بێت بڕیارمدا واز لەسوپا بێنم و دەبوایە کارێکم بکردایە. کاربەدەستانی غەیری سەربازی کەسانێکی وەکو منیان دانەدەمەزراند. ئەفسەری پێشووی ئاسایی سوپا بەتایبەت کاتێك کە بازاڕ پڕ بوو لەملیۆنەها بێکار. کەواتە ئەو کارەم کرد کە لۆرێنس پێشنیاری کردبوو. چووم هەتا لەگەڵ عەرەبەکان بژیم. شادمانم کە ئەم کارەم کرد. ئەوان فێریان کردم چۆن بەسەر نیگەرانیدا زاڵ ببم. وەکو تەواوی موسوڵمانان ئەوانیش جەبر گەرا بوون. بڕوایان وابوو هەر ووتەیەك ((موحومەد)) لەزاری دێتە دەرەوە، ئەوا لە قورئاندا نووسراوەو .

فەرموودەی ((خودا ــ الله))یە .

کەواتە کاتێك قورئان دەفەرمووێت : ((خودا ئێوەی خوڵقاندو ئەوشتەی ئەنجامی ئەدەن)) بە تەواوی قەبوڵیان دەکرد. هەر بەو هۆیەوە بوو کە هەمیشە ژیان بەسادەیی دەگرن و بۆ لەخۆڕا نیگەران بوون هیچ پەلە ناکەن. ئەوان دەزانن ئەو شتەی موقەدەر کراوە، موقەدەر کراوەو هیچ کەس لەخوا زیاتر ناتوانێت هیچ بگۆڕێت، بەهەر حاڵ ئەمە بەو مانایە نایەت کە لە بەرامبەری بەڵاکاندا دەستەو ئەژنۆ دادەنیشن و هیچ کارێك ناکەن.

بۆ ڕوونکردنەوەی بابەتەکە باباس لەتۆفانی سووتێنەرو توندی سیرۆکو بکەم کەکاتێك لەبیابان دەژیام تەجرەبەم کرد. سێ شەو و سێ ڕۆژ دەیلووراندو هاواری

دەکرد. ئەوەندە بەهێزبوو کە لمەکانی دەبرد بۆ سەدان میل لەو پەڕی دەریای ناوەڕاستو لەدۆڵی ڕۆنی فەڕەنسە بڵاوی دەکردەوە. باکەی ئەوەندە گەرم بوو کە هەستم دەکرد قژم لەحاڵی سووتاندایە. گەرووم وشك دەبوو. گوێچکەکانم دەسووتانو بەینی ددانەکانم پڕ بوو لەخۆڵو وردە بەرد. هەستم دەکرد لەکارگەیەکی دروست کردنی شوشە بەرامبەر بەکورەکە وەستاوم. زۆری نەمابوو شێت ببم، بەڵام عەرەبەکان هیچ گلەییەکیان نەبوو. ئەوان شانیان هەڵدەتەکاندو دەیانوت: ((مەکتووب!....)) واتە ((نووسراو)).

بەڵام خێرا لەپاش تۆفان دەست بەکار دەبوون. ئەوان بەرخەکانیان دەکوشت چونکە دەیانزانی بەهەر حاڵ دەمرنو بەکوشتنی ئەوان هیوادار بوون مەڕی دایکەکەی نەجات بدەن. لەپاش کوشتنی بەرخەکان ڕەوەکەیان بەرەو باشوور بۆ لای ئاو دەبرد. تەواوی ئەم کارە بەئارامیو لەسەر خۆییو بێ گلەیی یان ناڵەو بۆڵە بۆڵ بەهۆی زیانەکەیانەوە ئەنجام ئەدرا. سەرۆك خێڵەکە دەیوت: ((زۆریش خراپ نیە. لەوانەبوو هەموو شتێك لەدەست بدەین، بەڵام خوا شوکر ٤٠٪ی مەڕەکانمان ماون تا دیسان دەست پێ بکەینەوە)).

لەبیرمە جارێك بە ئۆتۆمبێل بە درێژایی بیابانەکەدا دەڕۆیشتن کە یەکێك لەتایەکان پەنچەر بوو. شۆفێرەکە لەبیری چووبوو تایە زیادەکەی چاك بکات. کەواتە بەبێ تایەوە لەوێ گیرمان کرد. من تووڕە بوومو بەگوڕو تینەوە پرسیارم لەعەرەبەکان کرد چی دەکەین؟ ئەوان بە منیان وت ئەم گوڕو تینە هیچ یارمەتیەك نادات و تەنیا مرۆڤ کەم و کورت دێنێت. ئەوان دەیانوت تایەی پەنچەر بوو خواستی خودا بوو، هیچی لەگەڵ نەدەکرا. کەواتە درێژەمان بە ڕێگەکەمانداو لەسەر تایە پەنچەرەکە ڕۆیشتین. بێ گومان ئۆتۆمبێلەکە پتەپتەی کردو وەستاو بەنزینمان پێ نەما. سەرۆك خێڵ تەنیا وتی ((مەکتوب!))و دیسان هەموویان لەجیاتی ئەوەی نەڕەنەڕ بەسەر شۆفێرەکە دابکەن بۆ نەهێنانی بەنزینی تەواو ، ئارام بوونو تاشوێنی مەبەست بەپێ ڕۆیشتینو گۆرانیمان وت. ئەو حەوت ساڵەی لەگەڵ عەرەبەکان بردمەسەر منی قەناعەت پێکرد کە نەخۆشانی دەروونی، شێتو کحول خۆرەکانی ئەمریکاو ئەورووپا هەمووی بەرهەمی ژیانی هەڵپە هەڵپو پڕ ژانە کە لەشارستانیەتە بەنا وبانگەکەمان دەیکەین.

تا کاتێک لەبیابان بووم هیچ نیگەرانیەکم نەبوو. لەوێ،باخی اللە، قەناعەتی هێمنانەو تەندروستی جەستەیی کە زۆربەی ئێمە بەبێ هیوایی و گوشاری عەسەبیەوە بەدوایەوەین، بەدەستم هێنا. زۆربەی خەڵك گاڵتەیان بەجەبر گەرایی دەکرد. لەوانەیە حەق بەوان بێت. کێ دەزانێت؟ بەلاّم هەموومان دەبێ بتوانین بیبینین کە چۆن چارەنووس بۆمان موقەدەر بووە. بۆ نموونە ئەگەر من لەو سێ خولەکەی ئەو دوانیوەڕۆیەی ئەو ڕۆژەی ئاگۆستی (۱۹۱۹) قسەم لەگەڵ لۆرێنسی عەرەبستان نەکردایە تەواوی ئەو ساڵانەی لەو کاتەوە ڕابووردوە، تەواو جیاواز دەبوو. بەڕوانینێك بۆ ژیانم دەتوانم ببینم کە چۆن زەمان ئەوی بەڕووداوی بەدەر لەتواناو کۆنترۆڵی من دروست کردووە. عەرەبەکان پێی دەڵێن ((چارەنووسی مەکتوب))، ((خواستی خودا)). هەرچی دەتانەوێ ناوی بنێن، کاری سەیر دەکات. ئەمڕۆ تەنیا دەزانم لەپاش حەڤدە ساڵ کە بیابانم بەجێهێشتووە، هێشتا لەبەرامبەری وەزعی ناچاریدا ڕەزامەندیو تەسلیم هەیەو ئەمە لەعەرەبەکانەوە فێربووم. ئەو فەلسەفەیە زیاتر لەدەواو دەرمانی ئێشبەر یارمەتی ئارامی مێشکی منی داوە.

ئێوەو من پیڕەوی موحەممەد نین، هەروەها نامانەوێ جەبر گەرا بین، بەلاّم کاتێك بای توندو سوتێنەر بەسەر ژیانی ئێمەدا دەلوورێنێتو ئێمە ناتوانین ڕێگیری بین وەرن ئێمەیش ناچاریی قبووڵ کەینو پاشان خەریك بینو پاشماوەکان کۆبکەینەوە.

پێنج ڕێگە کە بۆ بەرگرتن لەنیگەرانی بەکارم هێنا.

نووسینی: پرۆفیسۆر ویلیام لیۆن فیلیپس

بەختی ئەوەم هەبوو دوانیوەڕۆیەك لەگەڵ بیلی فیلیپس لەپێش مەرگیدا بگوزەرێنم. لەژێرەوە ئەو ڕەوشانەی ئەو بۆ بەرگرتن لەنیگەرانی بەکاری دەبرد بەپێی ئەو نووسینانەی من لەدیداریدا هەمبوو.

١- لە(٢٤)ساڵیدا کوتوپڕ چاوانم لەکار کەوتن. لەپاش سێ یان چوار خولەك خوێندنەوە هەستم دەکرد دەوری چاوم پڕە لەدەرزیو تەنانەت کاتێکیش کتێبم نەدەخوێندەوە ئەوەندە هەستیار ببوون کە نەمەتوانی سەیری پەنجەرە بکەم. لەگەڵ باشترین پزیشکانی چاوی نیوهیۆنو نیویۆرك ڕاوێژم کرد. هیچ شتێك یارمەتی نەدام.

لەپاش (٤)ی دوانیوەڕۆوە لەتاریکترین سووچی ژوورەکەمدا دادەنیشتم و چاوەڕوانی کاتی خەو دەبووم. ترسابووم. دەترسام ناچاربم پیشەی مامۆستایی بەجێ بێڵم و بچم بۆ ڕۆژئاواو دەست بکەم بە پیشەی داربڕینەوە. پاشان شتێکی سەیر ڕوویدا کە کاریگەری موعجیزە ئاسای مێشك لەسەر نەخۆشی جەستەیی پیشان ئەدات. کاتێك لەزستانێکی پڕ لەخەمدا چاوەکانم لەخراپترین وەزعدا بوون دەعوەتنامەیەك کە بۆ وتار خوێندنەوە بۆ دەستەیەك لەخوێندکارانی بەکالۆریۆس بۆم هاتبوو، قەبووڵم کرد. چراکان ئەوەندە چاوانمیان ئازارئەدا کە کاتێك لەسەر سەکۆکە بووم ناچار بووم سەیری عەرز بکەم. بەم حاڵەوە لەماوەی وتارە سی خولەکیەکەدا هیچ هەستم بە ئێش نەکرد و دەمتوانی ڕاستەوخۆ بەبێ چاوترووکاندن سەیری چراکان بکەم. پاشان کاتێك بەرنامەکە تەواو بوو چاوەکانم دیسان دەستیان کردەوە بەئازار.

ئەوکاتە بیرمکردەوە ئەگەر مێشکم بەتەواوی لەسەر شتێك کۆبکەمەوە، نەك بۆ نیو کاتژمێر، بەڵکو بۆ یەك حەفتە، لەوانەیە دەرمانبیم. چونکە بێگومان ئەمە جۆرێکهاندانی مێشك بوو کە بەسەر نەخۆشیەکی جەستەییدا زاڵ دەبوو. لەجربەیەکی هاوشێوەم لەکاتی تێپەڕ بوون لەزەریاییش هەبوو. پشت ئێشەیەکی وەها سەختم گرت کەنەمتوانی بەڕێدا بڕۆم. کاتێك دەمویست ڕاست بوەستم ئێشی زۆرم لەحەممول دەکرد. هەر لەگەڵ ئەوەی دەستم کرد بەقسەکردن تەواوی دەردو ژانی لەشمم لەبیر کرد و ڕاست وەستام. بەنەرمی دەجوڵامەوە و یەك کاتژمێریش قسەم کرد. لەپاش تەواو بوونی وتارەکە بەئاسانیّ چووم بۆ ژوورەکەم. بۆ چرکەیەك بیرم کردەوە چاك بوومەتەوە بەڵام ئەم دەرمانە کاتی بوو. پشت ئێشە دیسان دەستی پێکردەوە.

ئەم ئەزموونانە گرنگی یەکجار زۆری ڕوانگەی مێشکی مرۆڤ دەخاتە ڕوو. ئەمانە چێژی ژیانیان فێری من کرد. کەواتە ئێستا جۆرێك دەژیم دەڵێی هەموو ڕۆژێك یەکەم ڕۆژە کە بینیومە و دوایین ڕۆژێکە کە دەیبینم. من لەبەسەرهاتەکانی هەر ڕۆژێك پڕ شەوق دەبم و هیچ کەس لەم حاڵەتەدا هەر لەخۆوە نیگەران نابێت. من وەکو مامۆستایەك شەیدای کاری ڕۆژانەمم. کتێبێکم بەناوی ((شەوقی مامۆستا بوون)) نووسیوە. وانە وتنەوە هەمیشە بۆ من شتێکی زیاترە لە هونەرێك یان پیشەیەك. ئەشقێکە. هەر وەك نیگار کێشێك حەز دەکات کاری نیگار کێشی بکات یان گۆرانی

بیژێك كە دەیەوێت گۆرانی بڵێت؛ منیش پێم خۆشە وانە بڵێمەوە. پێش ئەوەی لەجێگە بێمە دەرەوە بیر لەچێژی شەوقی یەكەم دەستەی قوتابیەكانم دەكەمەوە. هەمیشە هەستم كردووە یەكێك لەگرنگترین هۆكارەكان بۆ سەركەوتن لەژیاندا شەوقە.

٢- تێگەیشتووم كەدەتوانم بەخوێندنەوەی كتێبێكی سەرنج ڕاكێش نیگەرانی لە مێشكی خۆم دەركەم. كاتێك تەمەنم (٥٩) ساڵ بوو نارەحەتیەكی عەسەبی درێژخایەن ئازاری ئەدام. لەماوەی ئەو دەورانەدا دەستم كرد بەخوێندنەوەی كتێبی ((ژیانی كارلیل)) لەنووسینی دیڤید ویلسۆن. ئەم كتێبە یارمەتی زۆریدام بۆ باش بوونم، چونكە ئەوەندە نوقمی خوێندنەوەی ببووم كە نیگەرانیەكانم فەرامۆش كرد.

٣- لە زەمانێكی تردا كاتێك یەكجار خەمۆك بووم خۆم ناچار كرد چالاكی جەستەییم هەبێت. هەموو بەیانیەك (٥یان ٦) دەست یاری تێنسم دەكرد، پاشان حەمامێكم دەكرد، نانی نیوەڕۆم دەخواردو دوانیوەڕۆیان (١٨) چاڵ یاری گۆڵفم دەكرد.شەوانی هەینی هەتا كاتژمێر یەكی شەو وەرزشم دەكرد. بڕوام وایە عارەق كردنەوە یارمەتیدەری چاكە. بۆم دەركەوت نیگەرانی و خەمۆكی بەعارەقەوە لەلەشم دەچێتە دەرەوە.

٤- ماوەیەكی زۆر لەمەوبەر فێر بووم كە لەترس و پەلە پەل و كاری ژێر گوشار دووری بكەم. هەمیشە هەوڵم ئەدا فەلسەفەی ویلبەر كراس بگرمە بەر. كاتێك فەرمانداری شاری كانكتیكۆس بوو بەمنی وت: ((جاری وایە كە كاری زۆرم هەیە بۆ ئەنجامدان ئارام دادەنیشم، پایپ دەكێشم و هیچ كارێك ئەنجام نادەم.

٥- هەروەها فێر بووم كە سەبرو زەمان ڕێگەیەكە بۆ چارەسەربوونی كێشەكان. كاتێك نیگەرانی شتێكم هەوڵ ئەدەم بەگەشبینی سەیری كێشەكانم بكەم. بەخۆم دەڵێم: ((دوو مانگی تر نیگەرانی ئەم شكستە خراپە نابم، كەواتە ئێستا بۆ نیگەران بم؟ بۆچی ئێستا هەر ئەو ڕوانگەیەم نەبێت كە دوو مانگی تر دەمبێت؟))

بەكورتی، لەژێرەوە پێنج ڕەوش نووسراوە كە پرۆفیسۆر فیلیپس بۆ بەرگرتن لەنیگەرانی ئەنجامیدا:

١- بەشەوقەوە ژیان بكەن: ((من هەر ڕۆژ بەجۆرێك دەژیم دەڵێی یەكەم ڕۆژێكە تا ئێستا بینیومەو دوایین ڕۆژێكیشە دەیبینم.

٢- كتێبێكى سەرنج ڕاكێش بخوێننەوە: ((كاتێك ناڕەحەتيەكى عەسەبى درێژ خايەنم هەبوو دەستم كرد بەخوێندنەوە....ژيانى كارليلو ئەوەندە لەخوێندنەوەيدا نوقم بووم كە كێشەكانم فەرامۆش كرد)).

٣- يارى بكەن: ((كاتێك زۆر خەمۆك بووم خۆم ناچار كرد چالاكى جەستەيى بكەم)).

٤- كاتێك كار دەكەن ئارام بن: ((ماوەيەكى زۆر لەمەوبەر فێر بووم خۆم لەهەڵپە هەڵپو نيگەرانى پەلە پەلو كارى ژێر فشار بەدوور بگرم)).

٥- هەوڵ ئەدەم بە گەشبينى سەيرى كێشەكانم بكەم. بەخۆم دەڵێم: ((دوو مانگى تر نيگەرانى ئەم كێشەيە نابم ئەى ئێستا بۆ نيگەران بم؟ بۆچى ئێستا ڕوانگەى دوو مانگى ترم نەبێت؟)).

دوێنێ وەستام، ئەمڕۆيش دەوەستم

نووسينى: دۆرۆتى ديكس

من لە ئەوپەڕى هەژارىو نەخۆشيدا بووم. كاتێك خەڵك پرسياريان لێدەكردم چۆن ئەم كێشانەم پشت گوێ خستووە دەڵێم: ((دوێنێ وەستامو ئەمڕۆيش دەتوانم بوەستم ڕێگە بەخۆم نادەم بير لەڕووداوێك بكەمەوە كە بەيانى لەوانەيە ڕووبدات)).

من خواستو هەوڵو نيگەرانيم ناسيوە.هەميشە زياتر لەتوانام كارم كردووە. كاتێك سەيرى ژيانى ڕابردووم دەكەم وەكو مەيدانێكى شەڕ دەيبينم كە بەخەونى نەهاتەدىو هيواى بێ هيوا بوو لەگەڵ خەياڵات پڕبووەتەوە. شەڕێك كە من هەميشە ڕووبەڕووى بوومەتەوە، شەڕێك كەمنى ترساو و بريندارو ئاڵۆز كردووە لەبەرامبەرى ڕۆژگاردا.

بەم حاڵەوە دڵم بۆ خۆم ناسوتێت، فرمێسك بۆ داخەكانى ڕابردوو نارێژم. ئيرەيى بەو ژنانە نابەم كە لەكاتى كێشەكانى مندا حەساوە بوون. چونكە من ژيانم كردووە، ئەوان تەنيابوونيان هەبووە. من پەيكى ژيانم تا كۆتايى نۆشيوەو ئەوان تەنياكەفى سەرەكەيان چەشتووە. من شتانێك دەزانم كە ئەوان هەرگيز نايزانن. من شتانێك دەبينم كە ئەوان لەبەرامبەريدا كوێرن. تەنيا ژنانن كە چاوەكانيان بە فرمێسك شۆراوەو هەموان وەكو خوشكانى دنيا سەيرى ئەو چاوانە دەكەن.من لەزانكۆ لێدانى

سەختی فەلسەفەیی فێربووم کە ئەو ژنانەی ژیانی ئاسوودەییان بووە هەرگیز فێری نابن. فێربووم کەهەموو ڕۆژێك بۆ ئەو ڕۆژە بژیم و بەترسان لەبەیانی کێشە بۆخۆم دروست نەکەم. تەنیا هەڕەشەی ناڕوونی وێنەیە کە منی ترسنۆك کردووە. من ئەم ترسە لەخۆمدا دەکوژم، چونکە تەجرەبە فێری منی کردووە کاتێك من زۆر دەترسم هێزو عەقلی ڕوو بەڕوو بوونەوە بە من ئەدرێت. گرفتە بچووکەکانی تر هێزی کاریگەرییان لەسەر من نیە. کاتێك دەبینن کۆشکی شادیتان لەبەرامبەری ئێوەدا دەڕووخێت و لەناو دەچێت، چیتر گرنگی نادەن خزمەتکار لەبیری دەچێ دەسماڵی سفرە بخاتە ژێر دەورییەکان یان شلەکە بڕێژێت.

فێر بووم چاوەڕوانی زۆرم لەخەڵك نەبێت کەواتە دەتوانم لەگەڵ دۆستێکدا کە زۆریش ڕاستەقینە نیە یان ئاشنایەك کە پاشەملە قسەم پێ دەڵێت، شادبم. لەهەمووی زیاتر فێری هەستی گاڵتە بووم چونکە زۆرشت هەبوو کە پێیان پێدەکەنیم یان دەگریام و کاتێك ژنێك بتوانێت بە کێشەکانی پێ بکەنێت چیتر هیچ شتێك ناتوانێت ئازاری بدات. لەبەر ئەو دەورانە سەختەی هەمبوو هەرگیز پەشیمان نیم چونکە بەهۆی بوونی ئەوانەوە ژیانم لەهەر ساتێکدا کە ژیام، هەست پێکردو ئەو نرخەی دەهێنا کەدام.

دوروتی دیکس لەژوورێکی بچکۆلەی ڕۆژانەدا بەسەر نیگەرانیدا زاڵ بوو.

هیوام بە بینینی بەرەبەیان نەبوو

نووسینی: جی. سی. پەنی

لە (١٤)ی ئاپریلی ساڵی (١٩٠٢)دا گەنجێك بە (٥٠٠)دۆلار پارەوەو خەیاڵی یەك ملیۆن دۆلار سوودەوە فرۆشگایەکی لەشاری کەمەرۆ ویۆمینگ کردەوە. شارێکی کانزایی بچووك بە هەزار کەس دانیشتووەوە کە لەسەر ڕێگەیەکی کۆنی لەپەنای دەستەی نێردراوی لوییس و کلارکدا هەڵکەوتووە. ئەو پیاوە گەنجە لەگەڵ هاوسەرەکەی لەژوورێکی ژێر جەمەلۆندا لەسەر فرۆشگاکەی دەژیان و سوودیان لەسندووقێکی گەورەی شت و مەکی چنین و ڕستن وەکو مێزو چەند سندوقێکی بچووك وەکو کورسی وەردەگرت. ژنەکە بەتانیەکی لەمنداڵەکەی دەپێچاو لەژێر پێشخانەکەدا دەیخەواندو هەر لەوێ دەوەستا و یارمەتی هاوسەرەکەی ئەدا لە

بەڕێکردنی موشتەرییەکانیدا. ئەمڕۆ کە گەورەترین زنجیرەی فرۆشگاکانی ڕستن و چنین بەناوی ئەو پیاوە گەنجەوەیە. زیاتر لە (١٦٠٠) فرۆشگا لەفرۆشگاکانی جی سی پەنی لەئەمریکادا هەیە. لەم ماوەدا خواردنی ئێوارەم لەگەڵ بەڕێز پەنی خواردو ئەو پڕ شەوقترین ساتی ژیانی بۆ گێڕامەوە:

چەند ساڵ لەمەوبەرتاقەت پڕووکێن ترین ئەزموونی ژیانم پشت گوێخست سەرنا. بێ هیواو دڵشکاو بووم.ئەڵبەت نیگەرانیەکانی من هیچ پێوەندی بە کۆمپانیای جی. سی. پەنیەوە نەبوو. ئەو کارە بێ ژانە سەرو پڕ داهات بوو.بەڵام لەپێش دابەزینی ئابووری (١٩٢٩)دا چەند گرێبەستێکی ناعاقڵانەم واژۆ کردبوو. وەکو زۆر کەسی تر منیش بەهۆی هەڵو مەرجێك سەر زەنشت کرام کە هیچ بەرپرسیارەتییەکم بە نیسبەتیەوە لەئەستۆدا نەبوو. فشاری نیگەرانیەکان ئەوەندە زۆر بوو کە نەمتوانی بخەوم و دوچاری نەخۆشیەکی زۆر پڕ ئازار بووم بەناوی زۆنا. پەڵەی سوورو زیپکەی سەر پێست. لەگەڵ پزیشکێکدا ڕاوێژم کرد کە دەورانی لاوی لەگەڵ ئەو لەهەمیلتۆن میسۆری دەچووم بۆ قوتابخانە. دوکتۆر ئێلمێر ئەگلستۆن کە لەئاسایشگەی کلاگ لەتەبەل کریك میشیگان یاریدەدەری پزیشك بوو. دوکتۆر ئەگلستۆن منی خەواند و وتی زۆر نەخۆشم. دەورەیەکی دەرمانی زۆر سەختم بۆ دانرا، بەڵام هیچ سوودی نەبوو. ڕۆژ لەدوای ڕۆژ لاوازتر دەبووم. لەباری عەسەبی و جەستەییەوە زۆر تێك شکابووم و ئەوەندە بێ هیوا بووم کە هیچ ڕووناکیەکم نەدەبینی. هیچم نەبوو لەبەری بژیم. هەستم دەکرد هیچ هاوڕێیەکم لەم دنیایەدا نیە، تەنانەت خێزانەکەم لەدژم هەستابوون. شەوێك دوکتۆر ئەگلستۆن دەرمانێکی ئارامبەخشی پێدام، بەڵام زوو کاریگەرییەکەی ڕەوییەوە و من بە شپرزەیی لەخەو بەئاگابوومەوە، دەتگوت شەوی کۆتایی ژیانم بوو. لەتەختەکەم هەستام و نامەی ماڵاواییم بۆ کوڕو هاوسەرەکەم نووسی و وتم هیچ هیوایەکم بە بینینی کازێوە نیە.

کاتێك بەیانی ڕۆژی دوایی هەستام لەوەی زیندوو بووم سەرم سووڕما بوو. کاتێك دەچوومە نهۆمی خوارەوە لەکلیسایەکی بچووکەوە کە هەموو ڕۆژێك بەیانی ڕێ و ڕەسمی ئایینی تیایدا بەرپا دەبوو، دەنگی گۆرانیەکم بیست.هێشتا ئەو سروودەی دەیانخوێندەوە لەبیرمە: ((خواوەندە ئاگاداری ئێوە دەبێ)). هەروا کە دەچوومە نا و کلیساکە بە دڵی شکاوەوە بۆ سروودەکە گوێم لەدەرسی ئینجیل و پاڕانەوە گرت.کوت و پڕ شتێك ڕوویدا. ناتوانم بیهێنمە سەر زمان، تەنیا دەتوانم بڵێم موعجیزە بوو. هەستم دەکرد کوت و پڕ لەتاریکی کونێکەوە چوومەتە نا و گەرما و ڕووناکی

هەتاوەوە. هەستم دەکرد لەجەهەنەمەوە گوازراوەمەتەوە بۆ بەهەشت. بەجۆرێك هەستم بەهێزی خودا کرد کە لەوەپێش هیچ هەستم نەکرد. لەو ساتەدا بۆم دەرکەوت خۆم بەتەنیا هۆ کاری هەموو کێشەکانم بووم. دەمزانی کە خودا بە عەشقی خۆیەوە لەوێیە هەتا یارمەتیم بدات. لەو ڕۆژەوە هەتا ئێستا ژیانم بێ نیگەرانی بووە. ئێستا تەمەنم (٧١) ساڵەو پڕ شەوق ترین‌و پڕ شکۆترین ساتی تەمەنم ئەو بیست خولەکە بوو کە لەو کلیسایەدا ئەو بەیانیە بردمە سەر.((خواوەند ئاگادارت دەبێت)). جی. سی. پەنی فێر بوو کە خێرا بەسەر کێشەکاندا سەر کەوێت، چونکە باشترین ڕێگە چارەی دۆزییەوە.

یان بۆ بۆکسێن دەچم بۆ یانە یان لەهەوای ئازادا پیادە ڕەوی دەکەم

نووسینی: سەرهەنگ ئێدی ئیگان

پارێزەری دادگای نیویۆرك، بەرپرسی لێکۆڵەرانی ڕۆدن، قارەمانی پێشووی بۆکسێنی کێشی سووك‌و قورسی ئۆلۆمپی کۆمیسیۆنی وەرزشی ویلایەتی نیویۆرك.

کاتێك نیگەرانم‌و لەباری فیکرییەوە خۆم وەکو وشترێك کە لەمیسر چەرخی ئاو دەسووڕێنێت، گێژو پەشێو دەبینم، وەرزشێکی جەستەیی چاك یارمەتیم ئەدات لەدەستی ئەو نیگەرانیانە هەڵبێم. ئەم وەرزشە دەکرێ هەڵهاتن یان پیادە ڕەوییەکی زۆر بێت لەدەرەوەی شار یان نیو کات ژمێر بۆکس دان لەکیسەی بۆکسێن یان تێنسی ئیسکواش لەیانەیەك. هەرچی بێت وەرزش ڕوانگەی عەقڵیٚ من دەکاتەوە. لەکۆتایی حەفتەدا وەرزشی زۆر دەکەم، بۆ نموونە هەڵهاتن بەدەوری گۆڕەپانی گۆڵفدا، یاری تێنس یان خلیسکانێ لەئیدیرۆنداکس. کاتێك لەباری جەستەییەوە ماندوو دەبم مێشکم لەکاروباری یاسایی دوور دەکەوێتەوە، کەواتە کاتێك دیسان دەچمەوە سەریان مێشکم شەوق‌و هێزێکی تازەی هەیە.

لەنیویۆرك ئەو شوێنەی من لێی دەژیام بە کەمی کات بۆ کاتژمێرێك لەیانەی یەل کلاب دەست ئەدات. هیچ کەس لەکاتی خلیسکانێ یان یاری تێنس ئیسکواش نیگەران نیە. ئەوەندە سەرقاڵە کە کاتی بۆ نیگەران بوون نیە.

کێوی زەبەلاحی کێشەو گرفتە فیکرییەکان وەها دەبن بە تەپۆڵکەی بچووك کە فیکرو کردەوەی نوێ بە خێرایی‌و بەنەرمی دێنە خوارەوە.

من باشترین ڕێگە چارەی نیگەرانیەکان بە وەرزش دەزانم. لەکاتی نیگەرانیدا ماسولکەکان زیاتر بگرنە کارو مێشك کەمتر. ئەو کاتەی لەئاکامەکەی سەرتان سووڕدەمێنێت. بۆ من وایە، کاتێك وەرزش دەست پێدەکات نیگەرانی بار دەکات.

من جەنازەیەکی دڵنیگەران بووم لە زانکۆی ڤەرجینیا

نووسینی: جیم بیردسال

حەڤدە ساڵ لەمەوبەر کاتێك لەکۆلیجی ئەفسەری بلاکس بێرگ لەڤەرجینیا بووم بەناوی ((جەنازەی دڵنیگەرانی زانکۆی ڤەرجینیا)) دەیانناسیم. ئەوەندە نیگەران بووم کە زۆرجار نەخۆش دەکەوتم. لەڕاستیدا چونکە زۆرتر نیگەران بووم لەنەخۆشخانە هەمیشە تەختێکم بۆ دانرابوو. کاتێك پەرەستیار دەیبینی من خەریك بووم دەچووم هەڵدەهاتو دەرزییەکی ژێر پێستی لێ ئەدام. من نیگەرانی هەموو شتێك بووم. جاری وابوو تەنانەت لەبیرم ئەچوو نیگەرانی چ شتێکم. نیگەران بووم چونکە دەترسام بەهۆی نمرەی کەمەوە لەزانکۆ دەربکرێم. لەتاقیکردنەوەی فیزیاو وانەکانی تریشدا مابوومەوە. دەمزانی دەبێ نمرەکانم لە (٨٤ بۆ ٧٥) بێت. نیگەرانی تەندروستیم بووم. نیگەرانی بێ خواردنی و بێ خەوی بووم. نیگەرانی باری دارایی بووم. هەستێکی خراپم هەبوو، چونکە دەترسام ئەو کچەی خۆشم دەوێت لەگەڵ یەکێك لەخوێندکارەکانی کۆلیجی ئەفسەری هاوسەرگیری بکات. دەورانێکی پڕ لەکێشەم لەگەڵ دوو دەرزەن کە نیگەرانیەکان دەبردەسەر.

لەبێ هیواییدا کێشەو دەردی سەرییەکانم لەگەڵ پرۆفیسۆر دۆك بێرد، پرۆفیسۆری فەرمانگەی بازرگانی لەV.P.T باس کرد. ئەو پانزە خولەکەی لەگەڵ پرۆفیسۆردا بردمە سەر زیاتر لەو چوار ساڵەی لەزانکۆ بووم بۆ تەندروستی و خۆشی من بەسوود بوو. ئەو وتی: ((جیم، تۆ دەبێ دانیشیت و بەرەو ڕووی ڕاستیەکان ببیتەوە. ئەگەر تەنیا نیو ئەوەندەی بۆ ئەو کاتەی بۆ نیگەران بۆ کێشەکانت بۆ چارەسەریان دابنایە، چیتر هیچ نیگەرانیەکت نەدەبوو. نیگەرانی تەنیا عادەتێکی خراپە کە تۆ فێری بوویت)).

ئەو سێ یاسای بۆ تێکشکاندنی عادەتی نیگەرانی فێری من کرد:

یاسای یەکەم: جوان ئەو کێشەیەی نیگەرانیت بیدۆزەرەوە.

یاسای دووەم: هۆکاری کێشەکەت بدۆزەرەوە.

یاسای سێهەم: خێرا کردەوەیەکی بنیاتنەر بۆ چارەسەری کێشەکە ئەنجام بدە.

لەپاش ئەو دیدارە تۆزێك بەرنامەی بنیاتنەرم ئەنجامدا. ئێستا لەجیاتی نیگەرانی دەربارەی مانەوە لەتاقیکردنەوەی فیزیادا پرسیارم لەخۆم دەکرد بۆچی دەرنەچووم. دەمزانی بەهۆی لاوازی مێشکەوە نەبوو، چونکە من سەرنووسەری گۆڤاری ئەندازیاری زانکۆی پیشەیی ڤەرجینیا بووم.

بۆم دەرکەوت لەفیزیادا بۆیە ماومەتەوە چونکە هیچ ئارەزوویەکم لێی نەبوو. کۆڵنەدەر نەبووم چونکە نەمدەزانی ئەمە وەکو ئەندازیارێکی پیشەیی لەکارەکانمدا یارمەتیم ئەدات. بەڵام ئێستا ڕوانگەی خۆمم گۆڕیوە. بەخۆمم وت: ((ئەگەر یاسای زانکۆ من بە ناچار لەدەرچوون لەتاقیکردنەوەی فیزیا دەزانێت پێش لەوەی بڕوانامەکەم وەرگرم، خۆ من هەم هەتا زیرەکی ئەوان ڕەت بکەمەوە؟)).

کەواتە دیسان لەفیزیادا ناوم نووسیوە. ئەم جارە دەرچووم، چونکە لەجیاتی بەفیڕۆدانی کاتم بۆ نیگەرانی لەوەی چەند سەختە، بە کۆڵنەدان و خوێندنەوەو هەوڵدانی بەردەوام سەرکەوتم.

نیگەرانی دارایی خۆمم بە گرتنی چەند کارێکی زیادەی وەکو فرۆشتنی پانچ (ساردی ئاوی میوە) و قەرز کردن لەباوکم کە خێرا لەپاش تەواو بونی خوێندن دامەوە، چارەسەر کرد.

نیگەرانی خۆشەویستیم بە پێشنیاری هاوسەر گیری بەو کچەی دەترسام لەگەڵ خوێندکارێکی تر لەکۆلیجی ئەفسەری هاوسەر گیری بکات چارەسەر کرد. ئەو ئێستا خاتوو جیم بیرد ساڵە.

ئێستا کە سەیری ڕابردوو دەکەم، دەبینم کێشەی من جۆرێك سەر لێشێواوی بوو، بێ مەیلی و ڕێ گوم کردنێك لەدۆزینەوەی هۆکاری نیگەرانیەکانم و ڕوو بەڕوو بوونەوەی عاقڵانە بوو لەگەڵ ئەوان.

جیم بیرد ساڵ فێر بوو کە چیتر نیگەران نەبێت، چونکە کێشەکانی خۆی شیکردەوەو هەڵیسەنگاندن لەڕاستیدا ئەو هەر ئەو بنەمایانەی بەکارهێنا کە لەم بەشەدا پێناسە کرابوو: ((چونکە کێشەکانی پێوەندیدار بەنیگەرانی چارەسەر و شیبکەینەوە)).

من لەگەڵ ئەم ڕستەدا ژیانم بەڕێ کردووە

نووسینی: دوکتۆر جۆزیف. ئار. سیندۆ

چەند ساڵ لەمەوبەر لەیەکێك لەڕۆژانی سەر لێشێواوی و شکستدا کاتێك وادەردەکەوت ژیانم کەوتووەتە بەر هێزی بەدەر لەکۆنترۆڵی من، وەکو هەمیشە کتێبی ئینجیلم کردەوەو چاوم بەم ڕستە کەوت: ((ئەو کە منی ناردووە لەگەڵمدایە، باوکم من بەتەنیا بەرەڵا ناکات)). لەو ساتە بەدواوە ژیانم وەکو پێشوو نەبوو. هەموو شتێك بۆ هەمیشە جیاواز بوو. پێموایە ڕۆژێك نەبووبێت کە من ئەو ڕستەیەم دووپات نەکردبێتەوە. بەدرێژایی ئەم ساڵانە کەسانێکی زۆر بۆ ڕاوێژو ڕێنوێنی هاتوون بۆلای من و من هەمیشە ئەوانم بەم ڕستەیە بەڕێ کردووە. لەو کاتەوە چاوم بەم ڕستەیە کەوتووە لەگەڵیدا ژیاوم، هەنگاوم لەگەڵی ناوەو ئۆقرەیی و وزەم تیادۆزیوەتەوە. بەبڕوای من ئەمە جەوهەری ئایینەو لەئاڵتوونی ترین بەشی هەر شتێکدایەو بەهای ژیان بەژیان دەبەخشێت. ئەمە ڕستەی زێڕینی ژیانی منە.

سەختی زۆرم کێشاو ڕزگار بووم

نووسینی: تێد ئێریکسەن

من خەفەت خۆرێکی ترسناك بووم، بەڵام ئیترنا. لەهاوینی (١٩٤٢)دا ئەزموونێکم بۆ هاتە پێشەوە کە بۆ هەمیشە نیگەرانی لەژیانم دەرکرد. ئەو ئەزموونە بووە هۆی ئەوەی کێشەکانی تریشم بچووك بەرچاو بێن.

چەندین ساڵ بوو کە دەمویست هاوینێك لەبەلەمێکی ماسیگرتندا لەئالاسکا بەرمە سەر. کەواتە ساڵی (١٩٤٢) لەکۆدیاکی ئالاسکا لەبەلەمێکی ماسی گرتنی سی و دوو پێ درێژ کە ماسی ئازادی ڕاو دەکرد ناو نووسم کرد. لەسەر بەلەمێکی بەم درێژییە تەنیا سێ کەس کاری دەکرد. یەکیان کاپتن کە کاری چاودێری دەکرد. پیاوێکی ژمارە(٢) کە یارمەتی کاپتنی ئەداو کرێکارێك کە هەموو کارەکانی ئەنجام ئەداو زۆربەی کات خەڵکی ناوچەی ئەسکەندەناڤی بوو. منیش خەڵکی ئەو ناوچەیەم.

بەهۆی ئەوەی ڕاوی ماسی ئازاد لەکاتی بەرزو نزم بوونەوەی ئاوی دەریادا ئەنجام ئەدرێت من زۆربەی کات (٢٢) کاتژمێر لە(٢٤) کاتژمێری شەوو ڕۆژ کارم دەکرد.

جاریوابوو ئەم بەرنامەیە یەك حەفتە درێژەی هەبوو. من هەر کارێك کە کەس نەیدەویست ئەنجامی بدات، ئەنجامم ئەدا. بەلەمەکەم دەشۆرد. چەرخەکانم ئەملاولا پێ دەکرد. لەسەر چرایەکی دار کە لەژوورێکی بچووکدا گەرماو دووکەڵی مەکینەی بەلەمەکە نەخۆشی دەکردم، چێشتم لێدەنا. قاپەکانم دەشۆرد، بەلەمەکەم تەعمیر ئەکردو ماسیەکانم لەبەلەمەکەی خۆمانەوە دەگواستەوە بۆ واگۆنێك کە دەیبرد بۆ کارگەیەکی دروست کردنی ماسی قوتوو. هەمیشە قاچم لە جزمە چەرمەکانمدا پڕ لەئاو بوو، بەڵام کاتی خاڵی کردنیانم نەبوو. بەڵام تەواوی ئەوانە لەچاو کارە سەرەکیەکەم کە ڕاکێشانی شریتی چێوەی تەڕ بوو وەکو یاری وابوو. ئەم کارە بەم شێوەیە بوو کە قاچم دەخستە دوای بەلەمەکەو چێوە تەڕەکان و شریتی چنراوی تۆڕم بۆ ناو بەلەمەکە ڕادەکێشا. بەڵام تۆڕەکە ئەوەندە قورس بوو کە کاتێك دەمویست ڕایکێشم بۆ ناو بەلەمەکە هیچ نەدەبزوا. ئەو شتەی لەڕاستیدا ڕووی ئەدا ئەوەبوو کە من لەهەوڵی چێوە تەڕەکەدا بەلەمەکەم ڕادەکێشا. بەتەواوی هێزمەوە ڕامدەکێشا، چونکە تۆڕەکە هەر لەجێی خۆی بوو، نەدەجولا. چەند حەفتە ئەم کارەم تاکۆتایی ئەنجامدا. بەڕاستی کۆتایی خودی خۆشم بوو. لەشم زۆر زۆر ئازاری هەبوو. چەند حەفتە ئازارم دەکێشا. کاتیك سەرەنجام مەجالی حەسانەوەم پەیدا کرد لەسەر دۆشەکێکی شێداری ناساف کە لەسەر سندووقی ئازووقەکە کۆ ببووەوە خەوتم. یەکێك لەڕەقاییەکانی دۆشەکەکەمم لەژێر پشتم ئەو شوێنەی ئازاری هەبوو، دادەناو جۆرێك دەخەوتم دەتگوت تلیاکم خواردووە. ئەڵبەت بەو شەکەتیە زۆرەوە گێژیش ببووم.

ئێستا شادمانم کە ناچار بووم ئەم هەموو دەردو سەختیە تەحەممول بکەم، چونکە یارمەتی منیدا چیتر نیگەرانیم نەمێنێت. ئێستا لەگەڵ دروست بوونی کێشە لەجیاتی نیگەرانی سەبارەت بەوە بەخۆم دەڵێم: ((ئێریکس، ئایا ئەمە دەتوانی بەئەندازەی ڕاکێشانی شریتی چێوە تەڕەکە سەخت بێت؟)). هەمیشەیش ئەم وەڵامە ئەدەمەوە: ((هەرگیز هیچ شتێك ئەوەندە ناخۆش نەبوو)). پاشان بزەیەك دەگرمو بەشەهامەتەوە دەیگرمە ئەستۆ. من لەسەر ئەو باوەڕەم کە جار جار باشە تاقیکردنەوەیەکی پڕ ئازارمان هەبێت. باشترە بزانین کە ئەشکەنجەمان چەشتووەو ڕزگارمان بووە. ئەمە دەبێتە هۆی ئەوەی تەواوی کێشە ڕۆتینەکانمان سادەو ئاسان بێتە بەر چاومان.

من یەكێك لەبێ عەقڵترینەكانی دنیا بووم

نووسینی: پێرسی. ئێچ. وایتینگ

من زیاتر لەهەر كەسێكی تر چ زیندوو، چ مردوو و چ نیوەگیان بەهۆی نەخۆشی جیاوازەوە مردووم. كوڕە هەر خۆ بەنەخۆشزانێكی ئاساییش نەبووم. باوكی من دەرمانخانەیەكی هەبوو، من لەوێ گەورە بووم. هەموو ڕۆژێك لەگەڵ دوكتۆرەكان و سیستەرەكان قسەم دەكرد. لەئەنجامدا زیاتر لەهەر كەسێكی ئاسایی ناو نیشانەكانی خراپترین نەخۆشیەكانم دەزانی. من خۆ بەنەخۆش زانێكی ئاسایی نەبووم، نیشانەم هەبوو. دەمتوانی یەك یان دوو كاتژمێر نیگەرانی نەخۆشیەكەم بمو پاشان نیشانەكانی ئەو كەسەبگرم كە دووچاری ئەم نەخۆشییە بووە. لەبیرمە جارێك لەگریت برینگتۆنی ویلایەتی ماسا چۆسێت دیفترییەكی سەخت بلاو بووەوە. لەدەرمان خانەكەی باوكم هەموو ڕۆژێك دەرمانم بە كەسانێك دەفرۆشت كە لەخانووی نەخۆشیەكەوە دەهاتن. پاشان ئەو بەلایەی لێی دەترسام بەسەرم هات. خۆیشم دیفتریم گرتبوو. ڕای خۆم لەسەر گرتنی بوو. چوومە ناو جێگەو نیگەرانی نیشانەباوەكان بووم. ناردم بەدوای دوكتۆردا. پشكنینی بۆ كردمو وتی: ((بەڵێ، پێرسی تووش بوویت)). ئەم ڕستەیە دوو دڵیمی نەهێشت. هەرگیز لەو نەخۆشیەی هەمبوو نەدەترسام، كەواتە لەجێگەدا سووڕامو خەوم لێكەوت. بەیانی ڕۆژی دوایی تەواو تەندروست بووم.

چەندەها ساڵ خۆم بە جیاواز لەخەڵك دەزانیو وردبینی زۆرم لەسەر نەخۆشی سەیرو سەمەرە پەیدا كرد. چەندین جار لەتاو گرازو هاری مردم. لەو دواییانەدا بەگرتنی نەخۆشی ئاسایی ئۆقرەم گرت، وەكو سیلو شێرپەنجە.

ئێستا پێی پێدەكەنم، بەلام ئەو كاتە بەڕاستی سەخت بوو بۆم. چەندەها ساڵ لەو ترسەدا ژیانم بردە سەر كە لەسەر لێواری قەبرم. كاتێك بەهار كاتی كڕینی دەستێك جل دەهات پرسیارم لەخۆم دەكرد: ((بۆچی هەر لەخۆوە پارەكەم خەسار كەم، كاتێك دەزانم دەرفەتی لەبەر كردنیانم نابێت؟)).

بەهەر حاڵ خۆشحاڵم كە باس لەپێشرەفتەكانم بكەم. لەماوەی دەساڵی ڕابردوودا تەنانەت یەك جاریش نەمردووم.

چۆن مردنم وەستاند؟ بە پێکەنین بەخۆم بەو دیمانە گاڵتە جاڕانەم. هەر جار کە هەستم دەکرد نیشانەی ترسناك لەحاڵی هاتندان بەخۆم پێدەکەنیم و دەموت: ((سەیر کە بەڕێز دایتینگ، بیست ساڵە بەهۆی نەخۆشی کوشندەوە یەك لەدوای یەك دەمری، بەم حاڵەوە ئەمڕۆکە زۆر تەندروستیت. کۆمپانیایەکی بیمە ئەمڕۆ تۆی بۆ بیمەی زیاتر وەرگرت. کاتی ئەوە نیە لەکەنارەوە بوەستی و بە نیگەرانیەکان پێبکەنیت؟ زۆر بێ عەقڵی)).

زۆری پێ نەچوو تێگەیشتم ناتوانم لەیەك ساتدا هەم نیگەرانی خۆم بم و هەم بەخۆم پێ بکەنم. کەواتە لەوە بەدواوە بەخۆم پێکەنیم.

خاڵی گرنگ لێرەدایە کە خۆتان زۆر جیدی مەگرن. هەوڵ بدەن بەهەندێك لەنیگەرانیە بێ عەقڵانەکانتان پێ بکەنن و بزانن ئایا ناتوانن بە پێکەنین لەناوی بەرن.

هەمیشە هەوڵمداوە ڕێگەی گەڕانەوە بەکراوەیی بهێڵمەوە

نووسینی: گین ئاوتری

خۆشەویستترین و بەناوبانگترین کا لەوەڕێنی گۆرانیبێژی جیهان

من پێموابوو زۆربەی نیگەرانیەکانم بەهۆی کێشەو گرفتی خێزانی یان داراییەوەیە. من زۆر بەختەوەر بووم کە لەگەڵ کچێکی خەڵکی شاری بچووکی ئوکلاهاما کە هاوشێوەی خۆم بوو، لەو شتانەی من چێژم وەردەگرت ئەویش چێژی دەبرد، هاوسەر گیریم کرد. هەردووکمان هەوڵمان پێڕەوی لەیاسای زێڕین بکەین، کەواتە کێشەو گرفتە خێزانیەکانمان لەکەمترین حاڵەتدا ڕادەگرت. یەکەم. هەمیشە پێڕەویم لەم یاسایە کردووە کە هەموو شتێك ڕاستگۆیانە بێت. کاتێك پارەیەکم بە قەرز وەردەگرت تا دوا دۆلاریم ئەدایەوە. شتانێکی کەم هەن کە زیاتر لەناڕاستگۆیی نیگەرانی دروست دەکەن. دووەم، کاتێك دەستمان دەکرد بە موعامەلەیەکی مەترسیدار، هەمیشە یەك خاڵی شاراوەم بۆ خۆم ڕادەگرت.

پسپۆڕانی شەڕ دەڵێن یەکەم بنەما لەشەڕدا ئەوەیە کە ڕێگەی گەڕانەوە بەکراوەیی بێڵیتەوە. من پێموایە ئەم بنەمایە لەشەڕی ژیانیشدا بە ئەندازەی شەڕی سەربازی بەکار دێت. بۆ نموونە کاتێك گەنج بووم لەکاتی وشکە ساڵی لەوڵاتدا هەژاری ڕاستەقینەم لەتەکساس و ئوکلاهاما بینی. بەسەختی توانای ژیانم هەبوو. ئەوەندە

دەستەنگ بووین کە باوکم سەرانسەری وڵاتی لەواگۆنێکی سەر داخراودا لەگەڵ ڕیزێك ئەسپ دەگەڕاو موعامەلەی بەئەسپەکان دەکرد هەتا بتوانین خۆمان بژیەنین. من شتێکی دڵنیا بەخشتر لەوەم دەویست. کەواتە لەوێستگەیەکی شەمەندەفەر کارێکم پەیدا کردو لەکاتی بێکاریدا کاری تەلەگرافی فێر بووم. لەدواییدا بۆ یاریدەدەر لەشەمەندەفەری فریسکۆ.

بەملاولادا دەنێردرام هەتا ئەو فەرمانبەرانەی نەخۆش دەکەوتن یان دەچوون بۆ سەفەر یان کاری زیاتریان هەبوو، یارمەتی بدەم. دەرماڵەی ئەم کارە لەمانگدا (١٥٠) دۆلار بوو. لەدواییدا کاتێك لەم کارەدا باشتر بووم هەمیشە بیرم دەکردەوە کاری شەمەندەفەر لەباری ئابوورییەوە تەواو متمانە بەخشە. کەواتە هەمیشە ڕێگەی چوون و هاتنەوە بۆ ئا و ئەم کارەم بەکراوەیی دەهێشتەوە. ئەو هێڵی پاشەکەوتی من بوو هەرگیز خۆم لێ دانەبڕاند تا زەمانێك کە لەوەزعێکی باشتردا دادەمەزرام.

بۆ نموونە لەساڵی (١٩٢٨)دا کاتێك وەکو ئۆپەراتۆری یاریدەدەر لە فریسکۆ لەچەلسی ئوکلاهاما دەستم بەکار کرد، غەریبەیەك بۆ ناردنی تەلەگرامێك هاتە ژوورەوە. ئەو دەنگی منی بیست کە گیتارم لێ ئەداو ئاوازی گا لەوەڕێنەکانم دەخوێندەوە. بە منی وت باشترە بچم بۆ نیویۆرك و لەڕادیۆ یان شانۆدا کارێك پەیدا بکەم. دیارە بەشان و باڵی مندا هەڵیئەداو کاتێك ناوەکەیم بینی کە خوارەوەی تێلیگرامەکەدا واژۆی کردبوو هەناسەم بڕا:

ویل راجەرز.

لەجیاتی پەلەپەل لەچوون بۆ نیویۆرك، نۆ مانگی تەواو بابەتەکەم تەواو هەڵسەنگاند. سەرەنجام گەیشتمە ئەو بڕیارە کە بە چوون بۆ نیویۆرك و ئاڵوگۆڕێك لەشارێکی بچووکدا هیچم لە کیس ناچێت، بەڵکو هەموو شتێك بەدەست دێنم. بلیتێکی شەمەندەفەرم پێ بوو دەمتوانی بەخۆڕایی بۆ هەر شوێنێك بچم. دەمتوانی لەحاڵێکدا لەسەر کورسیەکەم دانیشتووم، بخەوم و چەند بابۆڵەیەك و کەمێك میوە بۆ خواردن لەگەڵ خۆم بەرم. کەواتە چووم. کاتێك گەیشتمە نیویۆرك، لەژوورێکدا دەخەوتم کە ڕاخراو بوو، مانگی (٥) دۆلارم بۆ کرێکەی ئەدا. لەڕیستۆرانی خۆ خزمەت نانم دەخوارد و دە حەفتە لەشەقامەکاندا سووڕامەوە و نەگەیشتمە هیچ کوێ. ئەگەر کارێکم نەبوایە بۆ گەڕانەوە دەبوایە نیگەران بوومایە. پێنج ساڵ کارم بۆ هێڵی

شەمەندەفەر کردبوو. ئەمە بەو مانایە بوو کە مافی فەرمانبەری خاوەن پێشینەم هەبوو، بەڵام بۆ ڕاگرتنی ئەم مافە نەمەتوانی زیاتر لە(٩٠) ڕۆژ پشوو وەرگرم. تا ئەو کاتە دەیکردە (٧٠) ڕۆژ، کەواتە خێرا گەڕامەوە بۆ ئوکلاهاماو هێشتنەوەی مافەکەم دەستم کردەوە بەکار. چەند مانگ کارم کردەوەو بۆ تاقیکردنەوەی دووبارە گەڕامەوە بۆ نیویۆرک. ڕۆژێک لەحاڵێکدا چاوەڕوانی دیدار بووم لەبەڕێوە بەرایەتی ستۆدیۆیەک، دەستم کرد بە گیتار لێدان و گۆرانیەکم بۆ سکرتێرەی دامەزراندن گوت: ((جینی من لەخەیاڵی خونچە کردنی گوڵە یاسەکاندام)). کاتێک ئەم گۆرانیەم دەوت ئەو کەسەی شاعیرەکەیەتی واتە نات شیلوکرات، هاتە ژوورەوە. بێ گومان لەوەی من شیعرەکەیم دەوت شادمان بوو. کەواتە نامەیەکی ناساندنی بەمن داو ناردمی بۆ کۆمپانیای تۆمارکردنی ویکتۆر. تۆمارێکیان لێ هەڵگرتم. هیچ باش نەبووم، لەڕادەبەدەر وشک و لەخۆبایی. لەئەنجامدا گوێم لەپەندی بەڕێوەبەری تۆمارگەی ویکتۆر گرت، گەڕامەوە بۆ تولساو ڕۆژانە لەهێڵی شەمەندەفەر کارم کردو شەوانە لەبەرنامەیەکی ڕادیۆییدا بەشێوەی هەمیشەیی گۆرانیەکانی گالەوەڕێنانم دەوت: ئەم دووکارە بەلامەوە خۆش بوو. بەو مانایە بوو کەدیسان هێڵی پاشەکەوتەکەم ڕادەگرت، کەواتە هیچ جێی نیگەرانی نەبوو.

بۆ ماوەی (٩) مانگ لەوێستگەی ڕادیۆی KVOO لەتولسا گۆرانیم وت: لەوماوەدا من و جیمی لانگ شیعرێکمان بەناوی ((باوکی قژ زیوینی من)) نووسی. بەرەبەرە خۆشەویست دەبووم. ئارتۆر ستەرلی سەرۆکی کۆمپانیای تۆماری ئەمریکان داوای لەمن کرد تۆمارێک هەڵگرم. چەند تۆمارێکم بە (٥٠) دۆلار بۆ ئەوان کردو سەرەنجام لەوێستگەی ڕادیۆی WLS لەشیکاگۆ سەرگەرمی گۆرانی گا لەوەڕێنان بووم. دەرماڵەم (٤٠) دۆلار بوو لەحەفتەدا. لەپاش چوار ساڵ گۆرانی وتن لەوێ دەرماڵەم گەیشتە (٩٠) دۆلار بۆ یەک حەفتەو سێ سەد دۆلاریشم لەگۆرانی وتنی ئازاد کە هەموو شەوێک لەشانۆ هەمبوو وەرگرت.

پاشان لەساڵی (١٩٣٤)دا گۆڕانێکی تر ڕوویدا کە ئەگەر زۆری لەبەردەمدا بوو. سەندیکای ئەدەب و هونەر دروست بوو تاکو تەواوی فلیمەکان پاکسازی بکات. کەواتە بەرهەم هێنەرانی هۆلیوودی بڕیاریاندا سوود لە وێنەی گا لەوەڕێنەکانیش وەرگرن، بەڵام جۆرێکی نوێ لەگالەوەڕێن، گالەوەڕێنێک کە دەیتوانی گۆرانی بڵێت. ئەو پیاوەی خاوەنی کۆمپانیای هەڵگرتنەوەی ئەمەریکەن بوو لە (Republic pictures) دابەشی هەبوو. ئەو بەهاوکاران و هاوبەشەکانی وت: ((ئەگەر گا

لەوەڕێنێکی گۆرانی بێژتان دەوێت من یەکێك دەناسم کە تۆمارمان بۆ هەڵگرێت)). بەم جۆرە بوو کە چوومە ناو فیلمەوەو حەفتەی سەد دۆلارم وەردەگرت. زۆر گومانم لەوە بوو لەفیلمەکاندا سەرکەوتوو بم، بەلاّم نیگەران نەبووم چونکە دەمزانی هەمیشە دەتوانم بچمەوە سەر کاری پێشووم. سەر کەوتنی من لەفیلمەکاندا لەچاوەڕوانیە زۆرەکانمان زیاتر بوو. ئێستا سەد هەزار دۆلار لەساڵداو هەروەها نیوەی سوودی فرۆشتنی فیلمەکان وەردەگرم. بەهەر حاڵ ئاگادار بووم کە ئەم بەرنامەیە هەمیشەیی نیە، بەلاّم دیسان نیگەران نیم. دەزانی هەر شتێك ڕوو بدات، تەنانەت ئەگەر تەواوی ئەو پارەیەی هەمە لەدەستم بچێت، هەمیشە دەتوانم بگەڕێمەوە بۆ ئوکلاهاما و لەهێڵی شەمەندەفەری فریسکۆدا کاربکەم سەرچاوە زەخیرەکەمم ڕاگرتووە.

دەنگێك کە لەهیندستان بیستم

نووسینی: ئی. ستەنلی جۆنز

یەکێك لەوتار بێژانی چالاکی ئەمریکاو ناودارترین مەوعیزەگەری ئایینی ئەوەی خۆی.

هیندستان، بێۆمبای، فۆرت. سندووقی پۆستی (٩٢)، فەرمانگەی ئەنتەرمیش

چل ساڵ لەژیانم بۆ ناساندنی وتاری ئایینی لەهیندستان تەرخان کردووە. سەرەتا تەحەممولی گەرمای زۆرو فشاری عەسەبی بەهۆی ئەو کارە هەستیارەی لەبەر دەمم بوو؛ سەخت دەینواند. لەپاش هەشت ساڵ بەهۆی شەکەتی مێشکەوە ئەوەندە ڕەنجم دەکێشا کە نەك یەك جار بەڵکو چەندین جار لەسەر هۆش چووم. فەرمانم پێدرا یەك ساڵ بۆ پشوو بگەڕێمەوە بۆ ئەمریکا. لەو بەلەمەی بەرەو ئەمریکا دەگەڕایەوە لەکاتی وتار خوێندنەوە لەڕەسمی بەیانی یەك شەممەدا دیسان لەسەر هۆش چووم و دوکتۆری گەشتەکە منی خەواند.

لەپاش یەك ساڵ پشوودان لەئەمریکا گەڕامەوە بۆ هیندستان، بەلاّم لەڕێدا بۆ ئەنجامی کۆبوونەوەی ئایینی لەگەڵ خوێندکاران لەمانیلا وەستام. لەگەرمەی فشاری ئەم کۆبوونەوانەدا چەندین جار لەسەر هۆش چووم. پزیشکەکان هۆشداریان بەمندا ئەگەر بچمەوە بۆ هیندستان دەمرم. سەرەڕای ئەوە درێژەم بە گەشتەکەم بەرەو هیندستان دا بەلاّم هەورێکی چڕ هەمیشە بەسەر سەرمەوە بوو. کاتێك گەیشتمە بۆمبای ئەوەندە شەکەت و تێکشکاو بووم کە ڕاستەوخۆ چووم بۆ سەر یاڵەکان و چەند

مانگ پشووم دا. پاشان گەڕامەوە بۆ دەشتەکان و درێژەم بەکارەکەمدا. سوودی نەبوو، چونکە لەسەر هۆش دەچووم و ناچار بووم بۆ حەسانەوەیەکی درێژخایەن بگەڕێمەوە بۆ سەر یاڵەکان. دیسان دەگەڕامەوە بۆ دەشتەکان و لەوەی نەمدەتوانی کارەکەم رابەڕێنم سەر سووڕماو و حەیران بووم. لەباری جەستەیی و ڕۆحییەوە یەکجار ماندوو بووم. چیتر هێزم تیا نەمابوو. دەترسام ببمە پەککەوتەیەکی جەستەیی. بیرم دەکردەوە ئەگەر یارمەتی لەشوێنێك وەرنەگرم ناچارم واز لەپیشەی وتار خوێندنەوەی ئایینی بێنم و بگەڕێمەوە بۆ ئەمریکا و لەسەر کێڵگەیەکی کشتوکاڵی کار بکەم هەتا دیسان تەندروستیم بە دەست بێنمەوە. ئەمە یەکێك لەتاریکترین ساتەکانی من بوو. لەو کاتەدا کۆمەڵێك کۆبوونەوەم لەلاکنۆ بەڕێوە دەبرد. شەوێك لەکاتی دۆعا و پارانەوەدا شتێك ڕوویدا کە ژیانی منی تەواو گۆڕی. لەحاڵێکدا هیچ بیرم لەخۆم نەدەکردەوە دەنگێکم هاتە مێشك کە وتی: ((ئایا خۆت بۆ کارێك کە من تۆم بۆ ئەو هەڵبژاردووە ئامادەییت نیە؟)).

وەڵامم دایەوە: ((نا خودایە، کاری من گەیشتووەتە کۆتایی. گەیشتوومەتە کۆتایی هێز و توانام)). دەنگەکە وەڵامی دایەوە: ((ئەگەر ئەو کارە بسپێری بە من و نیگەرانی نەبی، من ئاگام لەهەموو شتێك دەبێت)).

خێرا وەڵامم دایەوە: ((خودایە، هەر لێرەدا موعامەلەکە تەواو دەکەم)).

ئۆقرەییەکی گەورە دڵمی گرتەوە و تەواوی دەروونمی داگیر کرد. دەمزانی تەواو بووە. ژیان، ژیانی بەرفراوانی منی داگیر کردووە. ئەوەندە شادمان بووم کە ئەو شەوە بەسەختی هەستم بەسەختی جادەی ژێر قاچم لەکاتی ڕۆیشتنەوە بۆماڵەوە دەکرد. هەر بستێکی وڵاتی پیرۆز بوو. چەندەها ڕۆژ دوای ئەوە کەم هەستم دەکرد جەستەیشم هەیە. ڕۆژگارم بردە سەر. ڕۆژانە کارم دەکرد و شەوان تا درەنگانێ سەرقاڵ بووم و کاتێك بۆ خەو دەهاتمە خوارەوە، سەرم لەوە سووڕ دەما بۆچی دەبێ بخەوم کاتێك کەمترین نیشانەی شەکەتی لەمندا نیە. وادەردەکەوت بەژیان و ئوقرەیی داگیر کرابوو، بەخودی مەسیح.

پاسەکە لەوەدا بوو ئایا ئەمە بگێڕمەوە یان نا. ترسم لەم کارە بوو، بەڵام هەستم دەکرد دەبێ ئەم کارە بکەم و کردیشم. لەدوای ئەوە بابەتەکە لەبەرامبەر هەمووانیدا

ئاوای لێهاتبوو: یان مەلە بکە یان نوقم بە. لەوە بەدواوە تاقەت پڕوکێنترین ساڵەکانی ژیانم بردووەتە سەر، بەڵام کێشەی ڕابردوو هەرگیز نەگەڕاوەتەوە. وا دەردەکەوت ژیانی دووبارە ڕوو کردووەتە جەستەو ڕۆح و مێشکم. هەرگیز ئەوەندە تەندروست نەبووم. بەڵام ئەمە زیاتر لەهەستێکی جەستەیی بوو. لەپاش ئەو تاقیکردنەوەیە ژیان بۆ من لەهێڵی بەرزی بەردەوامدا کاری کردووەو من لە وەرگرتنی زیاتر هیچم نەکردووە. بەدرێژایی ساڵانێکی زۆر کە لەوکاتەوە تێپەڕیوە گەشتم بۆ هەموو دنیا کردووە و جاری وابووە لە ڕۆژدا سێ جار وتاربێژییم کردووەو دەرفەت و هێزی نووسینی کتێبی ((مەسیحی جادەی هیندستان))و پانزە کتێبی ترم پەیدا کرد. بەو حاڵەوە لەناو تەواوی ئەم کارانەدا تەنانەت یەك وادەی دیداریشم لەدەست نەدا یان نەمخستە درەنگ. نیگەرانی و دڵەڕاوکێکانم کە زەمانێك دەورییان گرتبووم، لەوە بەدواوە لەناو چوون و ئێستا لەتەمەنی شەست و سێ ساڵیدا پڕم لەوزەی ژیان و چێژی خزمەت و ژیان کردن بۆ خەڵك.

پێموایە ئەو گۆڕانە ڕۆحی و جەستەییەی من تەجرەبەم کرد دەکرێ لەبواری دەروونناسیەوە ورد بکرێت و شی بکرێتەوە. گرنگ نیە، ژیان گەورەترە لەم ڕەوتانەو ئەوان بچووك پیشان ئەدات.

ئەو یەك شتە ئەزانم کە ژیانی من ئەو شەوە لەلانکۆ، سی ویەك ساڵ لەمەوبەر، بەکاملی گۆڕانی بەسەرهات، کاتێك لەنوقمی لاوازی و بێ هیواییدا دەنگێك بەمنی وت: ((ئەگەر بیخەیتە ئەستۆی من و نیگەران نەبیت من ئاگاداری دەبم))و من وەڵامم دایەوە: ((خودایە هەر لێرەدا موعامەلەکە تەواو دەکەم)).

کاتێك ئەفسەری پۆلیس لەدەرگای پێشەوە هاتە ناو ماڵەکەم

نووسینی: هۆمەر کرۆی

نووسەری ڕۆمان، شەقامی پاین هێرست (١٥٠)، نیویۆرك

تاڵترین ساتی ژیانی من ڕۆژێکی ساڵی (١٩٣٣) کاتێك ڕوویدا کە ئەفسەری پۆلیس لەدەرگای پێشەوە هاتە ناو ماڵەکەو من لەدەرگای پشتەوە چوومە دەرەوە.

خانووەكەمم لەدەستدا كە لەلانگ ئایلەند، فارست هیلز، شەقامی (١٠)ی ستەندیش بوو. ئەو خانووە شوێنێك بوو كە منداڵەكانم تیایدا لەدایك ببوون و من و خێزانەكەم (١٨) ساڵ ژیانمان تیا كردبوو .هەرگیز بیرم نەدەكردەوە شتێكی ئاوام لێ ڕووبدات. دوانزە ساڵ لەوە پێش بیرم دەكردەوە لەسەر لووتكەی دنیا مەسكەنم گرتووە. من مافی دروستكردنی فیلمی ڕۆمانی ((ڕۆژئاوای بورجی ئاو))م بە نرخێكی زۆری هۆلیوود فرۆشتبوو. دوو ساڵ لەگەڵ خێزانەكەم لەدەرەوەی وڵات ژیانمان بردە سەر. هاوینمان لەسوتیزر لەندو زستانمان لەفرەنچ ریویرا دەبردە سەر، دروست وەكو دەوڵەمەندە بێكارەكان. شەش مانگمان لەپاریس بردە سەرو ڕۆمانێكم نووسی بەناوی ((ئەوان دەبوایە پاریسیان بدیبایە)). لەفیلمی دروستكراوی ئەم ڕۆمانەدا ویل ڕاجێرز ڕۆڵی دەگێڕا. ئەمە فیلمی دەنگداری ئەو بوو. پێشنیاری وروژێنەرم پێدەكرا كە لەهۆلیوود بمێنمەوەو چەند دانە لەفیلمەكانی ویل ڕاجێرز بنووسم. بەڵام من ئەم كارەم نەكرد. گەڕامەوە بۆ نیویۆرك و كێشەكانم دەستی پێكرد. بەرە بەرە هەستم كرد توانا گەلێكی خەوتوو لەمندا شاراوەیە كە هەرگیز پەروەردەم نەكردوون. كەوتمە خەیاڵ پلاوی ئەوەی كە بازرگانێكی زیرەكم. یەك كەس بە منی وت جان جەكیب ئیستەر بە سەرمایە گوزاری لەسەر عەرزێكی بەتاڵ لەنیویۆرك ملیۆنەها دۆلار سوودی كردووە. ئیستەر كێ بوو؟ دەستفرۆشێكی گەڕۆك كۆچەری زمان چەوت. ئەگەر ئەو ئەیتوانی وابكات منیش ئەتوانم دەچووم هەتا دەوڵەمەند بم.

دەستم كرد بە خوێندنەوەی گۆڤاری دەریاوانی بە پاپۆڕی ئەهلی. شەهامەتی نەزانیم هەبوو. زانیاری من سەبارەت بەكڕین و فرۆشتنی عەرزەوملك زیاتر لەزانیاری ئیسكیمۆیەك دەربارەی چرای نەوت نەبوو. چۆن دەبوایە پارەی پێویستم بۆ دەستپێكردنی ژیانی داراییە شازەكەم بەدەست بهێنایە؟ ئاسان بوو، خانووەكەم خستە ڕەهن و چەند دانە لەباشترین بیناكانی فارست هیلزم كڕی. دەمویست بیانهێڵمەوە هەتا نرخیان دەچێتە سەرەوەو پاشان بیان فرۆشم و ژیانێكی شاهانە دەست پێبكەم. منێك كە هەرگیز ملكی گەورەتر لەپارچە كلێنسێكیشم نەفرۆشتووە. دڵم بۆ ئەو كەسانە دەسووتا كە لەفەرمانگەكاندا بۆ تۆزێك پارە عەوداڵ بوون. بە خۆمم دەوت خودا بە یەكسانی بۆ هەمووان لە ئاگری خودایی عەقڵی ئابووری نەبەخشیوە.

کـوت‌وپڕ خـەمێکی گـەورە وەکـو تۆفـانی کونـساس بەسـەرمدا زاڵ بـوو، وەکـو گەردەلوولێك کە کولانەیەك دەلەرزێنێت منی بزواند. دەبوایە مانگانە(٢٢٠) دۆلارم لەو پارچە زەوییە بەنا و چاکەدا خەرج بکردایە. ئاخ، چەندە ئەو مانگانە زوو دەڕۆیشتن. سەرەڕای ئەوە دەبوایە خەرجی ئەو خانووەیش کە ئێستا لەڕەهندا بوو، بمدایەو خۆراکی منداڵەکانیشم دابین بکردایە.نیگەران بووم. هەوڵمدا بابەت‌و داستانی گاڵتەجاڕی بۆ گۆڤارەکان بنووسم. هەوڵی من لەبواری بابەتی گاڵتە جاڕیدا زیاتر هاوشێوەی تەعزیە بوو. نەمدەتوانی هیچ بفرۆشم. ئەو ڕۆمانانەی دەمنووسی تووشی شکست دەبوون. پارەم لێبڕابوو. هیچم نەبوو قەرزی لەسەر وەرگرم لەئامێری تایپەکەم زیاترو ئاڵتوونی ناو ددانەکانم.کۆمپانیای شیر ئیتر شیری پێ ناداین. کۆمپانیای غازیش غازەکەی بڕیبووین. ناچار بووین دانەیەك لەو تەباخە سەفەرییانە بکڕین کە پڕوپاگەندەیان بۆ دەکردن یەك پەمپی غازی هەیە، بەدەست پەمپی دەکەن‌و گڕێك بەدەنگی شێوە تووڕەوە لێی دێتە دەرەوە.

خەڵووزیشمان تەواو بووبوو، کۆمپانیا سکاڵای لەسەر تۆمار کردین. تەنیا گەرمکەرەوەی ئێمە دانەیەك شۆمینە بوو. شەوانە دەچوومە دەرەوە و لە تەختەو داری زیادی خانووی نوێی دەوڵەمەندەکانم کۆدەکردەوە...منێك کە خەریك بووم دەوڵەمەند دەبووم. ئەوەندە نیگەران بووم کە نەمەتوانی بخەوم. زۆربەی کات نیوە شەو هەڵدەستام‌و ئەوەندە بەڕێدا دەڕۆیشتم هەتا ماندوو ببم‌و بتوانم بخەوم. نەك هەر ئەو پارچە زەوییەی کڕیبووم لەدەستم دابوو بەڵکو تەواوی ئەو سەرمایەیش لەسەری دامنابوولەناو چوو. بانك ئەو ڕەهنەی داخست کە لەسەر خانووەکە داینابوو، من‌و خێزانەکەمی فڕێدایە سەر جادە.

بەسەختی توانیم چەند دۆلارێك دەست بخەم‌و پارتمانێکی بچووك بگرین بەکرێ. لەدوایین ڕۆژی ساڵی (١٩٣٣)دا ماڵم گواستەوە. لەسەر کارتۆنێك دانیشتبووم‌و سەیری ئەملاولام دەکرد ئەو ڕستەیەم هاتەوە بیر کە هەمیشە دایکم دەیوت: ((خەمی ئاوی ڕۆیشتوو مەخۆ)). بەڵام ئەوە ئاو نەبوو، هەموو سەرمایەکەی من بوو. لەپاش کەمێك دانیشتن لەوێ بە خۆمم وت: ((باشە، سەختیم چەشتووەو تەحەمولیشم کردووە، هیچ ڕێگەیەکم نیە بێجگە لەوەی بەرەو پێش بڕۆم)).

دەستم کرد بەبیر کردنەوە لەو شتانەی هێشتا ڕەهەن لەمنی نەسەندبوو. هێشتا تەندروستی و هاوڕێکانم مابوو. دیسان دەست پێ دەکەمەوە. خەمی ڕابردوو ناخۆم. هەموو ڕۆژێك ئەو وتەیەی دایکم دەربارەی ئاوی ڕۆیشتوو دەڵێمەوە.

ئەو هێزو وزەیەی تەرخانی نیگەرانیم کردبوو دامنا بۆ کارکردن. بەرە بەرە وەزعم باشتر بوو. ئێستا شوکرانە بژێرم کە ناچار بووم ئەو داماوییە تێپەڕێنم، چونکە هێزی سەبرو بڕوا بەخۆبوونی دا بەمن. ئێستا مانای سەختی چەشتن دەزانم. دەزانم کە کوشندە نیە، دەزانم زیاتر لەوەی بیری لێدەکەینەوە توانای خۆ ڕاگریمان هەیە. کاتێك نیگەرانی و دڵەڕاوکێ بچووکەکان ڕێگریم بۆ دروست دەکەن ئەو ڕستەیەی لەسەر کارتۆنەکە نووسیبووم‌و وتم ئەوانە لەخۆم دوور دەکەمەوەدێنمەوە یاد: ((سەختیم چەشتووەو تەحەمولیشم کردووە.هیچ ڕێگەیەکم نیە بێجگە لەوەی بەرەو پێش بڕۆم)).

گرنگ هەر ئەمەیە؟ هەوڵ مەدەن خۆڵی بەرمشار ببینن. شتی ناچاری وەرگرن. ئەگەر ناتوانن بەرەو دواوە بگەڕێنەوە، هەوڵ بدەن بەرەو پێشەوە بڕۆن.

سەرسەختترین ڕکە بەرێك کە تائێستا شەڕم لەگەڵ کردووە نیگەرانی بوو

نووسینی: جەك دێمپسی

لەماوەی ئەو دەورانەی لەسەر ڕەینگ بووم بۆم دەرکەوت ئەو نیگەرانیە گەورەیە لەو بوکسێن کارە کێش قورسانەی تا ئێستا من ڕوو بەڕوویان بوومەتەوە، بەهێز ترە. تێگەیشتم دەبێ دەست لەنیگەرانی هەڵگرم ئەگەر نا زیان بە ژیانی من دەگەیەنێت‌و ڕێگر دەبێت لەبەردەم سەر کەوتنمدا. کەواتە بەرە بەرە بەرنامەیەکم بۆ خۆم داڕشت. لەژێر چەند دانە لەو کارانەی من ئەنجامم داوە هاتووە:-

١- بۆ ئەوەی لەسەر ڕینگ دڵ‌و شەهامەتم هەبێ، لەکاتی کێبەرکێدا قسەی وزەبەخشم لەگەڵ خۆم دەکرد. بۆ نموونە کاتێك ڕوو بەڕووی فیر پۆ بوومەوە بەردەوام بەخۆمم دەوت: ((هیچ شتێك بەرم پێ ناگرێت. ئەو ئازار بەمن ناگەیەنێت.هەست بە زەربەکانی ناکەم. نابێ ئازار ببینم. هەر شتێك ڕوویدات من درێژەی پێ ئەدەم)). وتنی قسەی پۆزەتیڤ بە خۆم‌و بیر کردنەوە لەشتی پۆزەتیف یارمەتیدەرێکی گەورە بوو بۆ

من. تەنانەت مێشکی ئەوەندە سەرگەرم ڕادەگرت کە هەستم بەزەربەکان نەدەکرد. لەماوەی ئەم دەورانەدا لێوەکانم لەت بوو، سووچی چاوم هەڵتەقی، ددانەکانم ورد بوو، فیرپۆ بەجۆرێك منی لەبەینی تەنافەکانەوە فڕێدایە خوارەوە کە کەوتم بەسەر ئامێری تایپی ڕۆژنامە وانێکداو تێکم شکاند. بەڵام تەنانەت هەستم بەیەك دانە لە لێدانەکانی فیرپۆ نەکرد. شەوێك لیستەر جانسۆن سێ پەراسووی شکاند. بۆکسی ئەو هەرگیز ئازاری نەدام، بەڵام کاری کردە سەر هەناسەدانم. ڕاستگۆیانە دەڵێم، هەرگیز هیچ زەربەیەکم وەکو ئەوە هەست پێ نەکردبوو.

٢- کارێکی تر کە ئەنجامم دا بیرهێنانەوەی بەردەوامی بێهودەیی و عەبەس بوونی نیگەرانی و دڵەڕاوکێ بوو. زۆربەی نیگەرانیەکانی من لەپێش کێبەرکێ گرنگەکان و لەکاتی ئەنجامی ڕاهێناندا بوو. زۆربەی شەوەکان بەئاگابووم، لەجێگەکەمدا دەگەڕام و نیگەران بووم و نەمەتوانی بخەوم. لەوە دەترسام نەوەکا لەڕاوندی یەکەمدادەستم بشکێت یان مەچەکی قاچم لەجێ بچێت یان چاوم بەجۆرێك خراپ هەڵتەقێت و نەتوانم بۆکسەکانم ڕێك بخەم. کاتێك خۆم لەوەهاحاڵەتێکی عەسەبیدا ئەبینیەوە لەجێگەکەم ئەهاتمە دەرەوەو لەئاوێنەدا سەیرێکی خۆمم ئەکردو شتی چاکم بەخۆم دەوت. دەموت: ((چەندە کەری کە نیگەرانی شتێکی کە هێشتا ڕووینەداوەو هەرگیزیش ڕوونادات. ژیان کورتە. تەنیا چەند ساڵێکی ترم بۆ ژیان ماوە، کەواتە دەبێ چێژی لێوەرگرم)).

بەردەوام بەخۆمم دەوت: ((هیچ شتێك لەتەندروستیم گرنگتر نیە. هیچ شتێك لەتەندروستیم گرنگتر نیە)). بیری خۆمم دەهێنایەوە کە بێخەوی و نیگەرانی بۆ تەندروستیم زیانبارە. بۆم دەرکەوت بەوتنی بەردەوامی ئەم شتانە بەخۆم هەر شەو و هەر ساڵێك، سەرەنجام چوونە ژێر پێستم و دەمتوانی نیگەرانیەکانم بشۆمەوەو ڕزگارم بێت.

٣- سێهەمین و باشترین کارێك کە ئەنجامم دا دوعاو پاڕانەوە بوو. کاتێك خۆم بۆ کێبەرکێیەکی گرنگ ئامادە دەکرد چەندین جار لەڕۆژدا دوعام دەکرد. کاتێك لەناو ڕینگدا بووم لەپێش لێدانی جەرەسدا بۆ هەر ڕاوندێك دوعام دەکرد. ئەمە یارمەتی منی دا بە شەهامەت و بڕوا بەخۆ بوونەوە یاری بکەم. هەرگیز بەبێ دوعا نەخەوتووم و

هەرگیز لەپێش سوپاسگوزاری خوادا نانم نەخواردووە. ئایا وەڵامی دۆعاکانم دراوەتەوە؟ هەزاران جار.

داوام لەخودا کرد نەچم بۆ هەتیوخانە

نووسینی: کەتلین هاڵتەر.

ژنی ماڵەوە، خەڵکی میسۆری، یونیوەرستی (١٤)، ڕاس (١٠٧٤).

کاتێك منداڵ بووم سەراسەری ژیانم ترس و نیگەرانی بوو. دایکم نەخۆشی دڵی هەبوو. هەموو ڕۆژێك ئەمبینی ئەبووڕایەوەو ئەکەوتە سەر زەوی. هەموومان دەترساین بمرێت و من دەمزانی هەموو ئەو کچانەی دایکیان دەمرێت دەنێردرێن بۆ هەتیوخانەی سەنتراڵ وەسلین کە لەشاری بچووکی وارنتۆن لەویلایەتی میسۆری بوو. ئەو شوێنەی ئێمە لێی دەژیاین. من ترسم لەبیرکردنەوە لەوێ هەبوو، کاتێك شەش ساڵان بووم هەمیشە دۆعام دەکرد: ((خودای من، تکات لێدەکەم بهێڵە دایکم زیندوو بمێنێت هەتا من گەورە دەبم و نەچم بۆ هەتیوخانە)).

بیست ساڵ دوای ئەوە ماینەری برام پێکانێکی سەختی بینی و ئازاری زۆری کێشا و دوو ساڵ دوای ئەوە مرد. نەیدەتوانی خۆی خواردن بخوات یان لەجێگەدا ئەملاولا بکات. بۆ لەبەین بردنی ئازاری ئەو ناچار بووم شەوو ڕۆژ هەرسێ کاتژمێر جارێك دەرزی مۆرفینی لێبدەم. دوو ساڵ ئەم کارەم ئەنجامدا. هەر لەو کاتەدا لەکۆلێجی سەنتراڵ وەسلینی شاری وارنتۆنی ویلایەتی میسۆری وانەی مۆسیقام دەوتەوە. کاتێك دراوسێکان دەنگی ناڵە ناڵی براکەمیان دەبیست تەلەفۆنیان بۆ من دەکردو منیش وانەی مۆسیقام بەجێ دەهێشت و خێرا دەهاتمەوە بۆ ماڵەوەو دەرزییەکەم لێ ئەدا. هەموو شەوێك کاتێك دەمویست بخەوم کاتژمێرەکەم دەخستە سەر جەرەس هەتا سێ کاتژمێری تر جەرەس لێبدات و خەریکی براکەم بم. لەبیرمە شەوانی زستان شوشە شیرێکم لەپشتی پەنجەرەکەوە دادەنا هەتا ببەستێت و وەکو جۆرێك ئایس کریمی لێدەهات کە من زۆرم حەز لێی بوو. کاتێك جەرەس لێدەدرا ئەم ئایس کریمە ورەیەکی زیاتری بۆ هەستان ئەدا بە من. لەم ناوەدا دوو کارم ئەنجامدا کە منی لەزیادە ڕەوی لەدڵسووتان بۆ خۆم و نیگەرانی و تاڵکردنی ژیانم گەڕاندەوە.

یەکەم، خۆمم بە ڕۆژی (١٢ تا ١٤) کاتژمێر وانە وتنەوەوە سەر گەرم دەکرد، کەواتە کاتی کەمم بۆ بیرکردنەوە لەسەختیەکان هەبوو. کاتێك بۆ داخ هەڵکێشان وەسوەسە دەبووم بەخۆمم دەوت: ((گوێ بگرە، تا کاتێك دەتوانی بەڕێدا بڕۆیت و نان بخۆیت و ئازارت نەبێت، دەبێ شادترین کەسی سەر زەوی بیت. هەر شتێك هەیە باڕووبدات، هەرگیز تا کاتێك زیندووی فەرامۆشی مەکە! هەرگیز! هەرگیز!)).

پشت ئەستوور بووم هەرچی لەتوانامدایە بیگرمە بەر تاکو هەمیشە شوکرانە بژێری ئەو نیعمەتانەبم کە هەمە. هەموو بەیانیەك کاتێك لەخەو هەڵدەستام شوکری خودام دەکرد کە دەتوانم لەجێگەکەم هەستم و خۆم ناشتای خۆم بخۆم.. بەسەختی بڕیارمدا بوو بەختەوەرترین کەس بم لە وارنتۆن میسوری. لەوانەیە لەگەیشتن بەم ئامانجە سەرکەوتوو نەبووبم، بەڵام دەتوانم خۆم بکەم بەشوکرانە بژێرترین ژنی گەنج لەناو شاری لەدایك بوونمداو لەوانەیە ژمارەیەکی کەم لەهاوکارەکانم کەمتر لەمن نیگەرانیان هەبێت.

ئەم مامۆستای مۆسیقایەی میسوری دوو بنەمای خستەکار کە لەم کتێبەدا هاتبوون: ئەوەندە خۆی سەرقاڵ دەکرد کە دەرفەتی بۆ نیگەرانی نەبوو، شوکرانە بژێری نیعمەتەکانی بوو. هەر ئەم ڕەوشە دەتوانێت یارمەتی دەری ئێوەیش بێت.

وەکو ژنێکی پڕ شەوق و وزە هەڵس و کەوتم دەکرد

نووسینی: کە مرۆن شیپ

نووسەری گۆڤاری، کالیفۆرنیا، گلەندیلی(٢)، جادەی کۆنس(٧١٥)

چەندین ساڵ بوو بە شەوق و ڕەزامەندییەوە کارم بۆ بەشی پڕوپاگەندەی ستۆدیۆی برایانی وارنەر دەکرد لەکالیفۆڕنیا. فەرمانبەری بەش بووم و نووسینی سەروتار. داستان گەلێکم لەئەستێرەکانی برایانی وارنەر دەنووسی بۆ ڕۆژنامە و گۆڤارەکان. لەپڕ پلەم بەرزبووەوە و بوومە جێگری بەرپرسی بەشی پڕوپاگەندە. لەو کاتەدا لەسیاسەتی بەڕێوەبردنی کۆمپانیاکەشدا ئاڵوگۆڕێك ڕویداو من نازناوێکی باشم وەرگرت: بەڕێوەبەری بەڕێوەبەرایەتی.

ئەمە بووە هۆی ئەوەی نووسینگەیەکی زۆر گەورە بەفڕگەی تایبەت و دوو سکرتێرو بەرپرسیاریەتی حەفتاو پێنج نووسەرو فەرمانبەرانی ڕادیۆیان دا بەمن. زۆر کەوتبوومە ژێر کاریگەری. سەرەتا چووم و دەستێك جلی تازەم کڕی. هەوڵم ئەدا بە ئەدەب و هێمنی قسە بکەم، سیستەمەکانی ئەرشیفم ڕێك دەخست، بڕیاری بەهێزم دەگرت و نانی نیوەڕۆم بەپەلە دەخوارد.

ڕازی ببووم کە هەموو سیاسەت و کاروباری بەشی پەیوەندی برایانی وارنەر لەسەر شانی منە. پێموابوو ژیانی تایبەت و کۆمەڵایەتی کەسانێکی ناوداری وەکو بەس دەیویست، ئەلیولا داهاویلەند، جیمز کەنگی، ئیدوارد جی رابینسۆن، ئەرۆڵ فلین، هامفەری بۆگارت، ئان شریدان، ئالەکسیس سمیت و ئالەن هیلّ بەتەواوی لەدەستی مندایە. لەماوەی کەمتر لەیەك مانگدا تێگەیشتم کە برینی گەدەم هەیە، دوور نیە شێرپەنجەشم هەبێت.

چالاکی شەڕی سەرەکی من لەوکاتەدا سەرۆکایەتی کۆمیتەی چالاکیەکانی شەڕی ئەنجومەنی و تەبێژانی سینەما بوو. ئەنجامدانی ئەم کارەم پێ خۆش بوو. چێژم لەبینینی هاوڕێکانم لەکۆبوونەوەکانی ئەنجوومەن وەردەگرت، بەڵام ئەم کۆبوونەوانە کێشەیان دروست کرد. لەپاش هەر کۆبوونەوەیەك بەسەختی نەخۆش دەکەوتم. زۆر ناچار بووم لەڕێگەی گەڕانەوە بۆ ماڵەوە ئۆتۆمبێلەکەم بوەستێنم و کاتێك تۆزێك هاتمەوە سەر حاڵ، بکەومەوە ڕێ. وامدەزانی کاری زۆرم هەیە بۆ ئەنجامدان و کاتم کەمە. هەمووی زۆر گرنگ بوو، لە توانای مندا نەبوو. ڕاستگۆیانە دەیڵێم، ئەمە پڕ دەردترین نەخۆشی تەواوی تەمەنم بوو. هەمیشە مشتێکی گرێدراو لەئەندامەکانی ژیانمدا هەبوو. کزولاواز کەوتم، دوچاری بێ خەوی ببووم و دەرد بۆ من ببووە هەمشەیی.

کەواتە چووم بۆلای پزیشکێکی پسپۆڕی هەناو. فەرمانبەرێك ناونیشانی پێدابووم. ئەو وتی ئەم پزیشکە نەخۆشی زۆری هەیە کە هەموویان لەکاری پڕوپاگەندەدان. پزیشکە کە زۆر بەکورتی قسەی کرد تەنیا ئەوەندەی بەو بڵێم کوێم ئەیەشێت و وەزعی ژیانم چۆنە. وادەردەکەوت زیاتر ئارەزوومەندی پیشەی منە هەتا نەخۆشیەکەم و زۆر زوو لەمە دڵنیا بووم. ماوەی دوو حەفتە هەموو ڕۆژێك

پشکنینێکی ناسراوم ئەنجام ئەدا. منیان خستەبەر تاقیکردنەوەو وێنەو فلۆر سکۆب. لەئەنجامدا بەمنیان وت بچمەوە بۆلای دوکتۆر هەتا بڕیاری کۆتایی دەرکات.

لەحاڵێکدا پاڵی دابووەوەو جگەرەیەکی بۆ من هێنا پێشەوە وتی: ((بەڕێز شیپ، ئەم پشکنینە تاقەت پڕوکێنانەمان گەیاندە کۆتایی. سەرەڕای ئەوەی لەپاش پشکنینی سەرەتایی تێگەیشتم کە برینی گەدەت نیە، بەلاّم تەواوی ئەمانە زۆر پێویست بوو. ئەوەم دەزانی لەبەر کەسایەتیەك کە هەتانەو ئەو جۆری کارەی هەتانە تا خۆتان نەیبینن بڕوابە قسەکەم ناکەن. باپیشانتان بدەم. کەواتە خشتەکان‌و وێنەکانی پیشانی منداو شی کردەوە. پیشانیدا کە هیچ برینی گەدەم نیە. پاشان وتی: ((ئەمە خەرجی زۆری هەیە بۆت، بەلاّم لەبەر خۆت دەیهێنێت. ئەمەیش لەدەواو دەرمان. نیگەران مەبە)). هەر دەستم کرد بەقسەکردن وتەکەی پێ بڕیم‌و وتی: ((وادیارە ئێستا ناتوانی خێرا سوود لەم پسوڵەیە وەربگریت، کەواتە دار دەستێکت پێ ئەدەم. چەند دانە حەبە، ئەمە حەبی ئاترۆپینە. چەند دانە حەزدەکەیت هەڵگرە. کاتێك ئەمانەت بەکارهێناو تەواو بوو وەرە تا دیسان پێت بدەم. زیانی نیە بۆت، بەلاّم هەمیشە ئارامت ئەکاتەوە. ئەڵبەت لەبیرت نەچێت کە پێویستت بەمانە نیە. تەنیا کارێك کە دەبێ بیکەیت ئەوەیە کە نیگەرانی‌و دڵەڕاوکێ تەرك بکەیت. ئەگەر دیسان نیگەران بوویت ناچاری بێیتەوە بۆلام‌و ئەمجارە من پارەی زیاترت لێ وەردەگرم. چۆنە؟)).

خۆزگە دەمتوانی کاریگەری ئەو دەرسە هەر ئەو ڕۆژە بنووسم‌و ئەوەی کە ئەو ڕۆژە دەبوایە خێرا نیگەرانیم وەلاوە بنایە، بەلاّم ئەم کارەم نەکرد. چەندین حەفتە کاتێك هەستم دەکرد نیگەرانی لەڕێدایە سوودم لەو حەبانە وەردەگرت، زوو کاریگەرییان دادەناو کتوپڕ حاڵم باشتر دەبوو. بەلاّم بەخواردنی ئەو حەبانە هەستم بەکەریەتی دەکرد. من پیاوێکی گەورەم. کەم‌و زۆر بەلاّم بە ئەندازەی ئابراهام لینکۆڵن و (٢٠٠) پۆند کێشم هەیە. سەرەڕای ئەوە حەبی وردی سپیم دەخوارد هەتا خۆم ئارام بکەمەوە. وەکو ژنێکی هیستریك هەڵس‌و کەوتم دەکرد. کاتێك هاوڕێکانم هۆکاری خواردنی حەبەکەیان لێ دەپرسیم، شەرمم لەوتنی ڕاستی دەکرد. بەرە بەرە دەستم کرد بە پێکەنین بەحاڵی خۆم. وتم: ((سەیرکە کەمرۆن شیپ، خەریکی وەکو کەر هەڵس‌و کەوت دەکەیت. خۆت‌و کارەکانت زۆر بەجیدی دەگری. بەس دەیویست،

جیمز کەنگی وئیدوارد جی-رابینسۆن زۆر پێش لەوەی تۆ کۆنترۆڵی ناوبانگی بەدەستەوە بگری ناو بانگیان هەبووەو ئەگەر تۆ ئەمشەو بمری، برایانی وارنەرو ئەستێرەکانی دەتوانن بەبێ بوونی تۆ درێژە بەکارەکانیان بدەن. سەیری ئایزنهاوەر، ژەنراڵ مارشاڵ، مەك ئارتۆر، جیمی دۆلتیل و ئەدمیراڵ کینگ بکە، ئەوان شەڕ بەبێ خواردنی حەب بەرەو پێش دەبەن. ئەو کاتە تۆ ناتوانی سەرۆکایەتی کۆمیتەی چالاکیەکانی شەڕی ئەنجومەنی وتە بێژانی سینەما بەبێ بەکارهێنانی حەبی سپی بچووك کە بەر لەپێچ و جوولانی گەدەت دەگرن کە وەکو گەردەلوولی کەنساس وایە، ئەنجام بدەیت)).

بەرە بەرە بەگوزەران بەبێ حەبەکان شانازیم بەخۆمەوە دەکرد. ماوەیەك دوای ئەوە حەبەکانم ڕشتە ناو ئاودەست و هەموو شەوێك لەکاتی خۆیدا دەگەڕامەوە بۆ ماڵەوە هەتا لەپێش خواردنی ئێوارەدا تۆزێك بخەوم و بەرە بەرە توانیم ژیانی ئاساییم بەرەو پێش بەرم. هەرگیز نەچوومەوە بۆ بینینی ئەو پزیشکە، بەڵام زۆر مەمنوونی ئەوم. زۆر زیاتر لەو پارەیەی لەو کاتەدا دەبوایە بمدایە . ئەو فێری کردم بەخۆم پێبکەنم. بەڵام پێموایە زیرەکانەترین کارێك کە کردی ئەوە بوو کە بەر لەخۆی بگرێت کە بەمن پێبکەنێت و بەمن بڵێت هیچ شتێك بۆ نیگەران کردنی من بوونی نیە . ئەو منی بە جیدی گرت و ئابڕووی منی پاراست. ڕێگەیەکی دەرچوونی لەسندووقێکی بچووکدا پیشانی مندا . بەڵام هەروا کە ئێستا دەزانم ئەویش دەیزانی چارەسەرەکە لەو حەبە بێ مانایانەدا نەبوو، بەڵکو لەگۆڕانێك لەڕوانگەی عەقڵی مندابوو.

ئەنجامی ئەخلاقی ئەم دەرسە ئەوەیە کە زۆرێك لەوکەسانەی ئێستا حەب دەخۆن لەبابەتی دووەم لەبەشی سێهەمی ئەم کتێبە بخوێننەوە، حاڵیانباشتر دەبێ و ئارام دەبنەوە.

بەسەیر کردنی هاوسەرەکەم لەکاتی قاپ شۆردندا فێربووم ئیتر نیگەران نەبم

نووسینی: ڕۆرەند ویلیام وود

میشیگان، چارلویکس، شەقامی هیرلبۆت (٢٠٤).

چەند ساڵ لەمەوبەر ئێشێکی زۆر لەگەدەمدا ئازاری ئەدام. هەموو شەوێك دوو یان سێ جار بەهۆی ئازاری زۆرەوە لەخەو هەڵدەستام. من شایەتی ئەوە ببووم کە باوکم بەهۆی شێرپەنجەی گەدەوە مردبوو، دەترسام خۆیشم تووشی شێرپەنجە بووبم یان لانی کەم برینی گەدەم هەبێت. کەواتە بۆ پشکنین چووم بۆ کلینکێك. پزیشکێکی بەناوبانگی گەدە بەفلۆرسکۆب پشکنینی بۆ کردم و وێنەی لەگەدەم هەڵگرت. ئەو چەند دەوا و دەرمانێکی پێدام کە بتوانم بخەوم و دڵنیای کردمەوە کە برینی گەدە یان شێرپەنجەم نیە. ئەو وتی ئازاری من بەهۆی فشاری سۆزدارییەوەیە. بەهۆی ئەوەی من قەشەم یەکێك لەیەکەم پرسیارەکانی ئەوە بوو کە: ((ئایا لەکلێسا کارتان زۆرە؟)).

ئەوەی دەمزانی پێی وتم من زۆرم کار دەکرد. سەرەڕای مەوعیزەی ڕۆژانی یەك شەممەو لەئەستۆ گرتنی کارە جۆراو جۆرەکانی کلیسا، بەرپرسی خاچی سوورو کیوانیسیش بووم. سەرەڕای ئەوە هەر حەفتەی دوو یان سێ جار ڕێوڕەسمی بەخاك سپاردنم ئەنجام ئەداو چەندین کاری تریشم هەبوو.

من لەژێر فشاری بەردەوامدا کارم دەکرد، هەرگیز حەسانەوەم نەبوو، هەمیشە نیگەران، عەسەبی و بەپەلەبووم و گەیشتمە شوێنێك کە نیگەرانی هەموو شتێك بووم. لەنیگەرانی و دوو دڵیەکی هەمیشەییدا دەژیام. لەوەها ڕەنجێکدا ژیانم دەبردە سەر کە بەشادمانییەوە گوێم بۆ ئامۆژگارییەکانی پزیشك گرت. هەموو حەفتەیەك دوو شەممانم کردبە پشوو، دەستم کرد بەلابردنی چالاکی و بەرپرسیارەتیە جۆراو جۆرەکان. ڕۆژێك لەکاتی خاوێن کردنەوەی مێزی کارەکەمدا فیکرم لەمێشکمدا دروست بوو کە زۆر کاریگەر بوو. سەرگەرمی پیاچوونەوەی هەندێك لەنووسراوەی وتارەکان و نووسراوە تایبەتەکانی خۆم کە ڕۆیشتبوون، بووم. لەپڕ وەستام و بەخۆم وت: ((بیل بۆ چی هەر ئەم کارە لەگەڵ نیگەرانی و قەلەقیەکانت؟ بۆچی نیگەرانیەکی پەیوەندیدار بە کێشەکانی دوێنێ فڕێنادەیتە ناو خۆڵەوە؟)) هەر ئەو فیکرە

ئیلهامێکی لەپڕی لەمندا دروست کرد، هەستم کرد بارێکی گران لەسەر شانم هەڵگیراوە. لەو ڕۆژەبەدواوە یاسایەکم دروست کرد کە تەواوی ئەو کێشانەی ناتوانم کارێکیان بۆ بکەم، فڕێیاندەم.

پاشان کاتێك ڕۆژێ هاوسەرەکەم قاپەکانی دەشۆرد لەکاتی وشك کردنەوەیاندا فیکرێکی تر هاتە مێشکم. هاوسەرەکەم لەکاتی شۆردنی قاپەکاندا گۆرانی دەوت و من بەخۆمم وت: ((سەیرکە بیل، ئەو چەندە شادمانە. هەژدە ساڵە هاوسەرگیریمان کردووەو ئەو تەواوی ئەم ماوەیە قاپەکانی شۆردووە وای دابنێ کاتێك دەمانویست هاوسەرگیری بکەین ئەو سەیری ئەم هەژدە ساڵەی پێش دەمی و هەموو ئەو قاپانەی دەبوایە لەم ساڵانەدا بیشۆردایە، دەکرد. قەڵای ئەو قاپە پیسانە گەورەتر بوو لە عەمبارێکی گەورە. تەنانەت فیکرەکەیشی هەر ژنێك پڕ دەکات لەترس و بێزاری.

کەواتە بەخۆمم وت: ((هۆی ئەوەی هاوسەرەکەم گرنگی نادات بە شۆردنی قاپەکان ئەوەیە کە ئەو تەنیا قاپی یەك ڕۆژ هەموو جارێك دەشوات)).

تێگەیشتم. گرفتی من چیە من هەوڵم ئەدا قاپی ئەمڕۆو دوێنێ و ئەو قاپانەی هێشتا پیس نەبوون بشۆم. تێگەیشتم چەند نا ژیرانە بیرم کردووەتەوە. بەیانیانی یەك شەممە لەسەر مینبەر دەوەستام و بەخەڵکم دەوت چۆن ژیان بکەن، بەو حاڵەوە خۆم ژیانی پڕ لەنیگەرانی و پەلەپەل و فشاری عەسەبیم دەبردە سەر. شەرمم لەخۆم دەکرد.

نیگەرانی و دڵەڕاوکێ چیتر من ئازار نادەن. چیتر ژانی گەدەم نیەو بێ خەوییەکەم ڕەویوەتەوە. ئێستا نیگەرانیەکانی دوێنێ کۆ دەکەمەوەو فڕێی ئەدەم. ئیتر هەوڵ نادەم قاپی پیسی بەیانیش بشۆم.

ئەو ڕستەیەی لەوەپێش لەم کتێبەدا هاتووە لەیادتان ماوە؟ ئەگەر باری بەیانی بخرێتە سەر باری ئەمڕۆو ئەمڕۆ هەڵگیرێت گەورەترین لەرزین دروست دەکات....بۆچی تەنانەت تاقیشی بکەینەوە؟ (بگەڕێینەوە بۆ بابەتی یەکەمی بەشی یەکەم)

وەڵامەکەمم وەرگرتەوە

نووسینی: دیل هیوز

میشیگان، بی سیتی، شەقامی یوکلیدی باشووری (٦٠٧)، حیسابداری حکومی.

ساڵی (١٩٤٣) بەسێ پەراسووی شکاوو سیەکی کونەوە لەنەخۆشخانەیەکی بەناوبانگ لە ئەلبۆکرکۆی نیو مەکسیکۆ هاتمە خوارەوە. ئەم ڕووداوە لەکاتی ڕاهێنانی نیشتنەوەی ئانجاکی دەریایی دوور لەدوورگەکانی هاوایی ڕوویدا. لەحاڵی ئامادە بووندا بۆ پەڕین لە ڕووی بەلەمێکەوە بۆ کەنار ئاو بوو کە شەپۆلێکی گەورەهات و بەلەمەکەی هەڵگەڕاندەوەو منی فڕێدا بۆ سەرلمەکان. وەها بە توندی کەوتم کە یەکێك لەپەراسووە شکاوەکانم سی لای ڕاستمی کون کرد.

لەپاش سێ مانگ لەنەخۆشخانە گەورەترین شۆکی ژیانم دروست بوو. پزیشکەکان بە منیان وت هیچ پێشکەوتنێکم دیار نیە. لەپاش بیرکردنەوەیەکی قووڵ بینیم نیگەرانی من لەچاکبوونەوە دەگێڕێتەوە. من ژیانێکی زۆر چالاکم هەبوو، لەماوەی ئەم سێ مانگەدا بیست و چوار کاتژمێری شەوو ڕۆژ لەسەر پشت خەوتبووم و هیچ کارێکم لەبیر کردنەوە زیاتر نەبوو. هەرچی زیاتر بیرم دەکردەوە نیگەرانتر دەبووم. نیگەران لەوەی ئایا دەتوانم دیسان پێگەی خۆم لەدنیادا بگرمەوە. نیگەرانی ئەوە بووم ئایا باقی تەمەنم ئیفلیج دەبم، یان دەتوانم هاوسەر گیری بکەم و ژیانێکی ئاساییم هەبێت. دوکتۆرەکەمم ناچار کرد بمگوێزێتەوە بۆ بەشی سەرەوە کە ناوی ((یانەی وەرزشی سەرگەرمی)) بوو، چونکە نەخۆشەکان ڕێگەیان پێدرابوو هەر کارێك پێیان خۆشە بیکەن.

لەم بەشە((یانەی وەرزشی سەرگەرمی)) ئارەزوومەندی یاری بریج بووم. شەش حەفتەم بۆ فێربوونی یارییەکە تەرخان کردو لەگەڵ هاوڕێیاندا یاریم دەکردو کتێبەکانی کالبرستۆنم دەربارەی بریج دەخوێندەوە. لەپاش شەش حەفتە کەم و زۆر هەموو دوانیوەڕۆیانم لەماوەی مانەوە لەنەخۆشخانە بەیاری دەبردە سەر. هەروەها بوومە ئارەزوومەندی وێنەکاری بەزەیت و هەموو ڕۆژێك لەکاتژمێر(٣وە بۆ٥) لەژێر دەستی مامۆستایەکی شارەزادا فێری ئەم هونەرە بووم. هەندێك لەوێنەکاریەکانم هێندە باش بوون کە ئێوە کەم تا کورتێ دەتانتوانی ناو نیشانی فلاّنی سەرخەن!

هەروەها هەوڵی فێربوونی هەڵکەندنی سەر دارو سابوونم داو چەندین کتێبم لەم بوارەدا خوێندەوەو سەرنج ڕاکێش هاتە بەرچاوم. ئەوەندە خۆمم سەرقاڵ دەکرد کەکاتم بۆ نیگەران بوون دەربارەی وەزعی جەستەییمەوە نەبوو. تەنانەت چەند کتێبێکیشم دەربارەی دەروونناسی خوێندەوە کە خاچی سوور پێی دابووم. لەکۆتایی سێ مانگدا هەموو کادێرانی پزیشکی هاتن بۆلام و بەهۆی ئەو پێشکەوتنانەی کرد بووم پیرۆزباییان لێکردم. ئەوان خۆشترین وشەگەلێك بوون کە لەکاتی لەدایک بوونمەوە بیستبووم. حەزم ئەکرد لەشەوقدا هاوار بکەم.

خاڵێك کە دەمەوێ بیڵێم ئەمەیە: کاتێ هیچ کارێکم زیاد لەڕاکشان بەپشتداو نیگەران بوون دەربارەی داهاتوو نەبوو هیچ پێشڕەفتێکم نەبوو. لەشم بە نیگەرانی و دڵەڕاوکێ ژەهراوی دەکرد. تەنانەت پەراسووە شکاوەکانیشم دەرمان نەدەبوون. بەڵام لەگەڵ ئەوەی فیکرم بە یاری بریج، وێنەکاری و هەڵکەندنی سەردار ئازاد کرد، پزیشکەکان ڕایانگەیاند پێشکەوتنێکی بەرچاوم بینیوە. ئێستا ژیانێکی تەندروست و ئاساییم هەیەو سیەکانم وەکو سیەکانی ئێوە چاکە.

لەبیرتان بێت جۆرج بەرناردشۆ ووتی چی؟ ((ڕەمزی بەدبەختی ئەوەیە کە کاتی خۆتان تەرخانی ئەوە بکەن کە ئایا بەختەوەرن یان نا؟ چالاکبن، سەرگەرمبن)).

کات و زەمان زۆرشت چارەسەر دەکات

نووسینی: لویس تی مۆنتانت و جونیۆر
راڤەکەری بازارو فرۆشتن. نیویۆرك. شەقامی(٦٤)ی رۆژئاوا. (١١٤).

نیگەرانی بووە هۆی ئەوەی دە ساڵ لەژیانم لەکیس بچێت و تاڵ بێت.ئەوە دە ساڵە دەیتوانی پڕ بەهاترین و بەپیت ترین ساڵەکانی ژیانی هەر پیاوێکی گەنج بێت. ساڵانی هەژدە تا(٢٨) ساڵی.

ئێستا دەزانم کە لەدەستدانی ئەو ساڵانە تاوانی کەس نەبوو لەخۆم زیاتر. من نیگەرانی هەموو شتێك بووم، کارەکەم، تەندروستیم ، خێزانەکەم و هەستی خۆ بەکەم زانین. ئەوەندە دەترسام کە بەسەر جادەدا دەڕۆیشتم هەتا ڕوو بەڕووی ئەو کەسانە نەبمەوە کە دەمناسین. کاتێك ناسراوێکم لەبازاڕ ئەبینی زۆربەی جار وایپیشانم ئەدا کە ئاگام لێی نەبووە، چونکە دەترسام کەم بایەخ بکرێم.

زۆر لەدیداری کەسانی نەناسراو دەترسام. ئەوەندە لەلایان دەترسام کە لەماوەی دوو حەفتەدا سێ هەلی کارم تەنیا بەهۆی ئەوەی نەمدەوێرا بە خاوەن کارەکانی داهاتووم بڵێم چی دەزانم، لەدەستچوو.

سەرەنجام هەشت ساڵ لەمەوبەر دوانیوەڕۆیەك بەسەر نیگەرانیدا سەرکەوتم و لەوە بەدواوە بەکەمی نیگەران بووم. ئەو ڕۆژە عەسر لەنووسینگەی پیاوێك بووم کە زۆرتر لەمن کێشەی هەبوو، بەڵام بەو حاڵەیشەوە شادترین و پڕوزەترین پیاوێك بوو کە دەمناسی.لەساڵی (١٩٢٩)دا زۆری دەست کەوتبوو، تادوا دۆلاری لەدەستدابوو. دیسان لەساڵی (١٩٣٣)دا دەوڵەمەند ببوو، دیسان هەموو شتێکی لەدەستدابوو. جارێکی تر سەروەتێکی گەورە لەساڵی (١٩٣٧)و لەدەستدانی. هەروا شکستی زۆری بەسەر هاتبوو، کەوتبووە بەر ئازاری دوژمنان و خاوەن قەرزەکانی. کێشەگەلێك کە هەر پیاوێکی تێکدەشکاندو ئەوی بۆ خۆ کوشتن هاندەدا، وەکو ئاوێك کە مراوییەك دەگرێتەوە دەوری ئەویاندابوو. ئەو ڕۆژە هەشت ساڵ لەمەوبەر هەر وا کە لەنوسینگەکەیدا دانیشتبوم، خۆزگەم بۆ حاڵی ئەو دەخواردو ئاواتم دەخواست خودا منیشی وەکو ئەو دروست بکردایە. هەروا کە قسەمان دەکرد نامەیەك کە ئەو بەیانییە وەریگرتبو فڕێیدا بۆ من و وتی: بیخوێنەرەوە. نامەکە بە حاڵەتێکی تورەوە بوو، چەند

پرسیارێکی ناخۆشی هێنابووه پێشەوه. ئەگەر من نامەیەکی وەهام بەدەست بگەیشتایە بێگومان تێك دەچووم. وتم: (بیل، چۆن وەڵامی دەدەیتەوە؟) بیل وتی: (نهێنییەکی بچوکت پێ دەڵێم. جارێکیتر کە نیگەرانیت بۆ هاتە پێشەوه قەڵەمێك و کاغەزێك هەڵگرە، دانیشەو بە وردەکاری تەواوەوە بینوسە چ شتێك تۆی قەلەق کردووه. پاشان بیخەرە چەکمەجەی خوارووی لای راستی مێزی کارەکەت. چەند هەفتە ئارام بگرەو پاشان سەیری بکە. ئەگەر ئەو شتەی نوسیوتە هێشتا بێتاقەتت دەکات کاتێك دەیخوێنیتەوە، دیسان بیخەرەوە هەمان چەکمەجەی خوارووی لای راست. با دوو هەفتەیتر لەوێدا بێت. جێگەکەی پارێزراوەو هیچی بەسەر نایەت. بەڵام هەر لەم ماوەدا لەوانەیە زۆر شت بۆ ئەو نیگەرانییە ڕووبدات کە تۆی نیگەران کردووه. من بۆم دەرکەوت ئەگەر تەنیا خۆڕاگربم ئەو نیگەرانیەی هەوڵدەدات من ئازار بدات وەکو میزەڵان کون دەبێت و هەڵدەوەشتێت.

هەر ئەو پەندە کاریگەریی زۆری لەسەر من دانا. چەند ساڵە ئەم وتەیەی بیل دەگرمە کارو لەئەنجامدا بەکەمی نیگەرانی ڕووی تێکردووم.

زەمان زۆر شت چارەسەر دەکات. زەمان تەنانەت دەتوانێت ئەو شتەی ئەمڕۆ نیگەرانیت، لەناوببات.

هۆشیارییان پێدام نەك هەر قسەنەکەم بەڵکو تەنانەت پەنجەکانیشم نەجوڵێنم.

نوسینی: ژۆزێف ئەلرایان

چەندین ساڵ لەمەوبەر شایەتی کێشەیەکی یاسایی بووم کە فشارێکی عەصەبی و نیگەرانییەکی زۆری بۆ دروست کردم. لەپاش ئەوەی کێشەکە تەواو بوو، بەشەمەندەفەر دەگەڕامەوە بۆماڵەوە، لەپڕ لەسەر هۆش چووم. دوچاری نەخۆشی دڵ بوومو تەنانەت هەناسەکێشانم بۆ سەخت بوو. کاتێك گەیشتمە ماڵەوە دکتۆر دەرزییەکی لێدام. نەچوبومە ناو جێگەکەم، چونکە نەمدەتوانی لەقەنەفەی ژووری دانیشتن زیاتر بڕۆم. کاتێك دوبارە سەرخۆکەوتم بینیم کە قەشەی گەڕەکەکەمان بۆ داوای لێبوردەیی کردن لەوێبو. خەمێکی تێکەڵ بەسەر سوڕمانم لەڕوخساری

ئەندامانی خێزانەکەمدا بینی. دەمزانی ئەجەلم هاتووە. لەپاش ماوەیەك بۆم دەرکەوت دکتۆر هاوسەرەکەمی ئاگادار کردبوو کە لەپاش نیو کاتژمێر دەمرم. دڵم ئەوەندە لاواز بوبو کە هۆشیارییان پێدام هەوڵبدەم قسە نەکەم یان تەنانەت پەنجەیەکیش نەبزوێنم. هەرگیز قەشە نەبووم بەلام فێر بووبووم دەمەقاڵە لەگەڵ خودا نەکەم. کەواتە چاوم بەست و وتم: (کارت گەیشتە کۆتایی ئەگەر ئێستا کاتی گەیشتبێت کەواتە کارت تەواوە).

لەگەڵ ئەوەی تەسلیمی ئەم فیکرە بووم وامزانی ئارام بوومەوە ترسم لەناوچوو، بە ئارامی پرسیارم لەخۆم کرد: (ئێستا خراپترین شتێك دەشێ ڕووبدات چییە؟) خراپترین شت دەشیا گەڕانەوەی جەڵتەیەکی کتوپڕی تر بێت بە ژانێکی یەکجار زۆرەوەو پاشان کۆتایی بە هەموو شتێك دێت، دەچم بۆ بینینی خوداو زۆر زوو ئۆقرەیی دەگرم. یەك کاتژمێر لەسەر قەنەفەکە ڕاکشام و چاوەڕێ بووم، بەلام ئازارەکان نەگەڕانەوە. سەرەنجام لەخۆمم پرسی: (ئەگەر ئێستا نەمرم چی لەژیانم دەکەم؟) بڕیارمدا هەموو هەوڵم بخەمەکار هەتا تەندروستیم بەدەست بێنمەوە. ئیتر بەداخ و مەراق خۆم ئازار نادەم و هێزم کۆدەکەمەوە.

ئەمە دەگەڕێتەوە بۆ چوار ساڵ لەمەوبەر. بەجۆرێك هێزم خوڵقاند کە پزیشکەکەم لەبینینی ئەو پێشکەوتن و باشبونی کاردیۆگرامەکەم سەری سوڕمابوو. چیتر نیگەرانیم نەبوو. شەوقێکی نوێم هەیە بۆ ژیان. بەلام ڕاستگۆیانە بیڵێم ئەگەر ڕوبەڕوی خراپترین شت واتە سەرەمەرگ نەبومایەتەوەو هەوڵم بۆ بەرەنگاربونەوەی نەدایە، پێم وانیە ئێستا لێرە بومایە. ئەگەر خراپترینم وەرنەگرتایە دڵنیام لەتاو ترس گیانم دۆڕاندبو.

بەڕێز رایان ئەمڕۆ زیندووە، چونکە سودی لەو بنەمایە وەرگرتبوو کە لەفۆرمولی سیحریدا بوو. ڕوبەڕوی خراپترین شت بەرەوە کە دەشێ ڕووبدات (بگەڕێرەوە بۆ بابەتی (٢)و بەشی (٣)).

من فەرامۆشکەرێکی گەورەم

نوسینی: ئۆردۆی تید

سەرۆکی ئەنجومەنی خوێندنی باڵای نیویۆرک

نیگەرانی خویەکە، خویەك کە ماوەیەك لەمەوبەر تێکم شکاند. خۆ دورخستنەوەی من لەنیگەرانی سێ هۆی هەبوو:

یەکەم: ئەوەندە سەرقاڵم کە کاتم بۆ نیگەرانییە تێکدەرەکان نییە. من سێ چالاکیم هەیە کە هەر کامیان کەم و زۆر پیشەیەکی تەواوە بۆ خۆی. بۆ ژمارەیەکی زۆر لەزانکۆی کۆلۆمبیا وتاربێژی دەکەم. هەروەها سەرۆکی ئەنجومەنی خوێندنی باڵای شاری نیۆیۆرکم. هەروەها بەرپرسی کاروباری دارایی بەشی کۆڕەکان کۆمپانیای چاپەمەنی هارپەرو برایانیشم. زۆری ئەم سێ ئەرکە کاتێك بۆ فیکرو ئازارە فیکرییەکان ناهێڵێتەوە.

دووەم: من فەرامۆشکەرێکی گەورەم. کاتێك لەسەر کارێکەوە دەچم بۆ کارێکی تر، تەواوی بیرەکانی پێوەندیدار بە کێشەکانی پێشوو فەرامۆش دەکەم. بەبڕوای من گەڕان لەکارێکەوە بۆ کارێکی تر وزە بەخشە. ئەم کارە ئارامیم پێ دەبەخشێت و فیکرم ئازار دەدات.

سێهەم: ناچار بووم خۆم ڕابێنم کاتێك مێزی کارەکەم کۆدەکەمەوە هەموو کێشەکانم لەمێشکم وەدەرنێم. ئەمانە هەمیشە درێژەی هەیە. هەر کام لەمانە هەمیشە کۆمەڵێك کێشەی چارەسەر نەبووی هەیە کە پێویستی بە سەرنجی منە. ئەگەر هەموو شەوێك ئەم کێشانەم لەگەڵ خۆم ببردایەتەوەو نیگەرانیان بوومایە تەندروستی خۆمم لەناو دەبرد. سەرەڕای ئەوە تەواوی توانای پێویست بۆ خۆ گونجاندن لەگەڵیانم لەناو دەبرد.

ئۆردۆی تید لەکاردا لەچوار خووی چاکدا شارەزایی هەیە. لەبیرتانە ئەو خووانە کامانەن؟!

(بگەڕێنەوە بۆ بابەتی(٤)ی بەشی (٧))

ئەگەر دەستم لەنیگەرانی هەڵنەگرتایە ماوەیەکی زۆر لەمەوبەر لەگۆڕستان دەبووم

نووسینی: کانی مەك

یاریکەری پێشووتری بەیسباڵ

ماوەی (٦٣) ساڵ لە یاریی بەیسباڵدا پرۆفشناڵ بووم. کاتێك لەدەیەی (٨٠)دا دەستم پێکرد هیچ دەرماڵەیەکم وەرنەدەگرت. لەگۆڕەپانی چۆڵدا یاریم دەکردو لەسەر قوتوی ماسیو خۆڵ ئەدراین بەعەرزدا. کاتێك یاری تەواو دەبوو لەکلاوێکدا پارەمان کۆدەکردەوە. ئەڵبەت ئەم پارەیە بۆ من کیفایەت نەبوو. چونکە خەرجی دایکی بێوەژنو براو خوشکە بچووکەکانیشم لەئەستۆ بوو. زۆر جار تیپی براوە دەبوایە خواردنی دروست بکردایە یان خەرجی سەیرانی بدایە هەتا بتوانین درێژە بە کارەکانمان بدەین.

من هۆکاری زۆرم هەبوو بۆ نیگەرانی. من نەك هەر تەنیا ڕاهێنەرێکم کە تا ئێستا بۆ ماوەی (٧) ساڵ بەردەوام لەدوایین شوێندا یاری تەواو کرد. من تەنیا ڕاهێنەرێکم کە لەماوەی (٨) ساڵدا هەشت سەد یاریم دۆڕاندووە.

لەپاش چەند دۆڕانێك دەستم کرد بە نیگەرانیو خەفەت خواردن کەبەسەختی نانم دەخوارد یان دەخەوتم. بەڵام (٢٥) ساڵ لەمەوبەر دەستم لەنیگەرانی هەڵگرتو ڕاستگۆیانە دەڵێم، ئەگەر ئەم کارەم نەکردایە زۆر لەوە پێش لەگۆڕستان بووم.

کاتێك سەیری ژیانی دوورو درێژی خۆم دەکەم (کاتێك لەدایك بووم کە ئابراهام لینکۆڵن سەرۆك کۆماربوو) دەبینم کە توانیم بە ئەنجامی ئەم کارانە بەسەر نیگەرانیدا زاڵ بم:

١- دەمبینی چەند بێهوودەیە. دەمبینی نامگەیەنێتە هیچ شوێنێكو هەڕەشەی لەناو چوون لەژیانم دەکا.

٢- دەمبینی کە خەریك بوو تەندروستیمی لەناو دەبرد.

٣- لەداهاتوودا ئەوەندە خۆمم سەرقاڵی بەرنامە داڕشتنو کار بۆ بردنەوە کرد کەکاتم بۆ خەم خواردن لەیارییە دۆڕاوەکان نەبوو.

٤- سەرەنجام یاسایەکم دروست کرد کە هەرگیز یاریکەرێك هەتا (٢٤) کاتژمێر دوای یارییەکە ئاگاداری هەڵەکەی نەکەمەوە.

لەڕۆژانی سەرەتای کارمدا لەگەڵ یاریکەرەکاندا جلم دەگۆڕی. ئەگەر تیپەکەم بیدۆڕاندایە نەمەتوانی بەر بە خۆم بگرمو ڕەخنە لەیاریکەرەکان نەگرمو لەبەر شکستیان بە توندی قسە نەکەم. بۆم دەرکەوت ئەمە تەنیا نیگەرانیم زیاد دەکات. ڕەخنەگرتن لەیاریزانێك لەبەر چاوی کەسانی تردا ئەو ناچار بە هاوکاری ناکات. من بە ڕاستی ئەوم تووڕەو قەڵس دەکرد. کەواتە لەبەر ئەوەی نەمەتوانی دڵنیابم خۆمو زمانم هەر زوو لەپاش شکستەکە کۆنترۆڵ کەم، یاسایەکم دروست کرد کە هەرگیز لەپاش دۆڕان یاریزانەکان نەبینمو هەتا ڕۆژی دوایی سەبارەت بە دۆڕان قسەم لەگەڵ نەدەکردن. تا ئەو کاتە ئارام ببوومەوەو هەڵەکان گەورە نەدەهاتنە بەرچاوو دەمتوانی بە ئارامی قسەیان لەگەڵ بکەمو ئەوانیش هەڵنەدەچوونو هەوڵیان بۆ بەرگریکردن لەخۆیان نەئەدا.

٥- هەوڵم ئەدا لەجیاتی سووك کردن بەتانەو تەشەر ئافەرینیان پێ بڵێم. هەوڵم ئەدا بۆ هەر ڕۆژێك وشەیەکی نوێم هەبێت.

٦- تێگەیشتم کاتێك ماندووم زیاتر نیگەرانم، لەئەنجامدا هەموو شەوێك کاتژمێر (١٠) لەناو جێگەدا بوومو هەموو پاش نیوەڕۆیەکیش وەنەوزێکم ئەدا. تەنانەت وەنەوزێکی (٥) خولەکیش زۆر کاریگەرە.

٧- من لەسەر ئەو بڕوایەم خۆم لەنیگەرانیەکان کەنار گرتووەو بەهەڵسوڕانم تەمەنم زیاد کردووە. ئێستا (٨٥) ساڵم، بەڵام تا کاتێك ئەم داستانانە دیسان لەسەرەتاوە نەگێڕمەوە خانەنشین نابم. کاتێك ئەو کارەم دەستپێکرد دەزانم خەریکە پیردەبم.

کانی مەك هەرگیز هیچ کتێبێکی سەبارەت بە بەرگرتن لەنیگەرانی نەخوێندەوە، کەواتە یاسای بۆ خۆی دروست کرد. بۆچی ئێوە خشتەیەك لەو یاسایانەی لەڕابردوودا کاریگەریەکەیتان دیوە دروست ناکەنو لێرەدا ناینووسن؟

ئەو ڕێگانەی بۆ زاڵ بوون بەسەر نیگەرانیدا دۆزیومەتەوە:

١- ....

٢- ....

٣- ....

٤- ....

من بەگۆڕینی هەر یەكە لە پیشەو بۆ چوونەكانم لەدەستی برینی گەدەو نیگەرانی ڕزگار بووم.

نووسینی: ئاردەن دابلیو شارپ

پێنج ساڵ لەمەوبەر نیگەران، خەمۆك و نەخۆش بووم. پزیشكەكان دەیانوت برینی گەدەم هەیە. ڕێژیمیان بۆ دانام. تەنیا شیرم دەخواردەوەو هێلكەم دەخوارد، تا ئەو ڕادەیەی هەر ئەمدین حاڵم تێك دەچوو، بەڵام چاك نەدەبوومەوە. ڕۆژێك وتارێكم لەسەر شێرپەنجە خوێندەوە. پێموابو تەواوی نیشانەكانیم هەیە. چیتر نیگەران نەبووم، دەترسام. دیارە ئەمە بووە هۆی كزانەوەی چەند ئەوەندەی گەدەم. زەربەی كۆتایی كاتێك بوو كە سوپا لەتەمەنی (٢٤)ساڵیدا بەهۆی كەم ئەندامی جەستەییەوە وەرینەگرتم. بێگومان لەباری جەستەییەوە لە دۆخێكی باشدا نەبووم، كاتێك كە دەبوا زۆر بەهێز بوومایە.

چیتر چەقۆ گەیشتبووە سەر ئێسكم. هیچ ڕووناكیەكم نەئەبینی . لەبێ هیواییدا هەوڵم ئەدا بزانم چۆن خۆم خستووەتە ئەم وەزعە. بەرەبەرە ڕاستم بۆ ڕوون دەبووەوە. ساڵی پێشوو فرۆشیارێكی بەتوانا و شادو تەندروست بووم، بەڵام كەم و كوڕییەكانی شەڕ ناچاری كردبووم دەست لەپیشەكەم هەڵگرم و لەكارگەیەكدا خەریكی كاربم. نەفرەتم لەكاركردنی نا و كارگە بوو، خراپتر لەوەش بۆ نەگبەتی لەگەڵ كۆمەڵێك لەڕەشبین ترین مرۆڤەكاندا ببومە هاوكار. ئەوان ڕقیان لەهەموو شتێك دەبوەوە. هیچ شتێك ڕاست نەبوو. ئەوان بەردەوام ڕەخنەیان لەپیشەكەیان دەگرت و تانەیان لەدەرماڵەو كاتی كارو بەرپرس و هەموو شتێك ئەدا. بۆم دەردەكەوت بێ ئاگایانە ڕوانگەی ڕقە بەرانەی ئەوانم هەڵگرتووەتەوە. ئێستا تێگەیشتم كە برینی گەدەم بەفیكری نیگەتیڤ و هەستی تاڵی خۆم دروست بووە. كەواتە بڕیارمدا بگەڕێمەوە بۆ ئەو پیشەی خۆم حەزم لێیە، بۆ فرۆشیاری و هەڵس و كەوت لەگەڵ خەڵكانێك بكەم كە پۆزەتیڤ بیردەكەنەوەو بیرو بۆچونی بنیاتنەریان هەیەو ئەم بڕیارە منی ڕزگار كرد. زۆر لێزانانە چووم بەدوای هاوكارو هاوڕێیانێكدا كە كەسانێكی سەر كەوتوو بوون. مرۆڤ گەلێكی شادمان، گەشبین و دوور لەنیگەرانی و برینی گەدە. لەگەڵ ئەوەی هەستم گۆڕی وەزعی گەدەیشم گۆڕا. لەماوەیەكی كەمدا هەر لەبیریشم چووەوە برینی

گەدەم بووە. زوو بۆم دەرکەوت مرۆڤ دەتوانێت هەر بەو ئاسانییەی نیگەرانی و تاڵی و شکست وەرگرێت، دەیشتوانێت تەندروستی، شادیو سەرکەوتن وەرگرێت. ئەمە گرنگترین دەرسێك بوو تا ئێستا وەرمگرتووە. دەبوایە ماوەیەکی زۆر لەمەوبەر فێری بوومایە. چەندەها جار دەربارەی بیستبووم و خوێندبوومەوە، بەڵام لەڕێگەیەکی سەختترەوە فێری دەبووم. ئێستا دەزانم مەبەستی مەسیح لەم وتەیە چی بوو: ((هەر مرۆڤێك بەو جۆرەیە کە بیر دەکاتەوە)).

ئێستا بەدوای ڕووناکی سەوزەوەم

نووسینی: جۆزێف کارتەر

لەکاتێکەوە منداڵ بووم، لەتەواوی دەورانی گەنجیم و قەیرەییدا هەمیشە نیگەرانێکی پرۆفشناڵ بووم. نیگەرانییەکانی من زۆرو جۆراو جۆر بوون. هەندێکیان ڕاست بوون و زیاتریان خەیاڵی. بێجگە لەچەند جارێکی زۆر کەم کە هیچم بۆ نیگەرانی بوون نەبوو. کەواتە نیگەرانی ئەوە دەبووم لەوانەیە چاوەڕێی شتێك بم.

دوو ساڵ لەمەوبەر ژیانێکی نوێم دەستپێکرد. ئەمە پێویستی بەشی کردنەوەیەك لەسەرهەڵەکانم و کەمێك فەزیلەت و ئەدەب بوو. دۆزینەوەیەکی مەعنەوی بێ ترس و پرسیارگەرانە لەسەر خۆم. ئەمە هۆکاری ئەم نیگەرانییەی ڕوون کردەوە.

ڕاستی ئەوە بوو کە من نەمدەتوانی تەنیا بۆ ئەمڕۆ بژیم. هەمیشە بێ تاقەتی هەڵەکانی دوێنێ و بەیانی بووم.

هەمیشە پێیان دەوتم: ((ئەمڕۆ ئەو بەیانییەیە کە دوێنێ نیگەرانی بووم))، بەڵام ئەم کارە بۆ من کارساز نەبوو. بەمنیان دەوت لەسەر بەرنامەیەکی (٢٤) کاتژمێری ژیان بکەم. بەمنیان دەوت ئەمڕۆ تەنیا ڕۆژێکە کۆنترۆڵم بەسەریدا هەیە و دەبێ بەباشترین شێوە سوود لە دەرفەتەکانی هەر ڕۆژ وەرگرم. دەیانوت ئەگەر وابکەم ئەوەندە سەرگەرم دەبم کەکاتم بۆ نیگەران بوون بۆ ڕۆژانی تر نابێت، چ ڕابردوو و چ داهاتوو. ئەمە ئامۆژگارییەکی عاقڵانە بوو، بەڵام من ئەوەندە سەخت نەمبینی کە ئەم فیکرە پێك گرێدراوانە بەکەڵکی من بێن.. پاشان وەکو تیرێك لەدڵی تاریکیدا وەڵامەکەم دۆزییەوە. پێتان وایە لەکوێ؟ لەسەر سەکۆی هێڵی شەمەندەفەری باکووری ڕۆژئاوا کاتژمێر (٧)ی ئێوارە لە (٣١ ی مانگی مەی ساڵی ١٩٤٥). ساتێکی گرنگ بوو بۆ من.

هەر بەو هۆیەوەیە بەو وردییە لەبیرم ماوە. چەند دانە لەهاوڕێیانمان دەبرد بۆ وێستگەی شەمەندەفەر. دەچوون بۆ شاری لۆس ئەنجلۆس. هێشتا شەڕ بوو، ئەو ساڵە خەڵك زۆر بوو. لەجیاتی سوار بوون لەگەڵ هاوسەرەکەمدا دەچووم بۆ لای پێشەوەی شەمەندەفەرەکە. بۆ ماوەی خولەکێك وەستاموو چاوم بڕییە مەکینە گەورە درەوشاوەکەی شەمەندەفەرەکە. سەیری هێڵی شیشەکانم کردو چرایەکی نیشاندانی کەرەم بینی. ڕووناکیەکی زەردی کارەبایی دەبینرا. لەچرکەیەکدا ئەو ڕووناکیە بوو بەڕەنگی سەوز. هەر ئەو چرکەیە کەسێك هۆڕینەکەی ڕاکێشا. ڕستەی ئاشنای ((هەمووان سواربن))م بیستو لەیەك چاو تروکاندا ئەو شەمەندەفەرە زەبەلاحە بۆ سەفەرێکی (٢٣٠٠) میلی بەڕێکەوت.

گێژ ببووم. شتێك خەریك بوو واتایەکی بۆ دروست دەکردم. لەحاڵی تەجرەبە کردنی موعجیزەیەکدا بووم. کوتوپڕ پەیم بەشتێك برد. کابرای شۆفێری شەمەندەفەر ئەو وەڵامەی بەشوێنیەوە بووم دامیەوە. ئەو گەشتە دوورو درێژەی بەیەك چرای سەوز دەستپێکرد. ئەگەر من لەجیاتی ئەو بوومایە حەزم دەکرد ئەو چرا سەوزە بۆ هەموو گەشتیارەکان ببینم. ئەڵبەت شتی وا گونجاو نەبوو، بەو حاڵەوە ئەمە کوتومت ئەو کارە بوو کە من دەمویست لەژیانی خۆمی بکەم. لەوێستگەیەك دانیشتمو نەچم بۆ هیچ شوێنێك، چونکە زۆر هەوڵم ئەدا ئەوشتە ببینم کە ڕێگیربوو لەبەر دەممدا.

فیکر بەرەو مێشکم خلۆر دەبووەوە. ئەو شۆفێرە نیگەرانی ئەو کێشانە نەبوو کە لەوانە بوو لەپاش چەند میلێکی تر بێتە پێشەوە. لەوانەیە چەند پەککەوتنو هێواش کردنەوەیەك، بەڵام ئایا ئەمە بەو هۆیەوە نەبوو کە ئەوان سیستەمی نیشانە دانیان هەبوو؟ چرا زەردەکان واتە خێراییت کەم کەرەوەو زۆر گوێ مەدە. چرای سوور، مەترسی گەورە لەسەر ڕێیە، ڕاوەستە. ئەمەبوو کە گەشت کردن بە شەمەندەفەری دڵنیا بەخشتر دەکرد. سیستەمێکی نیشاندانی چاك. پرسیارم لەخۆم کرد بۆچی سیستەمێکی نیشانەدەری چاکم بۆ ژیان نیە. وەڵام ئەمە بوو: هەمبوو، خودا ئەوەی دابوو بەمن. ئەو کۆنترۆڵی لەدەستدایە، کەواتە شیاوی هەڵەنیە. دەستم کرد بە گەڕان بەدوای چرای سەوزدا. لەکوێ بۆم پەیدادەبوو. ئەگەر خوا چرای سەوزی دروست کردوە بۆچی لەخۆی نەپرسین؟ منیش هەر ئەم کارەم کرد.

ئێستا هەموو ڕۆژێك بەیانیان بەدۆعاو پاڕانەوە چرای سەوزی ئەو ڕۆژە وەردەگرم. جار جار چرایەکی زەرد وەردەگرم کە خێراییم کەم دەکاتەوە. جاری وایشە چرای سوور وەردەگرم کە لەپێش ئەوەی تێك بشکێم دەموەستێنێت. لەدوو ساڵ لەمەوبەرەوە کە ئەم نهێنیەم دۆزیوەتەوە هیچ نیگەرانیەکم نەبووە. لەماوەی ئەم دوو ساڵەدا زیاتر لە (٧٠٠) چرای سەوزم پیشاندراوەو سەفەر بۆ ناو ژیانی نیگەرانی ئەوەی ڕەنگی چرای داهاتووە چی دەبێت زۆر ئاسانتر بووە. چیتر گرنگ نیە چ ڕەنگێك بێت، من دەزانم چی دەکەم.

جان دی ڕاکفلێر چۆن (٤٥) ساڵی بەزەمانی قەرز بەڕێکرد.

جان دی ڕاکفلێر یەکەم یەك ملیۆن دۆلاری (٣٣) ساڵیدا کۆکردەوە. لەچل و سێ ساڵیدا گەورەترین کۆمپانیای تایبەتی جیهانی دروست کرد: کۆمپانیای نەوتی ستاندارد. بەڵام لەپەنجاو سێ ساڵیدا لەکوێ بوو؟ نیگەرانی بەرۆکی گرتبوو. نیگەرانی و فشاری عەسەبی زۆر تەندروستی لەناو بردبوو. جان کی وینکلەر یەکێك لەژیان نامە نووسانی ئەو دەڵێت: ((لە ٥٣ ساڵیدا ئەو وەکو مۆمیایی وابوو)).

ڕاکفلێر لە ٥٣ ساڵیدا دوچاری نەخۆشیەکی هەرسی سەرسوڕهێنەر بوو کە هەموو مووەکانی وەراند. تەنانەت برژانگەکانیشی و تەنیا تۆزێك برۆی تەنکی پێوە هێشت. وینکلەر دەڵێت: ((ئەوەندە وەزعەکەی خراپ و جیدی بوو کە بۆ ماوەیەك ناچار بوو تەنیا شیری ژن بخوات)). بەپێی وتەی پزیشکەکان ئەو تووشی نەخۆشی ئەلۆپسیا بووبوو کە جۆرێك کاسبوونە زۆربەی کات بەحاڵی عەسەبی زۆر توند دەست پێدەکات. ئەو بەو سەرە تاسەیەوە ئەوەندە ترسناك دەهاتە بەرچاو کەناچار بوو هەمیشە عارەقچنێك بکاتە سەری. لەدوایدا کڵاوی گیسی (٥٠٠) دۆلارییان بۆ دروست کردو باقی تەمەنی ئەم کڵاو گیسە زیوانەی دەکردە سەری.

ڕاکفلێر خۆی ئەندامێکی پتەوی هەبوو. بەهۆی ئەوەی لەکێڵگەدا گەورە ببوو زەمانێك قۆڵ و بازووی ئەستووری هەبوو، هەنگاوی بەهێزی پڕشکۆی دادەنا. بەم

حاڵەوە لەتەمەنی ٥٣ ساڵیدا کاتێک ڕێک و جوانی زۆربەی پیاوانە، شانەکانی داکەوتبوون و لەکاتی ڕێکردندا قاچی بەسەر زەویدا ڕادەکێشا. جان. تی. فلین یەکێکی تر لەژیاننووسانی ئەو دەڵێت: ((کاتێك لەئاوێنەدا سەیری خۆی دەکرد پیرە پیاوێکی ئەبینی. کاری بێ وچان، نیگەرانی بێ کۆتایی، تووڕەیی، شەوانی بێخەوی و کەمی وەرزش و حەسانەوە کاری خۆی کردبوو، ئەوی لەپێ خستبوو. ئێستا ئەو دەوڵەمەنترین پیاوی دنیا بوو بەڵام ناچار بوو بەپێی ڕێژیمێك نان بخوات کە فەقیرێکیش خۆی لێ لائەدا. داهاتی ئەو حەفتەی یەك ملیۆن دۆلار بوو، بەڵام تەنیا دوو دۆلار بۆ ئەو خواردنەی ئەو دەیخوارد بەس بوو. شیری ترش و چەند دانە بسکیت هەموو ئەو شتە بوو کە پزیشکەکان ڕێگەیان دابوو بیخوات. پێستی لەشی ڕەنگی خۆی نەمابوو وەکو کاغەزی پێستی لێهاتبوو کە بە سەختی بەدەوری ئێسکیدا کێشرابوو هیچ شتێك بێجگە لە دەرمانی پزیشکی لە ٥٣ ساڵیدا نەگێڕایەوە.

چی ڕوویدا؟ نیگەرانی، شۆك، ژیانی پڕ زەحمەتی عەسەبی. ئەو خۆی بردبووە لێواری گۆڕ. بەجۆرێك کە ناسراو خزمەکانی دەیانوت تەنانەت ئەو لە ٢٣ ساڵیدا هەروا بە ئیرادەی پتەوەوە بەدوای ئامانجەکەیەوە بوو، کاتێك سوودێکی زۆری دەست دەکەوت هەموو کەس و کاری دەیانزانی. کاتێك قازانجێکی باشی دەست دەکەوت کڵاوەکەی هەڵئەدایە سەر زەوی و دەستی دەکرد بەسەما کردن، بەڵام ئەگەر پارەیەکی لەدەست ئەدا نەخۆش دەکەوت. جارێك بایی (٤٠٠٠٠) دۆلار دەغڵ و دانی لەڕێگەی دەریاچەی گەورەوە بەڕێ کردبوو، بەبێ بیمە کردن، چونکە (١٥٠) دۆلاری تێدەچوو، لەڕوانگەی ئەوەوە زۆر زۆر بوو. ئەو شەوە تۆفانێکی سەخت لەدەریاچەی ئەری ڕوویدا. ڕاکفلێر ئەوەندە نیگەرانی بارەکەی بوو کە کاتێك جۆرج گاردنەری هاوبەشی بەیانیەکەی هات بۆ نووسینگە، بینی لەژوورەکەدا پیاسە دەکات.

ئەو بەدەنگێکی لەرزۆك وتی: ((پەلە بکە. بابڕۆین هەر ئێستا بارەکە بیمە بکەین. ئەگەر زۆر درەنگ نەبووبێت)). گارنەر خێرا ڕۆیشت و بیمەنامەکەی وەرگرت، بەڵام

کاتێک گەڕایەوە ڕاکفلێری لەوەزعێکی عەسەبی خراپتردا بینی. هەر لەو کاتانەدا تەلەگرام هاتبوو کە بارەکە بە سەلامەتی خاڵی کراوە. ئێستا نەخۆشتر بوو چونکە (١٥٠) دۆلارەکەی خەسار بوو. لەڕاستیدا لەتاو ئەم ڕووداوە ئەوەندە حاڵی خراپ بوو کەناچار بوو بڕواتەوە بۆ ماڵەوەو پشوویەك بدات. لەو دەورانەدا کۆمپانیای ئەو ساڵانە (٥٠٠٠٠٠) دۆلار داهاتی هەبوو، بەوحاڵەیشەوە خۆی لەبەر (١٥٠) دۆلار ئەوەندە نەخۆش خستبوو کە دەبوایە بچوایەتە ناو جێگە.

ئەو هیچ کاتێکی بۆ یاری و سەرگەرمی و هیچ شتێك لەپارە دەرکردن و وانە وتنەوەی ڕۆژانی یەك شەممە نەبوو. کاتێك هاوبەشەکەی جۆرج گاردنەر لەگەڵ سێ کەسی تردا بەلەمێکی سیاحیان بە (٢٠٠٠) دۆلار کڕیبوو ڕاکفلێر حەپەساو سواری بەلەمەکە نەبوو. دوانیوەڕۆی ڕۆژێکی شەممە گارنەر ئەوی لەحاڵی کار لەنووسینگەکەیدا بینی و تکای لێکرد: ((زووکە وەرە بابڕۆین بۆ ڕاوە ماسی. بۆ تۆ زۆر چاکە. کارکردن فەرامۆش کەو کەمێکیش ڕابوێرە)). ڕاکفلێر بە ڕقەوە سەیرێکی کردو هۆشیاری پێدا: ((جۆرج گارنەر، تۆ هەڵە خەرجترین پیاوێکی تا ئێستا بینیومە. تۆ زەربە لەمتمانەی خۆت و من لەبانك ئەدەی. یەکەم شت کە دەیزانی ئەوەیە کە هەردووکمان لەناو بەری. من هەرگیز سواری بەلەمەکەی تۆ نابم. تەنانەت نامەوێ بیشیبینم)). و تەواوی ئەو دوانیوەڕۆی شەممەی لەنووسینگەکەیدا کاری کرد.

هەر ئەو نەبوونی هەستی گاڵتەیە، هەر ئەو کەمی هیوایە تایبەتمەندییەکانی ڕاکفلێر بوو لە هەموو دەورانی کاری ژیانیدا. ئەم ساڵانەی دوایی دەیوت: ((هەرگیز شەوێك سەرم نەنایە سەر سەرین بێ ئەوەی بیری خۆمی بێنمەوە کە لەوانەیە سەر کەوتنی من کاتی بێت)). بە ملیۆنەها دۆلار سەروەتەوە هەرگیز سەری بەبێ نیگەرانی لە لەدەست چوونی سەرمایەکەی نەئەنایە سەر سەرین. بێگومان نیگەرانی تەندوستی ئەوی لەناو بردبوو. ئەو هیچ دەرفەتی بۆ خۆشی و سەرگەرمی نەبوو. هەرگیز نەدەچوو بۆ سینەما، هەرگیز یاری کارتی نەدەکردو هەرگیز نەدەچوو بۆ میوانی.

بەپێی وتەی ((مارك هانا)) ئەم پیاوە شێتی پارە بوو. ((لەهەموو شتێکدا عاقڵ بوو، بەڵام شێتی پارە بوو)).

جارێك ڕاکفلێر لەلای یەکێك لەدراوسێکانی لەکلیوڵەند دانی پیا نابوو کە ((دەیەوێ خۆشیان بوێت)). بەم حاڵەیشەوە ئەوەندە وشك و بەگومان بوو کە کەسانێکی زۆر کەم خۆشیان دەویست. جارێك مۆرگان خۆی لەکارکردن لەگەڵی کەنار گرتبوو، هاواری کردبوو: ((من هیچ ئەم پیاوەم خۆش ناوێت و نامەوێت هیچ موعامەلەیەکی لەگەڵ بکەم)). تەنانەت براکەی ئەوەندە نەفرەتی لێی بوو کە جەنازەی منداڵەکانی لەگۆڕستانی بنەماڵەکەی هێنایە دەرەوە. ئەو وتی : ((هیچکەس لەخوێنی من هەرگیز لە زەوییەکدا ناخەوێت کە ڕاکفلێر خاوەنیەتی)) فەرمانبەران و هاوکارانی ڕاکفلێر زۆر لێی دەترسان و بەشی سەیری باسەکە لێرەدایە کە : ((ئەو لەوان دەترسا. دەترسا لەدەرەوەی فەرمانگە قسەبکەن و نهێنیەکان بدرکێنن)). ئەو ئەوەندە سەبارەت بە سروشتی مرۆڤ بێ بڕوا بوو کە جارێك کاتی گرێبەستێکی دە ساڵەی لەگەڵ پاڵاوگەرێکی سەر بەخۆدا واژۆ دەکرد ئەوی ناچار کرد بەهیچ کەس تەنانەت بە هاوسەرەکەیشی نەڵێت. دروشمی ئەو ئەمە بوو: ((دەمت ببەستە و کارەکەت بکە)).

پاشان لەلووتکەی مەزنی و سەرمایەدا کە زێڕ وەکو بورکانی تەواو بەرەو سندووقەکانی دەهاتە خوارەوە، ژیانی تایبەتی ئەو تێك شکا. کتێبەکان و وتارەکان شەڕیان لەدژی نەجیب زادەی دزی کۆمپانیای نەوتی ستاندارد ڕاگەیاند. بڵاو بوونەوەی هەمان ڕاستی و هێرشی بێ بەزەییانەی هەمان ڕکەبەران. لەزەوییە نەوتیەکانی پانسلڤانیادا ڕاکفلێر جێی نەفرەت ترین کەسی دنیا بوو. پەیکەری ئەو بەدەستی کەسانێك کە ستەمیان لێکرابوو لەدار درا. زۆرێك لەوان ئاواتیان دەخواست تەنافەکە بخەنە ملی چرچی خۆیەوە و لەچڵی دار سێوێکەوە هەڵیەواسن. نامەی هەڕەشە ئامێز هات بۆ نووسینگەکەی. ئەو چەند کەسێکی بۆ پاراستنی خۆی دامەزراند هەتا ڕێگە لەکوشتنی بەدەستی دوژمنەکانی بگرێت. هەوڵیدا ئەم تۆفانی

نەفرەتە چاوپۆشی لێبکات. جارێك بەشێوەی تەشەراوی وتی: ((ئێوە دەتوانن شەقم تێهەڵدەن و ئازارم بدەن، بەو مەرجەی بێڵن من ڕەوشی

خۆمم هەبێت)). بەلام بۆی دەرکەوت کە بەهەر حاڵ ئەویش مرۆڤە نەیدەتوانی نەفرەت و نیگەرانی وەربگرێت و تەندروستی بەرەو خراپبوون چوو. نەخۆشی، ئەم دوژمنە تازەیە گێژو حەیرانی کردبوو کە لەدەروونەوە هێرشی بۆ ئەو دەکرد. سەرەتا هەوڵیدا نەخۆشیەکەی داشارێت و هەوڵیدا ئەم نەخۆشیە لەمێشکی پاك بکاتەوە، بەلام بێ خەوی، هەرسی خراپی خۆراك و وەرینی موو ئەو هەموو نیشانە جەستەییەی نیگەرانی و بێ حاڵی نکۆڵی لێنەدەکرا. سەرەنجام پزیشکان ڕاستیەکی حەپەسێنەریان پێ ڕاگەیاند. دەیتوانی هەڵبژێرێت: پارەو نیگەرانیەکانی یان ژیانی. ئەوان هۆشیارییان پێدا دەبێ یان خانەنشین بێت یان بمرێت. بەلام لەپیش خانەنشینیدا نیگەرانی و ترس و تەماع تەندروستی ئەویان لەناو بردبوو. کاتێك ((ئیدا تاربێل)) ناودارترین نووسەری بیۆگرافی ژنی ئەمریکا ئەوی بینی حەپەسا. ئەو نووسی: ((پیرییەکی ترسناك لەڕوخساریدا بوو. ئەو پیرترین پیاوێك بوو تا ئێستا بینیبووم)). پیر؟ بۆچی؟ ڕاکفلێر چەندین ساڵ لەژەنراڵ مەك ئارتۆر کاتێك فلیپینی داگیر کرد گەنجتر بوو. بەلام لەباری جەستەییەوە بەجۆرێك تێك شکابوو کە ((ئیدا تاربێل)) بەزەیی پیایدا دەهات. لەوکاتەدا ئەو کاری لەسەر بەهێزترین بەرهەمی خۆی دەکرد کە نەوتی ستانداردی تاوانبار دەکرد. بێ گومان هیچ هۆیەکی بۆ خۆش ویستنی پیاوێك کە ئەم ئۆختاپوسەی خوڵقاندبوو، نەبوو. بەم حاڵەیشەوە کاتێك ڕاکفلێری لەکاتی وانە وتنەوەی ڕۆژی یەك شەممەدا بینی کە بەشەوقەوە لەڕوخساری کەسانی دەوروبەری دەڕوانێت، بینی، وتی: ((هەستێکم هەبوو کە چاوەڕوانی نەبووم. هەستێك کە کات بەهێز ترو توندتری دەکرد. بەداخەوە بووم بۆی و هیچ هاوڕێیەك خراپتر لەترس ناناسم)).

KD

کاتێك پزیشکەکان وەریانگرت کە ژیانی ڕاکفلێر ڕزگار بکەن سێ یاسایان بەو ڕاگەیاند. یاسا گەلێك کە ئەو هەتا کۆتایی تەمەنی بەڕێوەی بردن. ئەو سێ یاسایە ئەمانە بوون:

١- خۆت لەنیگەرانی بپارێزە. لەهیچ وەزعێکدا نیگەرانی مەخە دەروونت.

٢- ئارام بەو وەرزشی سووكو زۆر بکە لەهەوای ئازادا.

٣- ئاگاداری ڕێژیمی خۆراکت بە. هەمیشە کاتێك هێشتا تۆزێك برسیت، دەست لەخواردن هەڵگرە.

ڕاکفلێر پێڕەوی لەو یاسایانە کردو ئەوان ژیانیان ڕزگار کرد. ئەو خانەنشین بوو. فێر بوو یاریی گۆڵف بکات، حەزی سەبارەت بە باخەوانی پەیدا کرد. لەگەڵ دراوسێکانیدا کاتی بەڕێ دەکرد. یاری دەکردو گۆرانی دەوت. بەڵام یەك کاری تریشی دەکرد. وینکلەر دەڵێت: ((بەدرێژایی ڕۆژانی پڕ ئەشکەنجەو شەوانی بێ خەوی ڕاکفلێر کاتی بۆ بیرکردنەوە هەبوو)). ئەو دەستی کرد بە بیرکردنەوە لەخەڵك. بۆ یەکجاریش ئەگەر بووبێت بیری لەوە نەکردەوە دەتوانێ چەندە پارە بەدەست بێنێتو لەجیاتی ئەوە بیری کردەوە ئەو پارەیە دەتوانێ چەن شادمانی بۆ مرۆڤ بگێڕێتەوە.

بەکورتی ڕاکفلێر دەستی کرد بە بەخششی پارەکانی. زۆر جار ئاسان نەبوو. کاتێك پارەیەکی بە دیاری ئەدا بەکلیسایەك، قەشەکانی سەرانسەری وڵات بەتووڕەییەوە هاواریان دەکرد: ((پارەی حەرام))، بەڵام ئەو درێژەی بەکاری خۆی ئەدا. ئەو ئاگاداری زانکۆیەکی بێ پارە بووەوە لەکەناری دەریاچەی میشیگان کە لەبەر ڕەهن لەحاڵی داخستندا بوو. ڕزگاری کردو ملیۆنەها دۆلاری تیا خەرج کردو زانکۆی ناوداری شیکاگۆی دروست کرد. هەوڵیدا یارمەتی ڕەش پێستەکان بدات. ئەو پارەی دا بە زانکۆی ڕەش پێستەکان بۆ نموونە ((تاسکی گی کالێج)) کە پێویستی بەپارە بوو بۆ درێژەی کاری جۆرج واشینگتۆن. یارمەتی بەرەنگار بوونەوەی کرمی

قولاپـداری دا. کاتێـك دوکتـۆر چـارلز دەبلیـۆ سـتایلز، سـەرۆکی بەشـی بـەرەنگار بوونـەوەی کرمـی قولاپـدار وتـی : ((دەرمانێـك بـەنرخی ٥٠ سـەنت ئـەو کەسـە نـەجات دەکات کە بەهۆی ئەم نەخۆشیەوە ڕەنج دەکێشێت، بەڵام چ کەسێك ئامادە دەبێت ئەم ٥٠ سەنتە بدات؟ ڕاکفلێر دای. ئەو ملیۆنەها دۆلاری خەرج کرد هەتا کرمی قولاپدار کە گەورەترین بەڵایەك بوو کە خەڵکی باشووری لەکار خستبوو؛ بنبڕ بکات. دیسان زیاتریشی کـرد، ئـەو دەزگـا گـەلێکی نێونەتـەوەیی گـەورەی دروسـت کـرد. دەزگـای ڕاکفلێر کە بەرەنگاری نەخۆشی و بێ ئاگایی دەبووەوە لەسەرانسەری جیهاندا.

مـن بەشـەوقەوە بـاس لـەم کـارە دەکـەم چـونکە خـۆم ژیـانم منـەتباری ڕێکخـراوی ڕاکفلێـرم. بـاش لەبیرمـە کاتێـك سـاڵی (١٩٣٩) لەچـین بـووم کـۆلێرا هـەموو پـەکینی گرتبووەوە. جووتیارانی چینی وەکو مەل‌ومۆر دەمردن، بەو حاڵەوە لەناو ئەو هەموو ترس و نیگەرانیەدا دەمانتوانی بچین بۆ کۆلیجی پزیشکی ڕاکفلێرو خۆمان بکوتین. هەم چینیەکان و هەم بیانیەکان وەکو یەك دەیانتوانی ئەم کارە بکەن و ئەو کاتە بوو کە بۆ یەکەم جار تێگەیشتم پارەی ڕاکفلێر چی بۆ دنیا دەکات.

هـەرگیز لـەدنیادا شـتێکی هاوشـێوەی ڕێکخـراوی ڕاکفلێـر نـەبووە. شـتێکی بـێ هاوتایە. ڕاکفلێر دەیزانی لەهەموو دنیادا کارگەلێکی چاك بەدەستی کەسانی عاقڵ ئەنجام ئەدرێت. لێکۆڵینەوە دەکرێت و زانکۆکان دادەمەزرێن و پزیشکان بۆ ڕووبەڕوو بوونەوەی نەخۆشیەك هەوڵ ئەدەن بەڵام زۆربەی ئەم کارانە بەهۆی کەمی بودجەوە ناگەنە کۆتایی.

ئـەو بڕیاریـدا یارمـەتی ئـەو پێشـڕەوانەی مرۆڤایـەتی بـدات نـەك ئـەوەی پێشـیان بکەوێت، بەڵکو پارەیان بداتێ و یارمەتیان بدات کە یارمەتی خۆیان بدەن. ئەمڕۆکە من و تۆ دەتوانین سوپاسی ڕاکفلێر بکەین بەهۆی موعجیزەی پەنسلین و دۆزینەوە گـەلێکی تـر کـە پـارەی ئـەو پـشتگیری کـردووە. دەتـوانن سوپاسـی بکـەن کـە چیتر منداڵەکانتان بەهۆی مەنەنژیتی بڕبڕەوە گیان لەدەست نادەن، نەخۆشیەك کە چوار

کەس لەهەر پێنج هەزار کەسی دەکوشت. دەتوانین سوپاسی ئەو بکەین بەهۆی ئەو ڕۆڵەی لەپێشکەوتنی بەرەنگار بوونەوە لەگەڵ مەلاریا، سیل، ئەنفلۆنزا، دیفتری و زۆر نەخۆشی تر کەدنیای بەگیر هێنابوو،هەیبوو.

ئەی خودی ڕاکفلێر؟ کاتێک پارەکەی بەخشی ئایا ئۆقرەیی گرت؟ بەڵێ، سەرەنجام قەناعەتی کرد. ئاڵەن نۆنیز دەڵێت: ((ئەگەر خەڵك لەپاش (١٩٠٠) ئەو بەهۆی نیگەرانی لە سەر نەوتی ستاندارد وەبیر دێننەوە لەهەڵەدان)).

ڕاکفلێر شادمان بوو. ئەو بەتەواوی گۆڕابوو، چیتر نیگەران نەبوو. لەڕاستیدا ئەو ناچار بوو گەورەترین شکستی ژیانی وەربگرێت خۆی لەنەخەوتنی یەك شەویش بەرکەنار دەگرت.

ئەو شکستە کاتێك بوو ئەو کۆمپانیایەی ئەو دروستی کردبوو واتە نەوتی ستاندارد، ناچار بوو قورسترین غەرامەی مێژوو بدات. بەپێی یاسای ئەمریکا نەوتی ستاندارد مافێکی کەرتی تایبەت بوو کە تەواو لەگەڵ یاساکانی سەندیکاکانی پیشەسازییە گەورەکان جیاوازی هەبوو. ئەم شەڕە پێنج ساڵی خایاند. باشترین مێشکە یاساییەکان لەبەر شتێك کە تا ئەو دەورانە درێژترین شەڕی دادگایی مێژوو بوو، شەڕیان کرد. بەڵام نەوتی ستاندارد دۆڕاندی.

کاتێك دادگەر کۆنسامۆنتین لەندیس بڕیاری خۆیداو پێشکەشی کرد پارێزەرەکان دەترسان ڕاکفلێر ئەمە بە سەخت وەربگرێت، بەڵام نەیاندەزانی ئەو چەندە گۆڕاوە. ئەو شەوە یەکێك لەپارێزەرەکان بەتەلەفون قسەی لەگەڵ ڕاکفلێردا کرد. ئەو دەربارەی ڕای دادگا بە ئارامی قسەی کردو پاشان بە نیگەرانییەوە وتی: ((هیوادارم ئەم ڕایە ئێوە بێ تاقەت نەکات بەڕێز ڕاکفلێر. هیوادارم باش بخەون)).

ڕاکفلێر چی وت؟ لەو دیوەوە دەنگی تەقەتەقێك هات و وتی : ((نیگەران مەبە جانسۆن، هەوڵئەدەم باش بخەومو مەهێڵە ئەم مەسەلەیە تۆیش بێتاقەت بکات. شەو باش)). وەها شتێك لەپیاوێك کە یەك شەو لەبەر لەدەستدانی (١٥٠) دۆلار نەخەوتبوو بەدوور بوو! بەڵێ، ماوەیەکی زۆری پێچوو هەتا ڕاکفلێر بەسەر نیگەرانیدا زاڵ بوو. لە(٥٣) ساڵیدا لە حاڵەتی مەرگدا بوو، بەڵام هەتا (٩٨) ساڵی ژیا!

خوێندنەوەی کتێبێك دەربارەی پێوەندی ژنومێردایەتی هاوسەرگیری منی نەجات دا.

نووسینی: بی. ئار. دابلیو

حەزناکەم ئەم داستانە بێ ناو نیشان بێت بەلاّم چونکە نهێنیە ناتوانم ناوم بڵێم. بەهەرحاڵ دیل کارنگی ڕاستی ئەم داستانە زەمانەت دەکات. یەکەم جار دوانزە ساڵ لەمەوبەر بەوم وت. لەپاش تەواو بوونی زانکۆ کارێکم لەدەزگایەکی پیشەسازی گەورەدا دۆزییەوەو پێنج ساڵ دوای ئەوە ئەم کۆمپانیایە منی وەکو نوێنەری خۆی لەڕۆژهەلاّتی دوور نارد بۆ ئەو پەڕی دەریا. یەك حەفتە لەپێش بەجێ هێشتنی ئەمریکا لەگەڵ خۆشویسترین ژنێك کە دەمناسی هاوسەرگیریم کرد بەلاّم مانگی هەنگوینی ئێمە کارەساتێکی هیوا کوژ بوو کە ئەگەر شەرمەزاری ڕووبەڕوو بوونەوە لەگەڵ هاوڕێکانی لەبەر شکست لەپڕ شەوق ترین ڕووداوی ژیانی نەبوایە، دەگەڕایەوە بۆ ئەمریکا.

دوو ساڵی پڕ ڕەنجمان لەڕۆژهەلاّت بردە سەر. جاری وابوو ئەوەندە بێتاقەت بووم کە دەکەوتمە بیری خۆ کوشتن ڕۆژێك کتێبێکم بینی کە هەموو شتێکی منی گۆڕی. من هەمیشە عاشقی کتێب بووم‌و شەوێك کە چووم بۆ دیداری هاوڕێیەکی ئەمریکایی لەڕۆژهەلاّت لەحاڵی سەیر کردنی کتێبخانە گەورەکەی ئەودابووم کە کت‌وپڕ چاوم بەکتێبی ((هاوسەر گیری ئایدیال)) لەنووسینی دوکتۆر ڤان دیڤلد کەوت. بەناوەکەیدا وادیار بوو بابەتی پەند ئامێزو سەرنج ڕاکێشی تیا بێت. لەڕووی هەستی پرسیارانەوە کردمەوە. بینیم کە کەم‌وزۆر هەموو کتێبەکە لە بەشی جووتبوونی هاوسەرێتیدایەو بێ پەردە بەبێ هیچ هەرزەیی‌و ناخۆشیەك باسی لە بارەوە دەکرد. ئەگەر کەسێك بەمنی بوتایە کتێبێك دەربارەی جووتبوون بخوێنمەوە بێ گومان نارەحەت دەبووم. تەنانەت دانەیەك! پێموابوە خۆم دەتوانم دانەیەك بنووسم، بەلاّم هاوسەرگیری من وەها بەرەوڕووی شکست بووەوە کە ڕازی بووم بەهەر حاڵ سەیرێکی بکەم.

کەواتە ترسم شکاندو داوام لەهاوڕێکەم کرد بەقەرز پێم بدات. بەڕاستی دەتوانم بڵێم خوێندنەوەی ئەم کتێبە یەکێك لەگرنگترین ڕووداوەکانی ژیانی من بوو. هاوسەرەکەیشم خوێندییەوە. ئەو کتێبی هاوسەرگیرییەکی پڕ ژانی کرد بە هاوڕێیەتیەکی شادو بەختەوەرانە. ئەگەر ملیۆنەها دۆلارم هەبوایە مافی چاپی ئەم کتێبەم وەردەگرت و بەبەلاش ئەمدا بەهەزاران تازە بووك و زاوا. جارێك خوێندمەوە کە دوکتۆر بی.واتسۆن دەروونناسێکی پایە بەرزە دەڵێت: ((جووتبوون بێ گومان بابەتێکی گرنگە لەژیاندا. شتێکە کە بەڕاستی وێرانەکانی ژیانی ژن و پیاو دروست دەکات)).

ئەگەر دوکتۆر واتسۆن ڕاست بکات و منیش قەناعەتم کرد کە وتەکەی کەم و زۆر دروستە کەواتە شارستانیەت بۆچی ڕێگە ئەدات هەزاران کەس کە ئاگاداری گرنگی جووتبوون نین هەموو ساڵێك هاوسەرگیری بکەن و بەختەوەری و هاوسەرگیری لەناو بەرن؟ ئەگەر بمانەوێ بزانین کێشەی هاوسەرگیری چیە دەبێ کتێبی ((کێشەی هاوسەرگیری چیە؟)) لە نووسینی دوکتۆر جی ڤی هەمیلتۆن و کەنەس مەك گۆن بخوێنینەوە. دوکتۆر هەمیلتۆن پێش لەوەی ئەم کتێبە بنووسێت چوار ساڵی بۆ لێکۆڵینەوە لەسەر کێشەی هاوسەرگیری تەرخان کرد. ئەو دەڵێت: ((تەنیا دەروونناسێکی نەزان دەڵێت کە زۆربەی کێشەکانی هاوسەرێتی لەناسازییە سێکسیەکان سەرچاوە ناگرێت. لەهەر حاڵدا ناکۆکیەکانی تر کەلەکێشەکانی ترەوە سەرچاوە دەگرن لەزۆربەی حاڵەتەکاندا ئەگەر پێوەندی سێکسی خۆش بێت دەکەونە بەر چاوپۆشی)).

من دەزانم ئەمە وتەیەکی دروستە چونکە خۆم ئەزموونێکی تاڵم بووە. کتێبێك کە هاوسەرگیری منی لە لەناوچوون ڕزگار کرد کتێبی ((هاوسەرگیری ئایدیال))ی دوکتۆر ڤان دیڤلد لە گەورەترین کتێبخانە میللیەکاندا دەست دەکەوێت. پێتان ناڵێم بیکڕن چونکە زۆر گرانە، حەوت دۆلارو پەنجا سەنت. بەو حاڵەوە ئەگەر ئەتانەوێ دیارییەك بەتازە بووك و زاوایەك بدەن شتێکی جوانکاری کراوی قاپ و قاچاخی پێمەدەن. بەرگێك لە ((هاوسەرگیری ئایدیال))* ی پێ بدەن. ئەم کتێبە زۆر زیاتر لەهەموو سایتەکانی ئەمریکا ئەوان بەختەوەر دەکات. ئەگەر نەتانتوانی ئەم کتێبە کە کتێبخانەی ناوچەکەتان دەست بخەن ئەگەر ویستتان دەتوانن داوا لەهەر کتێب فرۆشیەك یان خانەی بلاو کردنەوەکەی بکەن. ڕەندۆم هاوس، شەقامی میدیسۆن

* هاوسەرگیری ئایدیال: هاوسەرگیری نموونەیی.

(٤٥٧)، نیویۆرك. تێبینیەك لەلایەن دیل کارنگیەوە: ئەگەر حەوت دۆلارو پەنجا سەنت فشار زۆر دەخاتە سەر بوودجەتان من کتێبێکی ترتان پێ دەناسێنم: ((ڕێنمای هاوسەرگیری)) نووسینی دوکتۆر هاناو ئابراهام ئیلستون، چاپی سیمۆن‌و چۆستەر، شەقامی (١٢٣٠) ئامریکا، نیویۆرك. بایی سێ دۆلارو پەنجا سەنتە. بۆ وەرگرتنی خشتەی خۆڕایی کتێب‌و بابەتەکانی سەبارەت بەهاوسەرگیری نامە بنووسن بۆ دوکتۆر پاول نیئۆ، سەر نووسەر، ڕێکخراوە پێوەندییە خێزانیەکانی ئامریکایی، شەقامی سانست (٥٢٨٧)لۆس ئەنجلۆس، کالیفۆرنیا.

چونکە نەمدەزانی چۆن پشوو بدەم بەرەبەرە خۆمم بەکوشت ئەدا.

نووسینی: پاوڵ سپەمسۆن

هەتا شەش مانگ لەمەوبەر ژیانێکی خێرام هەبوو. هەمیشە عەسەبی بووم‌و هەرگیز ئۆقرەییم نەبوو. هەموو شەوێك نیگەران‌و شەکەت لەسەرکار دەگەڕامەوە. بۆچی؟ چونکە هیچ کەس هەرگیز بەمنی نەوت: ((پاوڵ، خەریکی خۆت دەکوژی. بۆچی ئەوەندە بە پەلە دەڕۆی؟ بۆچی پشوویەك نادەیت؟))

بە پەلە لەخەو هەڵدەستام، بە پەلە ناشتام دەخوارد، بە پەلە ڕیشم دەتاشی‌و بە پەلە جلم لەبەر دەکردو ئەوەندە بە پەلە بەرەو شوێنی کاردەکەم شۆفێریم دەکرد کە دەتگوت سوکانەکە لەپەنجەرەوە هەڵدێت ئەگەر توند نەیگرم. بە پەلە دەهاتمەوە بۆ ماڵەوەو هەوڵم ئەدا بە پەلە بخەوم.

لەوەها وەزعێکی خراپدا بووم کە بۆ بینینی پزیشکێکی پسپۆڕی مێشکی بەناوبانگ چووم بۆ دیترۆیت. ئەو بەمنی وت ئارام بم (لەگەڵ ئەوەشدا هەر ئەو شتانەی لەبابەتی دووەم لەبەشی ٧ی کتێبەکەدا هاتبوو بەمنی وت)). ئەو بەمنی وت هەمیشە بیر لەئارامی بکەمەوە. کاتێك کار دەکەم، کاتێك شۆفێری دەکەم، نان دەخۆم‌و دەمەوێ بخەوم. ئەو بەمنی وت خەریکە خۆم دەکوژم چونکە نازانم چۆن ئۆقرەیی بگرم. لەو کاتە بەدواوە کەوتمە ڕاهێنانی حەسانەوەو ئۆقرەیی. کاتێك شەوانە دەچمە ناو جێگە تا کاتێك خۆ ویستانە هەموو لەشم ئارام نەکردووەتەوەو هەناسەدانم ڕێك نەخستووە هەوڵ نادەم بخەوم. ئێستا بەیانیان بەئارامی لەخەو هەڵدەستم. کارێکی گەورەیە چونکە لەوە پێش شەکەت‌و عەسەبی لەخەو هەڵدەستام. ئێستا کاتێك

ئۆتۆمبێل لێدەخورم‌و نان دەخۆم نارامم. ئێستا لەکاتی شۆفێریدا هۆشیارم چونکە بە مێشکم شۆفێری دەکەم نەك بە عەسابم. گرنگترین شوێنێك ئۆقرەیی تیا دەگرم شوێنی کارەکەمە. لەرۆژدا چەندین جار دەست لەکارەکەم هەڵدەگرم‌و دەکەومە گەڕان لەدەروونمدا هەتا بزانم ئۆقرەییم هەیە یان نا. کاتێك تەلەفون لێدەدرێت چیتر بە پەلە هەڵیناگرم‌و کاتێك قسە لەگەڵ کەسێك دەکەم بەئەندازەی منالێك کە دەخەوێت ئارامم.

ئەنجام؟ ژیان خۆشترەو من تەواو لەدەستی شەکەتی‌و فشاری عەسەبی ڕزگار بووم.

موعجیزەیەکی ڕاستەقینە ڕوویدا بۆ من

نووسینی: خاتوو جان بێرگێر

نیگەرانی بەسەر مندا زاڵ ببوو. مێشکم هێندە گێژوو سەر لێشێواو بوو کە هیچ چێژێکم لەژیان نەدەبینی. مێشکم هێندە لەژێر فشاردا بوو کە نەشەوانە دەمتوانی بخەوم‌و نە ڕۆژ ئۆقرەییم هەبوو سێ منداڵەکەم تەواو جیا بوونەوەو لەگەڵ خزم‌و کەسدا دەژیان. مێردەکەم کە تازە بە تازە لەسەربازی گەڕابووەوە لەشارێکی تر خەریکی کاری یاسایی بوو. تەواوی نائەمنی‌و نادڵنیاییەکانی دەورانی بەشێوەی پاش شەڕم هەست پێدەکرد.

کولەمەرگی هەڕەشەی لەوەزعی مێردەکەم دەکردو منداڵەکانمی لەهەبوونی نیعمەتی ژیانێکی چاك‌و شادی خێزانی‌و ژیانی خۆیشمی گرتبووە بەر هەڕەشە. مێردەکەم خانووی دەست نەدەکەوت‌و تەنیا ڕێگە چارە ئەوە بوو کە خانوو دروست کەین. هەموو شتێك پەیوەندی بە چاك بوونەوەی من بوو. هەرچی زیاتر ئاگاداری ئەم وەزعە دەبووم‌و زیاتر هەوڵم ئەدا ترسم لەشکست زیاتر دەبوو. هەستم دەکرد ئیتر ناتوانم بڕوابکەم. هەستم دەکرد دۆڕانێکی تەواوم هەبووە. کاتێك هەموو شتێك تاریك بوو، هیچ یارمەتیەك نەدەبینرا دایکم کارێکی بۆ ئونجام دام کە هەرگیز فەرامۆشی ناکەم‌و هەمیشە سوپاس گوزاری دەبم. منی بە شەڕو بەرەنگار بوونەوە ڕاچڵەکاند. ئەو منی بەهۆی تەسلیم بوون‌و لەدەستدانی کۆنترۆڵی مێشکم سەر زەنشت کرد. ئەو منی ناچار کرد لەجێگەوبان بێمە دەرو هەرچی لەتوانامدا بوو شەڕ بکەم. ئەو وتی

منی تەسلیمی وەزعەکە بووم‌و لەجیاتی ڕووبەڕوو بوونەوەی لێی ترساوم‌و لەجیاتی ژیان کردن لەدەستی هەڵهاتووم.

کەواتە ئەو ڕۆژە دەستم کرد بە شەڕ. هەر ئەو کۆتایی حەفتەیە بەدایکم‌و باوکم وت دەتوانن بگەڕێنەوە بۆ ماڵی خۆیان، چونکە خۆم دەرەقەتی وەزعەکە دێم‌و کارێکم کرد کە ئەستەم دەهاتەپێش چاو. لەماڵەوە بەتەنیا مامەوە هەتا ئاگاداری لەدوو منداڵە بچووکترەکانم بکەم. باش خەوتم‌و دەستم کرد بە باش نان خواردن‌و ورەم بەرەو باشبوون چوو. یەك حەفتە دوای ئەوە کە هاتن بۆ دیدەنیم، بینیان کە لەکاتی ئوتو کردندا خەریکی گۆرانی وتنم . هەستێکی باشم هەبوو، چونکە دەستم کردبوو بە شەڕ کردن‌و خەریك بووم سەردەکەوتم. هەرگیز ئەم دەرسە فەرامۆش ناکەم کە ئەگەر وەزعێك ئەستەم هاتە پێش چاو بەرەو ڕووی ببنەوە! خەبات بکەن! خۆ بەدەستەوە مەدەن! لەو کاتە بەدواوە خۆم ناچار بە کارکردن دەکرد‌و لەکاردا نوقم دەبووم. سەرەنجام منداڵەکانم کۆکردەوە‌و لەخانووە نوێکەمان پەیوەستی مێردەکەم بووینەوە. بۆم دەرکەوت دەبێ ئەوەندە چاکبم کە دایکێکی بەهێزو خۆشەویست ببەخشم بەخێزانەکەم. خۆم لەسەر بەرنامەکانی ماڵەوە کۆکردەوە، بەرنامەی منداڵەکانم، هاوسەرەکەم، هەموو شتێك بێجگە لەخۆم. ئەوەندە سەر گەرم بووم کە کاتی بیرکردنەوە لەخۆمم نەبوو. ئەو کاتە بوو کە موعجیزەی ڕاستەقینە ڕوویدا. بەهێزو بەهێز تر بووم‌و چێژ تەندروست بوون، چێژ بەرنامە دارشتن بۆ ڕۆژی داهاتوو و چێژی ژیان کردن لەخەو هەڵدەستام. سەرەڕای ئەوەی بە ڕۆژانی خەمۆکی جار جار دەهاتەوە یادم بەتایبەت کاتێك ماندوو دەبووم، بەخۆمم دەوت بیر لەوانە مەکەرەوە‌و هەوڵم ئەدا بیر لەو ڕۆژانە نەکەمەوە‌و بەرەبەرە ئەم وەزعە باشترو باشتر بوو تا ڕۆژێك کە تەواو کۆتایی پێهات.

ئێستا لەپاش یەك ساڵ هاوسەرێکی زۆر شادو سەرکەوتوو، خانوویەکی جوانم هەیە کە لەڕۆژدا (١٦) کاتژمێر کاری تیا دەکەم‌و سێ منداڵی شادو تەندروست بۆ خۆیشم ئۆقرەیی مێشکم هەیە.

چۆن بینجامین فرانکلین بەسەر نیگەرانیدا زاڵ بوو؟

نامەیەك لەبینجامین فرانکلین بۆ جۆزێف پریستلی. کەسی دووەم بۆ فەرمانبەری کتێبخانەی ئێرل شێلبۆرن بانگهێشت کراو داوای ڕێنوێنی لەفرانکلین خواست. فرانکلین لەنامەکەیدا شێوەکانی چارەسەری کێشە بەبێ نیگەرانی باس دەکات.

لیئۆن، ١٩ی سپتەمبەری ١٧٧٢

بەڕێز: سەرەڕای هەموو ئەو گرنگیەی بە ئێوەی ئەدەم لەبەر پرسینی ڕای من، ناتوانم بەتۆ بڵێم چ بڕیارێك بدەیت، بەڵام ئەگەر پێت خۆشە پێت دەڵێم چۆن. کاتێك ئەم کێشانە دروست دەبن ئەوان سەختو دژوارن، تەنیا بەو هۆیەی ئێمە گرنگیان پێ ئەدەینو تەواوی خاڵە لاوازو بەهێزەکان لەو کاتەدا لەمێشکی ئێمەدا نین بەڵام جاری وا هەیە هەندێك هۆکار خۆیان پیشان ئەدەنو جاری وا هەیە هۆکاری تر خۆیان دەنوێنن کاتێك هۆکارەکانی یەکەم نابینرێن. بەو هۆیەوە جاری وا هەیە هۆکارو حەزی جۆراوجۆر زاڵ دەبنو نەبوونی دڵنیایی ئێمە گێژو سەر لێ شێواو دەکات.

بۆ چارەسەری ئەم مەسەلەیە شێوازی من بەم جۆرەیە. کاغەزێك بەهێڵێك دەکەم بە دوو بەشەوە. لەسەرووی یەکیانەوە خاڵە لاوازەکانو ئەوی تر خاڵە بەهێزەکان دەنووسم. پاشان لەماوەی سێ چوار ڕۆژدا لەژێر هەر کامیاندا چەند حاڵەت کە لەکاتە جۆراوجۆرەکاندا ڕوویان داوە دەینووسم. کاتێك هەموویانم کۆکردەوە هەوڵ ئەدەم هاوسەنگیان هەڵبسەنگێنمو هەر شوێنێك دوودانەی یەکسانم بینی (یەکێك لەهەر دوو لایاندا) ئەیانسڕمەوە. ئەگەر لەشوێنێك یەك هۆکاری ئەکتیڤم بەرامبەر دوو خاڵی نێگەتیڤ بینی هەر سێکیان خەت لێ ئەدەم. ئەگەر دوو هۆکاری دژ لەگەڵ (٣) هۆکاری هاوڕا پێکەوە هەڵبسەنگێنم هەر پێنجیان دەسڕمەوەو هەروا کە دەچمە پێشەوە هاوسەنگی دەبینمو ئەگەر لەپاش یەك دوو ڕۆژ هیچ شتێکی گرنگ ڕوونەدات

بڕیار ئەدەمو بەهۆی ئەوەوە کە قورسایی هۆکارەکان بە پێوانگی جەبری هەڵدەسەنگێندرێت بەو حاڵەوە کاتێك هەر کامیان بەجیا هەڵبسەنگێنین پێموایە باشتر بتوانین حوکم بدەین و هەنگاوێکی خێرا هەڵگرین. لەڕاستیدا من لەو یەکسانیە کە ((جەبری ئەخلاقی یان هەڵواسراو بە پارێز)) ناو دەبرێت سوودی زۆرم بینیوە.

هیوادارم باشترین بڕیار وەرگریت هاوڕێی من. هەمیشە ئامادەم بۆ خزمەت

بینجامین فرانکلین

هێندە نیگەران بووم کە هەژدە ڕۆژ خواردنم نەخوارد

نووسینی: کیترین هول کەمب فارمەر

سێ مانگ لەمەوبەر هێندە نیگەران بووم کە چوار شەوو ڕۆژ نەخەوتمو هەژدە ڕۆژ هیچم نەخوارد. تەنانەت بۆنی خواردن تێکی ئەدام. ناتوانم ئەو ڕەنجە مێشکیەی کێشام بیهێنمە سەر زمان. نازانم ئایا لەدۆزەخیش ئەشکەنجەیەك لەوە خراپتر هەیە کە من بینیم یان نا؟ هەستم دەکرد یان شێت دەبم یان دەمرم. دەمزانی کە ئاوا ناتوانم درێژە بە ژیان بدەم. خاڵی وەرچەرخانی ژیانی من ڕۆژێك بوو کە دانەیەك لەم کتێبەیان دابەمن. لەماوەی سێ مانگی ڕابردوودا من بەکردەوە لەگەڵ ئەم کتێبەدا ژیامو بێ هیوایانە هەوڵم بۆ دۆزینەوەی ڕێگەیەك بۆژیانم داوە. گۆڕانێك کە لەڕوانگەی مێشکی و پایەداری سۆز لەمندا بەجۆرێك ڕوویدا کە لەوانەیە بڕوام پێنەکەن. ئێستا دەتوانم کێشەکانی ڕۆژانە تەحەممول بکەم. ئێستا دەزانم کە لەڕابردوودا نەك لەبەر کێشەکانی ئەمڕۆ، بەڵکو بەو تاڵیو نیگەرانیەی لەبەرشتێك کە دوێنێ ڕوویداوە یان لەوانەیە بەیانی ڕووبدات نیوە شێت دەبووم.

بەڵام ئێستا هەر کە دەبینم نیگەرانیم بۆ هەر شتێك دەست پێدەکات خێرا یەکێك لەو بنەمایانە دەگرمە بەر کە لەم کتێبەوە فێر بووم. ئەگەر بۆ کارێك کە دەبێ ئەمڕۆ ئەنجام بدرێت عەسەبی دەبم خێرا ئەوە ئەنجام ئەدەمو مێشکمی لێ پاك دەکەمەوە. کاتێك ڕووبەڕووی کێشەیەك دەبمەوە کە من شێت دەکات بەئارامی یەکێك لەو سێ

هەنگاوەی لەبابەتی دووەمی بەشی یەکەمدا هاتووە بەکار دەهێنم. سەرەتا پرسیار لەخۆم دەکەم خراپترین شتێك کە لەوانەیە رووبدات چیە؟ دووەم، بە مێشکم وەری دەگرم. سێیەم، مێشکم لەسەر کێشەکە کۆدەکەمەوەو دەبینم کە چۆن دەتوانم ئەم وەزعە خراپە وەربگرم، کە ناچارم باشتری بکەم. کاتێك نیگەرانی شتێك دەبم کە ناتوانم بیگۆڕمو نامەوێ وەریبگرم، ئەم دۆعا کورتە لەبەر خۆمەوە دەڵێمەوە:

((خودا سەبری بەمندا هەتا شتانێك کە ناتوانم بیگۆڕم وەریبگرم. هێزی پێ دام هەتا شتانێك کە دەتوانم، بیگۆڕم. عەقڵیشی پێدام بۆ دیاری کردنی چاکەو خراپە)).

لەکاتی خوێندنەوەی ئەم کتێبەوە ژیانێکی پڕ شکۆو نوێم گوزەراندووە. چیتر شادمانیو تەندروستیم بە نیگەرانی لەناو نابەم. ئێستا شەوانە (٩) کاتژمێر دەخەومو چێژ لەخواردن وەردەگرم. دەمامکێك لەسەر ڕوخسارم لاچووەو دەرگایەك بە ڕوومدا کراوەتەوە. ئێستا دەتوانم جوانیو چێژی دنیایەك کە دەورمی گرتووە ببینم. سوپاس گوزاری خوداو نیعمەتی ژیانم لەوەها دنیایەکی سەر سووڕهێنەردا.

بە ئێوەش دەڵێم ئەم کتێبە بخوێننەوەو لەپەنای جێگەو بانەکەتاندا هەڵیگرنو هێڵێك بە ژێر ئەو حاڵەتانەدا بێنن کە ئێوەش هەتانە. بیخوێننەوەو پەیڕەوی بکەن. چونکە ئەمە تەنیا کتێبێك بۆ خوێندنەوە نیە بەڵکو کتێبێکی ڕێنمایە بۆ دەستپێکردنی ژیانێکی نوێ.

کۆتایی

خوێنەری هێژا

من بڕوام هەیەو هەست دەکەم بەخوێندنەوەی ئەم کتێبە هێزێکی نوێ بۆ بەرەنگاربوونەوەی گرفتەکانی ژیان لە خۆتاندا هەست پێدەکەن‌و ژیان بەتەواوی نیشانەکانییەوە بەشێوەیەکی نوێ بەرچاوتان دەکەوێت.

ئێوە بەرەو بارودۆخێك هان ئەدات کە دەڵێی تازە لە دایك بوون‌و توانای ئەوەتان هەیە بە نیگەرانی بڵێن: بووەستەو! چێژی ژیان هەست پێبکەن. کەواتە تا دەتوانن ئەم کتێبە بە وردی بخوێننەوە، لەوانەیە تەواو بۆتان نەیەتە پێش، بەڵام بە سوود دەبێت‌و پێشنیار دەکەم بۆ کەسانی تریشی بکەنە دیاری.

دیل کارنگی

لە بڵاوکراوەکانی خانەی چاپ و پەخشی ڕێنما

نرخ (6000) دینار